

ДОКЛАД

**ПО ОТЧЕТА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЗА 2023 ГОДИНА**

Септември 2024

СЪДЪРЖАНИЕ

I. АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ВЪНШНАТА И ВЪТРЕШНАТА ИКОНОМИЧЕСКА СРЕДА ПРЕЗ 2023 г.	5
1. Макроикономическо развитие в България през 2023 г.	5
1.1. Брутен вътрешен продукт	5
1.2. Пазар на труда	6
1.3. Инфлация	7
1.4. Външен сектор	8
1.5. Паричен сектор	9
2. Съпоставка на отчетните данни с допусканията и параметрите, заложи в макроикономическата прогноза по Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г.	11
3. Оценка на въздействието на политиката на разходите в бюджетния сектор върху развитието на националната икономика	13
II. ФИСКАЛНИ РАЗВИТИЯ ПРЕЗ 2023 г.	14
1. Бюджетна рамка и фискални развития	14
1.1 Мерки в частта на приходите относно социално-икономическите последици, свързани с енергийната криза и инфлационния натиск и информация за разходите по програмите за компенсиране на разходите на небитови крайни клиенти за електрическа енергия и на операторите на електропреносната и електроразпределителните мрежи за закупуване на количества електрическа енергия, потребена за технологични разходи	25
1.2 Информация за разходите за хуманитарна помощ, както и за справяне с последствията във връзка с военните действия в Украйна	26
1.3 Информация за ефектите в приходите и разходите от мерките за борба с COVID-19 и преодоляване на социално-икономическите последици от пандемията	28
1.4 Изпълнение на основните дискреционни мерки за 2023 г.	30
1.5 Промени в данъчното облагане през 2023 г.	36
1.6 Инвестиционна политика	42
2. Основни параметри на консолидираната фискална програма за 2023 г.	47
2.1 Мерки на НАП и АМ за повишаване на събираемостта на приходите	52
2.2 Изпълнение на приходите по консолидираната фискална програма	74
2.2.1 Корпоративни данъци	75
2.2.2 Данъци върху доходите на физическите лица	78
2.2.3 Приходи от осигурителни вноски	80
2.2.4 Данък върху добавената стойност	81
2.2.5 Акцизи	84
2.2.6 Мита	88
2.2.7 Данък върху застрахователните премии	89
2.2.8 Други данъци	89
2.2.9 Неданъчни приходи	90
2.2.10 Помощи и дарения	94
2.3 Изпълнение на разходите по икономически елементи по консолидираната фискална програма за 2023 г.	95
2.3.1 Текущи нелихвени разходи	96
2.3.2 Капиталови разходи	102
2.3.3 Предоставени текущи и капиталови трансфери за чужбина	105
2.3.4 Лихвени разходи	106
2.3.5 Вноска на Република България в общия бюджет на ЕС	107
2.3.6 Изпълнение на утвърдените ангажименти за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г. и на новите задължения за разходи, които могат да бъдат натрупани през 2023 г. от първостепенните разпоредители с бюджет	108

2.4	Изпълнение на разходите по функции по консолидираната фискална програма за 2023 г.	110
2.4.1	Общи държавни служби	110
2.4.2	Отбрана и сигурност	118
2.4.3	Образование	124
2.4.4	Здравеопазване	127
2.4.5	Социално осигуряване, подпомагане и грижи	129
2.4.6	Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда	135
2.4.7	Култура, спорт, почивни дейности и религиозно дело	141
2.4.8	Икономически дейности и услуги	145
2.4.9	Разходи, неklasифицирани в другите функции	157
2.5	Изпълнение на показателите в частта на финансирането по консолидираната фискална програма за 2023 г.	157
2.5.1	Външно финансиране	157
2.5.2	Вътрешно финансиране	159
2.5.3	Приватизация	162
2.5.4	Средства, акумулирани по сметка на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система	162
III. ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ, БЮДЖЕТИ НА ОБЩИНИТЕ, НА СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИТЕ ФОНДОВЕ И БЮДЖЕТИ ПО ЧЛ. 13, АЛ. 3 и АЛ. 4 ОТ ЗАКОНА ЗА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ		164
1.	Държавен бюджет	164
1.1	Бюджет на Народното събрание	167
1.2	Бюджет на съдебната власт	167
2.	Бюджети на общините	167
3.	Бюджети на социалноосигурителните фондове	173
3.1	Бюджет на държавното обществено осигуряване	173
3.2	Бюджет на Учителски пенсионен фонд	174
3.3	Бюджет на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите”	175
3.4	Бюджет на Националната здравноосигурителна каса	175
4.	Бюджети по чл. 13, ал. 3 от Закона за публичните финанси и бюджет на Селскостопанска академия	176
4.1	Държавни висши училища	176
4.2	Българска академия на науките	177
4.3	Селскостопанска академия	178
4.4	Българско национално радио	178
4.5	Българска национална телевизия	179
4.6	Българска телеграфна агенция	181
5.	Сметки за средствата от Европейския съюз на бюджетни организации	181
5.1	Сметка за средствата от Европейския съюз на Националния фонд	181
5.2	Сметки за средствата от Европейския съюз, администрирани от Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие”	185
5.3	Сметки за средствата от ЕС на общините	189
6.	Бюджети по чл. 13, ал. 4 от Закона за публичните финанси	189
6.1	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда	189
6.2	Фонд „Сигурност на електроенергийната система“	190
6.3	Държавно предприятие „Научно-производствен център“	191
6.4	Държавно предприятие „Управление и стопанисване на язовири”	191
6.5	Държавно предприятие „Държавна петролна компания”	191
ЗАКЛЮЧЕНИЕ		192

Използвани съкращения

АМ – Агенция „Митници”
БВП – брутен вътрешен продукт
БДЖ – Български държавни железници
БНБ – Българска народна банка
БФП - безвъзмездна финансова помощ
ВОП – вътреобщностни придобивания
ДАНС – Държавна агенция „Национална сигурност”
ДБ – държавен бюджет
ДВ – Държавен вестник
ДВУ – държавни висши училища
ДДС – данък върху добавената стойност
ДИЗ – държавни инвестиционни заеми
ДМА – дълготрайни материални активи
ДМП – други международни програми
ДОО – държавно обществено осигуряване
ДФЗ – Държавен фонд „Земеделие”
ЕК – Европейска комисия
ЕО – Европейска общност
ЕС – Европейски съюз
ЕСС – Европейска система от национални и регионални сметки на Общността
ЕИП – Европейско икономическо пространство
ЗАДС – Закон за акцизите и данъчните складове
ЗДБРБ – Закон за държавния бюджет на Република България
ЗДДС – Закон за данък върху добавената стойност
ЗДДФЛ – Закон за данъците върху доходите на физическите лица
ЗИД – Закон за изменение и допълнение
ЗКПО – Закон за корпоративното подоходно облагане
ЗМДТ – Закон за местните данъци и такси
ИСПА – Инструмент на структурните политики за присъединяване
ИА – Изпълнителна агенция
ИПП – Инструмент за предприсъединителна помощ
КСО – Кодекс за социално осигуряване
КФП – консолидирана фискална програма
МБВР – Международна банка за възстановяване и развитие
МВР – Министерство на вътрешните работи
МВнР – Министерство на външните работи
МВФ – Международен валутен фонд
МЕ – Министерство на енергетиката
МЗ – Министерство на здравеопазването
МЗХ – Министерство на земеделието и храните
МИИ – Министерство на икономиката и индустрията
МК – Министерство на културата
МО – Министерство на отбраната
МОН – Министерство на образованието и науката
МОСВ – Министерство на околната среда и водите
МП – Министерство на правосъдието
МПС – Моторни превозни средства
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС – Министерски съвет

МТС – Министерство на транспорта и съобщенията
МТСП – Министерство на труда и социалната политика
МФ – Министерство на финансите
ММС – Министерство на младежта и спорта
НАП – Национална агенция за приходите
АПИ – Агенция „Пътна инфраструктура“
НФМ – Норвежки финансов механизъм
ОП – Оперативна програма
ПЗР – преходни и заключителни разпоредби
ПО – приоритетна ос
ПРБ – първостепенни разпоредители с бюджет
пр. п. – процентни пункта
ПТСВГ – Програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС
ПУДООС – Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПМС – Постановление на Министерския съвет
СКФ – Структурни фондове и Кохезионен фонд
СНС – Система за национални сметки
СП – Сметна палата
УПФ – Учителски пенсионен фонд
ФГВРС – Фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“
ФМ на ЕИП – Финансов механизъм на Европейско икономическо пространство
ХИПЦ – хармонизиран индекс на потребителските цени
ЦБ – централен бюджет

I. АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ВЪНШНАТА И ВЪТРЕШНАТА ИКОНОМИЧЕСКА СРЕДА ПРЕЗ 2023 г.

Световната икономика се оказа по-устойчива от очакваното през 2023 г. въпреки геополитическата несигурност, все още високата инфлация и затегнатата парична политика. По-ниските международни цени на енергийните ресурси и храните доведоха до забавяне на инфлацията както в развитите, така и в много от развиващите се страни. Това позволи на основните централни банки поне временно да преустановят политиката си на повишение на основните лихви. Силното потребление на домакинствата в САЩ подкрепи ускорението на растежа през 2023 г. Въпреки продължилото в началото на годината затягане на паричната политика равнището на безработица се запази на нива от 3,7 % към декември. Същевременно растежът на БВП в ЕС се забави значително през 2023 г. в резултат на слабото потребление на домакинствата и сравнително ниската инвестиционна активност. Инфлацията също се забави съществено, като бе движена основно от намаляващите цени на международните суровини. Това даде възможност на ЕЦБ също да преустанови повишението на основните си лихви.

Реален растеж на БВП (в %, на годишна база)

	2022	I.2023	II.2023	III.2023	IV.2023	2023
Европейски съюз - 27	3,4	1,4	0,3	-0,1	0,2	0,4
Евروزона	3,4	1,6	0,4	-0,2	0,0	0,4
САЩ	1,9	1,7	2,4	2,9	3,1	2,5

Източник: Евростат, Американско бюро за икономически анализи

1. Макроикономическо развитие в България през 2023 г.

1.1. Брутен вътрешен продукт

През 2023 г. реалният растеж на брутния вътрешен продукт на България се забави до 1,8 % от 3,9 % през 2022 г. По-слабият растеж се дължеше най-вече на спад на износа и инвестициите. В номинално изражение, БВП бе 183 743 млн. лв., което представлява растеж от 9,5%.

По-слабото търсене от страна на търговските партньори се отрази в спад на износа на стоки и услуги от 1,9 %. Инвестициите в основен капитал нараснаха с 3,3 %, подкрепени от публичните капиталови разходи, докато частната инвестиционна активност остана слаба. В същото време запасите в икономиката намаляха съществено и това предопредели спада на общите инвестиции от 18,1 %. Използването на натрупаните запаси доведе до значително намаление на вноса в страната от 6,3 %. На фона на по-слабите външно търсене и инвестиционна активност растежът на потреблението остана стабилен. Нарастването на потреблението на домакинствата се ускори спрямо 2022 г. до 5,4 % поради по-висок растеж на реалния разполагаем доход.

Реален растеж и принос на отделните компоненти по елементи на крайното използване

ПОКАЗАТЕЛ	2022 г.		2023 г.		2022 г.	2023 г.
	Реален растеж (%)	Принос в растежа (п.п.)	Реален растеж (%)	Принос в растежа (п.п.)	% от БВП (текущи цени)	
Крайно потребление	4,2	3,3	4,0	3,1	76,4	78,0
Инвестиции в основен капитал	6,5	1,1	3,3	0,6	17,1	17,3
Изменение на запасите		1,4		-4,8	6,3	1,5
Износ на стоки и услуги	11,6	7,1	-1,9	-1,3	69,2	60,9
Внос на стоки и услуги	15,0	-8,9	-6,3	4,3	69,0	57,7
БВП	3,9	3,9	1,8	1,8	100	100

Източник: НСИ, ИАП

От страна на предлагането брутната добавена стойност се повиши с 0,8 %. Бе отчетен по-слаб растеж спрямо 2022 г. както в услугите така и в индустрията, като единственият подсектор с ускорение на растежа бе свързаният с потреблението „Търговия; транспорт; хотелиерство и ресторантьорство“.

1.2. Пазар на труда

През 2023 г. заетостта в българската икономика се увеличи с 1,0 %. В повечето икономически сектори търсенето на труд се повиши и българските предприемачи отново започнаха да идентифицират недостатъчното предлагане на труд с необходимата квалификация като един от основните проблеми за развитието на бизнеса у нас. Според някои източници за набиране на персонал, започва да се изпитва недостиг не само на квалифициран, но и на неквалифициран труд за общи дейности. Средногодишният брой на заетите в българската икономика достигна 3 480,7 хиляди души. Най-голям принос за ръста на заетостта имат *държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа, търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство и създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения*. За втора поредна година заетостта в промишлеността намалява.

Коефициентът на икономическа активност на населението между 15 и 64 г. достигна 73,9 % през 2023 г. (повишение с 0,2 пр. п. спрямо предходната година), а коефициентът на заетост бе 70,7 % (повишение с 0,1 пр. п.). Коефициентът на безработица е 4,3 % (увеличение с 0,2 пр. п.). От втората половина на 2023 г. броят на регистрираните безработни също отбелязва по-високи стойности (в сравнение с аналогичните месеци на предходната година), което е сигнал, че динамиката на този показател е достигнал до края на тенденцията на намаление, наблюдавана през последните години. По-нататъшното задоволяване на по-високото търсене на труд ще става най-вече чрез привличане на хора извън работната сила и не толкова чрез преход от безработица към заетост.

В условията на намаляваща инфлация в страната и високо търсене на труд номиналното нарастване на компенсацията на един нает беше 13,3 % през 2023 г., в сравнение с 14,2 % през 2022 г. Показателят все още остава висок, движен основно от повишението на компенсациите на един нает в сектор индустрия (22,6 %) и от по-високите разходи за заплати в бюджетния сектор. В сектора на услугите растежът на компенсациите на един нает остана относително по-нисък (9,9 %). Както в обществените, така и в частния сектор номиналното нарастване на показателя напълно компенсира нарастването на цените в страната. Предварителните данни за средната работна заплата показват, че през 2023 г.

нейният ръст в общественения сектор (14,9 %) е надхвърлил този в частния сектор (13,2 %). Общо за икономиката, средната работна заплата се е повишила с 13,7 % в номинално изражение, като реалният ръст на показателя се запазва положителен от 4,7 % (дефлиран с ХИПЦ).

През 2023 г. реалният растеж на производителността на труда се забави до 0,9 %, но както и при динамиката на доходите сектор индустрия и по-точно преработващата промишленост имаха водещ принос от съответно 1,5 % и 4,5 %. При услугите показателят имаше отрицателно изменение, обусловено от високия растеж на заетостта в сектора. Изпреварващите доходи над производителността на труда допринесоха за високото нарастване на номиналните разходи за труд на единица продукция, които през 2023 г. достигнаха 12,3 %, а в реално изражение бяха 4,5 %.

1.3. Инфлация

От последното тримесечие на 2022 г. в страната е налице тенденция към намаление на годишния темп на инфлация. Той се сви до 5 % според ХИПЦ в края на 2023 г., при 14,3 % в края на предходната година, а средногодишната инфлация бе 8,6 %.

Забавянето на инфлационните процеси в страната се дължеше в най-голяма степен на тенденцията на намаление на международните цени на суровините, както и на базов ефект от ускореното поскъпване през предходната година. Забавяне на поскъпването през годината бе отчетено при почти всички основни компоненти на ХИПЦ, като най-съществено то бе при храни и безалкохолни напитки, а водещи за това бяха преработените храни. Единствено групата алкохол и тютюневи изделия отчете ускорение, което се дължеше на въведените по-високи акцизни ставки при цигарите от март 2023 г.

С най-висок положителен принос за формиране на инфлацията към декември бяха компонентите на базисната инфлация (услуги и неенергийни промишлени стоки). Тя също се забави до 5,4 % на годишна база в края на годината, като остана на относително високо ниво от историческа гледна точка под влияние на вторичните ефекти от повишението на разходите за труд в икономиката и силното потребителско търсене. Услугите отчетоха най-високо поскъпване, като по-съществено допринесоха обществено хранене и услуги по настаняване. Инфлацията при неенергийните промишлени стоки също се забави съществено. За тази тенденция влияние имаха най-вече дълготрайните потребителски стоки, които отчетоха поевтиняване през декември, а с най-висок принос бе поскъпването на лекарствата.

ХИПЦ по основни компоненти (изменение в % по месеци на годишна база)

Месеци на 2023 г.												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Общ ХИПЦ	14,3	13,7	12,1	10,3	8,6	7,5	7,8	7,5	6,4	5,9	5,5	5,0
Храни и безалк. напитки	25,2	24,2	21,5	16,8	14,9	13,8	13,6	12,5	10,8	7,9	6,0	5,9
Алкохол и цигари	4,9	5,2	6,2	6,6	7,3	7,5	7,1	7,0	6,7	6,7	6,2	6,4
Неен. промишлени стоки	10,8	10,7	10,5	10,0	9,6	9,2	9,0	8,3	7,6	6,4	5,7	4,6
Енергийни стоки	13,5	11,6	3,8	-0,7	-5,7	-9,6	-9,4	-6,9	-5,7	-2,4	0,2	0,8
Услуги	11,4	11,2	11,0	11,5	9,8	9,2	10,6	9,6	7,5	7,9	7,4	6,2
Базисна инфлация ¹	11,1	10,9	10,8	10,7	9,7	9,2	9,9	9,1	7,6	7,1	6,5	5,4

Източник: Евростат

Енергийните стоки отчетоха поевтиняване средно с 0,8% на годишна база и имаха слаб отрицателен принос за инфлацията в края на 2023 г. Динамиката на цените им през

¹ От общата инфлация е изключена динамиката на енергийни стоки, храни, алкохол и цигари.

годината бе под влияние на развитията при международните цени на съответните суровини. Понижение на цените бе отчетено при твърди и газообразни горива, докато течните горива за ЛТС поскъпнаха средно с 3,6%.

Инфлацията при стоките и услугите с административно контролирани цени бе 5,2%² на годишна база към декември 2023 г., при нарастване от 7,9% за същия период на 2022 г. С по-съществен принос бяха повишенията в цените на лекарствените продукти – 9,8%, електроенергията – с 4,4%, топлинната енергия – с 10,1%, като при последната позиция влиянието бе по линия на връщането на стандартната ставка на ДДС през юли 2023 г. Във връзка с низходящата динамика на международните цени, централно газоснабдяване поевтиня средно с 26,2%. Понижение бе отчетено и при винетните такси с 10,7% на годишна база в края на 2023 г.

1.4. Външен сектор

През 2023 г. по текущата и капиталовата сметка бе отчетен излишък в размер на 1,2 млрд. евро (1,3 % от БВП) при дефицит от 405,7 млн. евро през 2022 г.

Дефицитът по текущата сметка се сви с 1,1 пр. п., до 0,3 % от БВП. Износът на стоки намаля с 8,1 %, а вносът - с 10,1 %, което определи и свиването на търговския дефицит с 2,1 пр. п. спрямо предходната година, до 3,9 % от БВП. Понижението на вноса в количествено отношение бе определено от използването на натрупаните запаси през предходни периоди и спад на вноса на енергийни стоки. Динамиката при износа бе движена от спад на търговията с горива, растителни масла и метали. Спадът на цените при почти всички търгуеми стоки се изрази във формиране на отрицателни условия на търговия (превишение на дефлатора на вноса спрямо този на износа). По отношение на географската структура, номиналният спад на износа към ЕС-27 достигна 9 % и бе формиран предимно от понижение на износа към по-старите страни членки на Общността. Износът за трети страни намаля с 3 %, след спад на търговията с Украйна (от 26,9 %), Турция (11,2 %) и Сърбия (17,3 %). При регионалната разбивка на вноса определяща бе търговията с трети страни, като основен принос имаше вносът от Руска федерация (спад от 48,4 %), Украйна (40,3 %), Китай (11,7 %), САЩ (25 %) и Турция (9,3 %).

Динамика на износа на стоки (FOB)

Показатели	2022		2023	
	растеж %	дял %	растеж %	дял %
Потребителски стоки	27,5	22,7	-5,9	23,0
Суровини и материали	24,8	39,7	-7,2	39,5
Инвестиционни стоки	32,2	23,5	10,8	27,9
Енергийни стоки	132,7	14,2	-37,1	9,6
Износ към Европейския съюз	33,8	65,2	-9,0	63,8
Износ към страни извън ЕС	39,6	34,8	-3,0	36,2

Източник: Изчисления на МФ по данни на БНБ

Понижението на износа на стоки бе движено от търговията с нефт и рафинирани нефтопродукти (спад с 31,5 %), благородни и цветни метали (20 %), растителни масла и

² Индексът на контролираните цени се изчислява чрез претегляне на съответните елементарни агрегати.

техните фракции (52,1 %), газ (69,4 %), както и някои видове химически вещества (36,9 %). Понижението на вноса на стоки бе определено от спад при търговията с газ (спад с 70,1 %), суров петрол (26,4 %), маслодайни семена и плодове (57,2 %), чугун и стомана (22,9 %), вкл. и някои видове химически вещества (37,3 %).

Динамика на вноса на стоки (CIF)

Показатели	2022		2023	
	растеж %	дял %	растеж %	дял %
Потребителски стоки	29,4	20,7	4,6	24,2
Суровини и материали	32,3	35,7	-15,4	33,6
Инвестиционни стоки	34,2	25,0	8,5	30,2
Енергийни стоки	105,5	18,6	-41,9	12,0
Внос от Европейския съюз	25,7	44,4	-2,2	48,4
Внос от страни извън ЕС	55,3	55,6	-16,7	51,6

Източник: Изчисления на МФ по данни на БНБ

Излишъкът при услугите продължи да нараства, достигайки 7,1 % от БВП като основен принос за подобрението от 1 пр. п. имаха приходите от пътувания на чужденци в страната, както и услугите свързани с информационни технологии и далекосъобщения. В резултат износът на услуги се увеличи с 15,4 %, а вносът с 6,4 %. Дефицитът по първичния доход се увеличи до 5,0 % от БВП през 2023 г. при 3,2 % година по-рано. Причината бе повишение на изплатения доход от преки инвестиции към нерезиденти. Излишъкът по вторичния доход се запази почти непроменен на ниво от 1,5 % от БВП.

През 2023 г. по финансовата сметка бяха отчетени нетни входящи потоци в размер на близо 2,2 млрд. евро, което отрази значителното понижение на активите. Годишните входящи потоци по преките чуждестранни инвестиции достигнаха 4,3 % от БВП или малко над 4 млрд. евро, като се изразяваха основно в реинвестирана печалба. Общата динамика на пасивите бе повлияна и от новоемитирания външен дълг на сектор *Държавно управление*.

Брутният външен дълг възлезе на 45,4 млрд. евро (48,3 % от БВП) към декември 2023 г., което представлява номинално нарастване от 2,6 % спрямо предходната година. За увеличението допринесоха сектор *Държавно управление*, както и банковия сектор. Задълженията на сектор *Държавно управление* се увеличиха с 1,2 пр. п., достигайки 11,6 % от БВП. Останалите институционални сектори понижиха външните си задължения в отношение спрямо БВП.

1.5. Паричен сектор

Основната цел на паричната политика в България е поддържане на ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица. Постигането на тази цел се осъществява чрез режим на паричен съвет с фиксиран валутен курс на националната валута към еврото.

Към края на декември 2023 г. пазарната стойност на брутните международни валутни резерви възлезе на 41,9 млрд. евро, а темпът им на растеж достигна 9,1 % на годишна база. Съгласно принципите на функциониране на паричния съвет динамиката на международните валутни резерви съответства на нарастването на балансовата стойност на пасивите на управление „Емисионно“ на Българска народна банка. Увеличението на пасивите беше

повлияно в голяма степен от по-високото ниво на задължителните минимални резерви, които банките поддържат при БНБ, в резултат от увеличената до 12 % ставка, в сила от м. юли 2023 г. Положителен принос имаха и парите в обращение и депозита на управление „Банково“.

В края на 2023 г. годишният растеж на паричното предлагане възлезе на 8,7 % при 13,2 % в края на 2022 г., което отразяваше нормализирането на растежа на овърнайт депозитите и особено на тези на нефинансовите предприятия.

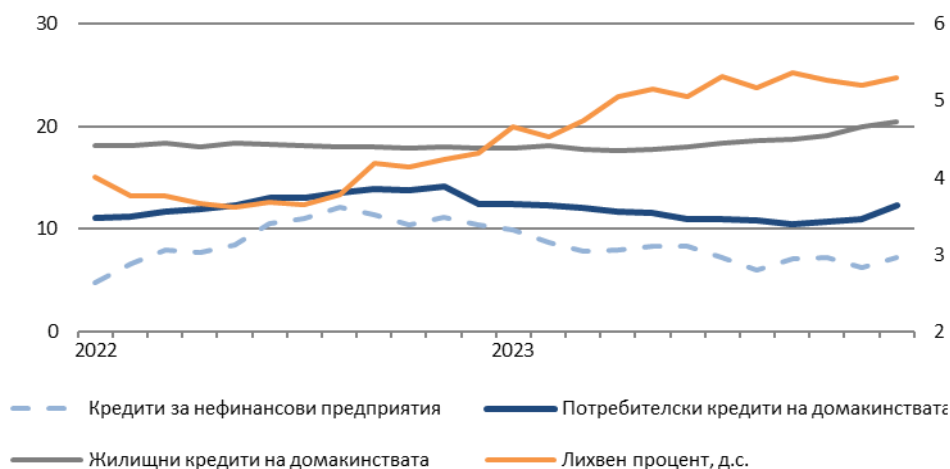
През 2023 г. банковата система запази стабилност и продължи да функционира при високи нива на ликвидност и капиталова адекватност в ситуация на икономическо възстановяване, но продължаваща несигурност. Печалбата на банковата система, както и в предходната година отбеляза силно повишение (с 64,4 %), и към 31 декември 2023 г. възлезе на 3,4 млрд. лв. Основните фактори, които допринесоха за това продължиха да бъдат нетния лихвен доход и приходите от такси и комисионни. По-високият размер на реализирания финансов резултат на банковата система допринесе за повишаването на показателите за доходност на системата.

Търсенето на кредит от частния сектор остана силно, като в края на 2023 г. увеличението му възлезе на 12,2 % на годишна база при 12,7 % в края на 2022 г. Високият растеж се дължеше основно на кредита за домакинствата, докато при нефинансовите предприятия се наблюдаваше постепенно забавяне. Въпреки мерките за изтегляне на ликвидност от банковата система, трансмисията на паричната политика на ЕЦБ в България остана относително слаба, най-вече при лихвените проценти по кредитите за покупка на жилища, което от своя страна продължи да допринася и за по-високото им търсене. В края на годината нарастването им достигна 20,5 % при 17,9 % в края на 2022 г. При динамиката на потребителските кредити до края на третото тримесечие на 2023 г., се наблюдаваше плавно забавяне, след което те ускориха растежа си до 12,3 % в края на декември 2023 г. В резултат, общото годишно нарастване на кредита за домакинствата възлезе на 15,9 % при 14,6 % в края на 2022 г.

Кредитите за нефинансови предприятия забавиха растежа си до 7,3 % на годишна база при 10,4 % в края на 2022 г. Основен принос за забавянето през цялата година имаше динамиката на овърдрафта, която отразяваше по-слабото търсене на оборотни средства от страна на фирмите и намалението при запасите спрямо по-високите им нива в предходните две години, което се отрази и в по-голямо търсене на оборотни средства тогава.

Динамика на кредита към частния сектор

(изменение на годишна база, %)

Източник: БНБ

2. Съпоставка на отчетните данни с допусканията и параметрите, заложи в макроикономическата прогноза по Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г.

Представената съпоставка на отчетните данни за 2023 г. е спрямо макроикономическата прогноза³, с която бе приет ЗДБРБ за 2023 г.

Номиналната стойност на brutния вътрешен продукт за 2023 г. по отчетни данни към април 2024 г. е със 742 млн. лв. по-ниска от прогнозата използвана в ЗДБРБ за 2024 г., изготвена през март 2023 г. Причината е по-нисък номинален растеж на БВП по линия на дефлатора на БВП.

Отчетеният реален растеж на БВП бе колкото прогнозирания в ЗДБРБ за 2023 г., а именно 1,8%. Наблюдаваха се разлики по компоненти на БВП, което от една страна се обяснява с ревизията на данните за 2022 г., а от друга с разлики между отчет и очаквания за външните допускания. Инвестициите в основен капитал през 2022 г. бяха ревизирани от спад на растеж и това оказва ефект върху динамиката им през 2023 г. В допълнение частната инвестиционна активност през годината бе по-слаба от очакваното. Забавянето на растежа на ЕС през годината бе по-силно от очакваното и това се отрази в спад на износа на стоки. При изготвяне на прогнозата за 2023 г. бе заложен неутрален принос на изменението на запасите, но отчетните данни показват силно отрицателно изменение. Намалението на запасите бе съпътствано от спад във вноса на стоки.

Дефлаторът на БВП за 2023 г. бе по-нисък от прогнозирания с 2 пр.п. Принос за това разминаване имаха всички компоненти на БВП и най-вече потреблението на домакинствата и инвестициите, чиито дефлатори не следваха динамиката на инфлацията през годината.

Външни допускания и основни макроикономически показатели на България през 2023 г.

Основни макроикономически показатели	ЗДБРБ 2023	Отчет	Разлика
МЕЖДУНАРОДНА СРЕДА			
Световна икономика [реален растеж, %]	2.8	3.1	0.3
Европейска икономика - ЕС 27 [%]	0.7	0.4	-0.3
Валутен курс щ.д./евро	1.06	1.08	0.02
Цена на петрол "Брент" [щ.д./барел]	82.2	82.6	0.5
Цена на неенергийни суровини [в щ.д., %]	-10.6	-9.8	0.8
EURIBOR 3м. [%]	3.3	3.1	-0.2
БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ			
БВП [млн. лв.]	184,486	183,743	-742
БВП [реален растеж %]	1.8	1.8	0.0
Потребление	3.0	4.0	1.0
Бруто образуване на основен капитал	6.3	3.3	-3.0
Износ на стоки и услуги	1.7	-1.9	-3.6
Внос на стоки и услуги	3.9	-6.3	-10.2
ПАЗАР НА ТРУДА И ЦЕНИ			
Заетост (СНС) [%]	0.4	1.0	0.6
Коефициент на безработица (НРС) [%]	4.1	4.3	0.2
Компенсации на един нает [%]	11.5	13.3	1.8

³ <https://www.minfin.bg/upload/55413/PMC+459-2023.pdf>

Дефлатор на БВП [%]	9.5	7.5	-2.0
Средногодишна инфлация (ХИПЦ) [%]	8.7	8.6	-0.1
ПЛАТЕЖЕН БАЛАНС			
Текуща сметка [% от БВП]	-0.7	-0.3	0.4
Търговски баланс [% от БВП]	-5.6	-3.9	1.7
Преки чуждестранни инвестиции [% от БВП]	3.7	4.3	0.6
ПАРИЧЕН СЕКТОР			
МЗ [%]	12.4	8.7	-3.7
Вземания от фирми [%]	7.2	9.7	2.2
Вземания от домакинства [%]	11.7	15.9	4.2

Източници: НСИ, БНБ, МФ, Евростат, МВФ, СБ

Отчетеният от НСИ растеж на заетостта (съгласно дефиницията на ЕСС 2010) бе с 0.6 пр. п. по-висок от прогнозирания в бюджета за 2023 г. В същото време прогнозираният коефициент на безработица е с 0,2 пр. п. по-нисък спрямо действителния. Трябва да се има предвид, че през годината бяха направени съществени ревизии в данните за населението през 2022 г. (поради излезлите данни от последното преброяване), които силно повлияха на показателите на пазара на труда за 2022 г. Като пример, първоначално през 2022 г. бе отчетен ръст на заетостта от 1,3 %, докато според актуализираните данни заетостта през същата година вече е намаляла с 0,3 %. Подобни промени, макар и в по-малък размер, има и в данните от Наблюдението на работната сила и в частност с безработицата. Това съществено промени базата на която е правена прогнозата.

Разминаване се наблюдаваше по отношение на компенсацията на един нает, като прогнозирания номинален темп бе с 1,8 пр. п. по-нисък спрямо отчетните данни. Последното отразяваше както по-високия реализиран ръст на заетите спрямо очакваното, така и по-високия ръст на средната работна заплата от този, който бе представен в прогнозата.

Прогнозата по отношение на инфлационните процеси в страната през 2023 г. почти напълно съвпада с отчетните данни, както по отношение на средногодишната стойност на инфлация, така и по отношение на профила на изменение на общия ХИПЦ по месеци на годишна база през годината.

По отношение на платежния баланс, през 2023 г. бе отчетен дефицит по текущата сметка⁴ от 0,3 % от БВП спрямо очаквана отрицателна стойност от 0,7 %. При търговията със стоки подобреното на баланса, изразено като съотношение спрямо БВП, бе по-силно от очакваното. По-слабото търсене в рамките на ЕС и по-ниските износни цени се отразиха в по-голям номинален спад на износа на стоки (8,1 %) спрямо очаквания (-0,3 %). Същевременно, използването на натрупаните запаси вместо внос бе по-голямо от предвиденото в прогнозата и също се отрази в значителен номинален спад на вноса на стоки (10,1 %) спрямо очаквано леко повишение (0,5 %). Реализираните нива както на вноса, така и на износа на стоки бяха по-ниски от прогнозата, като търговският дефицит също бе по-малък от очакваното. Отчетеният баланс при търговията с услугите бе по-висок от прогнозирания, основно повлиян от по-висок от очаквания износ на ИКТ услуги, докато динамиката на износа на другите групи услуги и на вноса съответстваше на прогнозата. Общото салдо на доходните статии през годината достигна дефицит от 3,5 % от БВП, спрямо очакван 1,2 %. Отклонението спрямо прогнозата се дължи почти изцяло на реализирания по-голям дефицит при първичния доход (изплатен *доход от преки инвестиции*).

⁴ В параграфа е представено сравнение между прогнозни и отчетни данни по елементи на платежния баланс (аналитичното представяне).

Растежът на кредита за неправителствения сектор през 2023 г. се забави в по-малка степен спрямо макроикономическата прогноза, използвана за разработването на Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г. От една страна, това се дължеше на по-слабо забавяне при растежа на кредита за нефинансови предприятия, а от друга кредитът за домакинства продължи да се ускорява поради слабата трансмисия на паричната политика на ЕЦБ и все още ниските лихвени проценти по жилищни кредити, както и продължаващото нарастване на цените на жилища. По отношение на прогнозата за парично предлагане, при депозитите на нефинансовите предприятия се наблюдаваше по-бързо забавяне на растежа им спрямо очакванията.

3. Оценка на въздействието на политиката на разходите в бюджетния сектор върху развитието на националната икономика

През 2023 г. публичното потребление спадна в реално изражение и имаше отрицателен принос от 0,1 пр. п. за растежа на БВП. В същото време публичните инвестиции нараснаха за пръв път от 2019 г. насам и допринесоха с 1,3 пр. п. за растежа на икономиката.

От страна на доходите, номиналното нарастване на разполагаемия доход на домакинствата през 2023 г. възлезе на 12,4%. Нарастването на заплатите в публичния сектор, както и социалните плащания за пенсии, помощи и обезщетения на домакинствата допринесоха за растежа на доходите и съответно подкрепиха нарастването на потреблението и БВП през годината. Компенсациите на наетите в сектор „Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“ нараснаха с 16,2% и допринесоха с 3,1 пр. п. към номиналния растеж на разполагаемия доход през годината. Приносът на пенсиите бе 2,9 пр. п.

II. ФИСКАЛНИ РАЗВИТИЯ ПРЕЗ 2023 г.

1. Бюджетна рамка и фискални развития

Политическата нестабилност и невъзможността за сформирание на редовно правителство в края на 2022 г., както и решението за отлагане на внасянето на законопроекта за бюджета за 2023 г. за след провеждането на нови парламентарни избори през пролетта наложиха в края на 2022 г. в Народното събрание да бъде внесено законодателно предложение за уреждане временно на някои бюджетни отношения, в резултат на което на 23 декември 2022 г. беше приет Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г., или т. нар. „удължителен закон“ (обн., ДВ, бр. 104 от 30.12.2022 г.; изм. и доп. бр. 53 от 2023 г.).

Календарната 2023 г. започна при липса на приет от Народното събрание бюджет за годината, съответно с прилагане на чл. 87, ал. 1 от Закона за публичните финанси (ЗПФ) и при действието на разпоредбите на удължителния закон. В края на месец април 2023 г. служебното правителство изготви и одобри проект на ЗДБРБ за 2023 г. и проект на АСБП за периода 2023 – 2025 г. (РМС №331/28.04.2023 г.), които обаче не намериха подкрепа в Народното събрание и не бяха приети. Основната причина за това бе фискалната рамка в законопроекта, която предвиждаше дефицит по КФП, който значително надвишаваше допустимите референтни стойности по чл. 27, ал. 4 на ЗПФ, съответно дефицитът на сектор „Държавно управление“ също бе значително по-голям от референтната стойност от 3 на сто от БВП в Пакта за стабилност и растеж. Това изискваше и значително по-високи тавани по отношение на новия държавен дълг, който може да бъде поет за финансиране на дефицита за 2023 г. и в средносрочен план.

В началото на юни 2023 г., с подкрепата на двете водещи политически формации в Народното събрание, бе сформирано ново редовно правителство, което постави във фокуса на своята политика максимално бързото приемане на законопроекта за държавния бюджет за настоящата година при спазване на ангажиментите на страната в контекста на присъединяването към Еврозоната. Разчетите по проекта на ЗДБРБ за 2023 г. и АСБП за периода 2023-2025 г. (РМС №459/05.07.2023 г.) бяха разработени при съобразяване с индикаторите и допусканията на пролетната макроикономическа прогноза на МФ за развитието на националната икономика и оценките за ефекта върху основните показатели на КФП от политиките, предопределящи приходите и разходите. Във фискалната рамка бяха отразени, от една страна, нови мерки за повишаване на събираемостта на приходите от приходните администрации и допълнителни мерки по приходите при допускания да не се увеличават данъците, и от друга, свиване на разходите на база на преглед на капиталовата програма и разходите за издръжка на администрациите по държавния бюджет с оглед да не се ограничават социалните плащания, като се осигури предвиденото увеличение на пенсиите през 2023 г. По отношение на бюджетното салдо бе заложен дефицит на начислена основа в рамките на Маастрихтските критерии за гарантиране на устойчивост на публичните финанси и в контекста на усилията на България да стане пълноправен член на Еврозоната още през 2025 г.

Фискалната рамка към внесения в НС в началото на юли 2023 г. законопроект за държавния бюджет за 2023 г. (РМС №459/05.07.2023 г.) бе изготвена при допускане индикативният размер на салдото по КФП да възлезе на дефицит от 2,5 % от прогнозния БВП, а на сектор „Държавно управление“ - дефицит от 3,0 % от прогнозния БВП.

С мотивите към законопроекта за държавния бюджет за 2024 г. (РМС №830/24.11.2023 г.) индикативната цел за бюджетното салдо по КФП за 2023 г. бе

променена, отчитайки рисковете вторият транш по Плана за възстановяване и устойчивост да бъде отложен за 2024 г. В оценка за изпълнението на КФП за 2023 г. в доклада към Актуализираната средносрочна бюджетна прогноза за периода 2024-2026 г. бе заложено, при допускане за такова забавяне, индикативният размер на дефицита по КФП за 2023 г. да възлезе на 5,8 млрд. лв. (3,0 % от прогнозния БВП). Съответно това допускане е заложено и в разчетите към ЗДБРБ за 2024 г., с което се постига съгласуваност при бюджетното планиране.

Основни акценти във връзка с текущото наблюдение на изпълнението на консолидираната фискална програма за 2023 г.

Фискалните развития през 2023 г. бяха доминирани от множество фактори, влияещи разнопосочно върху бюджетните показатели. Върху фиска продължиха да оказват влияние волатилните цени на международните пазари на суровини и енергоносители, нарушените вериги за доставка и наложените санкции поради войната в Украйна. Ситуацията през 2023 г. обаче е значително променена – за разлика от шоковото нарастване на цената на енергоносителите и в частност на нефта и природния газ на международните пазари непосредствено след избухването на войната, през първите седем месеца на 2023 г. се наблюдаваше значително поевтиняване и завръщане на цените до предвоенните им нива при много от енергоносителите и суровините, което съответно се отрази и върху приходите при облагането при внос и върху данъчната основа при сделки в страната и при вътреобщностни придобивания. Подобна е и тенденцията при цените на природния газ и електрическата енергия на регионалните борси.

Приходите, помощите и даренията по КФП към декември 2023 г. са в размер на 67,0 млрд. лв. и нарастват номинално с 2,3 млрд. лв. спрямо отчетените за 2022 г., за което основен принос имат данъчните приходи. Приходите, помощите и даренията по КФП са по-ниски от планираните с разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. главно поради забавянето на втория транш за България по Плана за възстановяване и устойчивост.

Параметрите по изпълнението на приходите по КФП при основните данъци и осигурителни вноски са добри, като данъчните приходи нарастват номинално с 11,8 на сто (5,5 млрд. лв.) спрямо 2022 г. Постъпленията в групата са в размер на 52,3 млрд. лв., като съпоставено с плана за годината повечето данъци и осигурителни вноски отчитат превишение на разчетите към ЗДБРБ за 2023 г., с изключение на приходите от ДДС от внос и в по-малка степен от корпоративните данъци и мита. Поради забавянето при тези данъци общите приходи в групата на данъчно-осигурителните приходи представляват 98,4 на сто от разчета за годината. Най-осезаемо забавяне спрямо годишния план има при приходите от ДДС от внос, където негативно влияние върху динамиката на приходите от този данък продължават да оказват средните борсови цени (в долари) на суровините, които формират основна част от вноса от трети страни. Разглеждайки декларирания ДДС при внос по групи стоки, съобразно Класификатора на широките икономически категории (ВЕС), през 2023 г. се наблюдава понижение при всички групи стоки. Върху постъпленията от ДДС от внос влияние оказва и възможността за отложено начисляване на ДДС от вносител при внос на стоки от трети страни, в съответствие с разпоредбата на чл. 167а от Закона за данък върху добавената стойност. Поради тези фактори постъпленията в частта на косвените данъци останаха с 659,1 млн. лв. под заложените с разчетите по ЗДБРБ за 2023 г., като постъпленията в групата представляват 97,2 на сто от плана за годината. При преките данъци се отчита преизпълнение на разчетите при данъците върху доходите на физическите лица, което компенсира частично неизпълнението на разчетите за приходите от корпоративни данъци, с което приходите в групата са с около 402,1 млн. лв. по-ниски от разчетените със ЗДБРБ за 2023 г., или 96,5 на сто изпълнение на плана за годината. Приходите от осигурителни вноски

също отчитат минимално превишение на плана за годината (101,0 на сто), докато при другите данъци се отчита преизпълнение на плана за годината (102,2 на сто), основно поради удължения срок за внасяне на целеви вноски по бюджета на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ от производителите на електрическа енергия и други мерки в данъчната политика.

Неданъчните приходи са в размер на 10,9 млрд. лв. (97,7 на сто изпълнение на разчета към ЗДБРБ за 2023 г.) и се формират основно от приходи от държавни, общински и съдебни такси, приходи и доходи от собственост, вкл. вноски от приходи от държавни и общински предприятия, приходи от концесии, приходи от продажба на квоти за емисии на парникови газове и други. При съпоставката на постъпленията в частта на неданъчните приходи с отчетените за 2022 г. (12 млрд. лв.) следва да се отчете ефекта от действието на различна нормативна база за част от постъпленията през двете години. За периода юли – декември 2022 г. в изпълнение на разпоредбата на §24 от ПЗР на ЗДБРБ за 2022 г. в частта на неданъчните приходи по бюджета на ФСЕС постъпиха целеви вноски в размер на 3,2 млрд. лв., с които се финансира изплащането на компенсации към небитовите крайни клиенти на електрическа енергия по §23 от ПЗР на ЗДБРБ за 2022 г., отчетени в разходите за субсидии за нефинансови предприятия. Към края на декември 2022 г. постъпленията, респективно разходите, бяха в размер на 3,2 млрд. лв. Поради това, при съпоставката на 2023 г. с предходната година в частта на неданъчните приходи и разходите за субсидии за нефинансови предприятия следва да се отчете базов ефект от действащото законодателство през 2022 г. и 2023 г.

Постъпленията в частта на помощите и даренията са по-ниски от разчетените със ЗДБРБ за 2023 г. с 1,3 млрд. лв., което се дължи на изместването на второто плащане по Плана за възстановяване и устойчивост за 2024 г.

При разходите се отчита по-слабо от планираното усвояване на разходите, основно по държавния бюджет, като следва да се отбележи, че то се дължи на по-ниското усвояване на текущите разходи (основно разходи за субсидии, издръжка и други), докато капиталовите разходи и капиталовите трансфери надвишават разчета за годината. Значителен ръст на разходите, съпоставено с предходната година (повече от 60 на сто), се отчита по сметките за средства от ЕС, което е свързано с по-високите разходи във връзка с приключването на проектите за програмния период 2014-2020. Съгласно чл. 65 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и Съвета (Регламента) крайният срок, в който бенефициентите по оперативните програми, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за програмния период 2014-2020, можеха да извършат разходите по изпълняваните от тях проекти бе 31.12.2023 г. Това е и причина за извършване на значителен обем разплащания през втората половина на 2023 г. и особено през месец декември 2023 г. С цел усвояване на средствата по програмите и успешно приключване на проектите бенефициентите положиха огромни усилия да бъдат своевременно извършени всички разходи по изпълняваните от тях проекти, а Управляващите органи да верифицират и предоставят (разплатят) договорената безвъзмездна финансова подкрепа към бенефициентите. Именно високият ръст на капиталовите разходи по сметките за средства от ЕС, подкрепен и от нарастването на инвестиционните разходи по държавния бюджет и бюджетите на общините, е причината за значителния ръст при капиталовите разходи на консолидирано ниво спрямо предходната година от над 60 на сто.

Разходите по КФП (вкл. вноската на Република България в бюджета на ЕС) за 2023 г. са в размер на 72,7 млрд. лв., което представлява 98,1 % от планираните с разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. При отделните елементи на разходите забавяне при усвояването на разчетите се отчита при разходите за издръжка, разходите за субсидии за нефинансови предприятия и други. За разлика от 2022 г., когато високите цени на електрическата енергия, търгувана извън регулирания пазар и одобрените програми за изплащане на компенсации

към бизнеса, доведеха до значително увеличение на изплатените субсидии за нефинансови предприятия, през по-голямата част на 2023 г. цените на електрическата енергия на сегмента „ден напред“ на Българската независима енергийна борса останаха под законово регламентирания праг от 200 лв. на мегават час за изплащане на компенсация, което доведе до значително свиване на разходите за субсидии. Освен това бяха отчетени и по-ниски от планираните разходи за издръжка в редица разпоредители с бюджет по държавния бюджет, с което салдото по държавния бюджет отчете подобрене спрямо заложеното в ЗДБРБ за 2023 г.

Бюджетна позиция на страната за 2023 г.

Бюджетно салдо по държавния бюджет

На база на данните от годишните отчети за касовото изпълнение на бюджета на първостепенните разпоредители с бюджет салдото по държавния бюджет за 2023 г. е отрицателно в размер на 5 268,6 млн. лв. (2,9 % от БВП⁵), което съпоставено със заложения размер за дефицита по държавния бюджет в актуализираните разчети по ЗДБРБ за 2023 г. (6 016,0 млн. лв.) представлява подобрене със 747,4 млн. лева.

Бюджетно салдо по консолидираната фискална програма

Салдото по консолидираната фискална програма на касова основа за 2023 г. е отрицателно в размер на 5 618,1 млн. лева. Отнесен към БВП, дефицитът по КФП за 2023 г. представлява 3,1 % от БВП. С мотивите към законопроекта за държавния бюджет за 2024 г. (РМС №830/24.11.2023 г.) индикативната цел за бюджетното салдо по КФП за 2023 г. бе променена спрямо заложената с мотивите към ЗДБРБ за 2023 г. (РМС №459/05.07.2023 г.), отчитайки рисковете вторият транш по Плана за възстановяване и устойчивост да бъде отложен за 2024 г. В резултат индикативният размер на дефицита по КФП за 2023 г. в разчетите за годината възлиза на 5,8 млрд. лв., което означава, че салдото по КФП за 2023 г. съответства на заложеното в програмата за годината.

Салдо на сектор „Държавно управление“ въз основа на методологията на Европейската система от национални и регионални сметки (ЕСС 2010)

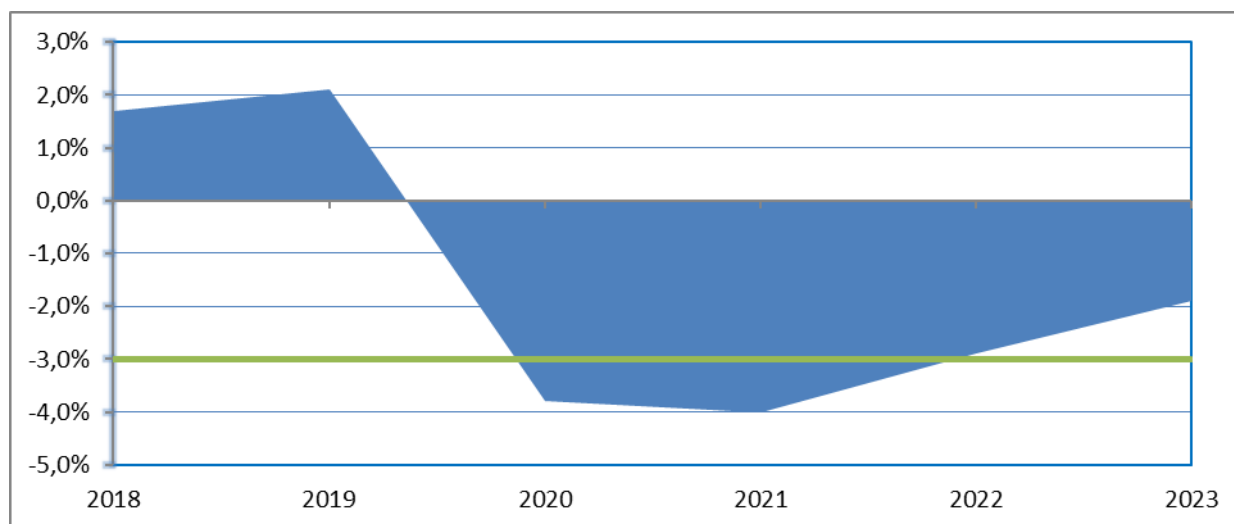
За разлика от предходните три години, когато се проявиха шоковете върху фиска от пандемията от COVID-19 и избухването на войната в Украйна, през 2023 г. фискалната ситуация в страната бе балансирана. Продължаващият военен конфликт в Украйна, започналата военна операция в ивицата Газа, забавеното икономическо развитие в редица големи европейски икономики, основни партньори на България, както и вътрешната политическа нестабилност през първата половина на годината, разбира се, оказаха негативен ефект върху икономическите резултати в страната, но същевременно нормализирането на цените на енергоносителите, спадът на инфлацията и цялостното адаптиране на икономиката към променените условия бяха доминиращи с положителното си влияние за подкрепа на растежа. Това позволи преориентиране на бюджетните политики от подпомагане на различни субекти, засегнати от поредицата шокове върху домакинствата и икономиката, към реализирането на по-интензивна капиталова програма.

В тази ситуация България успя да постигне ниво на салдото на сектор „Държавно управление“ в размер на -1,9 % от БВП, което е най-ниският дефицит през последните четири години, като за поредна година той остана и под референтната стойност за дефицита в Пакта за стабилност и растеж. Разходите останаха по-ниски спрямо плана, включително и поради

⁵Дефицитът като процент от БВП за 2023 г. е оценен на база на предварителни данни на НСИ за БВП по текущи цени за 2023 г. в размер на 183 743 млн. лв. Възможно е при публикуване на окончателните данни за БВП за 2023 г. от НСИ през месец октомври 2024 г. да настъпят промени.

късното приемане на годишния закон за държания бюджет за 2023 г. и съответно значително съкратените срокове за реализиране на политиките и програмите.

Граф. 3-1 Бюджетен баланс (ЕСС 2010, % от БВП)

Източник: Евростат

На база на публикуваните в края на април данни на Евростат за дефицита и дълга на държавите членки през 2023 г. средно за страните от ЕС дефицитът на сектор „Държавно управление“ възлиза на -3,5 % от БВП, което е близко до отчетеното за предходната година (-3,4 % от БВП), но все още остава над референтната стойност от 3 на сто от БВП по Пакта за стабилност и растеж. За страните от еврозоната осреднената стойност на дефицита на сектор „Държавно управление“ за 2023 г. възлиза на -3,6 % от БВП при -3,7 % от БВП дефицит за 2022 г.

По отношение на дълга, България е втора, след Естония с най-нисък дълг на сектор „Държавно управление“ в ЕС за 2023 г. – 23,1 % от БВП. Тринадесет държави членки надвишават референтната стойност от 60 % от БВП в Пакта за стабилност и растеж, като средно за ЕС дългът се свива с 1,7 пр. п. на годишна база до 81,7 % от БВП за 2023 година.

Фискален резерв

Фискалният резерв⁶ към 31.12.2023 г. е **13,4 млрд. лв.**, в т.ч. 10,9 млрд. лв. депозити на фискалния резерв в БНБ и банки и 2,5 млрд. лв. вземания от фондовете на Европейския съюз за сертифицирани разходи, аванси и други. Фискалният резерв към края на годината е над определения в чл. 67 на ЗДБРБ за 2023 г. минимален размер от 4,5 млрд. лева.

Нетни постъпления от ЕС

Общият размер на касовите постъпления от ЕС (от Структурните и Кохезионния фондове, от ЕЗФРСР и ЕФР, от средства за директни плащания към земеделските производители и плащания по пазарни мерки и др.) за 2023 г. е **5 561,7 млн. лв.** **Нетните постъпления от ЕС към 31.12.2023 г.** (касови постъпления от ЕС, намалени с вноската в общия бюджет на ЕС) са положителни в размер на **3 711,8 млн. лева.**

⁶ В съответствие с § 1, т. 41 от Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси

Размер на държавния дълг

Заложените в ЗДБРБ за 2023 г. ограничители по отношение на държавния дълг са спазени. В номинално изражение държавният дълг към края на 2023 г. възлиза на 40,5 млрд. лв. (22,0 % от БВП), или под прага на предвиденото в ЗДБРБ дългово ограничение от 40,6 млрд. лв., съгласно чл. 68 от ЗДБРБ за 2023 г.

Основни показатели за сектор „Държавно управление“ за 2023 г.

Съпоставено със заложеното целево ниво на дефицита на сектор „Държавно управление“ в доклада към ЗДБРБ за 2023 г. в размер на 3,0 % от прогнозния БВП, данните от априлските Нотификационни таблици за дефицита и дълга на България отчитат подобрение с 1,1 пр. п., което се дължи на по-ниско от планираното усвояване на разходите, докато възстановяването в частта на приходите продължава, но с по-умерен темп.

Основни показатели за сектор „Държавно управление“	ЕСС 2010	2023	2023
		(млн. лв.)	% от БВП
Общо приходи	TR	69 696,6	37,9 %
Общо разходи	TE	73 151,1	39,8 %
Нето предоставени/ получени заеми	EDP B.9=TR-TE	-3 454,5	-1,9 %
Лихвени разходи	D.41	803,9	0,4 %
Първичен баланс	PB=B.9+D.41	-2 650,5	-1,4 %
Данъци върху производството и вноса	D.2	27 139,8	14,8 %
Текущи данъци върху доходите, богатството и т.н.	D.5	11 651,9	6,3 %
Данъци върху капитала	D.91	533,2	0,3 %
Социално-осигурителни вноски	D.61	15 755,0	8,6 %
Доход от собственост	D.4	2 622,1	1,4 %
Други		11 994,5	6,5 %
Общо приходи	TR	69 696,6	37,9 %
Компенсация на наетите лица	D.1	19 124,7	10,4 %
Междинно потребление	P.2	8 034,6	4,4 %
Общо социални трансфери	D.6	29 908,5	16,3 %
Социални трансфери в натура	D.63	6 899,2	3,8 %
Социални трансфери без тези в натура	D.62	23 009,3	12,5 %
Лихвени разходи	D.41	803,9	0,4 %
Субсидии	D.3	4 758,2	2,6 %
Бруто образуване на основен капитал	P.51	6 429,1	3,5 %
Капиталови трансфери	D.9	694,4	0,4 %
Други		3 397,6	1,8 %
Общо разходи	TE	73 151,1	39,8 %

Източник: НСИ

Приходите като относителен дял в БВП достигнаха 37,9 % през 2023 г., което е намаление с 0,5 пр. п. спрямо нивото през 2022 г. Същевременно в номинално изражение приходите нарастват с 5,2 млрд. лв. Главната причина за свиването на приходите като дял от БВП е отчетеният спад като относителен дял от БВП при данъците върху производството и вноса, докато в номинално изражение обемът на тези данъци се запазва. При повечето от

останалите елементи на приходите, с изключение на другите приходи, където се включват и получените капиталови трансфери, се наблюдава нарастване на относителния дял в БВП. Следва да бъде отчетено, че през 2022 г. се отчита базов ефект от въведени мерки за облагане на свръх високите приходи на производителите на електрическа енергия, които бяха използвани за изплащане на компенсации за високите цени на електрическата енергия на потребителите извън регулирания пазар. През 2023 г. ефектът от тези временни мерки е значително по-слаб поради нормализирането на цените на енергоносителите на международните и регионалните енергийни борси.

Данъците върху производството и вноса представляват 14,8 % от БВП през 2023 г., което е намаление от 1,3 пр. п. спрямо предходната година, а в номинално изражение има нарастване от 0,1 млрд. лв. Както вече бе посочено, постъпленията от целеви вноски от производителите на електрическа енергия през 2023 г. отчитат значителен спад, което се дължи на нормализирането на цените на електрическата енергия на Българската независима енергийна борса. С изключение на първото тримесечие, средномесечната цена на електрическата енергия на сегмента „ден напред“ остана под или много близко до нормативно регламентирания праг за изплащане на компенсации от 200 лева за MWh, поради което през по-голямата част на годината компенсации към крайните клиенти на електрическа енергия извън регулирания пазар не бяха изплащани. Това съответно доведе и до спад в събраните приходи от целеви вноски през 2023 г., съпоставено с предходната година. Успоредно с това при ДДС се наблюдаваха две разнопосочни тенденции. При постъпленията от ДДС при сделки в страната и вътреобщностно придобиване се наблюдава стабилен ръст, което отразява нарастващото потребление и икономическа активност в страната. Същевременно при постъпленията от ДДС при внос има намаление, дължащо се на спада в обемите и цените на вносните стоки (главно суровини), предвид нарушените вериги на доставки, както и действието на ограничителните мерки спрямо Русия и либерализираната търговия с Украйна. При акцизите има нарастване на приходите в резултат от възстановяването при потреблението и нарасналите ставки за тютюневите изделия.

При текущите данъци върху доходите, богатството и др. се наблюдава нарастване на постъпленията – с 0,2 пр. п., което в номинално изражение е близо 1,3 млрд. лв. Номинално нарастване се отчита при всички данъци в групата, като най-голямото е при данъка върху доходите на физическите лица (ДДФЛ). Основните причини за увеличените постъпления при ДДФЛ са регистрираните стабилни ръстове на възнагражденията, включително и за компенсиране на инфлацията от предходната година, както в общественния сектор, така и в частния сектор, където работодателите се стремят да запазят и привлекат качествените служители, а и в редица сфери трябва да се справят с недостига на персонал. Приходите от корпоративни данъци също нарастват, като най-голямо е нарастването на данъка върху печалбата при финансовите институции. Отнесени към БВП постъпленията от данъците върху капитала запазват нивото си спрямо предходната година.

Приходите от социални и здравно-осигурителни вноски нарастват номинално с близо 1,9 млрд. лв., а отнесени към БВП отчитат увеличение с 0,3 пр. п. спрямо 2022 г. Основният фактор, който допринася за това, както и при ДДФЛ, е чувствителния ръст на доходите, вкл. на минималната работна заплата, минималните осигурителни прагове и др.

Номинален ръст от близо 1,3 млрд. лв. и нарастване на дела спрямо БВП с 0,6 пр. п. се отчита при доходите от собственост. Това се дължи в най-голяма степен на получения значителен дивидент от държавните предприятия (включително междинен дивидент за финансовия резултат за 2023 г.), основно от енергийния сектор, като следствие от големите печалби през предходната и текущата години. Също така значителен е и приносът на приходите от лихви в резултат от повишените лихвени равнища в банковия сектор.

Получените капиталови трансфери намаляват дела си в БВП с 0,8 пр. п. спрямо предходната година, което номинално е над 1,1 млрд. лв. Тук се отразяват получените средства по линия на програмите и фондовете на ЕС.

Общите разходи на сектор „Държавно управление“ през 2023 г. нарастват номинално с 3,7 млрд. лв. и са в размер на 39,8 % от БВП, което е с 1,5 пр. п. по-ниско от отчетеното през 2022 г. ниво. Нарастване като дял от БВП спрямо нивото през 2022 г. се отчита при компенсацията на наетите, социалните плащания и бруто образуването на основен капитал, докато при междинното потребление, субсидиите и другите разходи има намаление.

Разходите за компенсация на наетите лица се увеличават номинално с 2,2 млрд. лв., като нивото им спрямо БВП нараства с 0,3 пр. п. в сравнение с 2022 г. Основната причина за това е нарастването на възнагражденията в общественния сектор, в т.ч. изпълнение на политиката за поддържане на заплатите на персонала в сектора на училищното образование на ниво 125 % от средната работна заплата и увеличение на възнагражденията на заетите в редица сфери на бюджетния сектор, вкл. увеличението на минималната работна заплата.

Разходите за междинно потребление, където влизат основно разходите за издръжка намаляват и номинално – с 0,6 млрд. лв., и като относителен дял в БВП – с 0,8 пр. п. Влияние за това оказват основно единиците от сектор „Държавно управление“, извън бюджетните разпоредители по националното законодателство, по чиито баланси се отчита подобрене.

Размерът на социалните трансфери като относителен дял от БВП нараства с 1,6 пр. п., като в номинално изражение това представлява 5,3 млрд. лв. При социалните трансфери в натура, където се отразяват плащанията към изпълнителите на медицинска помощ, номиналното увеличение е с 2,5 млрд. лв., а делът на изразходваните средства в БВП се увеличава с 1,1 пр. п. в сравнение с 2022 г. Това отразява нарастването на цените на клиничните пътеки и на плащанията към останалите изпълнители на медицинска помощ. Другата категория социални трансфери, различни от тези в натура, отразяват извършените социални плащания за пенсии, помощи и обезщетения на домакинствата, като тук номиналното нарастване е с 2,8 млрд. лв. спрямо 2022 г., а делът им в БВП нараства с 0,5 пр. п. През 2023 г. се увеличиха разходите за пенсиите поради: изплащане на увеличените пенсии от 1 юли 2022 г. и от 1 октомври 2022 г., вкл. увеличението на минималната и на максималната пенсии; осъвременяване с 12 % от 1 юли 2023 г. на всички пенсии, с изключение на максималните; както и допълнителните еднократни плащания в размер на 70 лв. към пенсиите на всички пенсионери с пенсии до размера на линията на бедност през м. април 2023 г. При разходите за социални трансфери и помощи за домакинствата се отчита увеличение на сумите по обезщетенията за временна нетрудоспособност поради общо заболяване; обезщетенията за отглеждане на малко дете; помощите по линия на социалното подпомагане, вкл. на помощите за отопление; семейните помощи за деца и др. При разходите за социални трансфери и помощи за домакинствата се отчита увеличение на сумите по обезщетенията за временна нетрудоспособност поради общо заболяване; обезщетенията за безработица; обезщетенията за бременност и раждане, и отглеждане на малко дете; помощите за хората с увреждания, които са свързани с линията на бедност; семейните помощи за деца.

Разходите за субсидии отбелязват най-голямото намаление спрямо 2022 г. както номинално – с близо 4,2 млрд. лв., така и като дял от БВП – с 2,7 пр. п. Основната причина е нормализирането на цената на електрическата енергия на свободния пазар.

Капиталовите разходи са един от елементите на разходите, при които се отчита най-значително увеличение през 2023 г. При бруто образуването на основен капитал номиналното нарастване е с близо 2,6 млрд. лв., а като дял от БВП - с 1,2 пр. п., докато капиталовите трансфери са с минимален спад от 0,1 млрд. лв. или 0,1 пр. п. от БВП. Високият ръст на капиталовите разходи по сметките за средства от ЕС, подкрепен от нарастването на

инвестиционните разходи по държавния бюджет и бюджетите на общините, е причината за цялостното нарастване при бруто образуването на основен капитал. Съгласно регламенти на Европейския парламент и Съвета на ЕС 31.12.2023 г. бе крайния срок, в който бенефициентите по оперативните програми, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за програмния период 2014-2020, можеха да извършат разходите по изпълняваните от тях проекти. Това обуславя значителния ръст на капиталовите разходи през 2023 г., който се отчита по сметките за средства от ЕС, и който представлява финалния етап от разплащанията във връзка с приключването на проектите за програмния период 2014-2020 г. Главното направление на направените разходи за инфраструктурни проекти е в секторите транспорт, околна среда и регионално развитие. Същевременно усложнената политическа ситуация в страната през 2023 г. и смяната на правителства доведе до известно забавяне на процеса по започването на нови проекти, включително и по Плана за възстановяване и устойчивост, и съответно предвидените в предишната Конвергентна програма по-големи капиталови разходи бяха отложени за следващите години.

През 2023 г. разходите за лихви запазват непроменен дела си спрямо БВП- 0,4 % в сравнение 2022 г.

Съответствие на основните фискални параметри по КФП и параметрите за сектор „Държавно управление“ за 2023 г. с изискванията на фискалните правила в Закона за публичните финанси

<u>Фискални правила по отношение на структурния дефицит на сектор „Държавно управление“</u>	<ul style="list-style-type: none">• Изискванията на фискалното правило са изпълнени при спазване на разпоредбите на чл. 23, ал. 3 на ЗПФ.
<u>Фискално правило по отношение на дефицита на сектор „Държавно управление“</u>	<ul style="list-style-type: none">• Изискванията на фискалното правило са изпълнени при хипотезата на чл. 25, ал. 2 на ЗПФ
<u>Фискално правило по отношение на ръста на бюджетните разходи</u>	<ul style="list-style-type: none">• Изискванията на фискалното правило са изпълнени при хипотезата на чл. 26, ал. 2 на ЗПФ
<u>Фискално правило по отношение на салдото по КФП</u>	<ul style="list-style-type: none">• Отчита се минимално отклонение в размер на 0,1 пр. п. от БВП по отношение на фискалното правило по чл. 27, ал. 4 на ЗПФ.
<u>Фискално правило по отношение на максималния размер на разходите по КФП</u>	<ul style="list-style-type: none">• Изискванията на чл. 28 на ЗПФ са изпълнени
<u>Фискално правило по отношение на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“</u>	<ul style="list-style-type: none">• Изискванията на чл. 29 на ЗПФ са изпълнени

Източник: МФ, Евростат, ЕК

Фискални правила по отношение на структурния дефицит на сектор „Държавно управление“

Средносрочната бюджетна цел за структурния баланс на сектор „Държавно управление“ е дефицит в размер до 1,0 % от БВП. Тази цел е в съответствие с изискванията на чл. 23, ал. 2 от ЗПФ, като отчита сравнително ниския размер на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“, както и ниските рискове пред дългосрочната устойчивост на публичните финанси. Според чл. 24 от ЗПФ неизпълнението на средносрочната бюджетна цел за структурния дефицит на годишна основа се допуска при извънредни обстоятелства. Поради кризата, породена от COVID-19, през 2020 г. бе активирана общата клауза за дерогация (General escape clause) от Пакта за стабилност и растеж, която позволи на държавите членки да се отклонят от стъпката за постигане на средносрочната бюджетна цел през 2020 и 2021 г. В последствие, с решение на ЕК прилагането на клаузата за дерогация в ЕС бе удължено за 2022 г. и 2023 г.

През 2023 г. структурното бюджетно салдо бе оценено на дефицит от 2,6 % от БВП. Отрицателният бюджетен баланс на сектор "Държавно управление" (1,9 % от БВП) бе коригиран във възходяща посока, с оглед отчитането на някои от въведените бюджетни мерки като мерки с временен характер. Корекцията спрямо фазата на икономическия цикъл върху бюджетно салдо също бе отрицателна.

Фискално правило по отношение на дефицита на сектор „Държавно управление“

На база на данни от априлските Нотификационни таблици за дефицита и дълга на България салдото на сектор „Държавно управление“ за 2023 г. е дефицит в размер на 1,9 % от БВП. Отчетената стойност отговаря на заложената референтна стойност в чл. 25, ал. 2 на ЗПФ.

Фискално правило по отношение на ръста на бюджетните разходи

Оценката на съответствието с изискванията по Пакта за стабилност и растеж (ПСР) и Закона за публичните финанси (ЗПФ) по отношение на растежа на бюджетните разходи се базира на общата методология на Европейската комисия за т. нар. бенчмарк на разходите, при отчитането на разделението между финансираните с национални средства и със средства от ЕС публични инвестиции. Бенчмаркът на разходите се сравнява с нивото на потенциалния средносрочен растеж на БВП, изчислен от ЕК.

На база направени изчисления от Министерството на финансите изменението в реално изражение на разходния индикатор, използван за целите на фискалното управление в ЕС, се оценява на -4,9% за 2023 г. Това е под нивото на референтния растеж от 2,2% за отчетната година, изчислен от ЕК.

Фискално правило по отношение на салдото по консолидираната фискална програма

Съгласно разпоредбите на чл. 27, ал. 4 от ЗПФ дефицитът по КФП на касова основа не може да надвишава 3,0 на сто от БВП. На база на годишните отчети за касовото изпълнение на бюджетите на първостепенните разпоредители с бюджет салдото по КФП за 2023 г. е отрицателно (дефицит) в размер на 3,1 на сто от БВП, което представлява минимално превишение на референтната стойност, заложена в ЗПФ. В този смисъл отклонението от разпоредбите на чл. 27, ал. 4 е с 0,1 пр. п.

Фискално правило по отношение на максималния размер на разходите по консолидираната фискална програма

Съгласно разпоредбите на чл. 28 от ЗПФ разходите по КФП⁷ не могат да надвишават референтната стойност от 40 на сто от БВП. На база на обобщените годишни отчети за касовото изпълнение на бюджетите на първостепенните разпоредители с бюджет общите разходи (вкл. вноската на Република България в общия бюджет на ЕС) по КФП за 2023 г. представляват 39,5 на сто от БВП, което съответства на посочената разпоредба.

Фискално правило по отношение на номиналния размер на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“

През 2023 г. фискалното правило по чл. 29 от ЗПФ относно номиналния размер на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“, който към края на всяка година не може да надвишава 60 на сто от брутният вътрешен продукт, е спазено, запазвайки нивото си далеч под горния праг на Маастрихтския критерий за конвергенция. Съгласно априлските Нотификационни таблици за дефицита и дълга към края на 2023 г., стойността на индикатора, определящ степента на държавна задлъжнялост и един от основните критерии за конвергенция – показателят „консолидиран дълг на сектор „Държавно управление“/БВП“ достига до ниво от 23,1 % (при 22,6 % през 2022 г.). На база на отчетените данни за показателя изискванията на чл. 29 от ЗПФ са изпълнени.

⁷ В обхвата на разходите не се включват разходите, извършвани от сметки за средства от Европейския съюз, както и по други международни програми и договори, които са с режим на сметки за средства от Европейския съюз съгласно чл. 8, ал. 4, на ЗПФ включително свързаното с тях национално съфинансиране.

1.1 Мерки в частта на приходите относно социално-икономическите последици, свързани с енергийната криза и инфлационния натиск и информация за разходите по програмите за компенсиране на разходите на небитови крайни клиенти за електрическа енергия и на операторите на електропреносната и електроразпределителните мрежи за закупуване на количества електрическа енергия, потребена за технологични разходи

Някои от приетите със Закона за изменение и допълнение на ЗДБРБ за 2022 г. мерки за смекчаване на инфлационния натиск, като нулева ставка на ДДС за доставките на хляб и брашно, запазват действието си и през 2023 г., докато при мярката, свързана с освобождаване от акциз на електроенергия, природен газ и втечен нефтен газ (LPG), срокът на действие беше съкратен от 30.06.2025 г. на 31.07.2023 година. В срок до 01.07.2023 г. се прилагаше и намалената ставка на ДДС от 9,0 % за доставки на природен газ и централно отопление с място на изпълнение на територията на страната, при внос и при облагаеми сделки в страната и вътреобщностни придобивания.

От началото на 2023 г. се повиши и прагът за регистрация по ЗДДС от 50 на 100 хил. лв., като тази мярка е доведе до 110,0 млн. лв. по-малко данъчни приходи.

През 2023 г. продължи действието на въведената временна солидарна вноски, която следва да се внася за генерираните свръхпечалби от дружествата и местата на стопанска дейност от Съюза, извършващи дейност в отраслите на суровия нефт, природния газ, въглищата и нефтопреработването. Мярката е регламентирана в ЗКПО (§ 9 от ПРЗ на ЗКПО в сила от 8.10.2022 г. – ДВ, бр. 99 от 2022 г.). Вноската се определя и внася за данъчните печалби за 2022 г. и за 2023 година. С приетите промени (ДВ, бр. 86 от 2023 г., в сила от 13.10.2023 г.), ставката на тази вноски е повишена от 33 на 50 на сто върху основата за определяне на временната солидарна вноски.

Министерският съвет с Решение № 104 от 2023 г. и с Решение № 688 от 2023 г. одобри две Програми за компенсиране разходите на небитови крайни клиенти за електрическа енергия и на операторите на електропреносната и на електроразпределителните мрежи за закупуване на количества електрическа енергия, потребена за технологични разходи, в т.ч. за периода от 1 януари 2023 г. до 31 март 2023 г. и за периода от 1 септември 2023 г. до 31 декември 2023 г.

С § 8 от ПЗР на Закона за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. и § 3 от ПЗР на ЗДБРБ за 2023 г. е регламентиран нов източник на средства за покриване на разходи по чл. 36б, ал. 1, т. 4 от Закона за енергетиката по приети от Министерския съвет програми и това са целеви вноски по бюджета на ФСЕС от:

➤ производителите на електрическа енергия със съоръжения за производство на електрическа енергия с инсталирана мощност над 1 MW, чиито пазарни приходи са получени от продажбата на електроенергия (съгласно § 8 от ПЗР на Закона за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г.), произведена от източници по чл. 7, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета от 6 октомври 2022 г. относно спешна намеса за справяне с високите цени на енергията, и за енергия произведена от въглища и водноелектрически централи съгласно чл. 8, параграф 1, букви „в“ и „д“ от Регламент (ЕС) 2022/1854 и съгласно § 3 от ПЗР на ЗДБРБ за 2023 г. електроенергия произведена от вятърна

енергия, слънчева енергия, геотермална енергия, водноелектрическа енергия без резервоар, горива от биомаса, отпадъци, ядрена енергия, лигнитни въглища, нефтопродукти и торф и за енергия, произведена от въглища и водноелектрически централи);

➤ производители със съоръжения за производство на електрическа енергия с инсталирана мощност над 1 MW с договор за компенсиране с премии, в сила от 8 октомври 2022 г., чиито пазарни приходи са получени от продажбата на електроенергия (съгласно § 8 от ПЗР на Закона за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г.), произведена от източници по чл. 7, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета от 6 октомври 2022 г. и съгласно § 3 от ПЗР на ЗДБРБ за 2023 г. електроенергия произведена от вятърна енергия, слънчева енергия, геотермална енергия, водноелектрическа енергия без резервоар, горива от биомаса, отпадъци, ядрена енергия, лигнитни въглища, нефтопродукти и торф;

➤ обществения доставчик от всяка сделка, сключена по свободно договорени цени с период на доставка от 01.12.2022 г. до 31.12.2023 г., съгласно § 3 от ПЗР на Закона за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. и § 3 от ПЗР на ЗДБРБ за 2023 г.;

➤ търговците на електрическа енергия за сключените по свободно договорени цени сделки за периода (от 01.12.2022 г. до 31.12.2023 г. съгласно § 3 от ПЗР на Закона за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. и § 3 от ПЗР на ЗДБРБ за 2023 г.).

Общият размер на приходите от целеви вноски, постъпили по бюджета на ФСЕС в изпълнение на посочените нормативни актове за периода 01.12.2022 г.-31.12.2023 г., е 949,2 млн. лв. Изпълнението им спрямо включените в КФП 692,5 млн. лв. е 137,07 %, а спрямо достигнатите по уточнен план (УП) 952,2 млн. лв. - 99,68 %.

На база подадената от ФСЕС информация през 2023 г. са изплатени 588,8 млн. лв. компенсации по одобрени от МС програми за компенсиране разходите на небитови крайни клиенти за електрическа енергия и на операторите на електропреносната и на електроразпределителните мрежи за закупуване на количествата електрическа енергия, потребена за технологични разходи, в т.ч. 233,2 млн. лв. по одобрените с РМС № 104 от 2023 г. и с РМС № 688 от 2023 г. програми и 355,6 млн. лв. по одобрените с РМС № 534 и № 710 от 2022 г. програми.

1.2 Информация за разходите за хуманитарна помощ, както и за справяне с последствията във връзка с военните действия в Украйна

Отчетените от ПРБ и общините разходи за 2023 г. за финансиране на дейности по оказване на незабавна хуманитарна помощ на живеещите в Украйна български граждани и българи с украинско гражданство, включително при необходимост от евакуация, за предоставяне на хуманитарна помощ за Украйна, както и за извършване на разходи за справяне с последствията от военните действия срещу Украйна са в размер на 517,1 млн. лв., от които 489,5 млн. лв. за сметка на националния бюджет и 27,6 млн. лв. за сметка на средства от ЕС. Средствата, изразходвани от общините, са в размер на 1,4 млн. лв., като от тях 1,3 млн. лв. са разходи за справяне с последствията от военните действия срещу Украйна и 0,1 млн. лв. са предоставени като хуманитарна помощ за Украйна.

Програми за хуманитарна помощ за лица, търсещи временна закрила

Разходите за хуманитарна помощ и за справяне с последствията от военните действия в Украйна към 31.12.2023 г. по „Програма за хуманитарно подпомагане на разселени лица от Украйна с предоставена временна закрила в Република България“ са в размер на 56,2 млн. лв. като от тях: с ПМС № 484/2022 г. са одобрени допълнителни разходи по бюджета на Министерството на туризма за 2022 г. в размер на 37,6 млн. лв., с ПМС № 161/2023 г. са одобрени допълнителни разходи по бюджета на Министерството на туризма за 2023 г. в размер на 6,1 млн. лв. и с ПМС № 247/2023 г. са одобрени допълнителни разходи по бюджета на Министерството на туризма за 2023 г. в размер на 11,8 млн. лв. за изпълнение на „Програмата за хуманитарно подпомагане на разселени лица от Украйна с предоставена временна закрила в Република България“.

В областта на социалната закрила - в рамките на действащата нормативна уредба в областта на системата на социалното подпомагане, пристигащите в страната лица със статут на временна закрила, за които след оценка на всеки конкретен случай се констатира, че се нуждаят от подкрепа за задоволяване на основните жизнени потребности, имат право на социални помощи и защита, в т. ч. и хора с увреждания. Наред с това, пристигащите от Украйна имат право да работят у нас без разрешение за достъп до пазара на труда, както и да ползват облекчени процедури за достъп до българския пазар на труда.

Към 31.12.2023 г. Министерството на труда и социалната политика отчита разходи в размер на 1,5 млн. лв. от бюджета и 10,8 млн. лв. средства от ЕС. За периода 01.01.2023 г. до 31.12.2023 г. са отчетени общо 1,5 млн. лв. социални разходи за отпуснати еднократни помощи по реда на чл. 16 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП) на разселени от Украйна лица с предоставена временна закрила, до петкратния размер на гарантирания минимален доход (375 лв.). За 2023 г. са изплатени еднократни помощи на 4 076 лица с предоставена временна закрила.

Отчетените средства в размер на 3,9 млн. лв. са за социални разходи за ваучери с номинал 100 лв. по операция BG05FMR001-6.001 – „Предоставяне на ваучери за осигуряване на храни и стоки от първа необходимост за разселени лица от Украйна“ по Оперативна програма „Храни и/или основно материално подпомагане от Фонд за подпомагане на най-нуждаещите се лица“ с финансиране по линията на REACT-EU. За периода от 01.12.2023 г. до 31.12.2023 г. са реализирани общо 39 455 ваучера.

Изплатените средства по проект „Солидарност“ през 2023 г. за предоставени субсидии са в размер на 6,8 млн. лв. и включват минимална помощ по смисъла на Регламент (ЕС) № 1407/2013 г. и интеграционна добавка за настаняване на лица, украински граждани. Възнагражденията на 6 248 украински граждани възлизат на стойност 4,6 млн. лв. От интеграционната добавка в размер на 1,7 млн. лв. са се възползвали 4 181 украински граждани. Възнагражденията на 1 231 ментори са в размер на 0,5 млн. лв. От стартирането на проект „Солидарност“ през 2022 г. до 31.12.2023 г. по проекта са постъпили 1 510 броя заявления от работодатели за разкриване на 11 155 работни места. Подписани са общо 934 броя договори за осигуряване на заетост по проекта на обща стойност 15,1 млн. лв., от които 198 договора са прекратени. Стойността на изплатените средства по приключилите договори от началото на проекта до момента е 11,1 млн. лв. Най-много работни места са заявени в секторите: „Хотелиерство и ресторантьорство“, „Транспорт, складиране и пощи“, „Търговия на дребно, без търговия на автомобили и мотоциклети“.

Компенсации за българските земеделски производители за неблагоприятните последици от войната в Украйна

По бюджета на Държавен фонд „Земеделие“ са предоставени средства в общ размер на 426,4 млн. лв. по държавна помощ „Помощ в подкрепа на ликвидността на земеделски стопани за преодоляване на негативното икономическо въздействие на руската агресия срещу Украйна“, разработена при спазване на правилата Временната рамка за мерки за

държавна помощ при кризи в подкрепа на икономиката след агресията на Русия срещу Украйна. Държавен фонд „Земеделие“ отчита разходи в общ размер на 426,2 млн. лв., разпределени както следва:

- „Помощ в подкрепа на ликвидността на земеделски стопани за преодоляване на негативното икономическо въздействие на руската агресия срещу Украйна“ за 2022 г. - 355 000 лв., одобрени с Решение на Управителния съвет на ДФЗ /Протокол № 206 от 13.01.2023 г./ . Изплатените средства към 31.12.2023 г. са 0,4 млн. лв.

- „Помощ в подкрепа на ликвидността на земеделски стопани за преодоляване на негативното икономическо въздействие на руската агресия срещу Украйна“ за 2023 г. – 426,0 млн. лв., одобрени с РМС 173/2023 г., ПМС 108/ 2023 г. и Решение на Управителния съвет на ДФЗ /Протокол № 209 от 27.03.2023 г./, ПМС 125/2023 г., ПМС 155/ 2023 г. и Решение на Управителния съвет на ДФЗ /Протокол № 218 от 26.09.2023 г./ . Изплатените средства към 31.12.2023 г. са 425,8 лв.

Извънредно временно подпомагане за малки и средни предприятия, засегнати от последиците от руското нашествие в Украйна. В изпълнение на Наредба № 2 от 28.02.2023 г. на Министерство на земеделието и храните, за прилагане на чл. 39в от Регламент (ЕС) № 1305/2013 г. са изплатени 16,8 млн. лв. за сметка на средствата от Европейския съюз на Държавния фонд „Земеделие“.

1.3 Информация за ефектите в приходите и разходите от мерките за борба с COVID-19 и преодоляване на социално-икономическите последици от пандемията

Мерки в частта на приходите

През периода продължи изпълнението на някои мерки, насочени в подкрепа на гражданите, бизнеса и заетостта, предприети през периода 2020-2022 г. в отговор на борбата с разпространението на заразата с COVID-19 и във връзка със скока на цените на горивата и на основни хранителни продукти, породени от нарасналото търсене в европейски и световен мащаб. Това са главно мерки, свързани с прилагане на намалена ставка за ДДС на определени стоки и услуги от 20 % на 9 %, и увеличаване на данъчните облекчения за деца (чл. 22в и чл. 22г от ЗДДФЛ) и те продължиха да се прилагат през цялата 2023 г., като се запази и възможността за авансово ползване на облекченията за деца.

Мерки в частта на разходите

Извършените разходи към 31.12.2023 г. във връзка с мерките за предотвратяване на разпространението на COVID-19 и лечението му, в т.ч. мерки за подкрепа на бизнеса, мерки за подкрепа на домакинствата, мерки на органите на държавно управление, натоварени с дейности по овладяването на пандемията и последициите от COVID-19, от ПРБ и общините са в общ размер на 242,8 млн. лв., от които 160,6 млн. лв. от държавния бюджет и 82,2 млн. лв. средства от ЕС. Средствата, изразходвани от министерствата и ведомствата, са 232,2 млн. лв. (от тях 78,7 млн. лв. са средства от ЕС), а от общините – 10,6 млн. лв., от които 3,5 млн. лв. са средства от ЕС.

За мерки в подкрепа на домакинствата са изразходвани 139,0 млн. лв. (от които 126,7 млн. лв. по линия на държавния бюджет и 12,3 млн. лв. от ЕС). С най-голям дял са отчетените разходи от Министерството на здравеопазването в размер на 124,7 млн. лв. за закупуване на ваксини и лекарствени продукти (Veklury (Ремдесивир), Regkirona 60mg/ml, Kineret (Кинерет), Molnupiravir и др.), от които 122,9 млн. лв. от държавния бюджет. За закупуване на ваксини са отчетени средства в размер на 134,1 млн. лв. Средства в размер на 11,2 млн. лв., са прехвърлени от сметката за чужди средства, в това число за Veklury (Ремдесивир) - 1,1 млн. лв., съгласно ПМС № 189/2022 г. и за ваксини в размер на 10,1 млн. лв., съгласно ПМС № 409/2020 г., които са отразени в намаление на разхода по отчета.

Министерството на труда и социалната политика отчита разходи в размер на 10,5 млн. лв. по програми за заетост и мерки за обучение за подкрепа на безработните лица и работодателите, реализирани от Агенцията по заетостта, финансирани по линия на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020. По проект „Заетост за теб“ са изплатени средства в размер на 10,5 млн. лв. Целта на проекта е да се предостави подкрепа за реинтеграция в заетост на безработните лица, останали без работа вследствие от възникналата пандемия и разпространението на COVID-19. Срокът на всички работодатели за представяне на окончателно искане за плащане бе до 30.06.2023 г. Проектът приключи на 30.09.2023 г. В рамките на общия бюджет на процедурата се определи национална квота за приоритетно подпомагане на работодатели от сфери „Хотелиерство и ресторантьорство” и „Туристическа агентска и операторска дейност; други дейности, свързани с пътувания и резервации“. За отчетния период с осигурената субсидирана заетост обхванатите работодатели са 7 006 юридически лица, а наетите лица – 12 913 бр.

За периода от 1 януари до 31 декември 2023 г. плащанията от Националния осигурителен институт (НОИ) във връзка с мерките за предотвратяване на разпространението на COVID-19 и лечението му, мерки за подкрепа на бизнеса и социални мерки възлизат на 3,5 млн. лв., които са за сметка на бюджета. Сумите представляват плащания/възстановявания по мерки от предходни периоди, които бяха администрирани от НОИ, като различни доплащания към пенсиите.

Към 31.12.2023 г. по **мерки в подкрепа на бизнеса са отчетени (-1,4) млн. лв.**, които са компенсирани разлика между изплатената през 2023 г. безвъзмездна финансова помощ в размер на 0,1 млн. лв. и възстановени суми, представляващи неправомерно получени средства в размер на (-1,2) млн. лв. по проект BG16RFOP002-2.094 "Подкрепа чрез оборотен капитал за МСП, засегнати от временните противоепидемични мерки чрез прилагане на схема за подпомагане от Национална агенция за приходите" по оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 (ОПИК). Извършените в периода 1 януари – 31 декември 2023 г. разходи по бюджета на НОИ към работодатели за запазване на заетостта на наетите от тях работници и служители (мярка „60/40“) са в размер на 4,9 хил. лв., а възстановените такива са в размер на 258,2 хил. лева.

За мерки за органите на държавното управление, натоварени с дейности по овладяване на пандемията и последствията от COVID-19 са предоставени общо 105,2 млн. лв., от които по линия на държавния бюджет 34,1 млн. лв. и 71,0 млн. лв. средства от ЕС. Изразходваната сума от общините е 10,6 млн. лв.

С най-голям дял от 64,8 млн. лв. са разходите за придобиване на нефинансови активи, отчетени от Министерството на здравеопазването, финансирани със средства от ЕС. Сумите са за закупуване на техника за повишаване на капацитета на НЦТХ и РЦТХ за диагностика, лечение и наблюдение на пациенти с коронавирусна инфекция, постковид синдром и други инфекциозни заболявания, с възможност за отдалечено мониториране, и на изпълнители на извънболнична медицинска помощ – ДКЦ и медицински центрове.

Друга голяма сума са разходите за подкрепа на персонала на първа линия, пряко ангажиран с дейности по предотвратяване разпространението на COVID-19 - 26,3 млн. лв., като от тях 25,0 млн. лв. са за сметка на националния бюджет и 1,3 млн. лв. от сметките за средства от ЕС.

1.4 Изпълнение на основните дискреционни мерки за 2023 г.

Дискреционни приходни мерки, изменение спрямо предходната година, млн. лв.

Приходни мерки – годишен ефект	План	Отчет
Приходи от осигурителни вноски от промяната в политиката по доходите (вкл. увеличение на МРЗ, минималните осигурителни прагове и минималните осигурителни доходи на самоосигуряващите се лица и минималния осигурителен доход на земеделските стопани и тютюнопроизводителите, увеличение на максималния осигурителен доход през 2022 г., увеличение на заплати на педагогическия персонал)	332,0	332,0
Приходи от ДДФЛ от увеличение на МРЗ, минималните осигурителни прагове и минималния осигурителен доход	34,4	34,4
Очакван положителен ефект за бюджета от ДДС и данъци по ЗКПО по предложени пакети от мерки за повишаване на събираемостта на приходите, в т.ч. в областта на фискалния контрол на стоки с висок фискален риск, които имат за цел по-ефективна превенция и противодействие срещу данъчните измами и укриването и невнасянето на данъци	530,0	530,0
Политика по дивидентите - 100% отчисления от печалбата, като от обхвата са изключени лечебни заведения, ВиК сектор, НКИЗ	669,8	1 073,0
Положителен ефект върху приходите от акцизи и ДДС от повишаването на акцизната ставка на пури и пурети, на тютюн за пушене (за лула и цигари), на нагреваемо тютюнево изделие, на течността за електронна цигара, съдържаща никотин, също така е въведено и изменение на специфичния и пропорционалния акциз за цигарите. Всички промени са в сила от 1.03.2023 г.	97,1	137,0
Положителен ефект от акциз и ДДС от включване на течностите за електронни цигари, несъдържащи никотин, и заместителите на тютюна, съдържащи никотин в обхвата на акцизните стоки, заедно с предложени график за увеличаване на акцизните ставки за тези продукти -от 01.08.2023 г.	1,3	3,8
Ефект от ДДС и акцизи от освобождаване от акциз на електрическата енергия, природния газ и втечнения нефтен газ (LPG), в т.ч. от промяна на срока на прилагане - до 31.07.2023 г.	-15,5	5,3
Намалената ставка на 0% на ДДС за хляба и брашно (приета до 31.12.2023 г.) е с удължен срок на действие до 30.06.2024 г.	-82,7	-60,9
Удължаване срока на действие на приетата през 2020 г. намалена ставка 9% на ДДС за доставките на обща туристическа услуга, на екскурзиите, организирани от туристически оператори и туристически агенти със случаен автобусен превоз на пътници, както и на услуга за използване на спортни съоръжения - срок на действие до 30.06.2024 г. От 01.01.2023 г. временната мярка за намалена ставка за доставка на книги, на храна, подходяща за бебета или за малки деца и на бебешки пелени и подобни хигиенни артикули е изменена в постоянна. Удължен е срокът на действие на намалената ставка 9% на ДДС за доставките на ресторантьорски и кетъринг услуги до 31.12.2024 г.	-243,2	-51,0
Приходи от оперирането на ТОЛ системата	225,1	227,3
Приходи от избор на осигуряване	7,0	7,0
Приходи от осигурителни вноски от увеличение на осигурителния стаж при пенсиониране	0,5	0,5
Увеличен размер от 40 на сто на нормативно признатите разходи за дейността на адвокатите	-6,0	-6,0

Данъчно облекчение за корпоративния данък съгласно чл. 184 във връзка с чл. 189 от ЗКПО, представляващо държавна помощ за регионално развитие, което може да се ползва от 1 януари 2023 г. при условията на нотификация пред Европейската комисия съгласно действащото европейско законодателство - положително решение на Европейската комисия относно съответствие с Насоките за регионална държавна помощ (2021/С 153/01 от 06.06.2023 г.) за прилагане на новата схема на данъчно облекчение със срок до 31 декември 2027 г.	-11,0	-11,0
Отпадане на таксите за ползване на детски градини и на детски ясли	-11,5	-11,5
Временна солидарна вноска за генерираните свръхпечалби от дружествата и местата на стопанска дейност от Съюза, извършващи дейност в отраслите на суровия нефт, природния газ, въглищата и нефтопреработването, за данъчните печалби за 2022 г. и за 2023 г.	288,0	288,0
Повишаване на прага за регистрация от 50 на 100 хил. лв. оборот по ЗДДС от 01.01.2023 г.	-110,0	-110,0
Отрицателен ефект върху приходите от ДДС при внос от приемането на Закон за контрол по прилагане на ограничителните мерки с оглед на действията на Русия, дестабилизиращи положението в Украйна	-520,0	-88,6
Програми за смекчаване на икономическите последици от нестабилността на цените на електрическата енергия и природния газ	-3 767,8	-3 511,1

В края на 2022 г. Министерството на финансите изготви и предложи законопроекти за изменение и допълнение на данъчните закони, които бяха приети и влязоха в сила от 1.01.2023 г. (обн., ДВ, бр. 99 от 13.12.2022 г., ДВ, бр. 100, от 16.12.2022 г., ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г., в сила от 1.01.2023 г.). В обнародвания след средата на 2023 г. ЗДБРБ 2023 г. (ДВ, бр. 66 от 1.08.2023 г.) бяха направени промени в областта на данъчната политика, като бяха приети мерки за повишаване на събираемостта на данъците и за оптимизиране на бюджетните приходи, едновременно с това беше съкратен срокът на някои от антикризисните мерки, предвид настъпилите промени в икономическата обстановка и отпадане на необходимостта от тези мерки, а действието на други такива мерки беше удължено. По отношение на броя на планираните за 2023 г. и посочени в АСБП за периода 2023-2025 г. (РМС № 459/2023 г.) дискреционни политики в приходите и този на реално отчетените оценки на отделните приходни дискреционни мерки, промяна в техния брой няма, но предвид приетите изменения в областта на данъчната политика, са настъпили актуализации в оценката на някои мерки с влияние върху бюджета, а именно:

- в отчета е отразен допълнителният ефект от удължените до края на годината (до 31.12.2023 г.) срокове на действие на намалената данъчна ставка (от 20,0 % на 9,0 %) **за ресторантьорски и кетъринг услуги**, както и **за доставка на услуга за използване на спортни съоръжения и за обща туристическа услуга** (Съгласно приетия § 38 на ЗИД на ЗДДС за изменение на § 15д от ПЗР на ЗДДС (ДВ, брой: 102, от дата 23.12.2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.). В резултат на това ефектът от мярката е намаление на приходите с 51,0 млн. лв.;

- в отчета е отразен нетният ефект от акцизи и ДДС във връзка със съкращаване срока на действие от 01.07.2025 г. на 31.07.2023 г. на мярката за освобождаване от акциз на електрическата енергия, природния газ и втечнения нефтен газ (LPG). Считано от 1 август 2023 г., (§ 6а и § 6б от ПЗР в ЗАДС, ДВ, бр. 52 от 2022 г., в сила от 9.07.2022 г., отм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.08.2023 г.) е отменен режима за възстановяване на платения акциз за електрическа енергия по чл. 24ж от Закона за акцизите и данъчните складове; прилагане на нулеви акцизни ставки върху моторните горива. В резултат на това ефектът от мярката е увеличение на приходите с 5,3 млн. лв.

- посочен е нетният ефект от удължаване срока на действие на въведената нулева ставка на ДДС за доставки на хляб и на брашно. Съгласно § 38 в ЗИД на ЗДДС за изменение на § 15д от ПЗР на ЗДДС (ДВ, брой: 102, от дата 23.12.2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) е

удължен до 31.12.2023 г. (предходен срок на действие 1 юли 2023 г.). Ефектът от мярката е намаление на приходите с 60,9 млн. лв.

- направена е актуализация на оценката на ефекта върху бюджета от въведения акцизен календар в Закона за акцизите и данъчните складове. В резултат се увеличава положителния ефект от съответните мерки.

- направена е промяна в оценката на ефекта върху приходите от ДДС при внос от приемането на Закон за контрол по прилагане на ограничителните мерки с оглед действията на Русия, дестабилизиращи положението в Украйна. Отчетеният ефект от мярката е намаление на приходите с 88,6 млн. лева.

Ефектите от мерките: приходите от ДДФЛ от увеличението на МРЗ, минималните осигурителни прагове и минималния осигурителен доход; мерки за повишаване на събираемостта на приходите; увеличен размер от 40 на сто на нормативно признатите разходи за дейността на адвокатите; данъчно облекчение за корпоративния данък съгласно чл. 184 във връзка с чл. 189 от ЗКПО, представляващо държавна помощ за регионално развитие; временната солидарна вноска и повишаване на прага за регистрация от 50 на 100 хил. лв. оборот по ЗДДС съответстват на планираните.

Ефектът при приходите от осигурителни вноски от промяната в политиката по доходите (вкл. увеличение на МРЗ, минималните осигурителни прагове и на минималните осигурителни доходи на самоосигуряващите се лица и минималния осигурителен доход на земеделските стопани и тютюнопроизводителите, увеличение на максималния осигурителен доход през 2022 г., увеличение на заплатите на педагогическия персонал) е в размер на 332,0 млн. лв. и съответства на планирания.

Предвиденото увеличение на приходите в следствие на политиката по дивидентите - 100% отчисления от печалбата, като от обхвата са изключени лечебни заведения, ВиК сектор, НКИЗ, е 669,8 млн. лв. Отчетеният ефект по мярката в размер на 1 073,0 млн. лв. е в резултат на увеличаването през 2023 г. на отчисленията от печалбата/дивидент за предприятията с държавно участие до 100 на сто от печалбата (спрямо ставка между 50 и 100 на сто през 2022 г.), както и на разпределянето на междинен дивидент от страна на БЕХ за първото шестмесечие на 2023 г. (през 2022 г. не е разпределян междинен дивидент).

През 2023 г. предвиденият ефект от приходните мерки, свързани с оперирането на ТОЛ системата е в размер на 225,1 млн. лв. Отчетеният ефект през 2023 г. в приходната част от Тол такса за ползване на пътната инфраструктура от пътни превозни средства (събира се на основание чл.10, ал.1, т.2 от Закона за пътищата) е 227,3 млн. лв.

Приходите от избор на осигуряване са 7,0 млн. лв. и съответстват на планираните.

Отчетеното увеличение на приходите от осигурителни вноски от увеличение на осигурителния стаж при пенсиониране е 0,5 млн. лв., от тях : от осигурителни вноски 0,3 млн. лв. и от здравноосигурителни вноски 0,2 млн. лв.

Негативният ефект в приходите от отпадането на таксите за ползване на детски градини и на детски ясли за 2023 г. е в размер на 11,5 млн. лв.

Приходите по програмите за смекчаване на икономическите последици от нестабилността на цените на електрическата енергия и природния газ, стартирали през 2021 г. и достигнали най-високата си стойност през 2022 г. (в размер на 4 460,3 млн. лв.), намаляват с 3 767,8 млн. лв. до 692,5 млн. лв. през 2023 г. Отчетеният ефект през 2023 г. е в размер на (-3 511.1) млн. лв.

Дискреционни разходни мерки, изменение спрямо предходната година, млн. лв.

Разходни мерки – годишен ефект	План	Отчет
Политика по доходите - увеличение на МРЗ и на разходите за персонал в бюджетната сфера	269,8	269,8
Увеличение на заплатите на педагогическия персонал	465,1	465,1
Увеличаване на частта от осигурителния доход, върху който държавата внася здравни вноски за лицата, осигурявани за сметка на държавния бюджет	145,4	145,4
Ефект от увеличението на МРЗ при определяне на часовата ставка за положен труд за изчисляване на възнагражденията на личните асистенти по ЗЛП и възнагражденията на приемните семейства по ЗЗД	133,5	133,5
Увеличение на социалните помощи по ЗСП и ЗХУ поради изменение на линията на бедност	161,2	161,2
Ефект от увеличението на МРЗ при определяне на месечните премии на олимпийските медалисти, прекратили активна състезателна дейност и треньори	0,6	0,6
Ефект от изменението през 2022 г. на размерите на пенсиите, вкл. минимална и социална пенсия, с 10% над първоначално предвиденото в ЗБДОО за 2022 г., осъвременяване с 6,1% и включване на 60 лв. в размера на пенсията от 1 юли 2022 г.	1 140,2	1 140,2
Преизчисляване на пенсиите за трудова дейност от 1 октомври 2022 г.	896,0	869,0
Изменение през 2022 г. на максималния размер на получаваните една или повече пенсии	215,0	215,0
Увеличение на размера на социалната пенсия за старост и инвалидност	4,6	4,6
Увеличение на изискуемите възраст и осигурителен стаж за пенсия	-30,0	-30,0
Разходи за опериране на ТОЛ системата	225,1	227,3
Ефект от промени по ЗСПД във връзка с въведена нова еднократна помощ за учениците от 2,3, 4 и 5 клас без доходен тест	31,2	22,4
Ефект от отпадане на таксите за детски градини и ясли и поемане на издръжката на детските градини и детските ясли като държавна отговорност	41,5	41,5
Ефект от промяната на средномесечния доходен критерий на член от семейството и размерите на месечните помощи за отглеждане на дете	30,0	30,0
Подкрепа на филмовата индустрия	18,0	18,0
Разширяване на достъпа и обхващането в задължителното предучилищно образование	6,3	6,3
Увеличение на разходите за възнаграждения и осигурителни вноски поради покачването на максималния осигурителен доход от 3 000 на 3 400 лв. (от 1.04.2022 г.)	12,5	12,5
Увеличение на минималния дневен размер на паричното обезщетение за безработица (от 1.04.2022 г.)	9,5	9,5

Увеличение на максималния дневен размер на паричното обезщетение за безработица (от 1.04.2022 г.)	6,4	6,4
Въвеждане, считано от 1 август 2022 г., на парично обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) в размер на 710 лв. и увеличаване на размера на обезщетението от 710 лв. на 780 лв. от 1 януари 2023 г.	8,4	8,4
Увеличаване на размера на паричното обезщетение за отглеждане на малко дете до 2-годишна възраст от 650 лв. на 710 лв., считано от 1 април 2022 г. и от 710 на 780 лв. от 1 януари 2023 г.	42,2	42,2
Целева помощ за безвъзмездна преводаческа услуга за глухи и сляпо-глухи	6,0	0
Здравно осигуряване за сметка на държавния бюджет на разселени лица от Украйна от 24.02.2022 г.	3,2	-2,1
Програми за смекчаване на икономическите последици от нестабилността на цените на електрическата енергия и природния газ	-3 767,8	-3 511,1

Дискреционните разходни мерки за периода са свързани основно с промяна в параметрите на политиката по доходите, пенсионната политика и предприетите социални мерки.

Политика по доходите - увеличение на МРЗ и на разходите за персонал в бюджетната сфера. С АСБП за периода 2023-2025 г., приета с РМС №459/2023 г., бяха планирани допълнителни разходи от увеличение на МРЗ и на разходите за персонал в бюджетната сфера в размер на 269,8 млн. лв., в т.ч. 232,6 млн. лв. предоставени по бюджетите на общините за 2023 г. Отчетеният ефект е колкото планирания.

Планираният кумулативен ефект от увеличението на заплатите на педагогическия персонал е в размер на 465,1 млн. лв. допълнителни разходи за 2023 г. В съответствие с предвижданията, през 2023 г. бяха осигурени допълнителни средства за делегираните от държавата дейности във функция "Образование" в размер на 465,1 млн. лв., включително по бюджетите на общините, във връзка с продължаване на политиката за увеличение на заплатите на педагогическите специалисти за достигане на средна работна заплата не по-малко от 125 на сто от средната работна заплата за страната с цел да се стимулира навлизането на млади и квалифицирани педагози в системата на предучилищното и училищното образование. Политиката засяга педагогическите специалисти, работещи в държавни и общински образователни институции в системата на предучилищното и училищното образование.

Ефектът върху размера на трансферите за здравно осигуряване от увеличаване на частта от осигурителния доход, върху който държавата внася здравни вноски за лицата, осигурявани за сметка на държавния бюджет, е в размер на 145,4 млн. лв. за 2023 г. Кумулативният ефект върху размера на трансферите за здравно осигуряване от увеличаване на частта от осигурителния доход, върху който държавата внася здравни вноски за лицата, осигурявани за сметка на държавния бюджет с 5 на сто (от 55 на сто от 2016 г. и 5 на сто годишно от всяка следваща година до достигане на минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица по реда на чл.40, ал.4а от Закона за здравното осигуряване) и от вдигането на размера на минималния осигурителен доход до увеличения размер на МРЗ за 2023 г. е в размер на 145,4 млн. лв.

Ефектът от ръста на МРЗ при определяне на часовата ставка за положен труд за изчисляване на възнагражденията на личните асистенти по Закона за личната помощ (ЗЛП) и възнагражденията на приемните семейства по Закона за закрила на детето (ЗЗД) е определен като допълнителни разходи за 2023 г. в размер на 133,5 млн. лв. Кумулативен ефект от нарастването на базата и на коефициента при определяне на часовата ставка за положен труд за изчисляване на възнагражденията на личните асистенти по ЗЛП, при запазване на ограничението за часовете и ползвателите, съобразно степента на увреждане на

трайно намалена работоспособност при определяне на часовата ставка за положен труд за изчисляване на възнагражденията на личните асистенти по ЗЛП и възнагражденията на приемните семейства по ЗЗД през 2023 г. е отчетен като 131 млн. лв. Ефектът от увеличението на МРЗ при определяне възнагражденията на приемните семейства по ЗЗД е 2,5 млн. лв.

Ефектът от нарастването на линията на бедност при определяне на финансовата подкрепа по ЗХУ и ЗСП беше предвиден да доведе до увеличение на разходите за социални помощи в размер на 161,2 млн. лв. през 2023 г. По отчетни данни ефектът от увеличението на линията на бедност при определяне на финансовата подкрепа по ЗХУ е в размер на 111,1 млн. лв., а ефектът от поэтапно нарастване на индивидуалните коефициенти на месечните помощи по ЗСП в размер не по-малко от 30 на сто от линията на бедност и промяна в размера на линията на бедност е в размер на 50,1 млн. лв.

Ефектът от увеличението на МРЗ при определяне на месечните премии на олимпийските медалисти, прекратили активна състезателна дейност и треньори е 0,6 млн. лв.

Със значителна стойност в дискреционните мерки през 2023 г. са разходите, свързани с пенсионната политика, като нетният им ефект е допълнително увеличение на разходите в размер на 1 140,2 за 2023 г. По отчетни данни увеличение на размерите на пенсиите, вкл. минимална и социална пенсия, с 10% над първоначално предвиденото в ЗБДОО осъвременяване с 6,1% и включване на 60 лв. в размера на пенсията от 1 юли 2022 г., през 2023 г. има с ефект от 1 140,2 млн. лв.

Преизчисляване на пенсиите за трудова дейност от 1 октомври 2022 г., има ефект през 2023 г. в размер на 869,0 млн. лв.

Изменението през 2022 г. на максималния размер на получаваните една или повече пенсии през 2023 г. увеличи разходите с 215,0 млн. лв. Увеличение на максималния размер от 1 500 лв. на 2 000 лв. от 1 юли 2022 г. - със 106,0 млн. лв., а увеличение на максималния размер от 2 000 лв. на 3 400 лв. от 1 октомври 2022 г. - със 109,0 млн. лв.

Отчетеният кумулативен ефект през 2023 г. от увеличение на размера на социалната пенсия за старост и инвалидност е 4,6 млн. лв.

Увеличението на изискуемите възраст и осигурителен стаж за пенсия има ефект в намаление на разходите през 2023 г. от 30 млн. лв.

Предвидените допълнителните разходи за 2023 г., свързани с оперирането на ТОЛ системата са в размер на 225,1 млн. лв. По отчет допълнителните разходи са 227,3 млн. лв., от които 203,2 млн. лв. за издръжка и 24,1 лв. за придобиване на дълготрайни материални активи.

Ефектът от промените в Закона за семейни помощи за деца във връзка с въведена нова еднократна помощ за учениците от 2-ри, 3-ти и 4-ти клас без доходен тест е допълнителен разход в размер на 31,2 млн. лв. По отчетни данни ефектът е в размер на 22,4 млн. лв.

Ефектът от отпадането на таксите за детски градини и ясли и поемането на издръжката на детските градини и детските ясли като държавна отговорност, считано от 1 април 2022 г., е увеличение на разходите от 41,5 млн. лв. за 2023 г. Средствата, предвидени по тази мярка, са предоставени по бюджетите на общините, като са разпределени чрез норматив за издръжка на дете в общинска детска ясла, респ. детска градина или училище, включващ и компенсиране отпадането на съответните такси по Закона за местните данъци и такси и общия брой на децата в съответните институции.

Отчетеният кумулативен ефект от промяната на средномесечния доход на член от семейството по чл. 4 и чл. 4а от Закона за семейни помощи за деца и промяната в размерите на месечните помощи за отглеждане на дете по чл. 7, ал. 1 от Закона за семейни помощи за деца е в размер на 30,0 млн. лв.

Подкрепата на филмовата индустрия с цел създаване и разпространение на български филми и кино продукции с българско участие и нови схеми за държавна помощ за

възстановяване на разходи за производство на филми и за производство на телевизионни сериали, във връзка с промени в чл. 17 и чл. 26 от Закона за филмовата индустрия, през 2023 г. струва на държавния бюджет допълнително 18,0 млн. лв.

За финансирането на достъпа и обхващането в задължителното предучилищно образование на децата, навършили 4-годишна възраст, е отчетен ефект от 6,3 млн. лв. допълнителни разходи за 2023 г.

Увеличение на максималния осигурителен доход от 3 000 на 3 400 лв. от 01.04.2022 г., през 2023 г. увеличи размера на задължителните осигурителните вноски от работодатели с 12,5 млн. лв.

Увеличението на минималния дневен размер на паричното обезщетение за безработица от 12 на 18 лв., считано от 1 април 2022 г. доведе до увеличение на разходите през 2023 г. с 9,5 млн. лв.

Увеличението на максималния дневен размер на паричното обезщетение за безработица (от 1.04.2022 г.) е с отчетен ефект от 6,4 млн. лв.

Въвеждането, считано от 1 август 2022 г., на парично обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) в размер на 710 лв. и увеличаване на размера на обезщетението от 710 лв. на 780 лв. от 1 януари 2023 г. има ефект от 8,4 млн. лв. в посока нарастване на разходите.

Отчетеният ефект от увеличението на паричното обезщетение за отглеждане на малко дете през втората година от майчинството (от 650 лв. на 710 лв. от 1 април 2022 г. и от 710 на 780 лв. от 1 януари 2023 г.) увеличи разходите с 42,2 млн. лв. през 2023 г.

Отчетеният ефект през 2023 г. от здравното осигуряване за сметка на държавния бюджет на разселени лица от Украйна от 24.02.2022 г. е в размер на (-2,1) млн. лв.

Разходите по програмите за смекчаване на икономическите последици от нестабилността на цените на електрическата енергия и природния газ, стартирали през 2021 г. и достигнали най-високата си стойност през 2022 г. (в размер на 4 460,3 млн. лв.), намаляват с 3 767,8 млн. лв. до 692,5 млн. лв. през 2023 г. Отчетеният ефект през 2023 г. е в размер на (-3 511,1) млн. лв.

1.5 Промени в данъчното облагане през 2023 г.

Приетите изменения в данъчното законодателство за 2023 г. са свързани с реализиране на мерки за оптимизиране на контролната дейност на приходните администрации и подобряване на събираемостта, намаляване на административната тежест и разходите за бизнеса и гражданите. С част от промените се извършва привеждане на разпоредбите на националното законодателство в съответствие с европейски директиви.

През периода продължи изпълнението на някои мерки, насочени в подкрепа на гражданите, бизнеса и заетостта, предприети през 2020 г. и 2022 г. в отговор на борбата с разпространението на заразата с COVID-19 и във връзка със скока на цените на горивата и на основни хранителни продукти, породени от нарасналото търсене в европейски и световен мащаб. Това са главно мерки, свързани с прилагане на намалена ставка за ДДС на определени стоки и услуги от 20 % на 9 %, и увеличаване размера на данъчните облекчения за деца (чл. 22в и чл. 22г от ЗДДФЛ), които продължиха да се прилагат през цялата 2023 г., като се запази и възможността за авансово ползване на облекченията за деца.

Промени в данъчното законодателство за 2023 г.

През 2022 г. с промени в данъчните закони бяха направени изменения в областта на данъчното облагане, които влизат в сила през 2023 г. и са както следва:

По Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО)

Промените в областта на прякото облагане са приети със ЗИД на ЗКПО (обн., ДВ, бр. 99 от 13.12.2022 г., в сила от 1.01.2023 г.) и се отнасят до:

- **Промяна във връзка с удължаване на схемата за държавна помощ за регионално развитие**

След изтичане срока на действие на предходната схема за държавна помощ под формата на данъчно облекчение, представляващо държавна помощ за регионално развитие, към Европейската комисия е подадено уведомление за нова схема за държавна помощ, която да се прилага през новия програмен период, като се запази същността на данъчното облекчение, действало до 31 декември 2021 година.

Новата схема цели да продължи да се предоставя данъчно облекчение под формата на държавна помощ за регионално развитие, което да е съобразено с променените изисквания на Европейската комисия и което да се опира на данъчното облекчение, предоставяно по реда на чл. 184 във връзка с чл. 189 от ЗКПО до края на 2021 г. Данъчната преференция се предоставя с цел да насърчи икономическата активност за малки и средни предприятия (МСП), като ги стимулира да инвестират в материални и нематериални активи в предприятия, намиращи се в общини с безработица, по-висока от средната за страната, като се очаква така да се запазят или увеличат нивата на заетост в тези общини. Това от своя страна ще спомогне за постигането на по-балансирано и по-устойчиво развитие на тези райони на страната и за преодоляването на вътрешнорегионалните, както и на междурегионалните неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

На 06.06.2023 г. е постановено положително решение на ЕК относно съответствие с Насоките за регионална държавна помощ (2021/С 153/01) за прилагане на нова схема на данъчното облекчение, представляващо държавна помощ за регионално развитие, с което започна преотстъпването на корпоративен данък съгласно чл. 184 във връзка с чл. 189 от ЗКПО, като облекчението следва да се прилага в срок до 31 декември 2027 година.

- **Промяна в условията, касаещи общите изисквания за преотстъпване на корпоративен данък по чл. 167 от ЗКПО**

С въведеното изменение се променят условията, касаещи общите изисквания за преотстъпване на корпоративен данък по чл. 167, ал. 1 от ЗКПО, като се уточни изрично, че не са налице подлежащи на принудително изпълнение публични задължения и задължения по санкции по влезли в сила наказателни постановления, свързани с нарушаване на нормативните актове относно публичните задължения, както и съответните лихви, свързани с тяхното невнасяне, когато към 31 декември на съответната година същите не са отразени в данъчно-осигурителната сметка или не са отразени като предявени за принудително изпълнение в Националната агенция за приходите. С това се постига уеднаквяване с други разпоредби на закона (чл. 208 и чл. 209, ал. 1, т. 2 от ЗКПО), където тази промяна е направена, и се очаква това да улесни данъчно задължените лица и да намали предпоставките за съдебни спорове.

- **Въвеждане на временна солидарна вноска**

С промените в Преходните и заключителни разпоредби (ПЗР) на ЗКПО се уреждат реда и начина за прилагане на Глава III от Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета от 6 октомври 2022 г. относно спешна намеса за справяне с високите цени на енергията. С приетата разпоредба се регламентират правилата за временната солидарна вноска, която следва да се внася за генерираните свръхпечалби от дружествата и местата на стопанска дейност от Съюза, извършващи дейност в отраслите на суровия нефт, природния газ, въглищата и нефтопреработването. Ставката на тази вноска е 33 на сто за периода 1 януари – 12 октомври 2023 г. и 50 на сто за периода 13 октомври – 31 декември 2023 г., върху основата за определяне на временната солидарна вноска. Данъчният период, който се прилага за изчисляване на временната солидарна вноска при спазване на правилата за определяне на

основата за вноската съгласно изискванията на чл. 15 от Регламент (ЕС) 2022/1854 (*средната стойност на облагаемите печалби*) е от 2018 г. до 2021 г. Временната солидарна вноска се внася за данъчните печалби за 2022 г. и за 2023 г., като данъчната печалба се определя по правилата регламентирани в ЗКПО (§ 9 от ПРЗ на ЗКПО в сила от 8.10.2022 г. – ДВ, бр. 99 от 2022 г.). Временната солидарна вноска е публично държавно вземане, което подлежи на принудително изпълнение от публичен изпълнител по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК). Задължените лица могат да правят авансови вноски за временната солидарна вноска.

По Закона за данъците върху доходите на физически лица (ЗДФЛ)

- **Увеличение на нормативно признатите разходи за доходи от упражняване на свободна професия като адвокат по ЗДФЛ** (ЗИД на ЗДБРБ 2022, обн., ДВ, бр. 52, от 5.07.2022 г.). С промяната в чл. 29, ал. 1, т.2, буква „г“ (нова – ДВ, бр. 52 от 2022 г.) се повишават нормативно признатите разходи за доходи от упражняване на свободна професия като адвокат (от 25 % на 40 %), които от своя страна намаляват облагаемия доход от упражняване на конкретната дейност и повишават разполагаемите средства за извършване на специфични за дейността разходи. Промяната се прилага от 1 януари 2023 година;

- **Допълнителна възможност за прилагане на данъчните облекчения за деца и за деца с увреждания** (§ 7 от ПЗР на ЗПР на ЗДБРБ за 2022 г., ЗБДОО за 2022 г. и ЗБНЗОК за 2022 г.– ДВ, бр. 104 от 30.12.2022 г.).

Въвежда се допълнение в данъчните облекчения за деца и за деца с увреждания, с което да се предостави възможност същите да се ползват за съответната година чрез приспадане от сумата от годишните данъчни основи на лицата, имащи право да ползват данъчното облекчение, но които са починали през данъчната година и при условие че другият родител, съответно другият приеман родител, близък или роднина, няма да ползва данъчното облекчение за съответната данъчна година. По този начин се цели създаването на правна възможност облекчението да бъде приложено и в тези случаи. Това дава възможност да се ползва данъчното облекчение чрез подаване на годишна данъчна декларация за починалото лице от страна на наследниците по закон или по завещание, както и заветниците или техните законни представители, когато не са налице други възможности облекчението да бъде приложено. Също е приета нова ал. 10 по чл. 22в и ал. 9 в чл. 22 г., с която изрично се регламентира възстановената сума въз основа на данъчното облекчение да не подлежи на принудително изпълнение. С направената промяна през 2023 г. се удължава срока на ползване на данъчните облекчения по чл. 22в и 22г от ЗДФЛ в увеличен размер, като се запазва и възможността за авансово ползване през текущата година.

- **Промяна относно деклариране на необлагаеми доходи и доходи, облагаеми с окончателен данък от местни физически лица в годишните декларации** (ЗИД на ЗДФЛ, обн., ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г., в сила от 1.01.2023 г.)

Предоставя се възможност на местните физически лица да могат да декларират в годишната данъчна декларация придобитите през годината доходи, които са освободени от облагане по силата на този закон, придобитите доходи, облагаеми с окончателен данък, полученото имущество по наследство, завет и дарение, както и полученото имущество с възстановено право на собственост по реда на нормативен акт. До промяната такава възможност нямаше – доходите, облагаеми с окончателен данък не се включват в годишната данъчна декларация по чл. 50 от ЗДФЛ, независимо от желанието на лицата. Също така се предлага данните за изплатени през годината доходи, предоставени по реда на чл. 73, ал. 1, т. 2- 5 да се считат за верни, в случай че местните физически лица не са декларирали друго.

- **Прецизиране на разпоредбите по чл. 73 от ЗДФЛ и разширяване обхвата на декларираните доходи** (ЗИД на ЗДФЛ, обн., ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г., в сила от 1.01.2023 г.)

С промяната се разширява обхвата на необлагаемите доходи, за които се предоставя информация със справка по чл. 73, ал. 1 от ЗДДФЛ. Към доходите, за които се предоставя информация в НАП, независимо от размера им, се добавят и доходите от допълнително пенсионно осигуряване, командировъчните пари и други доходи, които въпреки че са освободени от облагане се получават регулярно от физическите лица и са от значение за коректното определяне на разполагаемия доход. Променен е прагът, над който възниква задължението за предоставяне (от 5 000 на 500 лв.), по отношение на доходите от хазарт, както и на доходите от лихви по влогове и облигации. Добавени са различните помощи от социално подпомагане, държавни и национални награди, стипендии (с изключение на стипендиите, които се предоставят от училищата в полза на ученици и студенти), ренти и потребителски дивиденди.

По Данъчно-осигурителния процесуален кодекс

Промените в областта на данъчната политика приети със **ЗИД на ДОПК** (обн., ДВ, бр. 100, от 16.12.2022 г., в сила от 1.01.2023 г.) включват следните мерки/изменения:

- **Промени, свързани с хармонизиране с действащото законодателство с разпоредбите на Директива (ЕС) 2021/514 на Съвета от 22 март 2021 г. за изменение на Директива 2011/16/ЕС относно административното сътрудничество в областта на данъчното облагане (Директива (ЕС) 2021/514) - сила от 1 януари 2023 година.**

Въвеждане в българското законодателство на Директива (ЕС) 2021/514 на Съвета от 22 март 2021 г. за изменение на Директива 2011/16/ЕС относно административното сътрудничество в областта на данъчното облагане (Директива (ЕС) 2021/514). Основна цел на Директивата е противодействие на укриването на данъци и отклонението от данъчно облагане и усъвършенстване на правилата за прозрачност в данъчната област чрез подобряване на функционирането на административното сътрудничество между държавите членки.

Приетият ЗИД на ДОПК, с който в българското законодателство се въвежда Директива (ЕС) 2021/514, е включен като мярка 140 в Плана за действие за 2022 г. с мерките, произтичащи от членството на Република България в Европейския съюз, приет с Решение № 17 на Министерския съвет от 2022 година.

Във връзка с това и в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2021/514 с приетите промени със ЗИД на ДОПК се **подобрява цялостната уредба на обмена на информация и административното сътрудничество и се разширява обхватът на автоматичния обмен на информация**, като се включва и информацията, предоставяна от операторите на цифрови платформи за продавачи, извършващи дейност чрез тези платформи. Развитието на цифровизацията на икономиката и възможностите за укриване на доходи, особено в случаите, когато дейността се извършва чрез цифрови платформи, установени в други юрисдикции, мотивира разширяването на обхвата на автоматичния обмен на информация за данъчни цели по отношение на доходите, реализирани чрез такива платформи, и техните получатели. С приетите промени се прецизират основни понятия и се подобряват съществуващи процедури в областта на административното сътрудничество във връзка с установени в практиката неясноти. Предвижданото задължение за операторите на цифрови платформи да предоставят информация за доходите, получени от продавачите, които извършват дейност чрез тях, са ефективна мярка срещу отклонението от данъчно облагане чрез използването на механизми за обмен на информация.

В ДОПК са въведени и други промени, свързани с използването на обменената информация, сигурността на данните и спиране на обмена и други.

По Закона за данък върху добавената стойност (ЗДС)

- **Увеличаване на размера на прага за задължително регистриране по ЗДДС от 50 000 лв. на 100 000 лв.**

С направеното изменение на чл. 96, ал. 1 (ЗИД на ЗДДС, обн., ДВ, бр. 58 от 23.07.2022 г.) се повишава прага на задължителна регистрация. Промяната влиза в сила от първо число на месеца, следващ месеца на влизането в сила на решение на Съвета на ЕС за предоставяне на разрешение на Република България да въведе специална мярка за дерогация от чл. 287 от Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28.11.2006 г. относно общата система на ДДС, но не преди 1.01.2023 г. Решението на ЕС за разрешаване на Република България да въведе дерогация от Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28 ноември 2006 г. относно общата система на ДДС е прието от Съвета на ЕС на 14.11.2022 г. и е публикувано в Официален вестник на ЕС на 17.11.2022 г. (L 297/69) и прагът от 100 000 лв. за регистрация по ЗДДС влиза в сила от 1 януари 2023 г.

- **Привеждане на законодателството в областта на данъка върху добавената стойност в съответствие с решенията на Съда на Европейския съюз (СЕС)**

С оглед на предвидената възможност в разпоредбата на чл. 90, параграф 1 от Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28 ноември 2006 г. относно общата система на ДДС (Директивата за ДДС) за намаляване на данъчната основа на доставката при пълно или частично неплащане, което може да стане несъбираемо, и предвид това, че до момента на промяната българската правна уредба предвижда корекция на данъчната основа само при прекратяване или разваляне на договор, е въведено дефиниране на условията, които да се приемат за материална предпоставка за извършване на корекция при неплащане, както и на реда за извършването ѝ. Съгласно последователната практика на СЕС относно тълкуването на чл. 90, параграф 1 и 2 от Директивата за ДДС държавите членки не могат да изключат намаляване на данъчната основа при неплащане, а в случай че се възползват от възможността, предвидена в параграф 2 на чл. 90, да дерогират от параграф 1, то тази дерогация трябва задължително да се основава на несигурността „относно окончателния характер на неплащането”. В решение по дело С-242/18 съдът подчертава, че съгласно принципа на данъчен неутралитет несигурността относно събирането на дължимите суми може да бъде взета предвид, като данъчно задълженото лице бъде лишено до момента, в който вземането не стане несъбираемо, от правото си да намалява данъчната основа. Целта на направената промяна е да се даде право на лицата да намаляват данъчната основа при установено несъбираемо вземане по доставка. Изричната законова регламентация за намаляване на данъчната основа при установено несъбираемо вземане по доставка води до еднакво третиране на случаите, в които са налице предпоставки за извършване на корекция на данъчната основа, съответно на ползвания данъчен кредит, както и улеснява извършването на контролната дейност на органите по приходите. Промяната е въведена със ЗИД на ЗДДС, обн., ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г., в сила от 1.01.2023 година.

- **Изпълнение на задължение за въвеждане на европейско законодателство в ЗДДС**

С цел да се разреши проблемът с измамите с ДДС при електронната търговия, чрез засилване на сътрудничеството между данъчните органи и доставчиците на платежни услуги, както и във връзка с **изискванията за доставчиците на платежни услуги**, въведени с разпоредбите на Директива (ЕС) 2020/284 на Съвета от 18 февруари 2020 г. за изменение на Директива 2006/112/ЕО по отношение на въвеждането на определени изисквания за доставчиците на платежни услуги (Директива (ЕС) 2020/284), са направени съответните изменения и в ЗДДС (ЗИД на ЗДДС, обн., ДВ, бр. 102 от 2022 г., в сила от 01.01.2023 г.). Директива (ЕС) 2020/284 има за цел да допълни законодателния ДДС пакет за облагане на електронната търговия, който влезе в сила на 1 юли 2021 г. Директива (ЕС) 2020/284 съдържа задължения за доставчиците на платежни услуги да предават определена информация за трансграничните плащания, произхождащи от държави членки и за бенефициента

(„получателя”) на тези презгранични плащания, с цел правилното отчитане и облагане с ДДС на електронната търговия в ЕС.

- **Разширяване кръга на освободените доставки с добавяне на дейността по управление на алтернативни инвестиционни фондове**

Въведената нова разпоредба в чл. 46, ал. 1 третира управлението на алтернативни инвестиционни фондове, определени като специални инвестиционни фондове в съответствие с критериите, установени от правото на ЕС като освободена доставка.

- **Въвеждане на постоянно действаща намалена ставка на ДДС в размер на 9% за доставки на доставка на печатни периодични издания, доставки на храни, подходяща за бебета или малки деца, както и бебешки пелени**

Съгласно приетия § 5 на ЗИД на ЗДДС за изменение на чл. 66а от ЗДДС (ДВ, бр. 102, от 23.12.2022 г., влиза в сила от 1 януари 2023 г.), като постоянна мярка са въведени намалените данъчни ставки (от 20 % на 9 %) за доставка на книги (за доставка на книги на физически носители, извършвана по електронен път, или и двете (включително учебници, познавателни книжки и учебни комплекти, детски книги с илюстрации, за рисуване или оцветяване, печатни или ръкописни нотни издания), различни от публикации, които са изцяло или основно предназначени за реклама, и различни от публикации, които са изцяло или основно съставени от видеосъдържание или аудио-музикално съдържание), на храна, подходяща за бебета или за малки деца и на бебешки пелени и подобни хигиенни артикули по приложение № 4;

- **Удължен е срока на действие на намалената ставка за *ресторантърски и кетъринг* и за доставка на услуга за използване на спортни съоръжения, и срокът на действие на нулевата ставка на ДДС за доставки на хляб и на брашно** (§ 38 на ЗИД на ЗДДС за изменение на § 15д от ПЗР на ЗДДС (ДВ, бр. 102, от 23.12.2022 г., влиза в сила от 1 януари 2023 г. и удължава действието до 31.12.2023 г.)

Съгласно приетите разпоредби за изменение на ЗДДС е удължен срока на действие на намалената данъчна ставка (от 20 % на 9 %) за *ресторантърски и кетъринг услуги*, както и за *доставка на услуга за използване на спортни съоръжения*, от 31.12.2022 г. на срок на действие до 31.12.2023 г. С последващи промени в § 15д от ПЗР на ЗДДС срокът на действие на тези мерки беше отново удължен и понастоящем е до 31.12.2024 г.;

Срокът на действие на въведената нулева ставка на ДДС за доставки на хляб и на брашно е удължен до 31.12.2023 г. Нулевата ставка за тези доставки, съгласно чл. 66б от ЗДДС, се прилагаше за периода от 9 юли 2022 г. до 31 декември 2023 г. (предходен срок на действие 1 юли 2023 г.). С направените следващи законодателни промени в ЗДДС срокът на действие на тази мярка беше удължен до 30 юни 2024 година.

- **Прилагане на намалена ставка на ДДС в размер на 9% за доставки на централно отопление и на природен газ**

Приетата промяна по чл. 66а от ЗДДС (съгласно § 15д, ал. 2, от ПЗР на ЗДДС, в сила от 9.07.2022 г. - ДВ, бр. 52 от 2022 г.) за въвеждане на намалена ставка на ДДС в размер на 9 % за доставките на природен газ и за доставките на централно отопление е свързана с необходимостта от смекчаване на въздействието на високите цени на енергията върху домакинствата и предприятията, по-специално върху най-уязвимите, като същевременно се избягва прекъсването на доставките. Въвеждането на намалена ставка на ДДС способства за постигане на социални и икономически цели в условията на инфлация. Мярката е в сила за периода от 9 юли 2022 г. до 1 юли 2023 година.

По Закона за акцизите и данъчните складове (ЗАДС)

• **Увеличаване на ставките за облагане с акциз на тютюна и тютюневите изделия** - въведен е акцизен календар за поетапно увеличаване на ставките за период от четири години в ЗАДС - в сила от 1 март 2023 г., както и график за увеличаване на акцизните

ставки на заместителите на тютюна и на течностите за електронни цигари, независимо дали съдържат никотин (в сила от 01.08.2023 г.), в т.ч. и за нагреваемо изделие със съдържание, различно от тютюн (в сила от 01.01.2024 г.). Дадена е дефиниция за „нагреваемо изделие със съдържание, различно от тютюн (чл. 12г от ЗАДС), като част от тютюневите изделия.

- Други промени в областта на косвеното облагане по ЗАДС (ЗИД на ЗАДС, обн., ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г., в сила от 1.01.2023 г.)

Введена е нова разпоредба за отстраняване на пропуск в ЗАДС, тъй като към онзи момент лицата, които получаваха на територията на страната акцизни стоки, които в държавата членка на изпращане не се облагат с акциз, не бяха изрично дефинирани като данъчно задължени лица. От 13 февруари 2023 г. са в сила новите режими за получаване на акцизни стоки от и до територията на страната, които в държавата членка на изпращане или получаване не се облагат с акциз.

Прието е при внасяне или въвеждане на територията на страната на продукти от вида масла от растителни мазнини, метанол и т.н., лицата, които внасят или въвеждат тези стоки, да декларират пред митническите органи предназначението на стоката (дали ще се използва и/или предлага за продажба като моторно гориво и гориво за отопление). С цел облекчаване на дейността на сертифицираните получатели е направено допълнение относно декларирането и внасянето на дължимия акциз.

Введена е промяна в разпоредбата, свързана с отпадане на задължението за регистрация на лицата, които потребяват собствена електрическа енергия, произведена от енергия от възобновяеми източници за свои собствени нужди от централа с обща инсталирана общност до 1 MW. Промяната е в изпълнение на поет ангажимент в Плана за възстановяване и устойчивост на Република България в реформа С4.Р6 „Стимулиране на производството на електроенергия от възобновяеми източници“ да бъдат извършени промени в националното законодателство с цел намаляване на административната тежест за инвестициите от възобновяеми източници по отношение на инсталирането, свързването и експлоатацията на мощностите. С промените отпада и задължението на лицата за деклариране на акциз за собствено производство до 1 MW.

1.6 Инвестиционна политика

Основната цел на реализираните публични инвестиции е насърчаване на политиките за постигане на устойчив дългосрочен растеж, подкрепени и чрез усвояване на средства по програмите и фондовете на ЕС.

В таблицата са представени тенденциите в развитието на публичните инвестиционни разходи като дял от БВП на България и за някои държави членки на ЕС.

Публични разходи за инвестиции в основен капитал

(% от БВП)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
Европейски съюз (27 държави-членки)	2,9	3,0	3,1	3,4	3,3	3,2	3,5
Евро зона (20 държави-членки от 2023 г.)	2,7	2,8	2,9	3,1	3,1	3,1	3,3
България	2,3	3,1	3,3	3,3	2,7	2,3	3,5
Ирландия	1,9	2,0	2,3	2,4	2,1	2,1	2,3
Испания	2,0	2,2	2,2	2,6	2,7	2,8	3,0
Италия	2,2	2,1	2,3	2,6	2,9	2,7	3,2
Полша	3,8	4,7	4,3	4,5	4,1	3,8	5,0
Румъния	2,6	2,6	3,5	4,6	4,2	4,4	5,3

Словакия	3,4	3,8	3,6	3,4	3,1	3,1	4,7
----------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Източник: Евростат

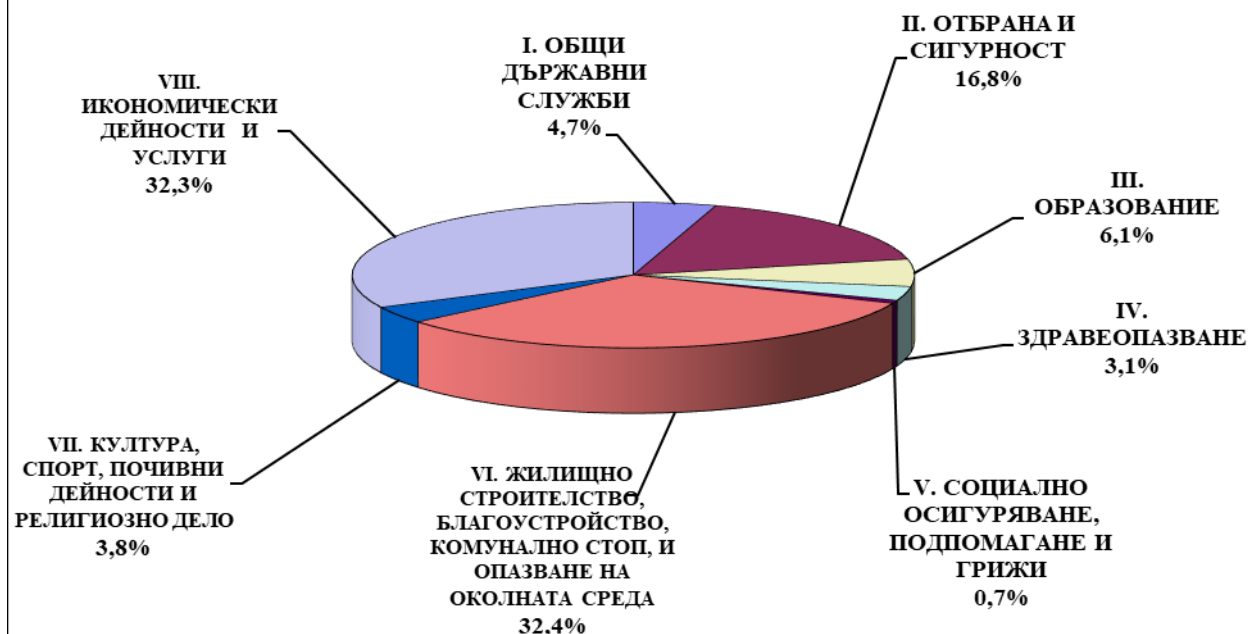
*Данните за 2023 г. са на база DG ECFIN - European Economic Forecast - spring 2024

През 2023 г. публичните разходи за инвестиции в основен капитал са на средното ниво, отчетено за държавите от Европейския съюз. Като относителен дял от БВП се отчита нарастване от 1,2 пр. п. спрямо 2022 г., което се дължи на ръста на капиталовите разходи по сметките за средства от ЕС, подкрепен от нарастването на инвестиционните разходи по държавния бюджет и бюджетите на общините. Съгласно регламенти на Европейския парламент и Съвета на ЕС 31.12.2023 г. бе крайният срок, в който бенефициентите по оперативните програми, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за програмния период 2014–2020, можеха да извършат разходите по изпълняваните от тях проекти. Това обуславя значителния ръст на капиталовите разходи по сметките за средства от ЕС през 2023 г., който представлява финалния етап от разплащанията във връзка с приключването на проектите за програмния период 2014–2020 г. Изпълнението на инвестиционните политики през 2023 г. продължи да следва приоритетите от предходните години за модернизирание на екологичната и пътната инфраструктура, като съществен принос имаха и проектите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, както и от други фондове и програми на ЕС. Капиталовите разходи са разпределени по приоритети в рамките на изпълняваните от първостепенните разпоредители с бюджет политики и програми с цел стимулиране на секторите, генериращи високи икономически и социално-обществени ползи.

Публични капиталови разходи

Разпределението на капиталовите разходи за 2023 г. по консолидираната фискална програма по функции отразява секторните приоритети при реализацията на инвестиционната политика в публичната сфера. На графиката по-долу е представено функционалното разпределение на отчетените за 2023 г. капиталови разходи.

Дялове на отчетените капиталови разходи по функции за 2023 г.

Анализът на инвестиционните разходи по функционален признак показва, че най-голям относителен дял през 2023 г. заемат разходите по функция „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда“ – 32,4 % от общите разходи. Размерът на отчетените средства по функцията е 2 985,3 млн. лв., като основната част от разходите в тази функция са отчетени в група А „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство“ и са свързани основно с инвестиционната дейност в общините по териториалното развитие и благоустрояване на населените места, както и за изпълнение програмите на МРРБ за „Подобряване на инфраструктурната свързаност на регионите – изграждане и модернизирание на пътната и ВиК инфраструктура“, „Развитие на регионите в страната и намаляване на различията, ефективно и ефикасно използване на публичните финанси за подобряване качеството на жизнената среда и създаване на работни места“ и „Подобряване на инвестиционния процес чрез развитие на устройственото планиране, усъвършенстване на информационните системи на кадастъра и имотния регистър, стимулиране на публично-частното партньорство, подобряване качеството на превантивния и текущия контрол и прилагане на европейските стандарти“. През годината за тези дейности по оперативни програми (вкл. националното съфинансиране) са изразходвани средства в размер на 273,5 млн. лв. Разходите за 2023 г., определени по решение на общинския съвет, свързани с поддържането на уличната мрежа, водоснабдяване, канализация и други публични услуги, предоставяни на населението, са в размер на 836,6 млн. лв. Делът на отчетените капиталови разходи в група Б „Опазване на околната среда“ от общо капиталовите разходи по тази функция е 21,9%. Разходите в група „Опазване на околната среда“ са свързани с дейностите по изпълнението на приоритетните политики по управлението на водите и управлението на отпадъците. В групата се отчитат и разходите, определени по решение на общинския съвет за дейностите по поддържане на чистота, озеленяване, пречистване на отпадъчни води, управление на отпадъците и други публични услуги с обществено значение. Основната част от разходите в тази група на функцията

представляват средства по бюджетите на общините (141,9 млн. лв.) и средствата, изразходвани за тези дейности по оперативни програми в размер на 494,7 млн. лева.

На второ място по размер са инвестиционните разходи за „Икономически дейности и услуги”, чиито дял съставлява 32,3 % от капиталовите разходи по КФП.

По Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“ 2014 – 2020 г. са отчетени разходи в размер на 92,1% от бюджета, като този процес продължава. Верифицираните разходи са в размер на 86,8%, а сертифицираните – 85,96%. Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“ 2014 -2020 г. е една от десетте оперативни програми у нас, които се финансират от Кохезионния и Структурните фондове на ЕС. С финансиране от програмата са построени 70 км нови пътища, 28 км рехабилитирани жп линии и 5 реновирани жп гари: Карнобат, Стара Загора, Подуяне, Казичене и Искър. По ОПТТИ са изградени още 12 км метро линии с нови 12 метро станции, както и метродепо „Земляне“. С европейското съфинансиране е доставена специализирана техника и оборудване за подобряване на корабоплаването по река Дунав, изградени са системи за сигурност, интеграция и визуализация на територията на пристанищата.

Със средства от ОПТТИ се подпомага и подготовката на конкретни инвестиционни проекти за програмен период 2021-2027 г. Програма „Транспортна свързаност“ 2021-2027 е с бюджет приблизително 1,61 млрд. евро. Средствата ще бъдат инвестирани в едни от най-големите пътни и железопътни проекти у нас, в закупуването на специализирано оборудване във водния транспорт, както и инвестиции за намаляване на вредните емисии от транспорта.

В жп сектора основен приоритет е завършването на жп линиите Елин Пелин – Костенец, Волуяк – Драгоман, както и модернизация на отсечките от София до сръбската и македонската граници. За тяхното реализиране ще се търси финансиране, както по Програма „Транспортна свързаност“, така и по Механизма за свързана Европа.

В пътният сектор е заложено изграждането на АМ „Русе – Велико Търново“ и на тунела под „Шипка“, който ще осигури бърза връзка между Централна, Северна и Южна България. Завършването на АМ „Струма“ е друг приоритет в оста за пътни проекти.

Програмата продължава политиката за подобряване на условията за корабоплаване в Черно море и по река Дунав чрез инвестиции в пристанищата Варна, Русе и Лом, както и закупуването на още един драгажен кораб. Със средства по Програма „Транспортна свързаност“ 2021-2027 ще бъде закупен и нов маркиращ кораб, който ще се използва за брегова и плаваща сигнализация по р. Дунав, с оглед повишаване на безопасността на корабоплаването.

Програма „Транспортна свързаност“ 2021-2027 осигурява средства в размер на 92 млн. лв. за зарядна инфраструктура за алтернативни горива по републиканската пътна мрежа и в пристанищата. Целта е да се насърчи поетапното изтегляне от употреба на високоемисионните автомобили и замяната им с електромобили.

В програмата е включено закупуването на специализиран кораб за търсене и спасяване, и за реакция при комбинирани инциденти в морските пространства на България (пожари, замърсявания и др.).

Инвестициите за функция „Отбрана и сигурност” заемат 16,8 % от капиталовите разходи по КФП. Размерът на отчетените средства по функцията е 1 541,2 млн. лв., от които основна част представляват разходите, отчетени по бюджета на Министерството на отбраната (МО), във връзка с придобиване и поддръжка на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи; придобиване на многофункционален модул на патрулен кораб; ремонт и поддръжка на авиационна техника; доставка на самолети F-16 -

етап II и свързано с тях оборудване; 324 мм самонасочващи се торпеда A244 Mod.3 за многофункционален модул патрулен кораб; противокорабни крилати ракети „RBS-15 Mk.3“; зенитно-управляеми ракети „MICA“; автомобилна техника, вкл. санитарни автомобили; доков ремонт на кораби; повишаване на мобилността и защитата на личния състав от Силите за специални операции; интегрирана логистична поддръжка на самолети C-27J Spartan; криптографско оборудване; средства за разузнаване и наблюдение; комуникационна техника и оборудване.

Размерът на инвестиционните разходи по функция „Образование“ за 2023 г. е 558,9 млн. лв., което представлява 6,1 % от общата сума на отчетените капиталови разходи. От тях 333,1 млн. лв. са отчетените разходи, финансирани с национални средства, в системата на предучилищното и училищното образование и 104,9 млн. лв. в системата на висшето образование. Размерът на инвестиционните разходи по функцията за 2023 г., финансирани от оперативните програми, е 108,2 млн. лева.

През 2023 г. за финансиране на инвестиционните дейности по функция „Общи държавни служби“ са усвоени средства на обща стойност 436,6 млн. лв., което представлява 4,7 % от общия размер на инвестиционните разходи.

Като цяло основната част от инвестиционните разходи през 2023 г. продължи да е насочена към осъществяване на мащабни инфраструктурни проекти, включително съфинансирани по Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“, проекти за модернизирание на българската армия, по рехабилитацията и изграждането на пътна и железопътна инфраструктура, развитие на ВиК сектора, системи за управление на отпадъците и други.

2. Основни параметри на консолидираната фискална програма⁸ за 2023 г.

Изпълнението на основните параметри по КФП за 2023 г., отнесено към предходната година и към програмата е, както следва:

ПОКАЗАТЕЛИ ⁹	(в млн. лв.)				
	Отчет 2022 г.	Програма ¹⁰ 2023 г.	Отчет 2023 г.	Изпълнение спрямо 2022 г.	Изпълнение спрямо програма
Приходи, помощи и дарения	64 788,7	69 471,8	67 040,8	103,5%	96,5%
- Данъчно-осигурителни приходи	46 783,0	53 166,0	52 318,4	111,8%	98,4%
Преки данъци	9 923,8	11 624,3	11 222,2	113,1%	96,5%
Косвени данъци	21 541,5	23 406,5	22 747,4	105,6%	97,2%
Приходи на социалното и здравното осигуряване	13 737,7	15 470,5	15 626,3	113,7%	101,0%
Други данъци	1 580,0	2 664,6	2 722,4	172,3%	102,2%
- Неданъчни приходи	12 000,3	11 152,2	10 891,8	90,8%	97,7%
- Помощи и дарения	6 005,4	5 153,6	3 830,7	63,8%	74,3%
Разходи и вноска в бюджета на ЕС	66 112,3	74 051,8	72 658,9	109,9%	98,1%
- Нелихвени разходи	63 755,5	71 185,7	69 978,2	109,8%	98,3%
Текущи нелихвени в т.ч. социални и здравно- осигурителни плащания	58 001,5	62 953,0	60 712,4	104,7%	96,4%
Капиталови разходи	25 651,8	31 051,7	29 947,3	116,7%	96,4%
Предоставени текущи и капит. трансфери за чужбина	5 706,6	8 211,9	9 201,3	161,2%	112,0%
Лихви	47,3	20,7	64,5	136,2%	311,5%
- Лихви	651,8	823,8	830,8	127,5%	100,9%
Външни лихви	501,2	684,4	681,9	136,0%	99,6%
Вътрешни лихви	150,6	139,4	149,0	98,9%	106,9%
- Вноска в бюджета на ЕС	1 705,0	2 042,4	1 849,9	108,5%	90,6%
Дефицит/излишък	-1 323,6	-4 580,0	-5 618,1		

Приходите, помощите и даренията по консолидираната фискална програма за 2023 г. са в размер на 67 040,8 млн. лв., което представлява 96,5 % от разчетите към ЗДБРБ за 2023 г., при 64 788,7 млн. лв. за 2022 г. или ръст от 2 252,1 млн. лева. Изпълнението на приходите по държавния бюджет е 97,5 %, по бюджета на ДОО – 101,4 %, по бюджета на НЗОК – 100,8 %, по бюджетите на общините – 102,1 %, Разплащателна агенция към ДФ „Земеделие“ (вкл. по бюджетите на бенефициентите) – 60,9 %, Национален фонд (вкл. по бюджетите на бенефициентите по оперативните програми) – 75,9 %.

Общата сума на *данъчните постъпления* (вкл. приходите от осигурителни вноски) за годината възлиза на 52 318,4 млн. лв. (98,4 % от годишните разчети). Относителният дял на данъчните приходи към общите постъпления по КФП е 78,0 %. Данъчните постъпления

⁸ Обхваща държавния бюджет и бюджетите на общините, социалноосигурителните фондове, ДВУ, БАН, БНР, БНТ, БТА, бюджетите по чл. 13, ал. 4 от ЗПФ, както и сметките за средства от ЕС и сметките за чужди средства на бюджетните организации.

⁹ Поради закръгляне в млн. лв. (респективно в проценти), някои сумарни позиции в таблиците и графиките не се изчерпват от съставните им числа.

¹⁰ В колоната „програма“ са посочени разчетите към мотивите ЗДБРБ за 2023 г. (РМС №459/05.07.2023 г.). С мотивите към законопроекта за държавния бюджет за 2024 г. (РМС №830/24.11.2023 г.) индикативната цел за бюджетното салдо по КФП за 2023 г. бе променена спрямо заложената с мотивите към ЗДБРБ за 2023 г. (РМС №459/05.07.2023 г.), отчитайки рисковете вторият транш по Плана за възстановяване и устойчивост да бъде отложен за 2024 г. В резултат индикативният размер на дефицита по КФП за 2023 г. в разчетите към ЗДБРБ за годината (-4,6 млрд. лв.) е променен на дефицит в размер на 5,8 млрд. лв., като отчетената стойност не надвишава този разчет.

С оглед съпоставимост с отчетните данни на показателите по КФП по програмата за 2023 г.:

i) разчетите в позицията „Резерв за непредвидени и/или неотложни разходи“ са отнесени в съответните разходни позиции според основното предназначение на планираните средства;

ii) Нетният прираст на държавния резерв е отнесен в позицията „Капиталови разходи“.

за 2023 г. представляват 28,5 % от БВП за годината, при 27,9 % от БВП за 2022 г. Съпоставени с предходната година, данъчните приходи нарастват номинално с 5 535,4 млн. лв. (11,8 %). В номинален размер приходите от преки данъци възлизат на 11 222,2 млн. лв., приходите от косвени данъци са в размер на 22 747,4 млн. лв., приходите от осигурителни вноски са в размер на 15 626,3 млн. лв., а постъпленията от други данъци (включват други данъци по ЗКПО, имуществени данъци и др.) са в размер на 2 722,4 млн. лева.

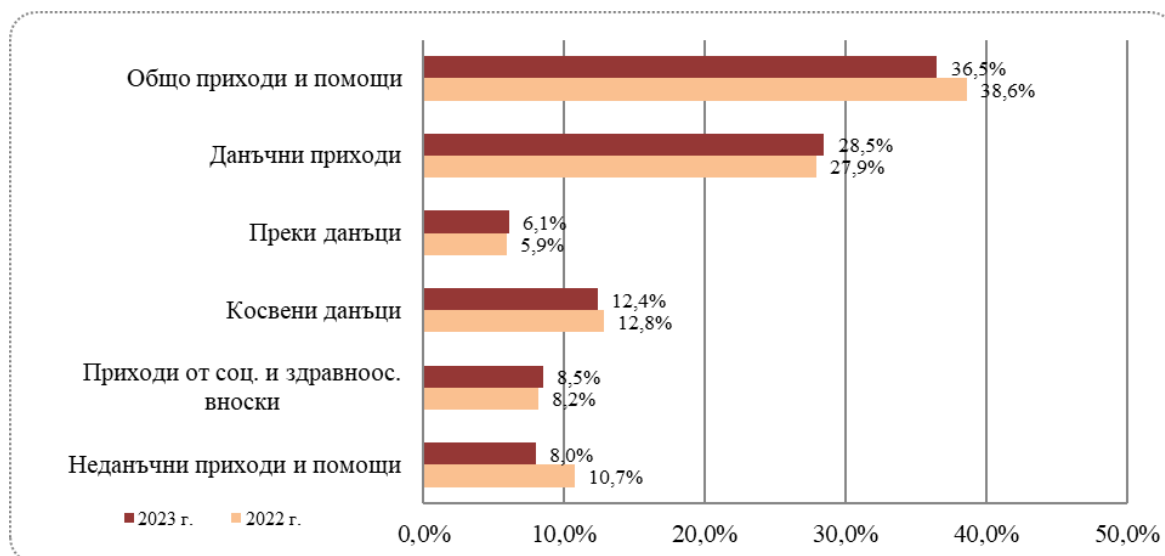
Приходите в частта на преките данъци възлизат 11 222,2 млн. лв., което представлява 96,5 % от планираните за годината. Постъпленията от преки данъци за 2023 г. представляват 6,1 % от БВП при 5,9 % от БВП за 2022 г. Приходите от косвени данъци са в размер на 22 747,4 млн. лв., което представлява 97,2 % от годишния разчет. Постъпленията от косвени данъци представляват 12,4 % от БВП, при 12,8 % за 2022 г. Постъпленията от други данъци (включват други данъци по ЗКПО, имуществени данъци и др.) са в размер на 2 722,4 млн. лв., което представлява 102,2 % спрямо годишните разчети за 2023 година.

Приходите от социалноосигурителни и здравни вноски за 2023 г. са в размер на 15 626,3 млн. лв., 101,0 % спрямо планираните за 2023 г. и с 1 888,7 млн. лв. (13,7 %) повече спрямо предходната година. Отнесени към БВП, приходите от социално и здравноосигурителни вноски за 2023 г. представляват 8,5 % при 8,2 % от БВП за 2022 г. Постъпилите през 2023 година приходи от социалноосигурителни вноски са в размер на 11 310,1 млн. лв., което е 101,1 % изпълнение на заложените за 2023 г. разчети и с 1 375,9 млн. лв. (13,9 %) повече спрямо 2022 г. Приходите от здравноосигурителни вноски, постъпили по бюджета на НЗОК, са в размер на 4 316,2 млн. лв., което е 100,7 % изпълнение на заложените в ЗБНЗОК за 2023 г. средства и с 512,7 млн. лв. (13,5 %) повече спрямо 2022 г.

Неданъчните приходи са **10 891,8 млн. лв.**, което представлява 97,7 % от годишните разчети и се формират основно от приходи от държавни, общински и съдебни такси, приходи и доходи от собственост, приходи от концесии, приходи от продажба на квоти за емисии на парникови газове и други. В частта на неданъчните приходи през 2023 г. са постъпили 1 567,9 млн. лв. приходи от дивидент за държавата от държавни предприятия. Относителният дял на неданъчните приходи към общите постъпления по КФП е 16,2 %. Неданъчните постъпления за 2023 г. представляват 5,9 % от БВП за годината, при 7,2 % от БВП за 2022 г.

Помощите и даренията (основно помощи от фондовете на ЕС) за 2023 г. са в размер **3 830,7 млн. лв.**, което представлява 74,3 % от разчета за годината. Постъпилите помощи и дарения за 2023 г. представляват 2,1 % от БВП за годината, при 3,6 % от БВП за 2022 г.

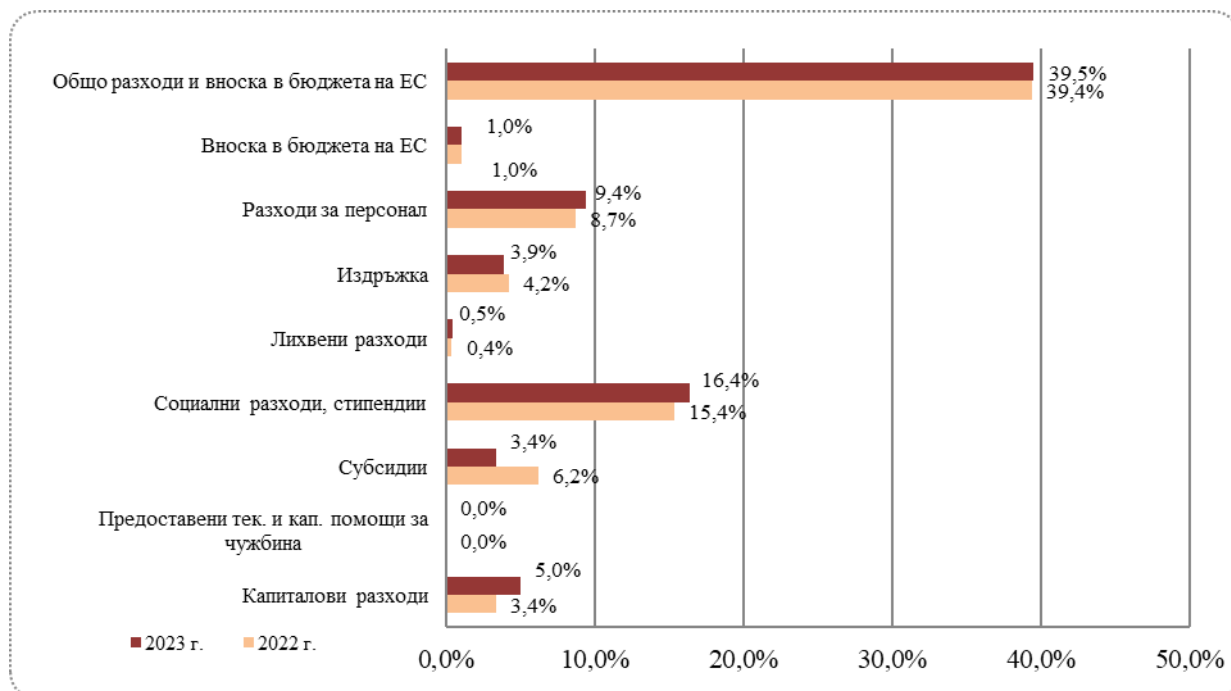
Приходи по КФП за 2022 г. и 2023 г., представени като процент от БВП

*В частта на преките данъци са включени и другите данъци

Общият размер на разходите по КФП (вкл. вноската на Република България в бюджета на ЕС) за годината **възлиза на 72 658,9 млн. лв.**, което е 98,1 % от годишните разчети. В номинално изражение разходите нарастват спрямо 2022 г. с 6 546,6 млн. лв. (9,9 %). *Лихвените плащания* възлизат на 830,8 млн. лв. (100,9 % спрямо планираните за 2023 г.), *текущите нелихвени разходи* са в размер на 60 712,4 млн. лв., *капиталовите разходи* (вкл. *нетния прираст на държавния резерв*) възлизат на 9 201,3 млн. лв. и *предоставените текущи и капиталови трансфери за чужбина* са в размер на 64,5 млн. лева. Разходите по КФП, представени като процент от БВП, представляват 39,5 % от БВП за 2023 г. при 39,4 % от БВП за 2022 г.

Разходи по икономически елементи за 2022 г. и 2023 г., отнесени към БВП

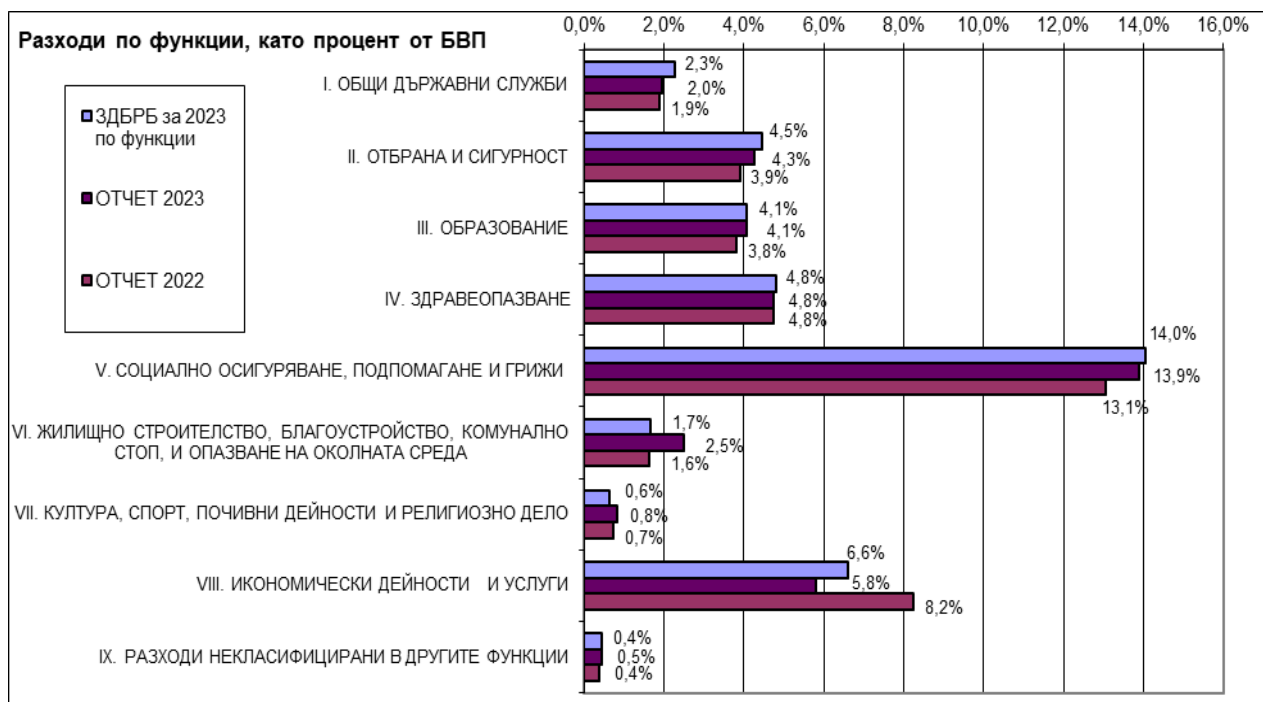
➤ Разходите по КФП, разгледани по функционален признак, отразяват основните направления и приоритети в секторните политики през 2023 г.

РАЗХОДИ ПО ФУНКЦИИ ¹¹	млн. лв.			% от БВП		
	Отчет 2022 г.	Програма ¹² 2023 г.	Отчет 2023г.	Отчет 2022 г.	Програма 2023 г.	Отчет 2023 г.
I. ОБЩИ ДЪРЖАВНИ СЛУЖБИ	3 186,2	4 211,8	3 609,7	1,9%	2,3%	2,0%
II. ОТБРАНА И СИГУРНОСТ	6 547,3	8 233,7	7 814,1	3,9%	4,5%	4,3%
III. ОБРАЗОВАНИЕ	6 373,4	7 532,7	7 501,5	3,8%	4,1%	4,1%
IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	7 971,5	8 878,3	8 741,4	4,8%	4,8%	4,8%
V. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ	21 909,3	25 902,2	25 523,9	13,1%	14,0%	13,9%
VI. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	2 732,1	3 080,2	4 594,9	1,6%	1,7%	2,5%
VII. КУЛТУРА, СПОРТ, ПОЧИВНИ ДЕЙНОСТИ И РЕЛИГИОЗНО ДЕЛО	1 200,9	1 140,9	1 520,9	0,7%	0,6%	0,8%
VIII. ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ	13 834,8	12 205,9	10 671,8	8,2%	6,6%	5,8%
IX. РАЗХОДИ, НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДРУГИТЕ ФУНКЦИИ	651,8	823,8	830,8	0,4%	0,4%	0,5%
ОБЩО РАЗХОДИ	64 407,3	72 009,4	70 809,0			

При анализа на разходите по функции, представени като относителен дял в БВП, отчетните данни за 2022 г. и 2023 г. са отнесени към БВП (по данни на НСИ – 167 809,0 млн. лв. за 2022 г. и 183 743,4 млн. лв. за 2023 г.), а за разчета към програмата за 2023 г. е използвана прогнозата за БВП, заложена в ЗДБРБ за 2023 г. (184 485,9 млн. лв.).

¹¹ В разходите по функции не е включена Вноската на Република България в общия бюджет на ЕС.

¹² С оглед постигането на съпоставимост на данните, в разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. резервът за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия е прекласифициран от IX-та функция във II-ра функция, група Д "Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии", а резервът по бюджетите на НС, на съдебната власт и на НЗОК е прекласифициран, съответно в I-ва, II-ра и IV-та функция, където са отчетени усвоените средства.

С най-голям относителен дял в разходите по КФП за 2023 г. са **средствата за сферата на социалното осигуряване, подпомагане и грижи**. Общите разходи за функцията за годината възлизат на **25 523,9 млн. лв.** или **13,9 % от БВП**. С най-голям относителен дял във функцията са разходите в група „Пенсии“, отчетени по бюджетите на ДОО и УПФ, които възлизат на 19 210,5 млн. лв. и нарастват с 3 506,1 млн. лв. (22,3 %) спрямо предходната година. Основните причини за това увеличение са: ефектите от изплащане на увеличените пенсии от 1 юли 2022 г. и от 1 октомври 2022 г., вкл. увеличението на минималната и на максималната пенсии; от 1 юли 2023 г. всички пенсии, с изключение на максималната пенсия, бяха увеличени с 12 %; изплащане през м. април на еднократни добавки в размер на 70 лева на пенсионерите, чиито пенсии са под линията на бедност за 2023 г. Разходите, извършени в сферата на **отбраната и сигурността** през 2023 г., са в размер на **7 814,1 млн. лв.**, което представлява **4,3 % от БВП**. С извършените разходи са обезпечени дейностите по осигуряването на националната сигурност и отбраната, опазването на обществения и правовия ред, поддържането на отбранителния потенциал на страната, издръжката на съдебната власт и администрацията на затворите и защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии. Сред основните приоритети за 2023 г. бяха и политиките в сферата на **образованието**, като общият размер на разходите за функцията е **7 501,5 млн. лв.** или **4,1 % от БВП**. През 2023 г. са разчетени 465,0 млн. лв. за увеличаване на средствата за делегираните дейности в образованието - във връзка с продължаване на политиката за увеличение на заплатите на педагогическите специалисти и за достигане на средна работна заплата не по-малко от 125 на сто от средната работна заплата за страната, с цел стимулиране навлизането на млади и квалифицирани педагози в системата на предучилищното и училищното образование. През 2023 г. са осигурени средства за финансиране на повишените разходи за храна на институциите в системата на предучилищното и училищното образование, за допълнителна подкрепа на личностното развитие в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и за финансиране на недостига на разходи за транспорт на педагогическите специалисти, за

повишаване на интереса и увеличаване на извънкласните дейности, гарантирани за всеки ученик чрез допълнителна подкрепа за спорт, отдих и култура за осигуряване на широк достъп до тях и при изявени високи постижения и за национални програми за развитие на предучилищното и училищното образование. Извършените разходи през 2023 г. в сферата на **здравеопазването** са в размер на **8 741,4 млн. лв.** или **4,8 % от БВП**. Разходите за функция „**Икономически дейности и услуги**” са в размер на **10 671,8 млн. лв.** или **5,8 % от БВП**. Изразходваните средствата по тази функция, са основно за: постигане на устойчиво и конкурентоспособно енергийно развитие; развитие, поддържане, модернизация и изграждане на пътната и железопътната инфраструктура, свързана с подобряване на транспортната достъпност; подпомагане на земеделските производители. Разходите за функция „**Общи държавни служби**” са в размер на **3 609,7 млн. лв. (2,0 % от БВП)**. Разходите за дейностите по **жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда** са в размер на **4 594,9 млн. лв. (2,5 % от БВП)**. Извършените разходи през годината за финансиране на сферата на **култура, спорт, почивни дейности и религиозно дело** са в размер на **1 520,9 млн. лв.** или **0,8 % от БВП**. **Разходите, неклассифицирани в другите функции** (без вноската за бюджета на ЕС), включват лихвените плащания по обслужване на държавния и общинския дълг и са в размер на **830,8 млн. лв.**, което представляват **0,5 % от БВП**.

➤ **Бюджетното салдо** по консолидираната фискална програма за 2023 г. е **отрицателно** в размер на **5 618,1 млн. лв.** (3,1 % от БВП), като то се формира от дефицит в размер на 5 397,3 млн. лв. по националния бюджет и дефицит в размер на 220,8 млн. лв. по европейските средства.

2.1 Мерки на НАП и АМ за повишаване на събираемостта на приходите

Превенцията и борбата с данъчните измами и отклонението от данъчно облагане е основен правителствен приоритет за подобряване на събираемостта на приходите от данъци. Основните насоки, свързани с тази цел се отнасят до осъществяване на законодателна политика за предотвратяване на данъчните измами и прилагане на тясно оперативното сътрудничество и междуинституционален подход между заинтересованите институции.

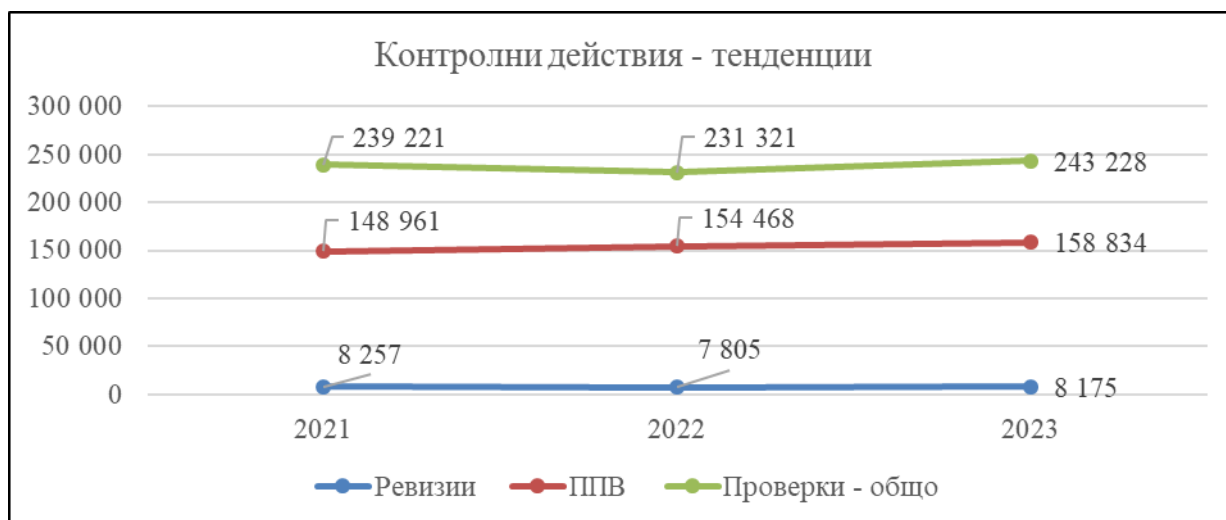
Мерки, предприети от НАП

I. Данъчно-осигурителен контрол за 2023 г.

1. Резултати по основни дейности на данъчно-осигурителния контрол

Основните производства и действия, чрез които се осъществява данъчно-осигурителният контрол са ревизии, проверки, вкл. проверки в обекти и проверки във връзка с осъществяван фискален контрол върху стоки с висок фискален риск. При извършване на проверки по прихващане и възстановяване (ППВ) се осъществява контрол в случаите на възстановяване на недължимо внесени суми или декларирани за възстановяване данъци или осигурителни вноски. През 2023 г. се наблюдава увеличение в обема на осъществените контролни действия, като детайли относно специфични видове ревизии и проверки са разгледани по-долу в съответните части.

Контролни действия–тенденции за периода 2021-2023 г.

Източник: НАП

В изпълнение на стратегическите цели на НАП при извършването на контролната дейност се прилага подход за стимулиране на доброволното спазване на задълженията. В хода на контролните производства, както и в хода на селекция, към лицата се отправят покани за подаване на коригиращи декларации, с които да бъдат отстранени допуснати грешки, несъответствия или неправилно третиране при документирането или отчитането на конкретни стопански операции

В хода на 18 497 производства са връчени 20 170 покани по чл. 103 от ДОПК за корекции на 63 564 декларации. Връчени са и 1 716 покани за корекция на неправилно данъчно третиране на доставка по ЗДДС.

Корекции с подаване на декларации от лицата са направени с 58 420 бр. коригиращи декларации, в т.ч. по ЗДДС – 47 431 бр., по ЗКПО – 3 372 бр, по ЗДФЛ – 3 964 бр. и по КСО – 3 653 бр. Общият ефект от тях е 76 025 794,0 лв. декларирани повече данъци, 5 540 365,0 лв. декларирани повече осигурителни вноски.

Подобряване на доброволното спазване в хода на производства

Източник: НАП

1.1. Ревизии

Извършени ревизии за периода 2021-2023 г.

Показатели	Мерна единица	Отчет 2021 г.	Отчет 2022 г.	Отчет 2023 г.	Изменение 2023/ 2022
Издадени ревизионни актове (РА)	(брой)	8 257	7 805	8 175	5%
- в т.ч. РА за осигурителни вноски	(брой)	1 115	1 061	1 399	32%
- в т.ч. РА , в които е използван софтуер за анализ на данни в електронен вид	(брой)	148	177	150	-18%
Допълнително установени задължения	(хил.лв.)	916 068	1 097 710	1 242 548	13%
- в т.ч. по осигурителни вноски	(хил.лв.)	11 257	14 399	10 889	-24%
Намалена данъчна загуба	(хил.лв.)	54 776	79 266	123 240	55%
Отн. дял на РА с допълнително установени задължения над 10 000 лв.	(%)	56%	59%	53%	-6%
Среден размер на допълнително установени задължения на един РА	(хил.лв.)	111	129	152	18%
Относителен дял на обжалваните РА	(%)	33%	32%	28%	-4%

Източник: НАП

През 2023 г. почти всички показатели, отчитащи изпълнението на ревизионната дейност показват увеличение в сравнение с тези за 2022 година. Въпреки намалението в относителния дял на РА с допълнително установени задължения над 10,0 хил. лв. (с 6,0 %),

значително се е увеличил средния размер на допълнително установените задължения от един РА (с 18,0 %). Запазва се практиката за извършване на ревизии за установяване на отговорност за неплатени задължения на трети лица. Приключили са 369 бр. ревизии с установена солидарна отговорност на трети лица за 70 867 268,0 лева. От приключилите през 2023 г. ревизии 310 бр. са за установяване на отговорност по чл. 19 от ДОПК на органи на управление на ЮЛ и 59 бр. са за установяване на отговорност по чл. 177 от ЗДДС за случаи на злоупотреби с ДДС. При първия тип ревизии в 248 бр. производства е установена отговорност за 63 180 114,0 лв., а при втория в 42 бр. производства за 7 687 154,0 лева.

През 2023 г. продължава тенденцията за намаляване дела на обжалваните ревизионни актове. Относителният дял на обжалваните ревизионни актове е 35,0 % през 2020 г., 33,0 % през 2021 г., 32,0 % през 2022 г. и 28,0 % през 2023 г. Във връзка с решения на дирекции „Обжалване и данъчно-осигурителна практика“ (ОДОП) за отмяна ревизионни актове по реда на чл. 155, ал. 4 от ДОПК през 2023 г. са възложени общо 430 бр. ревизионни производства. Издадените през 2023 г. ревизионни актове (РА) по чл. 155, ал. 4 от ДОПК са 440 бр., с допълнително установени задължения в размер на 81 267 227,0 лева. Допълнително установените задължения по РА, издадени след решение по чл. 155, ал. 4 от ДОПК на директор на дирекция ОДОП през 2023 г. са с 34 833 794,0 лева по-малко от установените задължения с РА преди отмяната им, като най-голямо е намалението на задълженията в производствата за установяване на ДДС – 20 137 034,0 лева.

Отменените допълнително установени задължения по приключени в предходни периоди производства, за които са издадени РА по чл. 155, ал. 4 от ДОПК през 2023 г., са както следва: 133 302,0 лв. за приключени през 2019 г.; 860 451,0 лв. за приключени през 2020 г.; 23 686 141,0 лв. за приключени през 2021 г. и 77 835 224,0 лв. за приключени през 2022 г. производства.

1.1.1. Електронни ревизии и проверки и контролни производства на лица, извършващи електронна търговия

През 2023 г. органите по приходите на агенцията са използвали специализиран софтуер за анализ на данни в хода на 257 бр. производства. Размерът на допълнително установените задължения в приключилите ревизионни производства, в които е използван софтуерът, е 6 708 328,0 лева. Повишаването на капацитета на органите по приходите на НАП за осъществяване на контрол в цифрова среда продължава да бъде една от основните цели в развитието на контролната функция на агенцията. През 2023 г. са предприети редица мерки за преодоляване на проблемите, установени при извършения мониторинг на е-одита в териториалните структури на агенцията, като за целта са проведени обучения на служители, оптимизация на работни процеси и други.

Отчитайки увеличаването на обемите на продажбите в интернет, през 2023 г. НАП продължава да осъществява засилен контрол върху лицата, извършващи електронна търговия, като се предприемат контролни действия спрямо лица, недеklarирани доходи от тази дейност - възложени са 989 бр. ревизионни производства и 1 953 бр. проверки. В резултат на приключилите през годината 842 бр. ревизии са установени допълнително данъчни и осигурителни задължения в размер на 22 618 522,0 лева. В хода на контролните производства са направени доброволни корекции на подадени декларации и са внесени допълнително в бюджета 4 519 5180,0 лева.

За поредна година в предварително попълнените годишни данъчни декларации по чл. 50 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ) са включени и сумите от получен от лицата наложен платеж за изпратени пощенски пратки, за които НАП получава информация от лицензираните пощенски оператори. След приключване на кампанията за подаване на декларациите е направен анализ, при който е установено, че 9 266 лица са декларирали в подадените декларации доход, съответстващ изцяло на размера на предварително попълнената в декларациите им сума на получения от тях наложен платеж,

като общата сума на декларираната данъчна основа е в размер на 27 763 083,0 лв., съответно общият размер на данъка е в размер на 3 669 949,0 лева. Това дава основание да се предположи, че размерът на декларирания от лицата облагаем доход, дължащ се на предварителното попълване в данъчните декларации на сумите от получен от лицата наложен платеж, е значително по-голям, но точна оценка не може да бъде направена предвид факта, че голяма част от лицата, освен продажби в интернет, извършват продажби и във физически търговски обекти или имат доходи и от друга търговска дейност.

По отношение на лица, за които НАП разполага с информация, че са извършвали търговска дейност в интернет и съответно са реализирали приходи/доходи от нея, през 2023 г. са проведени три информационни телефонни кампании. В резултат на тях 2 064 лица са подали нови или коригиращи декларации, като декларираният облагаем доход е в размер над 18 100 000,0 лв., а дължимият данък – 1 590 728,0 лева. Спрямо физическите лица, с които не е бил установен контакт или не са се отзовали на поканата да подадат доброволно данъчни декларации, са възложени контролни производства.

1.1.2. Многостранни ревизии

През 2023 г. НАП е взела участие в 5 многостранни ревизии (МСР), като 2 от тях са приключили. Обект на разглеждане са мита, ДДС и корпоративен данък. В резултат на МСР, иницирана от Гърция, са стартирани контролни производства на български дружества, като се очаква установяване на допълнителни задължения по ЗДДС и ЗКПО.

През 2023 г. НАП иницира действия по стартиране на 2 многостранни ревизии с участваща държава Гърция и обхват ЗДДС и ЗКПО. Производствата в Гърция са приключили с начисления в особено големи размери. В България ревизионните производства са текущи към края на 2023 г., очаква се начисляване на допълнителни задължения по ЗДДС и ЗКПО и се цели предотвратяване на измами с ДДС.

По инициатива на България е проведена среща за селекция по многостранна ревизия с участието на Германия. Взето е решение за предприемане на последващи действия, като облагането ще бъде осъществено в Германия, където е установена измамата, във връзка с декларирания фиктивен ВОД към България за сумата от 1 597 805,0 евро (3 125 035,0 лева).

1.2. Проверки

В рамките на контролната дейност на НАП се извършват няколко основни вида проверки, специфични от гледна точка на повода, целите и резултатите от извършването им:

- Проверки по прихващане и възстановяване (ППВ) се извършват при наличие на деклариран за възстановяване данъци или осигурителни вноски, както и други недължимо внесени суми;

- Насрещните проверки и проверките по делегация имат за цел да съберат годни доказателства и доказателствени средства, необходими за други проверки или ревизии;

- Проверките за установяване на факти и обстоятелства (ПУФО), в т.ч. и проверки за съпоставка на имущество и доходи на физически лица, са от значение за установяване на задълженията на лицата, както и за спазване на законодателството.

Извършени проверки по видове за периода 2022-2023 г.

Видове проверки	Отчет				
------------------------	--------------	--	--	--	--

	Мерна единица	2022 г.	Отчет 2022 г.	Отчет 2023 г.	Изменение 2023/ 2022
Общо извършени проверки, в т.ч.:	(брой)	239 221	231 321	243 228	5%
Проверки за прихващане и възстановяване (ППВ)	(брой)	148 961	154 468	158 834	3%
Проверки за установяване на факти и обстоятелства (ПУФО), в т.ч. в обекти	(брой)	41 336	37 647	41 036	9%
Насрещни проверки и проверки по делегация	(брой)	48 206	38 498	42 777	11%
Проверки за съпоставка на имущество и доходи на физически лица (ПСИДФЛ)	(брой)	718	708	581	-18%
Относителен дял на обжалваните АПВ	(%)	0,1%	0,1%	0,1%	0%
Относителен дял на проверките по ППВ, приключили в първоначално определения срок	(%)	87%	88%	83%	-5%
Относителен дял на проверките без ППВ, приключили в първоначално определения срок	(%)	85%	83%	88%	5%

Източник: НАП

Броят на всички извършени през 2023 г. проверки се е увеличил незначително спрямо 2022 г., като най-голямо е увеличението при извършваните насрещни проверки, проверките по делегация и проверките за установяване на факти и обстоятелства. Ръст с 3,0 % бележат проверките по прихващане и възстановяване, като чрез процедурата за опростено възстановяване на ДДС са възстановени 586 102 683,0 лв. в над 22 400 случая на деклариран ДДС за възстановяване (за сравнение през 2022 г. са възстановени 602 291 887,0 лв. в над 23 400 случая на деклариран ДДС за възстановяване).

През 2023 г. се наблюдава намаление (с 5,0 %) на относителният дял на ППВ, приключили в първоначално определения срок и увеличение (с 5,0 %) на дялът на проверките, различни от ППВ, приключили в първоначално определения срок спрямо 2022 година. Относителният дял на обжалваните АПВ е останал непроменен спрямо предходната година.

1.3. Проведени тематични кампании за контрол

През 2023 г. от НАП са проведени следните тематични кампании за контрол:

През 2023 г. продължи извършването на проверки на лица, при които е идентифициран риск от неспазване на данъчното законодателство и/или намаляване на дължимите данъчни задължения, във връзка с отчетени в годишните финансови отчети за 2020 г. значителни, спрямо обема на извършваната дейност, стойности на наличните материални запаси. От възложените през 2022 г. и 2023 г. контролни производства на лица със значителни материални запаси, през отчетния период са приключили 16 проверки и 191 ревизии. В хода на производствата 62 от лицата са извършили корекции, като са начислили допълнително ДДС в размер на 786 125 лева. В резултат на приключените през 2023 г. ревизии са установени допълнително задължения на обща стойност 16 678 537,0 лева.

Също така продължи осъществяването на контролни действия спрямо физически лица, придобили и/или продали недвижими имоти, находящи се на територията на Република Гърция, по информация за отчетната 2016 г., получена от Република Гърция по линия на

автоматичния обмен. След селекция на 2 117 лица на 64 бр. от тях са възложени проверки за установяване на факти и обстоятелства, на 5 от тях – проверки за съответствие на имущество и доходи, и са инициирани 878 бр. ревизии. Към 31.12.2023 г. са приключени 61 бр. от проверките и 527 бр. от ревизиите. В хода на приключените производства са подадени 82 коригиращи декларации, като сумата на допълнително декларирания данък върху доходите на физическите лице е 89 309,0 лева. В резултат на ревизиите допълнително са установени общо задължения на стойност 671 377,0 лева.

Проверки за касови наличности: Стартиралата през 2022 г. кампания за предприемане на контролни действия спрямо лица, посочили в счетоводните си баланси за 2020 г. касови наличности над 100 000,0 лв., продължи и през 2023 година. След селекция са възложени 2 006 бр. проверки и 11 бр. ревизии на дружества. В резултат на възложените проверки са констатирани несъответствия в касовата наличност при 1 466 лица, като стойността на разминаването между документално отразените парични средства в брой към датата на проверката и посочените в счетоводния баланс е 551 988 000,0 лева. В хода на контролните действия 998 дружества са подали декларации по чл. 55, ал. 1 от ЗДДФЛ и чл. 201, ал. 1 от ЗКПО за разпределение на дивидент в размер на 305 931 000,0 лева. До края на 2023 г. са приключили 1 728 бр. проверки от възложените. За 257 лица са изготвени доклади за инициране на селекция за възлагане на ревизии, възложени са 204 ревизии. Приключили са 72 ревизии, установени са допълнително 6 150 000,0 лв. задължения по ЗДДС и ЗКПО.

Проверки на физически лица, които притежават имоти в ОАЕ: През 2023 г. са възложени 161 бр. проверки за установяване на факти и обстоятелства за български граждани, притежаващи недвижими имоти в Обединени арабски емирства (ОАЕ) към 31.12.2018 година. Приключили са 159 бр. проверки. В хода на контролните действия е установено, че само 22 от лицата са местни за България. В хода на проверките 11 лица са подали декларации по чл. 50 от ЗДДФЛ, в които са декларирали притежаваните от тях имоти в чужбина. За 1 лице е изготвен доклад и е възложена ревизия, която не е приключила.

Проверки на лица, осъществяващи дейност по обучение на водачи на моторни превозни средства и на лица, осъществяващи дейност като пунктове за годишни технически прегледи: През изминалата година са проведени съвместни проверки с Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ и Министерство на вътрешните работи на лица, извършващи дейност по обучение на водачи на моторни превозни средства и на лица, осъществяващи дейност като пунктове за годишни технически прегледи. В резултат са възложени 86 бр. ПУФО, от които към момента са приключили 84 броя. В хода на контролните производства са подадени 22 бр. коригиращи декларации и са декларирани допълнително данъци в размер 110 223 лева. В резултат на проверките са възложени 23 бр. ревизии, от които 14 бр. са приключили с допълнително установени задължения в размер на 447 447 лева.

Контролни действия във връзка с получен обмен на информация между държавите-членки на ЕС по чл. 3, т. 2 от Регламент 79/2012, подкатегория нови превозни средства: През 2023 г. са възложени проверки на 22 нерегистрирани по ЗДДС лица, придобили нови превозни средства. Проверките не са приключили. През 2023 г. са приключили 21 бр. проверки, възложени през 2022 г. и 1 бр. ревизия, възложена през 2023 година. От всички контролни производства са отчетени допълнително установени задължения в размер на 538 881,0 лева. Съставени са 5 акта за установяване на административно нарушение. Издадени са 3 наказателни постановления, 1 предупреждение и 1 административно производство е прекратено.

Проверки на лизингополучатели и собственици на моторни превозни средства (МПС) от висок ценови клас за съпоставка на имуществото и доходите на физическите лица:

През 2023 г. е извършен анализ на лизингополучатели на моторни превозни средства (МПС) от висок ценови клас. За периода от м. май 2023 г. до края на годината са възложени

общо 57 бр. контролни производства, от които 24 бр. проверки за установяване на факти и обстоятелства и 33 бр. проверки за съпоставка на имуществото и доходите на физическите лица. В хода на 2 бр. ПУФО са установени обстоятелства за предприемане на последващи действия - проверки за съпоставка на имуществото и доходите, които към момента са текущи. В хода на възложени ПСИДФЛ спрямо 8 лица са установени обстоятелства за възлагане на ревизии. Към 15.01.2024 г. има приключила 1 ревизия и са установени допълнително задължения в размер на 4 867,0 лева.

През месец август 2023 г. стартира кампания за предприемане на контролни действия спрямо физически лица – собственици на моторни превозни средства (МПС) от висок ценови клас. Възложена е селекция на 625 лица, като към края на годината са селектирани 540 лица. Възложени са 505 бр. проверки за установяване на факти и обстоятелства, 25 бр. проверки за съпоставка на имуществото и доходите на физическите лица и 1 бр. ревизия. Приключили са 74 бр. контролни производства, в хода на които са установени несъответствия в размер на 98 470,0 лева. Съставени са 3 акта за установяване на административно нарушение. В хода на контролните производства са подадени и 2 коригиращи годишни данъчни декларации по чл. 50 от ЗДДФЛ. Към момента контролните действия продължават.

През октомври 2023 г. от органите по приходите на НАП са предприети контролни действия спрямо физическите лица, придобили имоти с материален интерес над 750 000,0 лв. през периода 2019 г. - 2022 година. Възложени са 97 бр. проверки за установяване на факти и обстоятелства и 300 бр. проверки за съответствие на имущество и доходи. Контролните производства не са приключили, като същите ще продължат и през 2024 година.

Осъществяване на контрол по спазване на Закона за хазарта (ЗХ): Във връзка с осъществяване на контрол по чл. 89, ал. 3 от Закона за хазарта (ЗХ) през 2023 г. са възложени проверки на 175 лица, получили лицензи за осъществяване на дейност по ЗХ - организатори на хазартни игри и организатори на дейности по производство, разпространение и сервиз и по внос, разпространение и сервиз на игрално оборудване. Към 31.12.2023 г., 102 бр. от проверките са приключени. В резултат на извършените контролни действия при 14 бр. от проверяваните лица са установени несъответствия в размер на 551 119 лв., в т. ч. по ЗХ и/или ЗКПО - 454 519,0 лв. и по ЗДДФЛ и/или осигурителното законодателство - 96 600 лева. Във връзка с установените несъответствия са подадени 11 коригиращи декларации като общият размер на направените корекции по подадените декларации е 43 493 лв., в т.ч. корекции по ЗХ и ЗКПО - 33 913,0 лв. и по ЗДДФЛ и осигурителното законодателство - 9 580,0 лева. За установени при проверките извършени нарушения от органите по приходите са съставени 11 акта за установяване на административно нарушение, за пет лица са изготвени доклади за инициране на последващи действия, в резултат на което на същите са възложени ревизии.

През 2023 г. продължи извършването на проверки на задължени лица с висока степен на риск от неспазване на осигурителното законодателство. През отчетния период приключи кампанията, стартирала през 2022 г. за извършване на проверки на осигурители, които в справки по чл. 73 от ЗДДФЛ за 2020 г. и декларации обр. №1 от Наредба Н-13 са посочили изплащане на доходи по извънтрудови и трудови правоотношения на едни и същи физически лица, като лицата не са декларирали доходите по извънтрудови правоотношения с декларации по чл. 50 от ЗДДФЛ.

През 2023 г. са приключени 37 бр. проверки. В хода на контролните производства на лицата, които не са начислили и удържали задължителни осигурителни вноски (ЗОВ) върху изплатените суми по извънтрудови правоотношения са връчени 5 бр. покани по чл. 103 от ДОПК за подаване на коригиращи декларации по Наредба Н-13. В резултат на извършените проверки и отправените покани от страна на проверяваните лица са декларирани допълнително задължения за ЗОВ в размер на 80 717,0 лв. и задължения за данъци в размер на 32 327,0 лева. В хода на проверките са извършени 1 016 бр. насрещни проверки на получатели на доходи по извънтрудови правоотношения. За установените в хода на

на срещните проверки несъответствия в декларираните от физическите лица данни са връчени 257 бр. покани по чл. 103 от ДОПК. Част от лицата са подали ГДД по чл. 50 от ЗДДФЛ и са декларирали задължения за ДДФЛ в размер на 174 959,0 лв. и за ЗОВ в размер на 6 965,0 лева. За установените при проверките нарушения са съставени общо 94 акта за установяване на административни нарушения. В резултат на извършени ревизии, възложени по доклади на органи по приходите, съставени в хода на проверките, са установени допълнителни задължения в общ размер за 413 533,0 лв., в т.ч. за корпоративен данък в размер на 182 967,0 лв., ДДС - 45 432,0 лв., ЗОВ - 64 500,0 лв., ЗДДФЛ - 2 018,0 лв. и начислени лихви в размер на 118 616,0 лева.

През 2023 г. е осъществен последващ контрол на лица, крайни разпространители по смисъла на чл. 112, ал. 3 от ЗДБРБ 2022 г., предоставили компенсации за нарастването на цената на моторни горива (бензин, дизел, пропан-бутан и природен газ, с най-ниска продажна цена за конкретния вид гориво в обект) през 2022 година. Възложено е извършване на проверки по реда на Административно-процесуалния кодекс на 186 лица, получили компенсация от държавния бюджет на Република България за крайно разпространение на горива. В хода на проверките 164 лица доброволно са възстановили неправомерно получени средства на обща стойност 700 238,0 лева. Издадени са 6 бр. акта за установяване на публично държавно вземане за възстановяване на неправомерно получени средства на обща стойност 155 410,0 лева.

През 2023 г. започна извършването на проверки за установяване и събиране на вноски за фонд „Сигурност на енергийната система“ (ФСЕС) съгласно § 8 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. (Обн. ДВ. бр. 104 от 30 декември 2022 г., изм. и доп. ДВ. бр. 53 от 20 юни 2023 г.). Възложени са проверки на 31 лица, за които е подадена информация от ФСЕС, че не са внесели, или некоректно са декларирали или не са декларирали дължимите от тях вноски. Към края на 2023 г. проверките не са приключили.

Във връзка с процеса на верификация на искане за междинно плащане № 2 по проект „Подкрепа чрез оборотен капитал за МСП, засегнати от временните протиепидемични мерки чрез прилагане на схема за подпомагане от Национална агенция за приходите (НАП)“ и на основание произтичащите от Искане за пояснения и допълнителни документи № 3 на Управляващия орган на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“, във връзка с извършване на цялостна проверка по същество за категорията на предприятията по смисъла на чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средни предприятия (ЗМСП) на всички останали извън проверката на УО на ОПИК предприятия, е възложено от НАП извършването на проверки на 171 лица. В хода на проверките 13 лица доброволно са възстановили получената безвъзмездна финансова помощ на обща стойност 1 311 800,0 лева.

Проверки в търговски обекти

В рамките на контролната дейност на Главна дирекция „Фискален контрол“ (ГДФК), ежедневно се извършват проверки в търговски обекти на територията на цялата страна с цел контрол върху спазването на данъчно-осигурителното законодателство (проверки за хазартни игри; за копиране на информация от софтуер за управление на продажбите; по чл. 16а, ал.3 от Наредба Н-18/2006 г.; за установяване на налични активи (инвентаризация); наблюдение; режим 40/42, и др.). Проверките в обекти, които са специфичен вид контролни действия, целят установяване спазването на приложимата нормативна база по отношение на търговските обекти и заетите лица, както и събиране на годни доказателствени средства за установяване на задължения за данъци и осигуровки.

Резултатите от извършените контролни действия при проверки в търговски обекти са:

- 32 822 бр. проверени обекти;
- 9 893 бр. съставени АУАН;
- 6 279 бр. издадени НП.

През 2023 г. във връзка с установени нарушения в хода на извършени проверки в обекти са издадени 2 023 бр. заповеди за налагане на ПАМЗО. Фактически са запечатани и е изтекъл срока при 468 бр. търговски обекта. Средната продължителност на мярката е в рамките на единадесет календарни дни.

Изпълнението на Решение на Съда на Европейския съюз от 04 май 2023 г. по дело С-97/21 изисква принудителната административна мярка „запечатване на обект“ и санкцията (която се налага с наказателно постановление), взети заедно, да бъдат съответни на нарушението като размер на глобата/санкцията и продължителност на ПАМЗО, както и самите административни актове (заповед за налагане на ПАМЗО и НП) да бъдат взаимно обвързани/мотивирани. Прилагането на тези правила доведе до изменение в практиката на НАП. Мярката вече се постановява едновременно с административната санкция или след нея, за срок при предварително изпълнение, преценени по нови критерии. Въвежда се отпечатване от лицето след изтичане на срока за запечатване. Новият подход е в интерес на задължените лица. Той гарантира изпълнението на правото на лицата по чл. 187, ал. 4 от ЗДДС (по тяхна молба и след като докажат, че глобата или имуществена санкция е заплатена изцяло, ПАМЗО да се прекрати от органа, който я е приложил) и естествено намалява броят и/или строгостта на наложените ПАМЗО.

Служителите на дирекция „Оперативни дейности“ към ГД „Фискален контрол“ ежедневно са ангажирани и с осъществяване на патрулни действия, целящи подпомагане на доброволното спазване на задълженията от страна на търговците и за ефективно прилагане на данъчното и осигурително законодателство. За всеки обходен обект е изискан и съответно е предоставен фискален бон от фискалното устройство в търговския обект. В резултат на извършените патрули, екипите са заснели/посетили през отчетния период 14 673 бр. търговски обекти.

Във връзка със заповеди на изпълнителния директор на НАП и утвърдени планове за действие, по време на активните туристически сезони – зима и лято, *през 2023 г.* се проведеха ежегодните кампании за осигуряване на данъчен и осигурителен контрол в търговски обекти, находящи се в курортни комплекси, градове, селища и други. Резултатите от успешно приключилите лятна и зимна кампании са отчетени пред ръководството на НАП с подробни доклади. В резюме:

По време на *зимната кампания*, проведена в периода 04.01-15.03.2023 г. са извършени общо 3 455 бр. проверки в търговски обекти, в т.ч. проверки в обект с наблюдения – 169 броя. Извършени са 51 бр. съвместни проверки с други органи. Установени са общо 562 бр. административни нарушения.

По време на *лятната кампания*, проведена в периода 11.07-08.09.2023 г. са извършени общо 4 580 бр. проверки в обект, в т.ч. 271 бр. проверки в обект с наблюдения. Контролните действия, извършени съвместно с органи на други институции са 67 броя. Установени са общо 1 696 бр. административни нарушения.

Постигнатите резултати от контролните действия на служителите на ГДФК се дължат и на успешното оперативно взаимодействие, както с компетентните дирекции на НАП, така и с други контролни органи. Наред с целогодишния денонощен контрол, който се осъществява на територията на цялата страна, целенасочено се работи и за предотвратяване на корупционни практики и минимизиране на рискове от корупция в дейността. В този аспект, се използват антикорупционни процедури и *механизми* за проверка, мониторинг и осъществяване на контрол за законосъобразност.

1.3. Осигурителен контрол

1.4. Контролни мерки във връзка с Програма за спазване на законодателството и намаляване на нивата на риск през 2020 - 2021 година

Контрол на търговията с горива

През 2022 г. действията бяха насочени към оптимизиране на ИС „Контрол на горивата“. Като основна информационна система за проследяване на движението на горивата (с платен акциз) за свободно обръщение/потребление на територията на страната, се предприеха действия по създаване на автоматизирани известия на рискови събития във връзка със създаден алгоритъм за реализиране на нови валидации при продажба на горива от обекти с ЕСФП (от които се зареждат автоцистерни).

През 2023 г. по данни на ИСКГ са изведени по предварително заложиени критерии 392 случая за анализ на риска по чл. 176в, ал. 1, т. 1 и т. 3 от *Закона за данък върху добавената стойност (ЗДС)*.

Селектирани са 40 бр. обекти за търговия и съхранение на горива във връзка с планиране и извършване на контролни действия, координирани от Междуведомствения координационен център за противодействие на контрабандата и контрол на движението на рискови стоки и товари (МКЦПККДРСТ) към Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, в които са взели участие служители на Главна дирекция „Фискален контрол“ (ГДФК) при ЦУ на НАП, Агенция „Митници“, Държавна агенция за метрологичен и технически надзор, Български институт по метрология, Противопожарна безопасност и защита на населението и др.

Проведени са заседания на Консултативния съвет (КС) за сътрудничество между държавните органи и лицата, осъществяващи икономически дейности с нефт и продукти от нефтен произход, на които е обсъждана и необходимостта от процедура по определяне на особен управител, съгласно разпоредбите на глава IV „а“ от Закона за административното регулиране на икономическите дейности, свързани с нефт и продукти от нефтен произход (ЗАРИДСНПП).

Превенция и противодействие на данъчни и осигурителни измами

Основна цел на борбата с данъчните и/или осигурителните измами е ограничаване на щетите за бюджета, редуциране на злоупотребите с данък и намаляване на неблагоприятния ефект от тях чрез дейности в няколко основни направления:

Предприети действия по противодействие на данъчни и/или осигурителни измами за периода 2022-2023 г.

Показатели	Мерна единица	2022 г.	2023 г.
Доклади за организирани данъчни и/или осигурителни измами (ОДОИ)	брой	43	60
Участници в организирани данъчни и/или осигурителни измами общо	брой	676	848
Предполагам размер на нанесената щета на бюджета съгласно доклади за ОДОИ	хил. лв.	148 731	177 502
Проверки във връзка с доклади за ОДОИ	брой	286	414
Ревизии във връзка с доклади за ОДОИ	брой	73	115
Установени задължения за внасяне с ревизионен акт по доклади за измама (главница)	хил. лв.	52 194	27 014
Установени лихви върху задължения за внасяне с РА по ревизии, възложени по доклади за измами	хил. лв.	12 071	5 292
Задължени лица, въведени в База данни "Рискови субекти"	брой	2 407	2 636

Източник: НАП

При част от локализираните случаи с индикации за данъчни измами с организиран характер, ефектът от тяхното третиране при някои от лицата е прекратяване на схемите през 2023 г. и частично повлияване при други. Средномесечното намаление на щетата за бюджета вследствие на предприетите дейности спрямо участниците възлиза на 3,8 млн. лева.

Във връзка с постъпила информация и с цел превенция на данъчно-осигурителни измами е извършен анализ на задължени лица. За установените случаи на отклонение от данъчно облагане през 2023 г. са изготвени доклади с предложени мерки за противодействие спрямо 798 задължени лица и техни контрагенти. Одобрени са следните мерки: 350 бр. проверки, 29 бр. ревизии и 215 бр. други мерки.

През 2023 г. е извършен мониторинг и са предприети действия спрямо лица с предмет на дейност „Търговия, преработка и съхранение на диворастващи гъби (трюфели)“. В резултат на мерките за второ и трето тримесечие на 2023 г. от лицата са декларирани с декларация по чл. 55 от **Закона за данъците върху доходите на физическите лица** удържан авансов данък с 1,4 млн. лв. в повече спрямо същия период за предходната година.

Във връзка с извършен анализ на поведението на търговци на луксозни автомобили втора употреба и установени индикации за организирани действия от тяхна страна, с цел ощетяване на бюджета, са проведени съвместни действия с Главна дирекция „Фискален контрол“ в 38 бр. обекта - автокъщи, разположени на територията на цялата страна.

При обмен на информация по силата на споразумения и предоставяне на информация при постъпили искания от български и международни институции са изготвени отговори по 144 бр. запитвания.

През 2023 г. е изготвена и предоставена информация за квалификации на български задължени лица към EUROFISC след преглед и анализ на получени данни от мрежата за бърз обмен и ранно предупреждение за данъчни измами с ДДС при общностни сделки EUROFISC

и извършен анализ на национално ниво на 1 128 български задължени лица. Издадени са 24 бр. доклади с одобрени мерки за противодействие на национално ниво спрямо 302 лица.

Взаимодействие с правоохранителните органи: Прокуратура на Република България, МВР, ДАНС, Агенция „Митници“

Съгласно Споразумение № 52 от 30.03.2022 г. за сътрудничество и взаимодействие между Софийска градска прокуратура и Национална агенция за приходите е създадено аналитично звено за борба срещу данъчните и осигурителните измами. Споразумението цели осигуряване на необходимите условия за взаимодействие при разследванията по дела за престъпления против данъчната и осигурителната система на Република България. През 2023 г., при извършени анализи са идентифицирани 531 лица, участници в измами. Изготвени са 21 бр. описания на механизмите и схеми на данъчни измами. През 2023 г. служители на НАП, командировани в ГД „Борба с организираната престъпност“ съгласно Споразумение, са извършили анализ на данъчна информация по оперативни разработки от служители на ГД БОП, в резултат на което са идентифицирани 615 задължени лица, участници в 15 бр. схеми за измами.

През отчетната година е извършено взаимодействие между НАП и други институции по силата на споразумения и нормативни изисквания свързани с:

- установена схема за търговия с МПС, с участието на дружества, регистрирани съгласно *ЗДДС*, чрез която е нанесена щета на бюджета приблизително в размер на 6,0 млн. лева;
- уведомяване на Държавна агенция за национална сигурност за установени случаи на съмнения за изпиране на пари по смисъла на *Закона за мерките срещу изпирането на пари*;
- уведомяване на компетентната Прокуратура на основание чл. 205 от *Наказателно-процесуалния кодекс* във връзка с установени индикация за злоупотреба с цел избягване плащане на ДДС.

Обмен на информация по линия на националния Съвет за координация в борбата с правонарушенията, засягащи финансовите интереси на ЕС (АФКОС) в изпълнение на Националната стратегия за превенция на нередностите и измамите, засягащи финансовите интереси на Европейския съюз (ЕС) за периода 2021 – 2027 г.

В качеството си на член на Съвета за координация в борбата с правонарушенията, засягащи финансовите интереси на ЕС, и в изпълнение на чл. 8а от ПМС № 18/ 2003 г. през 2023 г. НАП е изготвила и предоставила в дирекция „Защита на финансовите интереси на ЕС“ към МВР (АФКОС), 12 бр. месечни справки за предприетите действия по обезпечаване и принудително събиране на публичните и частни държавни вземания, предадени в НАП от управляващите европейски средства държавни органи и институции, като случаи на нередности и/или измами, засягащи финансовите интереси на ЕС и националния бюджет.

2. Фискален контрол върху движението на стоки с висок фискален риск (СВФР) през 2023 година

Фискалният контрол е съвкупност от действия на органи по приходите (служители на НАП) за предотвратяване укриването на данъци и на данъчни измами, които се извършват във връзка с движението на стоки с висок фискален риск (СВФР) на територията на България, предприемане на мерки за пресичането им и осъществяване на контролни действия с цел ограничаване на загубите за бюджета и не на последно място - стимулиране на изрядно поведение на данъкоплатците и спазване на приложимото данъчно законодателство.

През 2023 година денонощният фискален контрол върху движението на СВФР на територията на страната се осъществи основно на фискални контролни пунктове (ФКП),

разположени в близост до граничните контролно-пропускателни пунктове (ГКПП) и във вътрешността на страната - на територията на големите борси и тържища, пристанища и на местата на получаване/разтоварване на стоките. До 03.08.2023 г., контролираните стоки СВФР са 563 бр., след което вследствие извършена актуализация на списъка на СВФР до 31.12.2023 г. наблюдаваните стоки са 541 броя.

Резултатите от извършените контролни действия са:

Извършени проверки на транспортни средства, превозващи СВФР:

- на ФКП на ГКПП – 551 221 бр.;
- на място на получаване/ разтоварване на СВФР – 40 905 бр.;
- поставени технически средства за контрол (ТСК) – 115 596 бр.

Общото количество на проверените СВФР е 3 459 218 872,0 кг.

В резултат на извършения контрол, през 2023 г. са предприети действия за налагане на обезпечителни мерки на основание чл. 121а, ал. 3 от ДОПК срещу 433 задължени лица. Общата стойност на наложените обезпечения е 5 720 017,0 лева. Отчетена е стока, изоставена в полза на държавата, с общо количество 38 720,0 кг на обща стойност 90 968,0 лева.

За установените административни нарушения са съставени 101 бр. АУАН, наказателни постановления (НП) – 75 бр. на обща стойност 114,0 хил. лева.

От 01.10.2023 г. е въведен режим за задължително предварително деклариране на данни за превозите на стоки с висок фискален риск (СВФР), извършвани с транспортни средства (ТС) над 3,5 тона, които:

- започват от територията на друга държава-членка на ЕС и завършват на територията на страната;
- започват от територията на страната и завършват на територията на друга държава-членка на ЕС.

Задължените лица следва предварително да декларират данни чрез електронна услуга, достъпна с квалифициран електронен подпис (КЕП) в Портала за електронни услуги на приходната агенция. Подават се данни за преvoза на стоки: за изпращач/доставчик, получател/купувач, превозвач, транспортно средство, вид, количество и договорена стойност на стоката, място, дата, очакван час на натоварване/ изпращане/ претоварване/ получаване. Чрез услугата се извършват още корекция и анулиране на подадените вече данни, както и различни видове справки.

Въвеждането на режима за предварителното деклариране на данни е превантивна мярка за противодействие срещу измамите, свързани с ДДС, чрез осъществяване на целенасочен и ефективен контрол спрямо рискови лица въз основа на анализ на риска и на база предварително декларираните данни.

За периода 01.10.2023 г. – 31.12.2023 г. общо 1 466 лица са подали данни за превози през електронната услуга, като са издадени общо 35 144 бр. УНП, от тях:

- 19 963 бр., които започват от територията на друга държава-членка на Европейския съюз и завършват на територията на страната;
- 15 181 бр., които започват от територията на страната и завършват на територията на друга държава-членка на Европейския съюз.

II. Събиране на просрочени публични вземания

1. Резултати от събиране на просрочени публични вземания

1.1. Мерки, целящи стимулиране на доброволното изпълнение

Наред с текущите действия по събиране на публичните вземания през 2023 г. засилено са прилагани и следните мерки с текущ или постоянен характер, целящи подобряване събираемостта на просрочените публични вземания и намаляване на непогасения дълг:

Изпращане на електронни съобщения до лица с нововъзникнали задължения

Следвайки разбирането, че колкото по-рано се третира един дълг, толкова по-ефективно се събира същия, и през 2023 г. продължи практика за ранно уведомяване на задължените лица, които са пропуснали да платят в пълен размер публичните си задължения в срок. Чрез внедрена в края на 2017 г. автоматизирана функционалност за всяко нововъзникнало публично вземане до съответното задължено лице се изпращат до 4 уведомителни/напомнителни/предупредителни електронни съобщения.

В периода от 01.01.2023 г. до 31.12.2023 г. са изпратени общо 3 148 299 бр. електронни съобщения до лица с непогасени в срок публични задължения.

Съгласно отчетните данни за 2023 г., над половината от лицата с нововъзникнали задължения (52,0 %) са погасили дълга си, във връзка с който им е изпратено поне едно уведомително съобщение, в тримесечен срок от изпращането му, а размерът на третирания с мярката дълг намалява в посочения срок с близо 78,0 %.

Изпращането на предупредителни електронни съобщения преди образуването на изпълнителни производства също оказва позитивен резултат – близо 63,0 % от лицата с изпратено предупредително електронно съобщение преди образуването на изпълнително производство са предприели действия за погасяване на дълга – пълно/частично и през следващия месец не са отговаряли на условията за автоматично образуване на изпълнително дело, в т.ч. 29,7 % са погасили изцяло дълга си към края на месеца, следващ месеца на изпращане на съобщението, а размерът на третирания дълг е намалял почти наполовина (49 %).

Телефонни кампании

През годината са проведени 32 бр. изходящи информационни телефонни кампании, насочени към 169 412 лица с просрочени публични задължения, с цел поемане на конкретни ангажименти от страна на длъжниците за заплащане на дълга в най-кратки срокове и минимизиране на действия, свързани с принудителното му събиране. Осъществен е успешен контакт с 122 688 (72,4 %) от селектираните лица. Отчетено е намаляване на задълженията при 64,0 % от лицата с осъществен контакт, в размер на 94,7 млн. лв., в т.ч. 45,0 % от лицата с осъществен контакт са погасили напълно задълженията си, в размер на 49,9 млн. лева.

Лицата, които въпреки горепосочените мерки не са погасили задълженията си и не са иницирали контакт с администрацията за уточняване начините за погасяването им, са обект на приоритетни действия за обезпечаване и събиране на дълга.

1.2. Мерки за принудително събиране на вземанията от некоректни длъжници

Постоянен мониторинг по отношение на длъжници с просрочени задължения

И през 2023 г. продължи постоянният мониторинг върху предприетите действия за обезпечаване и събиране на публични задължения на лица с най-големи по размер дългове, категоризирани като събираеми и частично събираеми. Мярката включва провеждането на персонални срещи от страна на директорите на ТД на НАП с лицата, с цел предоставяне на обезпечения и/или извършване на цялостни или частични плащания на просрочените дългове, ефективно наблюдение на поетите от длъжниците ангажименти и навременен контрол за третирането им от страна на компетентните органи – актуална оценка на икономическия статус на задълженото лице, своевременно налагане на обезпечителни мерки, издаване на разрешения за неотложни плащания, разсрочване/отсрочване, реализиране на имуществото, извършване на ревизии и проверки при необходимост и други.

При 3 287 бр. (24,1 %) от наблюдаваните лица е отчетено намаление на размера на дълга, в периода, в който са обект на мониторинг, с 459,3 млн. лв., като 531 бр. от тях са

погасили изцяло общите си задължения в размер на 137,1 млн. лева. Реално внесените суми за данъци и осигуровки от лицата, обект на мониторинг през първите девет месеца на 2023 г. бележат ръст от 25,4 % - 167,0 млн. лв., спрямо същия период на 2022 година

Ежемесечен мониторинг

Осъществява се текущо наблюдение по отношение формирането на публични задължения от търговци на течни горива, както и лица, притежаващи лицензии и разрешения за производство и съхранение на акцизни стоки под режим отложено плащане, за организиране на хазартни игри и дейности по смисъла на чл. 4 от Закона за хазарта, или упражняващи дейност по Закона за частната охранителна дейност и лица – лицензирани превозвачи по смисъла на Закона за автомобилните превози, извършващи обществен превоз на пътници и товари на територията на Република България и Общността.

Мярката има превантивен характер и цели промяна на поведението на наблюдаваните лица в посока плащане на задълженията в срок. За лицата, които системно не изпълняват задълженията си, се уведомяват съответните лицензиращи органи, с оглед предприемане на действия по отнемане на предоставените им лицензи.

Мерки по отношение на земеделските производители

Насочване на изпълнените към вземания на длъжници - земеделски производители, от Държавен фонд „Земеделие“ (ДФЗ). През 2023 г., на база на Инструкцията за взаимодействие и обмен на информация между НАП и ДФЗ, в НАП са постъпили 19 бр. списъци с лица – земеделски производители, одобрени за получаване на парични помощи от ДФЗ по различни схеми и програми за подпомагане за 2023 г., в т.ч. – над 25,0 хил. лица с просрочени публични задължения. Същите са били предмет на приоритетни действия от страна на публичните изпълнители в НАП, като при липса на доброволно плащане на дълга са запорирани банковите им сметки, по които са изплащани сумите от ДФЗ.

Насочване на изпълнението към вземания на длъжници (изпълнители по договори) от трети лица - разпоредители с бюджет. Една от основните мерки за събиране на публичните задължения от длъжници, явяващи се изпълнители по договори с лица-разпоредители с бюджетни средства, е приоритетно насочване на изпълнението към предстоящите плащания по тези договори. През 2023 г. по реда на РМС № 592/ 2018 г. в информационната система, обезпечаваща процеса, са регистрирани 592 902 бр. (с 0,2 % повече от 2022 г.) уведомления за предстоящи плащания, като 33 078 бр. от тях са насочени за предприемане на действия от публичен изпълнител в компетентната ТД на НАП. Във връзка с постъпилите уведомления са събрани суми в размер на 253,2 млн. лева.

Електронна комуникация с длъжници, публични вискатели и заинтересовани страни

Увеличаване на дела на комуникацията с длъжници, публични вискатели и заинтересовани страни по електронен път.

Чрез функционалностите на ИС „Събиране“, даващи възможност за издаване и съхраняване на електронни документи, подписани с квалифициран електронен подпис, както и за автоматизираното им връчване по електронен път чрез информационна система „Връчване“, през 2023 г. са връчени 762 684 бр. документи за целите на принудителното събиране на просрочени публични задължения – със 108 760 бр. (16,6%) повече спрямо 2022 година.

През 2023 г. са внедрени нови и са надградени съществуващи функционалности в информационна система „Събиране“, с което се създаде интеграция със системата на Централния регистър за особените залози към Агенция по вписванията. Чрез интеграцията издаваните електронни документи, касаещи наложени запори по реда на ДОПК,

автоматизирано се изпращат и съответно се зареждат данни в регистъра за разглеждане от длъжностните лица по вписванията, а към НАП се подава информация за вписванията. С това действията по вписване в ЦРОЗ на запор, подновяване на вписване и заличаване на вписан запор са оптимизирани и електронизирани. За изминалата година електронно подадените документи от НАП чрез автоматизирания обмен са 32 708 броя.

В резултат, от една страна, на ръста в потреблението и инфлацията, водещи до по-голям размер на декларирания, респективно просрочения данък по ЗДДС, а от друга страна, на комплексното прилагане на горепосочените мерки, както и текущите действия по водените срещу длъжниците изпълнителни производства, през 2023 г. беше отчетен:

- ръст на събраните суми за погасяване на неплатените в срок данъци и задължителни осигурителни вноски - 5 108,8 млн. лв. към 31.12.2032 г. при 5 027,0 млн. лв. към 31.12.2021 г., което е увеличение от 81,8 млн. лв. (ръст от 1,6%);

- по-висока събираемост като цяло на нововъзникналите просрочени задължения - с 0,15 % повече спрямо 2022 г., което е ръст от 0,2 % на годишна база. По-висока събираемост се отчита както по отношение на задълженията по декларации по ЗКПО (увеличение съответно 1,9 млн. лв. или ръст от 2,4 %), така и по отношение на задълженията за задължителни осигурителни вноски (увеличение с 1,1 млн. лв., ръст от 1,3 %);

- ръст на общата събираемост на просрочените публични задължения с взискател НАП - 9,7 % по-висока събираемост през 2023 г. спрямо 2022 г.;

Горепосочените резултати са повлияни от завишения резултат за 2022 г. по мерките, в следствие на еднократно събитие. Ако се елиминира неговото влияние, резултатите през 2023 г. спрямо предходната година, са следните:

- ✓ ръст на събраните суми за погасяване на неплатените в срок данъци и задължителни осигурителни вноски от 11,2 % - 514,7 млн. лв.;
- ✓ по-висока събираемост като цяло на нововъзникналите просрочени задължения с 2,2 %, което е ръст от 2,9 %;
- ✓ ръст на общата събираемост на просрочените публични задължения с взискател НАП от 17,0 %.

- 98,2 % от всички новодекларирани задължения са погасени до 31.12.2023 г. – това включва както доброволното изпълнение, така и събраните нови просрочия, с което е запазено постигнатото ниво през 2022 година.

2. Държавни вземания

2.1. Продажба на конфискувани, отнети и изоставени в полза на държавата и придобитите в производството по несъстоятелност имущества

През 2023 г. приходите от реализация на конфискувани, отнети и изоставени в полза на държавата вещи са в размер на 3,9 млн. лева. От тях 2,4 млн. лева са от продажба на имущества, възложени на НАП по реда на Закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество (ЗОПДНПИ (отм.), Закона за предотвратяване на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗПКОНПИ) и Закона за отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗОНПИ).). Няма имущества, придобити от държавата в производството по несъстоятелност.

Основната част от приходите е формирана от вещи, които са приети от НАП по актове на органи на съдебната власт, включително постановени по отменения Закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество (ЗОПДНПИ (отм.)), Закона за предотвратяване на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗПКОНПИ) и Закона за отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗОНПИ). От

търгове, проведени по реда на ДОПК, са реализирани приходи от 2,6 млн. лева. Чрез други способи – продажба на съсобствени вещи, продажба на валута и други са реализирани имуществва за още 1,3 млн. лева.

Няма промяна по отношение на затруднената реализация на недвижимите имоти, предвид лошото им състояние, наличието на тежести върху част от тях (ипотеки, възбрани) и други.

През 2023 г. са актуализирани 2 процедури за осъществяване на дейности по приемане, управление, съхранение и продажба на конфискувани, отнети и изоставени в полза на държавата имуществва.

2.2. Действия по събиране на публични вземания в производствата по несъстоятелност

НАП осъществява процесуално представителство на държавата в производствата по несъстоятелност, в които държавата е кредитор.

Събраните публични вземания от търговци в открити производства по несъстоятелност през 2023 г. са в размер на 11,6 млн. лева.

Събраните суми са формирани от разпределение на суми в производството по несъстоятелност, в резултат от осребряване на имуществва на несъстоятелни търговци – 10,4 млн. лв. и от доброволни плащания от трети лица – 1,1 млн. лева. Събраните суми през 2023 г. са с 57,6 % по-малко от събраните през 2022 г. и са със 190,0 % повече от планираните за събиране приходи.

През 2023 г. е осъществен контрол върху изготвени от синдиците на търговци в открито производство по несъстоятелност 964 акта, от които 641 са в списъка на приети, респективно неприети вземания и 323 бр. сметки за разпределение. Предприети са съответните процесуални действия чрез изготвянето на 194 бр. възражения, от които 141 бр. с правно основание чл. 690 от Търговски закон (ТЗ) и 53 бр. възражения с правно основание чл. 728 от ТЗ.

2.3. Действия по събиране на частни държавни вземания

През 2023 г. събраните суми за частни държавни вземания са в размер на 5,6 млн. лв., от които 0,09 млн. лв. са платени с компенсаторни инструменти.

Администрирани са вземания по чл. 3, ал. 7, т. 6 от Закон за Националната агенция за приходите (ЗНАП) срещу 443 длъжници (по програми САПАРД, ФАР, ОП „Развитие на човешките ресурси”, ОП „Административен капацитет”, ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”, ОП „Околна среда”, ОП „Регионално развитие” и др.), като преписките по 63 лица от тях са приключени през годината. Събирането на средствата, подлежащи на възстановяване по европейски програми, продължава да е приоритет в работата по обезпечаване и събиране на частни държавни вземания. През 2023 г. са постъпили 0,5 млн. лв. във връзка с предадени през предходни години преписки, като за сравнение през 2022 г. са събрани 0,9 млн. лева.

През 2023 г. на НАП са предадени за събиране 9 881 бр. изпълнителни листа, издадени в полза на Националното бюро за правна помощ (НБПП), 14 бр. преписки за вземания по чл. 3, ал. 7, т. 5 и 6 от ЗНАП и 107 бр. преписки по Закона за кредитиране на студенти и докторанти (ЗКСД). В информационната система за администриране на частни държавни вземания са въведени 24 841 бр. изпълнителни листа за длъжници на НБПП и 100,0 % от преписките за останалите видове вземания.

С оглед предприемане на действия по установяване и събиране на частни държавни вземания (ЧДВ), през 2023 г. са изготвени 10 923 бр. молби за образуване/присъединяване по

изпълнителни дела, като броят е намален спрямо 2022 г. (16 143 бр. за предходната година) във връзка с постигнато оптимизиране на дейността по отношение на случаите, в които срещу лицата има издаден повече от един изпълнителен титул през различни периоди. През 2023 г. са издадени 7 акта за установяване на ЧДВ за вземания.

През 2023 г. са получени 20 938 бр. призовки и съобщения, свързани с производства относно ЧДВ, по които са предприети последващи действия. За сравнение, през 2022 г. са приети 29 344 бр., а през 2021 г. – 30 395 бр. призовки и съобщения.

От предадените за събиране през 2023 г. преписки е извършвано проучване на имущественото състояние на всички лица, за които през периода са изготвени молби за образуване/присъединяване по изпълнителни дела за вземания на НБПП, както и по отношение на 99,17 % от получените през 2023 г. преписки за останалите видове администрирани вземания, за които е било необходимо.

Мерки, предприети от Агенция „Митници“

През 2023 г. митническите органи, при осъществяване на контролните си функции и реализиране на административнонаказателна отговорност на лицата, нарушили Закона за митниците (ЗМ), Закона за акцизите и данъчните складове (ЗАДС), Валутния закон (ВЗ), Закона за пътищата (ЗП), Закон за движение по пътищата (ЗДвП), Закона за безмитната търговия и Закона за административното регулиране на икономическите дейности, свързани с нефт и продукти от нефтен произход са съставили общо 8 630 бр. актове за установяване на административни нарушения, или с 9,0 % по-малко спрямо актовете през 2022 година. Спрямо предходната година намалява и броят на издадените решения за прекратяване на административнонаказателни производства (649 бр.), като през 2022 г. те възлизат на 782 броя.

През разглеждания период в резултат на контролни действия са съставени:

- 5 109 бр. актове за установяване на митнически нарушения;
- 1 332 бр. актове за установяване на нарушения по ЗАДС;
- 181 бр. актове за установяване на нарушения по валутното законодателство, като спрямо 2022 г. се бележи спад с около 10,0 %;
- 2 бр. актове за нарушение на ЗП;
- 1 996 бр. актове за установяване на нарушение на ЗДвП, които спрямо 2022 г. са с около 20% по-малко;
- 3 бр. АУАН за нарушение на Закона за управление на отпадъците (ЗУО);
- 7 бр. АУАН за нарушение на Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната и изделия и технологии с двойна употреба (ЗЕКПСОИТДУ).

През отчетната година са образувани 346 бр. досъдебни производства, от които 96 бр. по чл. 234, 178 бр. по чл. 242, 5 бр. по чл. 242а, 61 бр. по чл. 251 и 6 бр. по чл. 255 от Наказателния кодекс (НК).

През 2023 г. българските митнически органи са установили пренасяне на недекларирана валута на стойност 41,0 млн. лв. през границата на страната в общо 149 случая. Данните са сходни с резултатите от 2022 г., когато са били открити парични средства в размер на 43,2 млн. лв. съответно при 134 случая. Спадът по отношение на стойността на недекларираната валута през 2023 г. е с по-малко от 5,0 %. Броят на регистрираните случаи обаче е по-голям, което показва, че тенденцията е да се пренасят и укриват по-малки суми. Установените недекларирани парични средства са в различни валути. И през 2023 г. най-голям е делът на установените банкноти в евро и британски лири. След тях се нареждат украински гривни, щатски долари, норвежки крони и други.

През 2023 г., митническите органи са установили недекларирани благородни метали, злато и сребро и изделия от тях, с общо тегло 162,7 кг, което е с близо 30,0 % по-малко от установеното през предходната година. За сравнение през 2022 г. са открити 229,7 килограма.

С оглед активните действия на митническите органи, свързани с прилагане на правомощията им по реда на ЗАДС и ЗМ, както и тези за разследване на престъпления, са обезпечени като доказателства по ЗАДС, задържани по ЗМ и иззети по реда на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) следните количества акцизни стоки:

- ✓ 96 961 412 къса цигари;
- ✓ 17 806 кг тютюн за пушене (вкл. тютюн за наргиле);
- ✓ 159 086 литра етилов алкохол и високоалкохолни напитки;
- ✓ 40 342 литра бира;
- ✓ 6 159 литра вино;
- ✓ 97 655 литра и 45 417 кг енергийни продукти;
- ✓ 88 892 къса нагреваеми тютюневи изделия;
- ✓ 24 544 литри течности за електронни цигари; и
- ✓ 1 081 кг заместители на тютюна.

През отчетния период, в резултат на осъществения акцизен и митнически контрол са предотвратени щети за бюджета в размер на над 28,2 млн. лв. (над 17,9 млн. лв. акциз за цигари, над 2,97 млн. лв. акциз за тютюн за пушене, над 0,7 млн. лв. акциз за етилов алкохол и алкохолни напитки, над 0,1 млн. лв. акциз за енергийни продукти, над 0,025 млн. лв. акциз за нагреваеми тютюневи изделия, над 6,46 млн. лв. акциз за течности за електронни цигари и над 0,1 млн. лв. акциз за заместители на тютюна).

Продължи изпълнението и прилагането на влезлия в сила от месец февруари 2019 г. план за изпълнение на съвместни контролни действия от структури на МВР и Агенция „Митници“ при въвеждане на петролни продукти на територията на Република България от плавателни средства в пристанища на територията на Русе, Бургас и Варна.

През 2023 г. митническата администрация участва в провеждането на следните международни операции в рамките на СМО, Европол, Интерпол и ОЛАФ:

- ✓ JAD FINESTRA 3 на FRONTEx за противодействие на незаконния трафик, производство и търговия с тютюневи изделия;
- ✓ BIG BROTHER (ОЛАФ), насочена към проследяване на тютюн за наргиле от Турция и Гърция за страните от Централна и Западна Европа;
- ✓ NOXIA, насочена към засилен контрол на контейнерния трафик между Азия и Европа на пестициди, отпадъци и цигари;
- ✓ TRANSOL и TRANSMODAL (PG V4), насочени към проследяване движението на дизайнерски горива;
- ✓ LAKE 2022-2023 – свързана с трафика на европейска змиорка;
- ✓ TOX – свързана с трансграничния превоз на отпадъци;
- ✓ PANDORA VIII – свързана с трафика на културни ценности;
- ✓ DEMETER IX – свързана с трансграничния трафик на отпадъци и вещества разрушаващи озоновия слой;
- ✓ THUNDER – свързана с трафика на защитени видове от дивата флора и фауна;
- ✓ Дни за действие на летищата в Европа по линия нелегален трафик на наркотици в изпълнение на оперативна дейност (ОА) 3.3 от Оперативния план за 2023 г. по действие „Канабис, кокаин и хероин“ по ЕМРАСТ;

- ✓ SHIELD IV (EMPACT) за противодействие на незаконната търговия и разпространение на лекарствени средства, допинг субстанции, сексуални стимуланти и медицински изделия;
- ✓ South East Europe Joint Action Days (SEE JAD), в рамките на EMPACT, във връзка с противодействие на нелегалния трафик на огнестрелни оръжия и наркотици, нелегалната миграция и трафика на хора, както и свързаните с тях документни измами;
- ✓ Съвместни дни за действие „Нигерийски престъпни мрежи“, в рамките на EMPACT, във връзка с трафик на хора, нелегален трафик и разпространение на наркотици, пране на пари, незаконно извозване на отпадъци и престъпления, свързани със замърсяването на околната среда;
- ✓ Операция PETREL-ESQUEMBRI, в рамките на EMPACT, фокусирана върху предотвратяване и разкриване на нелегален трафик на кокаин по море с контейнери от Южна Америка за Европа;
- ✓ Операция COSMO 2023, инициирана от Световната митническа организация и насочена към предотвратяване и разкриване на трансграничен трафик на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба, които могат да бъдат използвани за производство на оръжия за масово унищожение;
- ✓ Операция ARMSTRONG X, в рамките на EMPACT, насочена към противодействие на нелегалния трафик на огнестрелни оръжия и техните основни компоненти, транспортирани с експресни куриерски и пощенски пратки;
- ✓ Операция NEPTUN V по инициатива на Интерпол, насочена към движението на чуждестранни терористични бойци, използващи морския маршрут през Средиземно море.
- ✓ STOP III – по инициатива Световната митническа организация (СМО) и насочена срещу пресичането и изземането на фалшифицирани и неотговарящи на стандартите лекарства, ваксини, медицинско оборудване, както и продукти за ежедневна употреба, като облекла, обувки, чанти, очила, часовници, мобилни телефони и аксесоари за тях, играчки, самобръсначки и други, които се търгуват по електронен път;
- ✓ SILVER AXE VIII – организирана от EUROPOL, проведена в сътрудничество с OLAF и насочена срещу разпространението на контрабандни, фалшиви и неразрешени за употреба препарати за растителна защита;
- ✓ OPSON XII – организирани от INTERPOL и насочени срещу разпространението на фалшифицирана храна и хранителни продукти, включително и напитки в ЕС;
- ✓ LUDUS III и LUDUS IV – проведени по инициатива на EUROPOL и OLAF и насочени срещу разпространението на фалшифицирани и неотговарящи на стандартите детски играчки;
- ✓ Операция PANGEA XVI, насочена срещу нерегламентираното разпространение на лекарства чрез Интернет;
- ✓ Оперативна дейност JAD Пирати в рамките на EMPACT, насочена срещу пренасянето на фалшиви стоки (облекла, козметика електронни устройства и играчки) с произход Турция и Китай чрез пътнически трафик, контейнери и товарни камиони;
- ✓ Оперативна дейност 3.8 в рамките на ЕМПАКТ, насочена към външни транзитни пратки с фалшиви стоки с произход от Турция;

- ✓ Операция CHAIN BRIDGE 2023/I/5 (Transol 2023), насочена към проследяване движенията на територията на ЕС на дизайнерско гориво с търговско наименование „ChemSol 7“; и
- ✓ Операция CHAIN BRIDGE 2023/II/6 (Transmodal) насочена в обхвата на Оперативна дейност 2.4 „Оперативни дейности, насочени към противодействие на измамите с минерални масла“.

В началото на месец август по инициатива на Агенция „Митници“, с подкрепата на основните куриерски компании в страната, се проведе национална операция АТИЛА 3 за противодействие на незаконното разпространение на акцизни стоки, извършвано чрез експресни куриерски пратки и багажа на пътници.

През 2022 г. по инициатива и под ръководството на Междуведомствения координационен център за противодействие на контрабандата и контрол на движението на рискови стоки и товари при ГДБОП/МВР (МКЦПККДРСТ) са извършени над 129 бр. проверки на търговски обекти за продажба на течни и твърди горива, съвместно с органите на МВР, ДАНС, НАП и ДАМТН.

Във връзка с план за провеждане на специализирана операция с участието на Министерството на вътрешните работи, Агенция „Пътна инфраструктура“, Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ и Агенция „Митници“, в периода януари-декември 2023 г. е осъществен съвместен контрол (163 бр. проверки) на тежки пътни превозни средства, извършващи превоз на енергийни продукти по пътища, отворени за обществено ползване, с оглед превенция и предотвратяване на нарушения, свързани с допустимите норми за маса и натоварване на ос на пътни превозни средства, както и с разпоредбите на ЗАДС и ППЗАДС. Бяха организирани и съвместни контролни действия със служители от Изпълнителна Агенция по лозата и виното и Агенция „Митници“ във връзка с нелегалната продажба на наливно вино.

Извършван е периодичен обмен на информация с НАП с цел предотвратяване и разкриване на дейности, свързани с данъчни и акцизни нарушения при вътреобщностни сделки с енергийни продукти.

През 2023 г. от звената за последващ контрол е осъществена контролна дейност по прилагане на акцизното и митническото законодателство, както следва:

- Извършени 37 бр. ревизии за установяване, изменение и/или прихващане на задължения за акциз, както и за възстановяване и/или прихващане на недължимо платени или събрани от лицето суми по реда на ДОПК, във връзка с разпоредбите на ЗАДС. Установените с ревизионни актове задължения за заплащане на акциз са 531 960,0 лв., лихви за просрочие 175 608,0 лв. и надвнесени суми за акциз – 1 832 732,0 лева. Ефективно постъпилите суми в държавния бюджет от установени с ревизионен акт задължения за акциз и лихви за просрочие са общо в размер на 707 568,0 лева;

- Извършени 220 бр. проверки (на срещни, по делегация и за установяване на факти и обстоятелства);

- Извършени 79 бр. проверки в рамките на последващия контрол, в резултат на които са установени суми за досъбиране на мито в размер на 20 504 906,0 лв. и ДДС в размер на 4 871 419,0 лева.

- Извършени са 494 бр. повторни проверки на митническите декларации, в резултат на които са установени суми за досъбиране на мито в размер на 155 119,0 лв. и ДДС в размер на 326 869,0 лева.

2.2 Изпълнение на приходите по консолидираната фискална програма

Отчетът на общите приходи, помощи и дарения по КФП за периода 2021 г. – 2023 г. по основни групи, представени и като процент от БВП, е както следва:

Приходи, помощи и дарения по КФП за периода 2021 г. – 2023 г.

(млн. лв.)	2021 г.		2022 г.		2023 г.	
	Отчет	%БВП	Отчет	%БВП	Отчет	%БВП
ОБЩО ПРИХОДИ, ПОМОЩИ И ДАРЕНИЯ	52 458,9	37,7%	64 788,7	38,6%	67 040,8	36,5%
Данъчни приходи	40 876,3	29,4%	46 783,0	27,9%	52 318,4	28,5%
Преки данъци	8 258,4	5,9%	9 923,8	5,9%	11 222,2	6,1%
Корпоративни данъци	3 406,4	2,5%	4 592,6	2,7%	4 914,8	2,7%
- от нефин. предприятия *	3 195,2	2,3%	4 373,8	2,6%	4 450,5	2,4%
- финансов сектор	211,1	0,2%	218,8	0,1%	464,3	0,3%
ДДФЛ	4 852,0	3,5%	5 331,2	3,2%	6 307,3	3,4%
Приходи на социално осигурителни фондове	12 230,1	8,8%	13 737,7	8,2%	15 626,3	8,5%
Косвени данъци	18 976,3	13,7%	21 541,5	12,8%	22 747,4	12,4%
ДДС	12 978,5	9,3%	15 331,3	9,1%	16 216,5	8,8%
Акцизи	5 659,8	4,1%	5 706,9	3,4%	6 148,0	3,3%
Мита и митнически такси	289,7	0,2%	451,2	0,3%	322,7	0,2%
Данък върху застрахователните премии	48,3	0,0%	52,2	0,0%	60,3	0,0%
Други данъци	1 411,5	1,0%	1 580,0	0,9%	2 722,4	1,5%
Неданъчни приходи	8 118,0	5,8%	12 000,3	7,2%	10 891,8	5,9%
Помощи и дарения	3 464,6	2,5%	6 005,4	3,6%	3 830,7	2,1%

*вкл. постъпленията от данък върху дивидентите, ликвидационните дялове и доходите

Общият размер на **приходите, помощите и даренията** по консолидираната фискална програма за 2023 г. е **67 040,8 млн. лв.** (36,5 % от БВП при 38,6 % от БВП за 2022 г.). Следва да се отбележи, че през предходната 2022 г. има приходи с еднократен извънреден характер.

В номинален размер данъчните приходи възлизат на 52 318,4 млн. лв. (28,5 % от БВП), а неданъчните приходи са в размер на 10 891,8 млн. лв. (5,9 % от БВП). Приходите от помощи и дарения са в размер на 3 830,7 млн. лв. (2,1 % от БВП).

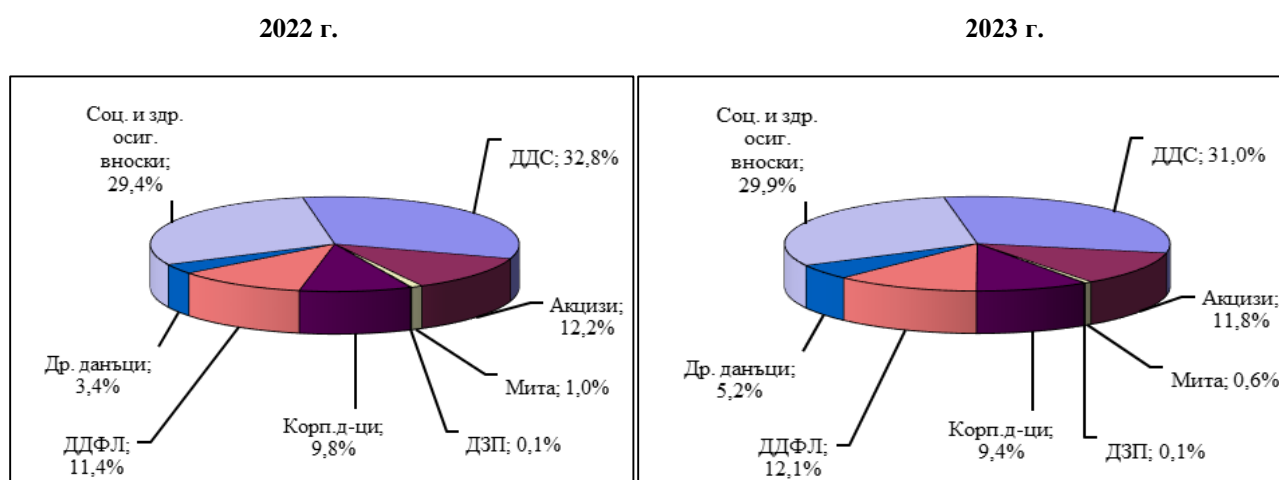
Данъчни приходи

Постъпленията от **данъци** по КФП за 2023 г. са в размер на **52 318,4 млн. лв.**, което е 98,4 % от заложеното в разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. В частта на данъчните приходи по КФП, при съпоставка с предходната година, постъпленията от преки данъци нарастват с 13,1 % (1 298,4 млн. лв.), социално и здравноосигурителни вноски нарастват с 13,7 % (1 888,7 млн. лв.), други данъци нарастват със 72,3 % (1 142,5 млн. лв.) и косвените данъци отчитат ръст от 5,6 % (1 205,9 млн. лв.). За отчетеното подобрене при косвените данъци основен принос имат приходите от акцизи и от ДДС от сделки в страната и вътреобщностни придобивания

(ВОП). Изпълнението на ДДС от страната и ВОП спрямо разчетите по ЗДБРБ за 2023 г. е 99,9 %. Изоставането при ДДС от внос от първото полугодие на 2023 г. не беше изцяло компенсирано.

Приходите в частта на *преките данъци* възлизат на 11 222,2 млн. лв., което представлява 96,5 % от разчета за 2023 г. Приходите от *косвени данъци* са в размер на 22 747,4 млн. лв., което представлява 97,2 % от предвидените в ЗДБРБ за 2023 г. Постъпленията от *други данъци* (включват други данъци по ЗКПО, имуществени и др. данъци) са в размер на 2 722,4 млн. лв., което представлява 102,2 % спрямо годишния разчет. Приходите от *социални и здравноосигурителни вноски* са в размер на 15 626,3 млн. лв. или 101,0 % спрямо разчета за 2023 година.

Структура на данъчните приходи по КФП

2.2.1 Корпоративни данъци

Постъпленията от корпоративни данъци в консолидираната фискална програма включват постъпленията от корпоративен данък и данъци върху дивидентите, ликвидационните дялове и доходите на местни и чуждестранни юридически лица. За 2023 г. приходите от корпоративни данъци възлизат на 4 914,8 млн. лв. или 89,2 % изпълнение на годишния план и представляват 2,7 % от БВП за годината. Отнесени към общо постъпилите данъчни приходи по КФП, корпоративните данъци заемат дял от 9,4 %. В сравнение с 2022 г. събраните приходи нарастват с 322,2 млн. лв. (7,0 %).

Ръстът в изпълнението на приходите от корпоративни данъци за 2023 г. се дължи главно на по-високите с 245,5 млн. лв. (112,2 %) приходи от корпоративен данък от финансови институции спрямо предходната година. Повишението на приходите от този вид данък е в резултат на реализираната през 2023 г. по-висока печалба в банковия сектор и отчита най-високите нива до момента, както в стойностно изражение, така и в процент спрямо предходен период.

През първите три тримесечия на годината се наблюдава стабилен тренд на повишение на приходите от корпоративен данък. По информация на Национална агенция за приходите (НАП), реализираният ръст за деветте месеца на годината на вноските по ГДД в абсолютен размер е 192,0 млн. лв. или 13,9 % на годишна база, а ръстът при авансовите вноски за същия период е 220,3 млн. лв. (23,6 % спрямо м. септември 2022 г.). В последните три месеца на

годината обаче този тренд постепенно се забавя до ръст на авансовите вноски от 6,6 % спрямо края на 2022 година.

Източник: Министерство на финансите

През 2023 г. се запазват регламентираните срокове за деклариране на данъчния финансов резултат за 2022 г. и за внасяне на дължимия корпоративен данък по ГДД (до 30 юни 2023 г.), както и в сроковете за деклариране и внасяне на авансов данък.

Корпоративен данък

Касовите постъпления от корпоративен данък от нефинансови предприятия (вкл. организации с идеална цел) и финансови институции, възлизат на **4 823,4** млн. лв., което представлява 89,3 % изпълнение от предвидените показатели в ЗДБРБ за 2023 година. Предвид законоустановените срокове за деклариране на данъчния финансов резултат за 2022 г. и за внасяне на дължимия корпоративен данък за отчетната година (до 30 юни), постъпленията в края на м. юни и първите дни на м. юли 2023 г. е на обичайно високо ниво. Традиционно, в периода от 15-ти ноември до 1-ви декември на годината постъпленията също са високи, в следствие на регламентираните срокове за внасяне на последните за календарната година месечни и тримесечни авансови вноски (за месечни – до 15 то число на месеца, като за м. декември, както и за третото тримесечие, в срок до 1-ви декември). Изпълнението за 2023 г. отчита повишение на годишна база от 7,2 % (324,9 млн. лв.), докато спрямо същия период на предходната година се наблюдава спад в темпа на прираст от 27,8 п.п. (годишен ръст от 35,1 % за 2022 г. спрямо 7,2 % за 2023 г.). При съпоставянето следва да се има предвид влиянието на отчетените за 2022 г. по-високи данъчни печалби (спрямо 2021 г.), което се пренесе и през първата половина на 2023 г. с внасянето на дължимия корпоративен данък по ГДД (в срок до 30 юни 2023 г.).

Постъпленията от **корпоративен данък** през 2023 г. са в пряка зависимост от следните показатели (по информация на НАП към 31.12.2023 г.):

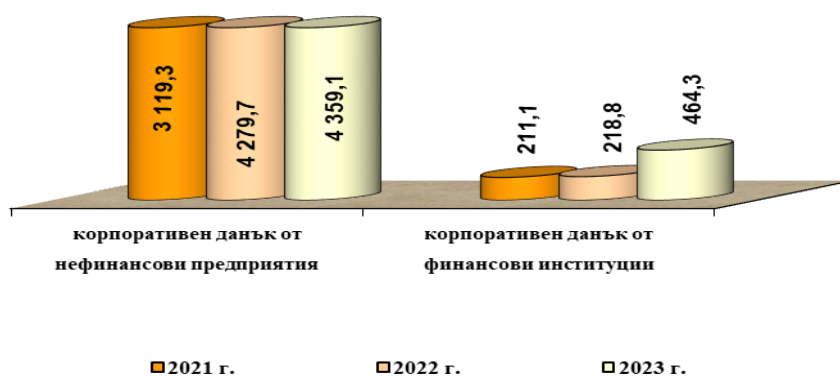
- Декларираният данък за довносяне по годишни данъчни декларации за 2022 г. е в размер на 1 764,3 млн. лева или ръст спрямо предходната година от 227,1 млн. лева (14,8 %);
- Общият размер на декларираните авансови вноски към 31.12.2023 г. е 3 196,1 млн. лева, като в сравнение със същия период на предходната година се увеличава със 197,0

млн. лева (6,6 %). Декларираните месечни авансови вноски през годината са в размер на 2 731,7 млн. лева или ръст спрямо същия период на 2022 г. от 204,0 млн. лева (8,1 %), а декларираните тримесечни авансови вноски са 464,5 млн. лева или отчетеното намаление спрямо същия период на предходната година е 6,9 млн. лева (1,5 % спад);

- Надвнесеният корпоративен данък по ГДД е 188,0 млн. лв., което е със 75,0 млн. лв. (67,0 %) повече в сравнение с предходната година.

Към 31.12.2023 г. остатъкът за внасяне по годишни данъчни декларации по чл. 92 от ЗКПО е 98,2 млн. лева и е със 7,2 млн. лева (7,9 %) повече спрямо същия период на предходната година. Постигнатата събираемост на начисления корпоративен данък по годишни данъчни декларации към 31.12.2023 г. е 97,9 % при 97,5 % за същия период на 2022 година.

Сравнителна диаграма на постъпленията от корпоративен данък за периода 2021-2023 г. (в млн. лв.)

Източник: Министерство на финансите

Приходите от корпоративен данък от нефинансови предприятия (вкл. организации с идеална цел) към 31.12.2023 г. са в размер на 4 359,1 млн. лв. или 85,1% изпълнение на плана за годината и са със 79,4 млн. лв. (1,9 %) повече, в сравнение със събраните през 2022 година. Приходите от нефинансовите институции формират 90,4 % от общите приходи от корпоративен данък.

Постъпленията от корпоративен данък от финансови институции (вкл. застрахователни дружества) са в размер на 464,3 млн. лв. или 165,5 % спрямо плана за годината. Съпоставено с 2022 г. се отчита ръст от 245,5 млн. лв. (112,2 %). Приходите от финансови институции (вкл. застрахователни дружества) формират 9,6 % от общите приходи от корпоративен данък за отчетния период. Само при корпоративния данък от финансови институции се наблюдава ръст от 103,0 % (183,5 млн. лв.) спрямо отчета за 2022 година. Наблюдават се по-високи постъпления и от корпоративен данък от застрахователните дружества, като през периода те са внесли със 152,2 % (62,0 млн. лв.) повече корпоративен данък спрямо 2022 година.

Един от факторите за ръста на постъпленията от финансови институции е реализираната печалба в банковата система¹³ за 2023 г. (в размер на 3,4 млрд. лв., ръст с 1,3 млрд. лв. (64,4 %) на годишна база) в резултат на реализирания по-висок нетен лихвен доход спрямо предходната година в размер на 4,8 млрд. лв. или с над 1,6 млрд. лв. (50,2 %)

¹³По надзорни данни- https://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_download/bs_202312_a7_bg.pdf

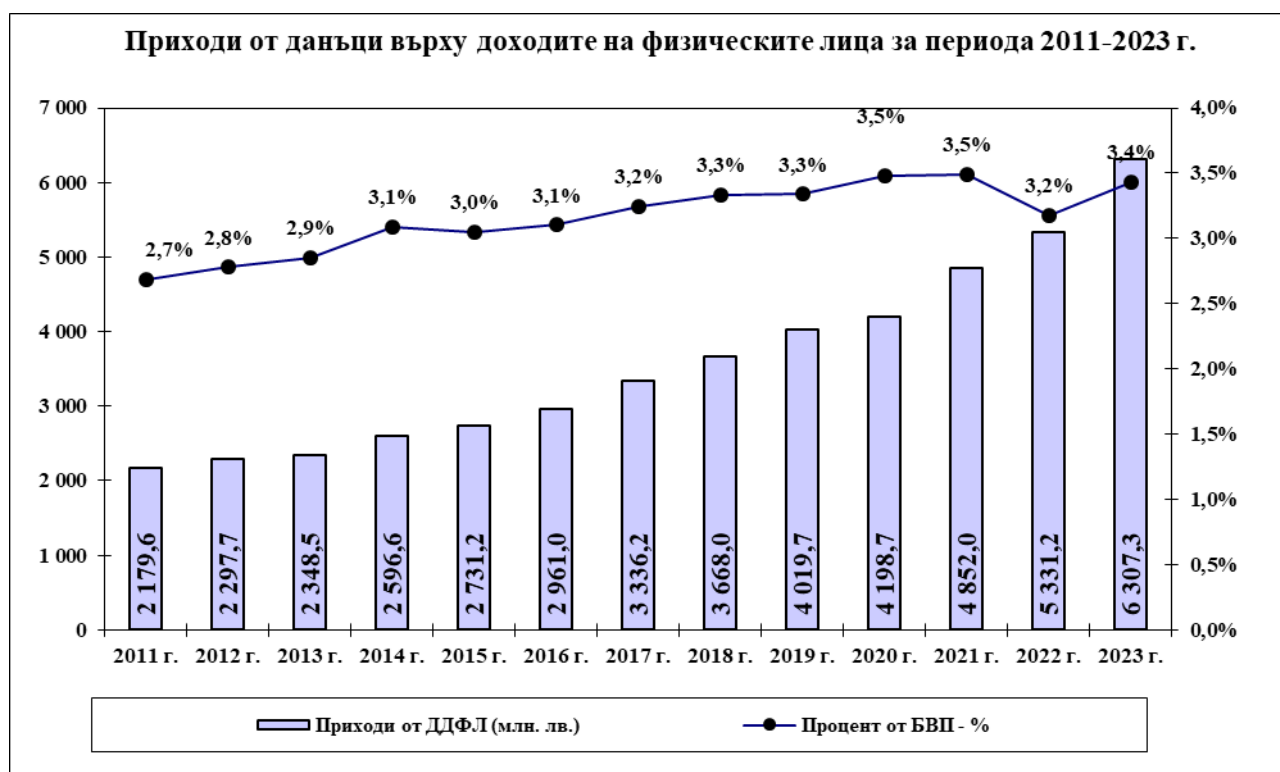
повишение на годишна база. Влияние върху печалбата в банковия сектор има и размерът на разходите за обезценка на финансови активи, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата и размера на административните разходи, като намалението на размера им има положителен ефект върху реализираната печалба на сектора.

Данъци върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни юридически лица (ЧЮЛ) и данък върху доходите на ЧЮЛ

За 2023 г. постъпленията от данъци върху дивидентите, ликвидационните дялове на местни и чуждестранни юридически лица и доходите на ЧЮЛ са в размер на 91,4 млн. лв. или 86,5 % от разчета за годината. Съпоставено с предходната година, приходите са с 2,7 млн. лв. по-малко (2,9 %). Постъпленията от данъците върху дивидентите, ликвидационните дялове и доходите на юридически лица зависят от състоянието на икономиката и осъществяващите се процеси по покупко-продажба на фирмена собственост в страната и имат случаен характер.

2.2.2 Данъци върху доходите на физическите лица

Приходите от данъците върху доходите на физическите лица (ДДФЛ) за 2023 г. са в размер на 6 307,3 млн. лв. или 103,2 % спрямо годишния план за 2023 година. Постъпленията от ДДФЛ представляват 12,1 % от общия размер на данъчните приходи по КФП и формират 3,4 % от БВП за отчетния период. Тези приходи са с 976,1 млн. лв. или 18,3 % повече спрямо отчета за предходната година.

Източник: Министерство на финансите

С най-голям относителен дял са приходите от трудови и приравнени на тях правоотношения – 81,5 %, приходите от окончателният данък на местните и чуждестранни физически лица и данъкът върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни физически лица са 11,0 %, постъпленията от извънтрудови правоотношения - 7,5 % и данък върху лихвите по банкови сметки - 0,002 %.

Върху размера на постъпленията от ДДФЛ основно влияние имат развитието на параметрите на пазара на труда и предприетите законодателни и административни мерки в областта на трудовото, социалното и данъчното законодателство. За повишаване на приходите от ДДФЛ влияние оказват и предприетите мерки за намаляване на недекларирания труд, мерките за повишаване на събираемостта на задължения за минали периоди и тематичните кампании за контрол, провеждани от НАП.

Постъпленията от *трудови правоотношения* възлизат на 5 128,7 млн. лв., което е 100,4 % изпълнение на годишния план за 2023 година. Спрямо предходната година приходите са със 770,6 млн. лв. (17,7 %) повече.

Основните параметри на пазара на труда, които влияят върху приходите от ДДФЛ, са:

- промените в нивото на заплащане на наетите лица - през 2023 г.¹⁴ средната брутна месечна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение е 2 012 лв., като спрямо 2022 г. нараства с 13,7 %;

- промените в нивото на заетостта - през 2023 г. броят на заетите лица (СНС)¹⁵ е 3 480,7 хил. и е нараснал с 1,0 % спрямо 2022 г.;

- промените в нивото на безработица - коефициентът на безработица за 2023 г.¹⁶ е 4,3 % и се запазва на нивото от предходната година.

Допълнително влияние за нарастване на данъчните постъпления оказва и приетото от правителството увеличение от 1 януари 2023 г. на минималната работна заплата за страната от 710 лв. на 780 лв. (9,9 %), както и увеличението на заплатите на педагогическия персонал и разходите за персонал в някои от бюджетните системи.

Ползването на облекченията за деца по чл. 22в и чл. 22г от ЗДФЛ чрез подаване на декларация по образец при работодателя през месец декември и чрез подаване на годишната данъчна декларация за доходите, придобити през 2022 г., както и авансовото ползване при работодател за придобитите доходи през 2023 г., оказва въздействие в посока намаление върху приходите от трудови правоотношения през отчетната година.

От *извънтрудови правоотношения* (ЕТ, свободни професии, граждански договори, годишен и авансов данък и др.) приходите от данъка към 31.12.2023 г. са в размер на 472,2 млн. лв. или 99,1 % от годишния план за 2023 година. Съпоставени с 2022 г. постъпленията са с 12,5 млн. лв. повече (2,7 % ръст). Приходите от извънтрудови правоотношения се формират от много на брой данъчно задължени лица с неголеми вноски. Основно влияние върху тези приходи оказват резултатите, посочени в годишните данъчни декларации по чл. 50 от ЗДФЛ (дължим данък за донасяне или надвнесен данък) и дължимите авансови вноски. По данни на НАП към 31.12.2023 г. плащанията по декларации са с най-голям относителен дял (71,1 %) и нарастват с 12,6 % спрямо края на 2022 година. Авансовите вноски през 2023 г. са 23,8 % от общата сума на приходите от извънтрудови правоотношения и намаляват с 8,7 % на годишна база. Значителен принос за този вид данъчните приходи имат и плащанията за минали години като годишният им ръст към края на декември 2023 г. е 5,5 %. Влияние върху приходите от тази група данъци за отчетния период оказва и ползването на данъчните облекчения за деца по чл. 22в и чл. 22г от ЗДФЛ в увеличен размер за доходите, придобити през 2022 и 2023 година.

¹⁴ По предварителни годишни данни на НСИ за 2023 г.: <https://nsi.bg/bg/content/3958/национално-ниво-икономически-дейности-форма-на-собственост-пол>

¹⁵ НСИ: Заети лица (ЕСС 2010) – годишни данни: <https://nsi.bg/bg/content/2245/заети-лица-национално-ниво>.

¹⁶ НСИ, Наблюдение на работната сила – годишни данни.

Постъпленията от *окончателния данък върху доходите на местните физически лица от лихви по банкови сметки*¹⁷ за 2023 г. са в размер на 0,1 млн. лв., или 108,8 % от годишния план за 2023 година.

Постъпленията от *окончателния данък на местните и чуждестранни физически лица, данък върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни физически лица* за 2023 г. възлизат на 691,0 млн. лв., което е 134,5 % от годишния план за 2023 година. Съпоставено с 2022 г. приходите са със 191,9 млн. лв. повече (38,5 % ръст). Отчетеният ръст се дължи на по-високите приходи от данък върху дивидентите и ликвидационните дялове на физически лица (40,7 %), които са резултат, както от отчетените по-добри финансови резултати от нефинансовите предприятия през 2022 г., така и от предприетите законодателни и контролни мерки. Влияние за по-високото изпълнение на приходите от данък върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни физически и юридически лица има предприетата комуникационна кампания и контролни действия от НАП за проверка на касови наличности. Контролните действия са насочени приоритетно към лица, за които има информация за висока касова наличност (над 100 хил. лв.), и при които има риск от наличие на сделки, сключени при условия, водещи до отклонение от данъчно облагане, наличието на скрито разпределение на печалбата по смисъла на § 1, т. 5 от ДР на ЗКПО. Скритото разпределение на печалбата се третира като дивидент, за който се внася 5 % данък върху разпределените суми. От 1.09.2023 г. в Закона за ограничаване на плащанията е приетата разпоредба плащанията на територията на страната на дивиденти, със стойност равна на или надвишаваща 1000 лв., да се извършват само чрез превод или внасяне по платежна сметка, в резултат на което постъпленията от данъка върху дивидентите нарастват допълнително.

През 2023 г. приходите от *окончателен годишен (патентен) данък и данък върху таксиметров превоз на пътници*, администриран от общините, са в размер на 15,3 млн. лв., което е 107,3 % от годишния разчет.

2.2.3 Приходи от осигурителни вноски

Постъпленията от социални и здравноосигурителни вноски за 2023 г. са в размер на 15 626,3 млн. лв., което представлява 101,0 % изпълнение на разчетите и 8,5 % от БВП. Данните показват увеличение на приходите от осигурителни вноски с 1 888,7 млн. лв. (13,7 %) спрямо предходната година.

Факторите, които оказват влияние на приходите от задължителни осигурителни вноски през годината, са:

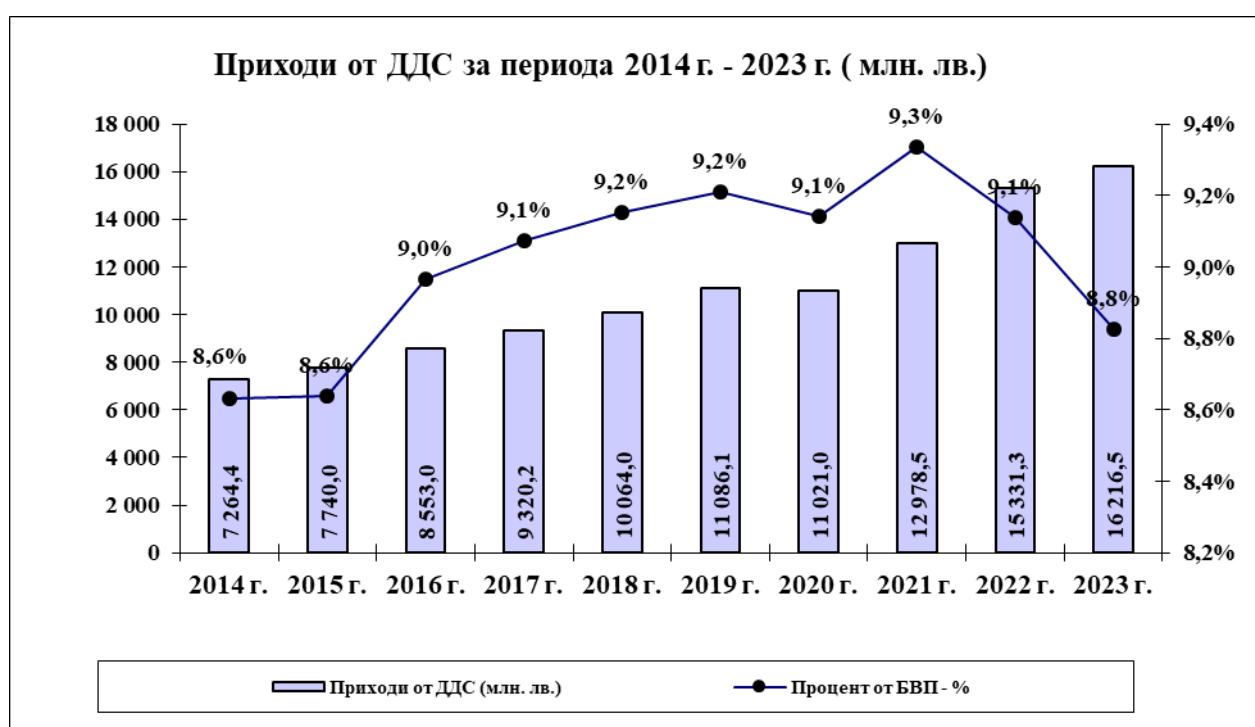
- ◆ Ръстът на средния осигурителен доход;
- ◆ Ръстът на минималната работна заплата; (минималната работна заплата, съответно минимален месечен размер на осигурителния доход на самоосигуряващите се лица до 31 юли 2023 г. в размер на 710 лв. и от 1 август 2023 г. 780 лв.);
- ◆ Минималният месечен размер на осигурителния доход за регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители до 31 юли 2023 г. в размер на 710 лв. и от 1 август 2023 г. 780 лв.;
- ◆ Максималният месечен размер на осигурителния доход за 2023 г. - 3 400 лв.;
- ◆ Увеличението на възнагражденията на педагогическите специалисти и непдагогическия персонал;
- ◆ Политиката по доходите за увеличение на разходите за персонал с 10% за структурите, които не са получили увеличение през 2022 г.

¹⁷ Съгласно изменения в ЗДДФЛ данъкът върху доходите от лихви по банкови сметки е отменен, считано от 01.04.2022 година.

Приходите от осигурителни вноски по бюджетите на социално-осигурителните фондове (вкл. ДОО, ФГВРС и УПФ) са в размер на 11 310,1 млн. лв., което представлява 101,1 % изпълнение на годишните разчети и с 1 375,9 млн. лв. повече спрямо предходната година. Здравноосигурителните вноски по бюджета на НЗОК възлизат на 4 316,2 млн. лв., което е 100,7 % спрямо заложените в разчета за годината и с 512,7 млн. лв. повече спрямо 2022 година.

2.2.4 Данък върху добавената стойност

Приходите от ДДС формират най-голяма част от данъчните постъпления по КФП – 31,0 %. За 2023 г. нетните приходи от ДДС възлизат на 16 216,5 млн. лв. или 95,4 % изпълнение на плана за годината (788,5 млн. лв. по-малко от плана) и представляват 8,8 % от БВП за годината. В сравнение с 2022 г., се отчита увеличение от 5,8 % (885,2 млн. лв.), което е в резултат на повишеното потребление, ръстът в цените на стоките и предприетите мерки от приходните агенции за подобряване на митническия и данъчен контрол.

Източник: Министерство на финансите

Постъпления от ДДС от сделки в страната и вътреобщински придобивания (ВОП)

Приходите от ДДС от сделки в страната и ВОП (нето) за 2023 г. са в размер на 10 194,9 млн. лв. или 99,9 % изпълнение на годишния план, като в сравнение с 2022 г. е отчетен ръст от 2 097,3 млн. лв. (25,9 %) на годишна база. Относителният дял на приходите от сделки в страната в общите приходи от ДДС е 62,9 % за отчетния период, при 52,8 % за 2022 година.

Основните макроикономически показатели, повлияли върху постъпленията от данъка за 2023 г., съгласно данните от пролетната макрорамка на министерството на финансите са следните:

- Динамика на *потреблението* – показателят крайно потребление нараства с 11,7 % спрямо предходната година;

- Изменението на *вноса на стоки по текущи цени* – показателят за внос на стоки в България през 2023 г. намалява с 8,4 % в сравнение с 2022 г.;

- Изменението на *износа на стоки по текущи цени* – показателят за износ намалява с 3,7 %.

Другите основни показатели, които формират нетните приходи от ДДС при сделки в страната и ВОП са следните:

- *Ефективно внесеният ДДС* по сметките на НАП, формиран като данък от справки-декларации от сделки в страната и ВОП и допълнително внесените суми, разкрити по данъчно-ревизионни актове, възлиза на 20 201,0 млн. лв. и спрямо предходната година се увеличава с 624,1 млн. лв. (3,2 %);

- *Общо възстановеният ДДС* (чрез прихващане и ефективно) е в размер на 10 398,4 млн. лв. за отчетния период и е с 1 198,5 млн. лв. (10,3 %) по-малко в сравнение с 2022 г.;

- *Съотношението на възстановения ДДС към ефективно внесения данък* е 51,5 %, при 59,2 % за 2022 г., което се свързва с намаления износ през 2023 година;

- *Декларираният ДДС за внасяне (след приспадане)* към 31.12.2023 г. е 20 405,7 млн. лв., като се отчита увеличение с 810,7 млн. лв. (4,1 %) на годишна база;

- *Декларираният ДДС, подлежащ за възстановяване*, е 10 407,3 млн. лв. за 2023 г., което представлява намаление с 1 348,2 млн. лв. (11,5 %), съпоставено с предходната година;

- *Невъзстановеният данъчен кредит (НДК)* 2023 г. е в размер на 70,2 млн. лв., като намалява с 31,4 млн. лв. (30,9 %) спрямо 2022 година.

Върху постъпленията от ДДС през 2023 година влияние оказват и отрицателните бюджетни ефекти от следните мерки:

- Прилагането на намалена ставка на ДДС от 9 % за доставките на определени стоки и услуги. Намалената ставка на ДДС за централно парно отопление и природен газ се прилага до средата на 2023 година;
- Увеличението на прага за регистрация по ЗДДС на 100 хил. лева от 01.01.2023 година.

Фирми с увеличение на нетния размер на ДДС

Към 31.12.2023 г. нетните приходи от ДДС на 393 дружества са с увеличение над 2,0 млн. лева спрямо същия период на предходната година. Общият размер на нетните приходи от тези дружества е с 4 348,5 млн. лв. повече спрямо 2022 година.

Фирми с намаление на нетния размер на ДДС

Към 31.12.2023 г. нетните приходи от ДДС на 314 дружества са с намаление над 2,0 млн. лева спрямо същия период на 2022 година. Общият размер на нетните приходи от тези дружества е с 4 431,8 млн. лв. по-малко спрямо същия период на предходната година.

Приходи от ДДС от внос от страни извън ЕС

Нетните постъпленията от ДДС от внос от трети страни за 2023 г. са в размер на 6 021,6 млн. лв., което представлява 88,6 % от годишния план, и намаляват с 1 212,2 млн. лв. (16,8 %), в сравнение с 2022 година. Относителният дял на тези постъпления от внос към общите приходи от ДДС за 2023 г. е 37,1 % при 47,2 % за 2022 година.

Ефектът от прилагането на режима за отложено начисляване на ДДС от вносител при внос на стоки от трети страни, в съответствие с разпоредбата на чл. 167а от Закона за данък върху добавената стойност, за 2023 г. е неначислен ДДС при внос в размер на 1 340,7 млн. лв., което е с 340,9 млн. лв. по-малко спрямо 2022 г., като се регистрира спад от 20,3 %. Стоките с най-голям дял в прилагането на този режим са следните: руди, шлаки и пепели – 777,5 млн. лв. (намаление със 161,9 млн. лв., 17,2 % спад), мед и изделия от мед – 244,4 млн. лв. (намаление с 9,3 млн. лв., 3,6 % спад) и чугун, желязо и стомана – 138,3 млн. лв. (намаление с 66,0 млн. лв., 32,3 % спад).

Спад на начисления ДДС при внос през 2023 г. спрямо 2022 г. се отчита при 64 глави по КН в размер на 1 494,9 млн. лева.

Ръст на начисления ДДС при внос през 2023 г. спрямо 2022 г. се отчита при 33 глави по КН в размер на 169,1 млн. лева.

Разглеждайки декларирания ДДС при внос по групи стоки, съобразно Класификатора на широките икономически категории (ВЕС), през 2023 г. се наблюдава понижение при всички групи. Цените на стоките, внесени от трети страни намаляват през 2023 г. с 8,7 % спрямо 2022 година, а понижението на индекса на физическите обеми е с 13,5 %.

Изменение на декларирания ДДС при внос по групи стоки през 2023 година

млн. лв.

Групи стоки с начислен ДДС от внос	Отчет 31.12.2022	Отчет 31.12.2023	Относителен дял	Ръст 2023/2022
Промислени доставки	2 176.0	1 799.5	30.2%	-17.3%
Горива и смазочни материали	2 017.0	1 454.7	24.4%	-27.9%
Инвестиционни стоки	1 216.2	1 142.2	19.2%	-6.1%
Транспортно оборудване	427.9	358.2	6.0%	-16.3%
Потребителски стоки, храни, напитки и др.	1 442.0	1 198.8	20.1%	-16.9%
Начислен ДДС от внос	7 279.1	5 953.4	100.0%	-18.2%
Касови постъпления на ДДС от внос (нето)	7 233.8	6 021.6		-16.8%

Източник: Агенция „Митници“

Промислени доставки

Начисленият ДДС при внос на промишлени доставки е в размер на **1 799,5** млн. лв. и намаляват с 376,5 млн. лв. (17,3 %).

Индексът на цените на промишлените доставки, допуснати за свободно обращение и крайна употреба намалява с 8,7 %, а индексът на количествата с 10,6 %. Най-голям спад се отчита при декларираните суми за ДДС при внос на торове, където поради затруднени доставки намалението на тези стоки през 2023 г. достига до 109,6 млн. лв. по-малко спрямо 2022 година. В резултат на намалените количества при мазнини и масла от животински или растителен произход се отчита спад на декларирания данък с 49,7 млн. лв. (64,0 %). Понижението на цените на чугун, желязо и стомана също оказва влияние върху начисления ДДС при внос или намалението е с 46,3 млн. лева (14,5 %).

Горива и смазочни материали

През 2023 г. начисленият ДДС при внос на горива и смазочни материали е в размер на **1 454,7** млн. лв. или с 562,3 млн. лв. (27,9 %) по-малко спрямо предходната година. Цените на стоките, допуснати за свободно обращение и крайна употреба намаляват със 17,5 %, а количествата - с 27,0 %.

Република България получи разрешение за внос на суров петрол и на някои други стоки с произход Русия, чрез дерогация от 05.12.2022 година. Въпреки това затруднените доставки, трудната реализация на горивата с руски произход и понижението на цените на петрола на световните пазари доведоха до спад на начисления ДДС при внос от тези стоки.

Начислените суми за ДДС при внос на суров петрол през 2023 г. са в размер на 1 134,8 млн. лв., при 1 525,3 млн. лв. през 2022 г. (спад от 390,5 млн. лв., 25,6 %). Динамиката на *начислените суми* за ДДС при внос на суров петрол е в зависимост от изменението на физическия обем, цената и валутния курс за периода, която за периода е както следва: спад на количеството в барели с 11,4 %, спад на цената с 14,1 % (от 80.7 долара/барел средно за 2022 г. на 69.3 долара/барел средна цена за 2023 г.) и спад в осреднения валутен курс на

долара спрямо лева с 2,3 % (от 1.85 лева/USD през 2022 г. на 1.81 лева/USD през 2023 г.) за вноса през изследвания период суров петрол.

Инвестиционни стоки и транспортно оборудване

Декларираните суми от ДДС при внос на инвестиционни стоки достигат 1 142,2 млн. лв. през 2023 г., като сумата спада с 6,1 % спрямо 2022 година (74,0 млн. лв.) на годишна база. Наблюдава се намаление на внесените количества със 7,4 % и ръст на цените при внос с 1,7 %. Най-голям спад се отчита при декларираните суми за ДДС при внос на стоки от група ядрени реактори, котли, машини, апарати и механизми; части за тези машини или апарати - с 37,1 млн. лева (7,0 %). Повишение в начисления ДДС при внос се наблюдава при каучук и каучукови изделия с 2,5 млн. лв. (269,7 %).

При внос на транспортно оборудване са начислени 358,2 млн. лв. приходи от ДДС или с 69,7 млн. лв. (16,3 %) по-малко в сравнение с 2022 година. Индексът на физическите обеми на внесено транспортно оборудване се увеличава с 2,0 %, а индексът на цените - с 3,4 % спрямо 2022 година. Повишаването на двата индекса се дължи основно на внесени стоки под режим „Активно усъвършенстване“, за които не се дължи ДДС при внос.

Потребителски стоки, храни, напитки и други

Декларираните суми от ДДС при внос на потребителски стоки, храни, напитки и други са в размер на 1 198,8 млн. лв. като намаляват с 243,2 млн. лв. (16,9 %) в сравнение с предходната година. Цените на внесените потребителски стоки спадат с 1,7 %, а количествата растат с 1,2 %. Най-голям спад се отчита при декларираните суми за ДДС при внос на килими и други подови настилки от текстилни материали с 10,7 млн. лева (60,9 %).

2.2.5 Акцизи

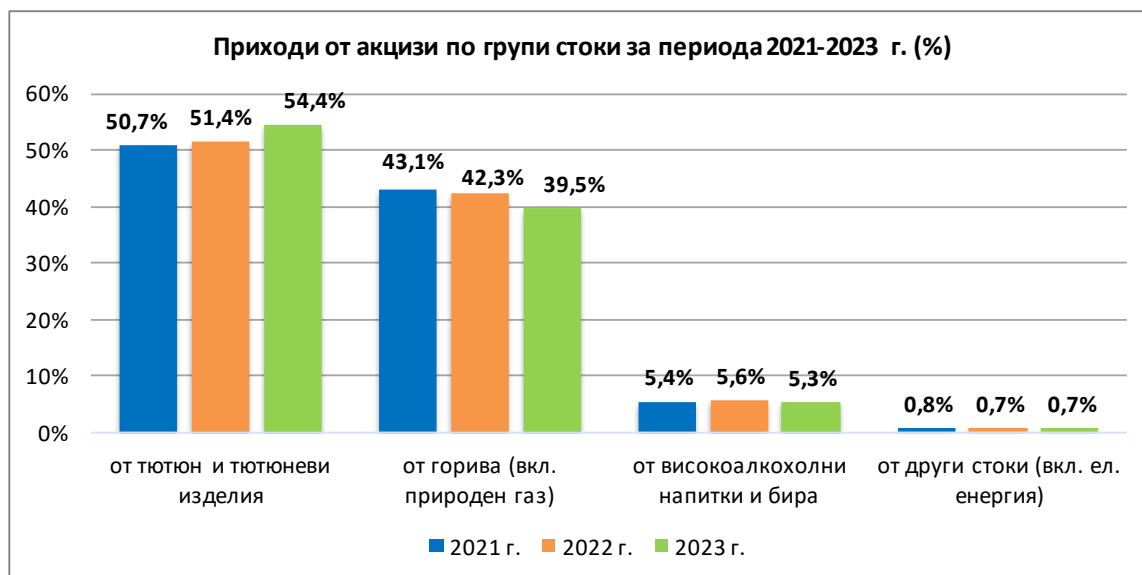
Касовото изпълнение на приходите от акцизи за 2023 г. (нето) е в размер на **6 148,0** млн. лв., което е **103,5 %** изпълнение на заложените приходи в бюджета за 2023 година. Приходите от акцизи представляват 11,8 % от данъчните постъпления по КФП. Относителният дял на постъпленията от акцизи към БВП е 3,3 %, при 3,4 % за 2022 година. Съпоставено с 2022 г. постъпленията нарастват с 441,1 млн. лв. (7,7 %) на годишна база и са с 209,0 млн. лв. (3,5 %) по-високи от планираните за годината. Основна причина за подобро изпълнение е въведеният през 2023 г. четиригодишен акцизен календар за плавно и поэтапно увеличаване на акцизните ставки на тютюневите изделия и въвеждане на акцизно облагане на течностите за електронни цигари (в сила от 1.03.2023 г.), както и график за увеличаване на минималните акцизни ставки на течности за електронна цигара и заместители на тютюна считано от 01.08.2023 година.

Във връзка с прилагането на схема за държавна помощ „Помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство“, през 2023 г. е преведена на Министерство на земеделието, храните и горите сума в размер на 100,0 млн. лева.

Източник: Министерство на финансите

Запазва се делът на постъпленията от страната и при внос от 2022 г., а именно: 99,9 % от касовите акцизни постъпления да са формирани от сделки в страната и 0,1 % от внос.

Източник: Министерство на финансите

- нараства делът на касовите приходи от акциз за тютюн и тютюневи изделия - от 51,4 % през 2022 г. на 54,4 % през 2023 г.;
- намалява делът на приходите от акциз за горива - от 42,3 % през 2022 г. на 39,5 % в общите касови приходи от акциз през 2023 г.;
- намалява делът на приходите от акциз при алкохолни напитки и бира - от 5,6 % през 2022 г. до 5,3 % в общите касови приходи от акциз през 2023 година;
- запазва се делът на приходите от акциз за групата други акцизни стоки на 0,7 % през 2022 г. и 2023 година.

Приходи от акцизи по групи стоки за периода 2022-2023 г.

МЛН. ЛВ.

Приходи от акцизи	2022 г.	2023 г.	Ръст	Ръст %
	отчет	отчет	2023/2022	2023/2022
Приходи от акцизи, в т.ч.:	5 706.9	6 148.0	441.1	7.7%

- от тютюневи изделия	2 931.0	3 345.0	414.0	14.1%
- от горива (вкл. природен газ)	2 414.2	2 430.8	16.6	0.7%
- от високоалкохолни напитки и бира	320.1	327.7	7.6	2.4%
- от други стоки (вкл. ел. енергия)	41.6	44.5	2.9	7.0%

Източник: Министерство на финансите

Акцизи от тютюневи изделия

Приходите от тютюневи изделия (нето) са в размер на **3 345,0 млн. лв.** и се увеличават с 414,0 млн. лв. (14,1 %) спрямо 2022 година. Значителният ръст на постъпленията се дължи както на направеното през годината увеличение на акцизните ставки за облагаемите продукти в групата на тютюна и тютюневите изделия (ефект от допълнително приходи - 114,1 млн. лв.), така и на добавянето на нови продукти за пушене в групата на тютюна и тютюневите изделия (течности за електронни цигари, независимо дали съдържат никотин и заместители на тютюна, съдържащ никотин), като подлежащи на облагане с акциз (допълнителни приходи от 3,9 млн. лв.), както и от увеличение на количествата тютюн и тютюневи изделия, освободени за потребление на територията на страната (ефект от 218,1 млн. лв.).

Количествата на обложените с акциз цигари нарастват с 5,5 % (от 15 947,8 млн. къса за 2022 г. на 16 826,8 млн. къса за 2023 г.). Средните ставки на акциза при цигарите са 179,09 лв./1000 къса и 184,53 лв./1000 къса съответно за 2022 и 2023 г. (ръст от 3,0 %). Най-търсените ценови категории цигари през 2023 г. са тези с продажна цена 5,50 лв., 5,20 лв. и 5,30 лв., а след тях са 6,00 лв. и 5,40 лева. За сравнение, през 2022 г. водеща е ценовата категория 5,20 лв. като след нея се нарежда продажна цена от 5,00 лв./кутия от 20 къса, 5,40 лв., 6,20 лв. и 6,00 лева. Делът на петте най-продавани ценови категории през изследвания период на 2023 г. е 64,0 % от общото количество цигари, при 74,6 % за 2022 година. Среднопретеглената продажна цена на дребно за потребителска опаковка от 20 къса през 2023 г. е 5,65 лв., а през 2022 г. – 5,43 лева (ръст от 4,0 %). Новата, по-висока ставка за облагане с акциз на тютюн за пушене доведе до ръст на освободените за потребление количества в периода преди влизането ѝ в сила (01.03.2023 г.), респективно и до ръст на приходите от акциз за тази акцизна стока - от 78,8 млн. лв. за 2022 г. до 82,0 млн. лв. към края на 2023 година (3,2 млн. лв., 4,1 % ръст спрямо 2022 г.). Постъпленията от акциз за нагревани тютюневи изделия (НТИ) са в размер на 149,5 млн. лв., със 79,5 млн. лв. (113,5 %) над събраните през 2022 година. Основните фактори, които обуславят ръста на приходите от акциз за нагреваемите тютюневи изделия, са новата, по-висока, ставка за облагане с акциз, ръст на освободените за потребление количества и наличието на нови данъчно задължени лица, които доставят на пазара такъв вид изделия за пушене. При обложените с акциз количества пури и пурети, в края на 2023 г. се отчита ръст от 7,1 % (от 15,0 млн. къса през 2022 г. до 16,0 млн. къса за 2023 г.) на годишна база. Приходите от акциз за пури и пурети са в размер на 4,6 млн. лева. През 2023 г. са постъпили и 3,9 млн. лева нетни приходи от акциз за освободени за потребление течности за електронни цигари (съдържащи/несъдържащи никотин) и заместители на тютюна, съдържащи никотин.

Акцизи от горива (вкл. природен газ)

Постъпленията от акциз на горива възлизат на **2 430,8 млн. лв.** и се увеличават с 16,6 млн. лв. (ръст от 0,7 %), в сравнение с 2022 година. Определящи за положителните резултати при касовото изпълнение на приходите от акциз за горива през 2023 г. са постъпленията през втората половина на годината, когато техният размер изпревари със 106,4 млн. лева (8,8 %) събраните суми през сравнимия период на 2022 г. и изцяло компенсира изоставането (89,8 млн. лева), отчетено през първото полугодие на 2023 година. Влияние върху отчетения резултат оказаха и отменените (в сила от 01.08.2023 г.) разпоредби на §6б от Преходните и

заклучителни разпоредби (ПЗР) на Закона за акцизите и данъчните складове (ЗАДС), които предвиждаха прилагането на нулева акцизна ставка за облагане на втечен нефтен газ и природен газ, предназначени за потребление като моторно гориво, както и за енергийните продукти, използвани за осъществяване на комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия.

Приходите от акциз за горива са формирани основно от газьол, бензин и керосин като и при трите продукта се регистрира нарастване на приходите от акциз спрямо 2022 г., съответно за газьол - с 45,7 млн. лв., за бензин – 23,4 млн. лв. и за керосин - ръст от 19,1 млн. лева.

Приходите от акцизи за газьол формират основната част от приходите от горива (71,8 %). За отчетния период постъпленията от акциз за газьол (нето) са в размер на 1 856,7 млн. лв., като сумата се увеличава с 2,6 % спрямо 2022 година. Произведените и внесени количества газьол са 3 059,6 млн. литра и са с 66,7 млн. литри повече в сравнение с 2022 година. Постъпленията от акциз за бензин представляват 18,3 % от приходите от акцизи за горива и са в размер на 502,4 млн. лв. или с 23,4 млн. лв. (4,9 %) повече от постъпленията за 2022 година. Произведените и внесени количества бензин, за които е заплатен акциз през разглеждания период са 718,5 млн. литра, което представлява ръст от 4,0 %. Брутните приходи от акциз за керосин са в размер на 192,6 млн. лв. и нарастват с 11,0 % (19,1 млн. лева), в сравнение с 2022 г., а възстановеният акциз за керосин се повишава с 28,4 % (195,6 млн. лева през 2023 г. при 152,4 млн. лева през 2022 г.). За периода, ръстът на освободените за потребление количества керосин е 9,7 %. Приходите от акциз за втечен нефтен газ формират 1,8 % от приходите от акцизи за горива и са в размер на 48,9 млн. лв., като се отчита спад от 29,2 % (20,2 млн. лева) спрямо 2022 година. Отчетеният спад е в резултат от действащите до 31.07.2023 г. законодателни облекчения (§6б от ПЗР на ЗАДС отменен, в сила от 01.08.2023 г.), довели до пропуснати ползи от прилагането на мярката през 2023 г. в размер на около 94,1 млн. лева. Освободените за потребление количества ВНГ през 2023 г. нарастват с 18,5 % спрямо 2022 година. Приходите от акциз за природен газ към края на 2023 г. са в размер на 20,7 млн. лв., с 4,6 млн. лева (18,0 %) по-малко от събраните през 2022 година. Количествата природен газ, освободени за потребление на територията на страната възлизат на 108,7 млн. гигаджаула, което е със 7,1 % по-малко спрямо 2022 година. Ефектът от действащите до 31.07.2023 г. регулации за ползване на намалена акцизна ставка за природен газ, потребен като моторно гориво и за производство на топлинна енергия се изразява в пропуснати ползи от около 6,6 млн. лева за приходите от акциз за природен газ през 2023 година.

Акцизи за алкохол и алкохолни напитки и бира

Нетните приходи от акцизи за високоалкохолни напитки и бира възлизат на **327,7 млн. лв.** и отчитат увеличение със 7,6 млн. лв. (2,4 %), в сравнение с 2022 година. Основна част от приходите в групата са от акциз за алкохолни напитки (вкл. етилов алкохол) (254,1 млн. лв.), които нарастват с 4,4 % (10,8 млн. лв.). Постъпленията от акциз на бира са 73,4 млн. лв., с 4,2 % (3,2 млн. лв.) под събраните суми през 2022 година. Освободените за потребление количества бира са 50,6 млн. хектолитра за градус Плато и отбелязват спад от 4,3 % спрямо 2022 година.

Електрическа енергия и други акцизни стоки

Постъпленията от акциз за електрическа енергия и други стоки са в размер на **44,5 млн. лв.**, като се повишават с 2,9 млн. лв. (7,0 % ръст) спрямо 2022 година. Постъпленията от електрическа енергия са с най-голям относителен дял в приходите от тази група акцизни стоки (87,8 %) и са в размер на 32,9 млн. лв., като се отчита намаление с 5,1 % (1,8 млн. лв.) в сравнение с 2022 година.

2.2.6 Мита

Приходите от мита са традиционен собствен ресурс на ЕС и законодателството, което се прилага за тях е изцяло на ниво ЕС. Търговската политика на ЕС е все по-либерална, вследствие на което има множество сключени споразумения или предоставени на автономно основание преференциални мита.

Събраните мита през 2023 г. са в размер на **322,7 млн. лв.**, което представлява **79,7 %** изпълнение на годишния план за 2023 година. Приходите от мита представляват 0,6 % от общия размер на данъчните приходи по КФП. В сравнение с отчета за 2022 г., събраните мита са със 128,5 млн. лв. (28,5 %) по-малко. Влияние върху спада в приходите от мита имат въведените от ЕС ограничителни мерки спрямо Русия в съответствие с Регламент (ЕС) № 833/2014¹⁸ и неговите последващи изменения и допълнения. Друг фактор върху намалените постъпления от мита има въведения с Регламент (ЕС) 2022/870¹⁹ на ЕП и Съвета от 30 май 2022 г. преференциален режим спрямо Украйна под формата на пълно премахване на вносните мита върху вноса на промишлени продукти от страната, спиране на прилагането на механизма на „входните цени“ по отношение на плодовете и зеленчуците, спиране на прилагането на тарифните квоти и пълно премахване на вносните мита, и други.

Паралелно с инструментите за търговска защита или подкрепа, законодателството на ЕС предвижда и механизми за стимулиране на икономиката на ЕС чрез суспендиране на митата за някои видове стоки (Регламент (ЕС) 2022/2465).

Източник: Агенция “Митници”

При всички показатели, които се използват за оценка на динамиката на приходите от мита при внесените стоки, обложени със ставка на митото, различна от „0“ се отбелязва спад през 2023 г. спрямо предходната година. Намалените приходи от мита са в резултат от *спада на количествата* на внесените стоки, обложени със ставка на митото, различна от „0“ с 21,8 % на годишна база, намалението в *осреднената статистическа стойност за килограм* внесена стока от 5,4 % на годишна база и спада от 3,6 % на *осреднената ставка на митото*, приложена за облагане на внесените от трети страни стоки.

¹⁸ РЕГЛАМЕНТ НА Съвета (ЕС) № 833/2014 от 31 юли 2014 г. относно ограничителни мерки с оглед на действията на Русия, дестабилизиращи положението в Украйна

¹⁹ Регламент (ЕС) 2022/870 на ЕП и на Съвета от 30 май 2022 г. относно временни мерки за либерализиране на търговията, допълващи търговските отстъпки, приложими за украинските продукти съгласно Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия и техните държави членки, от една страна, и Украйна, от друга страна

В зависимост от произхода на внасяните стоки, през 2023 г. най-голям е делът на начислените приходи от мита при внос на стоки от Китай. Декларираната сума е 174,7 млн. лева, което представлява 54,5 % от всички начислени мита, като спрямо 2022 г. е отчетен спад от 21,3 %.

2.2.7 Данък върху застрахователните премии

Изпълнението на приходите от данъка върху застрахователните премии по облагаеми застрахователни договори, рисковете, по които са поети от застрахователи, зависят основно от ръста или спада на записаните застрахователни премии.

Приходите от данъка върху застрахователните премии по облагаеми застрахователни договори към 31.12.2023 г. са в размер на **60,3 млн. лв.** или **104,9 %** от плана за 2023 година. В сравнение с 2022 г. приходите от този данък отчитат ръст от 8,1 млн. лв. (15,6 %).

2.2.8 Други данъци

Другите данъци включват основно алтернативните данъци по ЗКПО и имуществените данъци по Закона за местните данъци и такси. Приходите от други данъци по КФП са в размер на 2 722,4 млн. лв. (в т. ч. 949,2 млн. лв. целеви вноски във Фонд "Сигурност на електроенергийната система"), (1,5 % от БВП), което представлява 102,2 % изпълнение на ЗДБРБ за 2023 година.

Други данъци по Закона за корпоративното подоходно облагане

Постъпленията от други данъци по ЗКПО за 2023 г. възлизат на **162,4 млн. лв.** или **97,2 %** от годишния план. В сравнение с 2022 г. постъпленията от тази група данъци се увеличават с 9,3 млн. лв. (6,0 %) на годишна база. Повишението основно се дължи на ръст на приходите от данък върху представителните разходи, които възлизат на 30,3 млн. лв. и нарастват с 11,0 млн. лв. (57,3 %) спрямо същия период на предходната година.

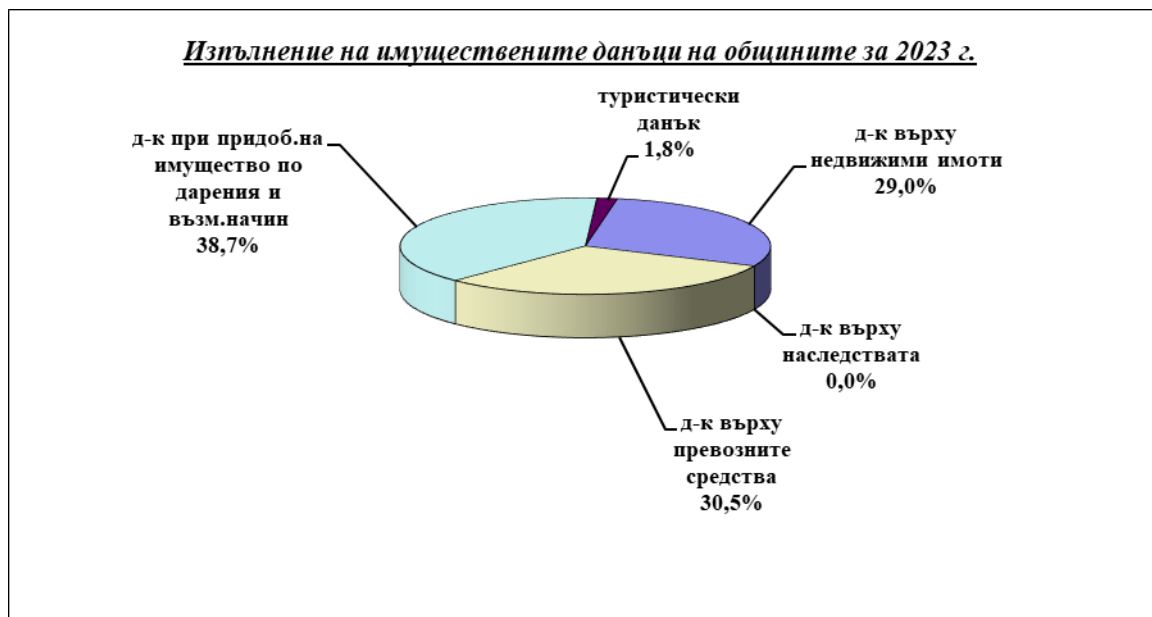
С най-голям относителен дял за отчетния период традиционно са приходите от окончателен данък върху залози за хазартни игри и хазартни съоръжения (47,7 % дял). Към края на 2023 г. постъпленията от този данък възлизат на 77,5 млн. лв. и отчитат повишение от 3,6 млн. лв. или 4,9 % на годишна база.

Постъпленията от „Други данъци“ са в размер на **1 182,4 млн. лв.** (в т. ч. 949,2 млн. лв. целеви вноски във Фонд "Сигурност на електроенергийната система"), което представлява 110,7 % спрямо годишния разчет. В тази група данъци се включват и постъпленията от приетата временна солидарна вноска по Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета от 6 октомври 2022 г. относно спешна намеса за справяне с високите цени на енергията с действие от 1 октомври 2022 година. Временната солидарна вноска се внася за данъчните печалби за 2022 г. и за 2023 г., като данъчната печалба се определя по правилата, регламентирани в Закона за корпоративното подоходно облагане (§ 9. От ПРЗ на ЗКПО в сила от 8.10.2022 г. – ДВ, бр. 99 от 2022 г.). Предвид предоставената в закона възможност, задължените лица могат да правят авансови вноски по тази вноска. Прието е ставката на временната солидарна вноска по Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета от 6 октомври 2022 година относно спешна намеса за справяне с високите цени на енергията да е 33 на сто за периода от 1 януари до 12 октомври 2023 г. и 50 на сто за периода от 13 октомври до 31 декември 2023 година.

Имуществени данъци по Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ)

Имуществените данъци включват данък върху недвижимите имоти, данък върху наследствата, данък върху превозните средства, данък върху придобиването на имущество по дарения и възмезден начин, туристически данък и постъпват по бюджетите на общините.

Ставките на имуществените данъци се определят от общинските съвети в законово фиксирани граници съгласно Закона за местните данъци и такси. Това дава добри възможности за гъвкаво управление на приходните политики от страна на общинската администрация.

От имуществени данъци в общинските бюджети през 2023 г. са постъпили общо 1 377,6 млн. лв., 96,4 % от годишния разчет и с 24,3 млн. лв. (1,8 %) повече от тези за 2022 г. С най-значителен дял в приходите от имуществени данъци е данък при придобиване на имущество по дарения и възмезден начин – 38,7 %, следват данък върху превозните средства – 30,5 %, данък върху недвижимите имоти – 29,0 % и туристически данък – 1,8 %. Данъкът върху наследствата, освен че има инцидентен характер, предвид нормативно определения изключително ограничен обхват, е от несъществено значение в общите приходи от имуществени данъци.

2.2.9 Неданъчни приходи

Постъпленията от неданъчни приходи²⁰ по *КФП* за 2023 г. са в размер на 10 891,8 млн. лв., което представлява 97,7 % от годишните разчети и се формират основно от приходи от държавни, общински и съдебни такси, приходи и доходи от собственост, приходи от концесии, приходи от продажба на квоти за емисии на парникови газове и други.

Неданъчните приходи по *държавния бюджет* за 2023 г. са в размер на 5 429,9 млн. лв. или 103,4 % спрямо планираните за годината.

Изпълнението на неданъчните приходи по *централния бюджет* за 2023 г. е в размер на 2 018,5 млн. лв. при 412,9 млн. лв. за 2022 г. Дивидентите по централния бюджет за 2023 г. са в размер на 1 554,3 млн. лв., при заложен в разчетите по ЗДБРБ за 2023 г. 1 704,7 млн. лв. и формират 77,0 % от общия размер на неданъчните приходи. Неизпълнението се дължи на внесения от БЕХ ЕАД дивидент в размер на 1 439,7 млн. лв., вместо предварително

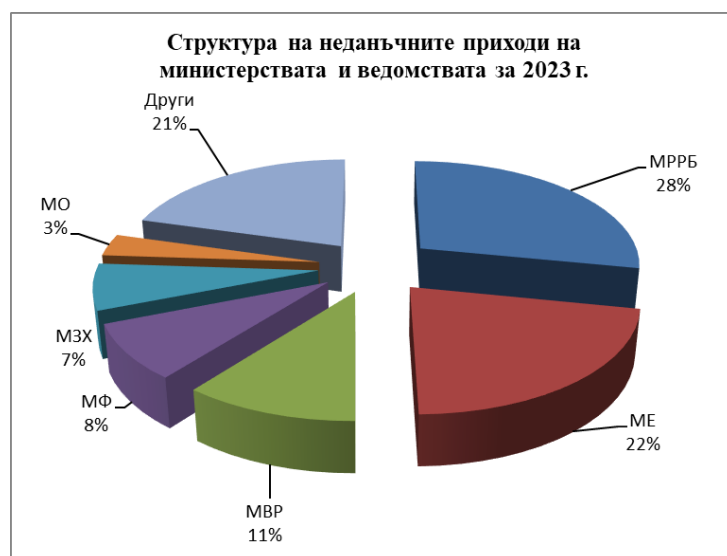
²⁰ За периода юли – декември 2022 г. в изпълнение на разпоредбата на §24 от ПЗР на ЗДБРБ за 2022 г. в частта на неданъчните приходи по бюджета на ФСЕС постъпиха целеви вноски в размер на 3,2 млрд. лв., с които се финансира изплащането на компенсации към небитовите крайни клиенти на електрическа енергия по §23 от ПЗР на ЗДБРБ за 2022 г. в частта на разходите за субсидии за нефинансови предприятия. Към края на декември 2022 г. постъпленията, респективно разходите, бяха в размер на 3,2 млрд. лв. Поради обстоятелството, че през 2023 г. действа различна нормативна база, при съпоставката с предходната година в частта на неданъчните приходи и разходите за субсидии за нефинансови предприятия следва да се отчете базов ефект от действащото законодателство през 2022 г. и 2023 г.

разчетения такъв (на база на предоставени от Министерството на енергетиката данни) в размер на 1 588,4 млн. лв., или 148,7 млн. лв. по-малко.

Сред най-големите вносители са БЕХ ЕАД, Дунав мост Видин-Калафат АД, ДП Южноцентрално държавно предприятие – гр. Смолян, Автомагистрала ЕАД, ДП Ръководство на въздушното движение, Пристанище Варна ЕАД и др.

Изпълнението на неданъчните приходи по бюджетите на министерствата и ведомствата е много добро спрямо разчета, като са постъпили 3 309,4 млн. лв., което е 107,6 % спрямо планираните със ЗДБРБ за 2023 г. средства. В структурно отношение отчетените неданъчни приходи включват приходи от такси (57,8 %), приходи и доходи от собственост (14,0 %), глоби, санкции и наказателни лихви (7,2 %) и други неданъчни приходи (21,0 %).

По-голямата част от неданъчните приходи по държавния бюджет са по бюджетите на следните министерства и ведомства:

• **Министерство на регионалното развитие и благоустройство (МРРБ)** – постъпилите неданъчните приходи по бюджета на министерството през 2023 г. са в размер на 930,7 млн. лв., като изпълнението е 104,2 % спрямо планираните със Закона за държавния бюджет за 2023 г. Приходите от държавни такси са в размер на 900,7 млн. лв., което представлява 101,5 % от планираните 887,6 млн. лв. Преизпълнението в приходната част на бюджета на МРРБ за 2023 г. се дължи основно на приходи от пътни такси по Тарифата събрани от АПИ, които са в размер на 870,1 млн. лв., в т.ч.:

- ✓ винетни такси за ползване на пътната инфраструктура от пътни превозни средства в размер на 266,1 млн. лв.;
- ✓ приходи от тол такси- 440,3 млн. лв.;
- ✓ приходи от маршрутни карти – 51,4 млн. лв.;
- ✓ други такси по тарифата в размер на 112,3 млн. лв., реализирани от кантарни такси, от таксите за преминаване на Дунав мост в посока Русе – Гюргево, от такси за крайпътни обслужващи обекти и рекламни съоръжения, от такси за влизане в Република България или за транзитно преминаване на ППС с чуждестранна регистрация, както и от такси за движение на тежки и извънгабаритни превозни средства по републиканските пътища.

Постъпилите приходи от глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 25,6 млн. лева.

• **Министерство на енергетиката (МЕ)** - постъпилите през 2023 г. по бюджета на министерството неданъчни приходи са в размер на 718,0 млн. лв. Изпълнението им спрямо

приетите със Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г. (682,2 млн. лв.) е 105,2 %. Съпоставени с предходната година неданъчните приходи нарастват с 2,4 %.

С най-голям относителен дял са приходите на Модернизационния фонд 56,4 % от всички приходи. Постъпили са 384,5 млн. лв. и са изпълнени на 100,0 %

Приходите на фондовете „Радиоактивни отпадъци” и „Извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения“ (други неданъчни приходи) са в размер на 276,0 млн. лв., като изпълнението им спрямо приетите със ЗДБРБ 248,0 млн. лв. е 111,3 %.

Приходите от концесии са изпълнени на 122,1 %, като при приети със ЗДБРБ 61,6 млн. лв. са отчетени 75,2 млн. лв.

Постъпленията от такси са в размер на 2,2 млн. лв., като същите спрямо приетите със ЗДБРБ 2,6 млн. лв. са изпълнени на 83,9 %.

Изпълнението на приходите от глоби, санкции и наказателни лихви е 81,1 %, като от приетите със ЗДБРБ 4,3 млн. лв. са постъпили 3,5 млн. лв.

Внесените данъци към отчетния период са в размер на (-) 23,3 млн. лв., като изпълнението им спрямо приетите със ЗДБРБ (-) 18,8 млн. лв. е 124,2 %.

- **Министерство на вътрешните работи (МВР)** – постъпилите неданъчни приходи по бюджета на МВР са в размер на 357,5 млн. лв., което възлиза на 110,7 % от утвърдените със ЗДБРБ за 2023 г. Приходите от такси са в размер на 122,1 млн. лв. Приходите и доходите от собственост са в размер на 101,6 млн. лв. (приходи от продажби на услуги, стоки и продукция, както и приходи от договори за охрана със СОТ, полиция и пожарна безопасност). Към 31.12.2023 г. събраните приходи от наложени глоби и санкции са в размер на 160,9 млн. лв. Отчетените приходи от глоби и санкции са по издадени от органите на МВР актове за установяване на административно нарушение, наказателни постановления, електронни фишове и обикновени фишове, на касова основа. Приходите от глоби се налагат по Закона за движението по пътищата (ЗДвП), Закона за българските лични документи, Закона за частната охранителна дейност, Закона за устройство на територията, Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за административните нарушения и наказания, Закона за контрол над взривните вещества, огнестрелните оръжия и боеприпасите и други. Глобите по ЗДвП, се администрират с помощта на Автоматизирана информационна система „Управление на наложени глоби по наказателни постановления и извършване на плащания по тях през Интернет, SMS и WAP“ (АИС-АНД), но системата не дава надеждна информация за целите на счетоводното отчитане.

- **Министерство на финансите (МФ)** – постъпилите неданъчни приходи по бюджета на министерството през 2023 г. са в размер на 278,5 млн. лв., което представлява 113,1 % изпълнение спрямо утвърдените 246,3 млн. лв. със ЗДБРБ за 2023 г.

Най-голям дял от събраните приходи по бюджета на МФ за отчетния период заемат постъпленията от държавни такси. Отчетените постъпления от тези приходи са в размер на 269,1 млн. лв. Изпълнението на постъпленията от държавни такси е 110,8 % спрямо Закона за държавния бюджет за 2023 г. В този параграф се отчитат държавните такси, събирани от Националната агенция за приходите, постъпили от: държавни такси за поддържане на лиценз за организиране на хазартни игри, с изключение на онлайн залагания (чл. 30, ал. 3 от Закона за хазарта (ЗХ)); двукомпонентни държавни такси за издаване и поддържане на лиценз за онлайн залагания (чл. 30, ал. 4 от ЗХ); такси за разглеждане на документи по подадени искания за извършване на промени по издадени лицензи съгласно чл. 5 от Тарифа за таксите, които се събират по Закона за хазарта (ТТЗХ); такси по чл. 4 от ТТЗХ за продължаване действието на издаден лиценз по чл. 36, ал. 1 от ЗХ; такси по чл. 3 от ТТЗХ за издаване на лицензи за организиране на хазартни игри и дейности по ЗХ; такси за издаване на удостоверение с вписана промяна по издаден лиценз съгласно чл. 6 от ТТЗХ; държавни такси за вписване и промяна на данни в публичния регистър на НАП на лицата, извършващи дейност като обменно бюро (съгласно чл. 6, ал. 1 от Наредба № 4 от 08.08.2003 г. на МФ и

чл. 3, ал. 5 от Валутния закон и държавни такси за проверка и маркиране на златни и сребърни изделия съгласно т. 4, буква „и“ от Закона за държавните такси. По този параграф се отчитат средства съгласно Тарифа № 12 за таксите, които се събират в системата на Министерство на финансите по Закона за държавните такси и също така и на основание Тарифа за таксите, които се събират от Агенция „Митници“ по чл. 12 от Закона за митниците.

Отчетените приходи от Глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 3,5 млн. лв., което представлява 249,2 % изпълнение от средствата по уточнен план - 1,4 млн. лв. и са реализирани от администрацията на МФ, АМ, НАП и АДФИ.

• **Министерство на земеделието и храните (МЗХ)** – постъпилите неданъчни приходи по бюджета на министерството са в размер на 232,5 млн. лв., при утвърден годишен план 174,7 млн. лв., или изпълнението е 133,0 % спрямо утвърдените със Закона за държавния бюджет. Отчетеното преизпълнение на бюджета в приходната му част в размер на 57,7 млн. лв. е реализирано основно от приходи и доходи от собственост (37,5 млн. лв.) - преизпълнението се дължи в основната си част от приходи от наем на земя, реализирано от областните дирекции „Земеделие“ и МЗХ-ЦА. Съществен дял от преизпълнението заемат също и приходите от продажба на услуги, стоки и продукция, отчетени от Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ), като администрирани, свързани с граничен контрол, фитосанитарен контрол, ветеринарно-санитарен контрол.

Най-голям дял от събраните приходи от Министерството на земеделието и храните за отчетния период заемат приходите и доходите от собственост – 123,5 млн. лв., като основна част от тях заемат приходите от наеми на земя в размер на 98,0 млн. лв., отчетени основно от областните дирекции „Земеделие“, съгласно сключени договори за наем и аренда на земи от Държавния поземлен фонд.

Нетните приходи от продажби на услуги, стоки и продукция (§§24-04) са в размер на 24,5 млн. лв., като 23,7 млн. лв. са събрани от БАБХ. Същите представляват приходи по ценоразпис, утвърден от изпълнителния директор на БАБХ, съгласно чл. 3, ал. 5 от Закона за Българската агенция по безопасност на храните, като най-голям дял от тях заемат приходите от товаро-разтоварни услуги, извършени на територията на граничен пункт „Капитан Андреево“, както и приходите от лабораторно-диагностична дейност.

Приходите от държавни такси (§25-00) в системата на Министерство на земеделието и храните се събират на основание Закона за ветеринарномедицинската дейност, Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, Закона за опазване на земеделските земи, Закона за рибарството и аквакултурите, Закона за горите, Закона за регистрация и контрол на земеделска и горска техника, Закона за защита на растенията и други. Към 31.12.2023 г. в системата на МЗХ са събрани държавни такси в размер на 99,7 млн. лв., от които 55,8 млн. лв. са събрани от БАБХ основно от дейностите, извършвани по граничен контрол.

Събраните приходи от глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 6,4 млн. лв. при утвърден годишен план от 4,0 млн. лв., като с най-голям относителен дял са отчетените средства, в размер на 6,2 млн. лв., реализирани основно от БАБХ, областните дирекции „Земеделие“, Централна администрация на МЗХ, Изпълнителната агенция по горите и Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури.

По отношение на постъпленията от продажба на нефинансови активи (§40-00) същите са в размер 11,9 млн.лв., основно от продажба на нематериални дълготрайни активи и постъпления от продажба на земя, отчетени от Централната администрация на МЗХ и Изпълнителната агенция по горите.

• **Министерството на отбраната (МО)** - постъпилите неданъчни приходи през 2023 г. по бюджета на министерството са в размер на 111,0 млн. лв., което представлява 106,7 % изпълнение спрямо утвърдените 104,0 млн. лв. със ЗДБРБ за 2023 г. Най-голям дял имат приходите и доходите от собственост (104,8 млн. лв.), следвани от постъпленията от

продажба на нефинансови активи (17,7 млн. лв.), като вношения ДДС и др. данъци върху продажбите са в размер на -12,9 млн. лв.

В сравнение със същия период на миналата година се наблюдава увеличение на изпълнението на приходите. Като абсолютна стойност отчетените приходи за 2023 г. са със 75,2 млн. лв. повече от отчетените през 2022 г., което се дължи основно на реализираните приходи от лихви по срочни депозити (77,2 млн. лв. лихви по депозитната (инвестиционна) сметка на МО във Федералната резервна банка на Ню Йорк, открита през 2023 г. във връзка с придобиването на нов тип боен самолет).

Постъпилите приходи от предоставянето и осъществяването на **концесионна дейност от министерствата за 2023 г.** са общо в размер на 110,0 млн. лв. с ДДС при планирани 81,4 млн. лв. приходи с ДДС. Преизпълнението на планираните приходи от държавни концесии е с 35,1 % или 28,6 млн. лв. Преизпълнение е отчетено по бюджетите на всички министерства и Министерския съвет, като с най-голям дял са Министерство на енергетиката – 13,6 млн. лв., Министерство на туризма – 4,3 млн. лв. и Министерство на транспорта и съобщенията – 9,2 млн. лв.

Реализираните приходи са от концесионни възнаграждения по сключени концесионни договори за добив на подземни богатства към Министерството на енергетиката, по концесионни договори към Министерството на транспорта и съобщенията – за летища за обществено ползване, пристанищни терминали, Интермодален терминал Пловдив, към Министерството на околната среда и водите – за добив на минерална вода и за „Ски-зона Пирин” – част от Национален парк Пирин, и към Министерството на туризма - за морски плажове.

Общият размер на неданъчните приходи по местните бюджети е 1 927,4 млн. лв., което представлява 106,3 % от предвидените по КФП за 2023 г. разчети и 109,8 % спрямо отчета им за 2022 г. От неданъчните приходи с най-голям относителен дял са общинските такси – 52,6 % или 1 014,2 млн. лв. Изпълнението им е 103,8 % спрямо предходната година и 98,0 % от разчета по КФП за 2023 г.

2.2.10 Помощи и дарения

Постъпленията от **помощи и дарения** по КФП за 2023 г. са в размер на 3 830,7 млн. лв., 74,3 % от планираните, в т.ч. 3 193,3 млн. лв. по програмите, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд (включително Инициативата за младежка заетост), Кохезионния фонд и Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ФЕПНЛ) на ЕС за финансовата рамка, както Европейския социален фонд+, двустранните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС (ПТСВГ) по двата програмни периода, ФМ на ЕИП и НФМ, като в тази сума са включени и отразените (нето) в отчетността на НФ операции по постъпването по банковите бюджетни сметки на Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) на чуждото финансиране по ПТСВГ и изплатените средства от получения ресурс към бенефициенти извън страната и 326,1 млн. лв., постъпили по сметката за средства от Европейския съюз на Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие” (вкл. по сметките на бенефициенти) за 2023 г. от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР).

2.3 Изпълнение на разходите по икономически елементи по консолидираната фискална програма за 2023 г.

Разходите по консолидираната фискална програма по икономически елементи за периода 2021 г. - 2023 г., представени и като процент от БВП, са както следва:

МЛН. ЛВ.	2021		2022		2023	
	ОТЧЕТ	% БВП	ОТЧЕТ	% БВП	ОТЧЕТ	% БВП
ОБЩО РАЗХОДИ И ВНОСКА В БЮДЖЕТА НА ЕС	56 253,4	40,5%	66 112,3	39,4%	72 658,9	39,5%
Общо нелихвени разходи	53 943,7	38,8%	63 755,5	38,0%	69 978,2	38,1%
<i>Текущи нелихвени разходи</i>	<i>50 025,5</i>	<i>36,0%</i>	<i>58 001,5</i>	<i>34,6%</i>	<i>60 712,4</i>	<i>33,0%</i>
Разходи за персонал	13 292,2	9,6%	14 640,6	8,7%	17 226,7	9,4%
Стипендии	116,3	0,1%	132,4	0,1%	139,2	0,1%
Издръжка*	5 463,7	3,9%	7 108,6	4,2%	7 219,1	3,9%
Субсидии	7 885,9	5,7%	10 468,0	6,2%	6 180,3	3,4%
Социални и здравноосигурителни разходи	23 267,4	16,7%	25 651,8	15,3%	29 947,3	16,3%
в т.ч. пенсии	14 302,0	10,3%	15 704,4	9,4%	19 208,4	10,5%
<i>Капиталови разходи и прираст на държавния резерв</i>	<i>3 871,5</i>	<i>2,8%</i>	<i>5 706,6</i>	<i>3,4%</i>	<i>9 201,3</i>	<i>5,0%</i>
<i>Предоставени текущи и капиталови трансфери за чужбина</i>	<i>46,8</i>	<i>0,0%</i>	<i>47,3</i>	<i>0,0%</i>	<i>64,5</i>	<i>0,0%</i>
Лихвени разходи	628,6	0,5%	651,8	0,4%	830,8	0,5%
Вноска в общия бюджет на ЕС	1 681,0	1,2%	1 705,0	1,0%	1 849,9	1,0%

* вкл. разходите за членски внос, участия в нетърговски организации и дейности и платени данъци, такси и административни санкции

Разходите (вкл. вноската в бюджета на ЕС) по КФП за 2023 г. са в размер на 72 658,9 млн. лв., което е 98,1 % от годишните разчети. Общите разходи, отнесени като процент от БВП, представляват 39,5 % от БВП и отбелязват увеличение с 0,1 пр. п. спрямо отчетените за 2022 г. (39,4 %). В номинално изражение разходите нарастват спрямо 2022 г. с 6 546,6 млн. лв. (9,9 %). В отделните разходни показатели най-значително нарастване има при социалните разходи, капиталовите разходи, както и в частта на разходите за персонал. За разлика от предходни години, когато капиталовите разходи бяха значително по-ниски от заложените в разчетите към годишния закон за бюджета, през 2023 г. капиталовите разходи и капиталови трансфери надвишават плана за годината, основно поради нарастването на инвестиционните разходи по сметките за средства от ЕС поради сроковете за разплащане на проектите и програмите за програмния период 2014-2020 г., както и поради по-високите разходи по общинските бюджети и държавния бюджет, вкл. и поради финансирането на Инвестиционната програма за общински проекти.

2.3.1 Текущи нелихвени разходи

Отчетените текущи нелихвени разходи по консолидираната фискална програма за 2023 г. са в размер на 60 712,4 млн. лв. или 33,0 % от БВП и 96,4 % от годишния разчет.

Разходи за персонал

През 2023 г. разходите за персонал на консолидирано ниво са в размер на 17 226,7 млн. лв., което представлява 9,4 % от БВП. Разходите за персонал включват заплатите и възнагражденията на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения и осигурителните вноски. През 2023 г. номиналното годишно увеличение на общите разходи за заплати и възнаграждения на персонала възлиза на 17,7 %. Увеличението на разходите за персонал през 2023 г. е във връзка с приетото от правителството увеличение от 1 януари 2023 г. на минималната работна заплата за страната от 710 лв. на 780 лв. (9,9 %), както и увеличението на разходите за персонал в сферата на образованието и някои от бюджетните системи през 2023 година.

В структурно отношение с най-голям относителен дял от съставните бюджети са разходите за персонал по държавния бюджет и по бюджетите на общините, свързано с обхвата и спецификата на делегираните им функции.

Издържка

Разходите за издръжка по КФП за 2023 г. са в размер на 7 219,1 млн. лв., което представлява 81,1 % от годишните разчети. Като относителен дял от БВП разходите за издръжка представляват 3,9 % от БВП.

В разходите за издръжка се включват текущата издръжка, разходите за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности и платените от първостепенните разпоредители с бюджет данъци, такси и административни санкции. Разходите за текуща издръжка обхващат разходите за храна, медикаменти, научно-изследователски разходи и книги, горива и енергия, външни услуги, текущ ремонт и други разходи. В структурно отношение разходите за издръжка са с висок относителен дял в общите разходи по КФП (9,9 %). При разходите за текуща издръжка и през 2023 г. се запазва тенденцията с най-висок относителен дял (35,7 %) да са разходите за външни услуги (за ползване на външни услуги, разходи за консултантски и транспортни услуги, за поддръжка и ремонт на хардуер и софтуер и др.), следвани от разходите за текущ ремонт – 24,9 % и разходите за материали, горива и енергия - 21,7 % и др.

Средствата за компенсиране на транспорта на деца и ученици, съгласно чл. 283, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование и на безплатните и по намалени цени превози на определени категории пътници, ползващи обществен автомобилен и железопътен транспорт, се планират като разходи за външни услуги в частта на издръжката. По пътя на изпълнението на бюджета предоставените по бюджетите на общините средства за безплатни и по намалени цени пътувания се отчитат от тях като текущи трансфери, обезщетения и помощи.

През 2023 г. за компенсиране на намалените приходи от прилагането на цени за пътуване, предвидени в нормативните актове за определени категории пътници на общините са предоставени общо средства в размер на 216,7 млн. лв. или с 83,0 млн. лв. повече спрямо 2022 г., както следва:

- За пътувания с вътрешноградския транспорт и междуселищния автомобилен транспорт общо 137,0 млн. лв. или със 74,4 млн. лв. повече спрямо 2022 г.;
- За транспорт на деца и ученици по чл. 283, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование – 62,7 млн. лв. или с 8,6 млн. лв. повече спрямо 2022 г.;

- За превоз на служители, ползващи право на безплатно пътуване при изпълнение на служебните си задължения в изпълнение на разпоредбите на определени закони – 17,0 млн. лв.

За компенсиране със средства от централния бюджет на намалените приходи от прилагането на цени за пътуване, предвидени в нормативни актове за определени категории пътници пътуващи с железопътния транспорт, на „БДЖ-Пътнически превози“ ЕООД за 2023 г. са предоставени средства в размер на 10,1 млн. лв. или с 0,4 млн. лв. повече спрямо 2022 г.

Компенсирането на намалените приходи от прилагането на цени за пътуване, предвидени в нормативни актове за определени категории пътници, по железопътния и автомобилния транспорт, със средства от държавния бюджет е регламентирано с чл. 52 от Закона за железопътния транспорт, с § 4, ал. 1, т. 2 от заключителните разпоредби към Закона за автомобилните превози, с чл. 283, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование и с разпоредбите на Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, Закона за съдебната власт, Закона за защита на лица, застрашени във връзка с наказателно производство, Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“, Закона за специалните разузнавателни средства, Закона за защита на класифицираната информация и Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество. Предоставянето на права за пътуване с намаление спрямо редовната цена по железопътния и автомобилния транспорт на определени категории пътници - ветерани от войните, военноинвалиди, военнопострадали, многодетни майки, инвалиди, лица, получаващи пенсия, учащи се и деца, е елемент на провежданата социална политика. Средствата за компенсиране се предоставят на транспортните дружества, въз основа на издадени превозни документи и реално извършени превози, до размера на направените намаления, съгласно редовните цени в действащите тарифи на превозвачите. По този начин се осигурява изразходване на средствата по предназначение.

Чрез бюджета на **Министерството на регионалното развитие и благоустройството**, в т.ч. от Агенция „Пътна инфраструктура“ за текущ ремонт и поддръжка на републиканската пътна мрежа през 2023 г. са усвоени средства в размер на 1 182,5 млн. лв., от които: 109,9 млн. лв. са изразходени за зимно поддържане, 3,3 млн. лв. за производство, доставка и монтаж на вертикална сигнализация, 135,1 млн. лв. за доставка и монтаж на ограничителни системи и 33,4 млн. лв. за полагане на хоризонтална маркировка. Остатъкът е изразходван за дейности свързани с поддържането на републиканската пътна мрежа: ремонт на съоръжения; ремонт на пътната настилка; отводнителни мероприятия – подравняване на банкети, почистване на окопи и водостоци; ландшафтно оформление – косене, рязане на храсти, оформяне короните на крайпътните дървета и др.

Чрез бюджета на **Министерството на отбраната** са изплатени 426,9 млн. лв. основно за подготовка, поддържане и изграждане на способности на Въоръжените сили, с оглед изпълнение на целите и приоритетите на отбранителните програми; доставка на боеприпаси; подготовката на щабовете и формиранията за изпълнение на задачите по мисиите на Въоръжените сили; поддръжка на комуникационни, информационни и навигационни системи от състава на Българската армия; участие в мисии и международни учения; разходи за дейности на Военномедицинска академия; разходи за членски внос към организации на НАТО и ЕС.

Министерството на здравеопазването е изплатило 283,8 млн. лв. за текуща издръжка, като с най-висок относителен дял са отчетените разходи за медикаменти в размер на 216,7 млн. лв.

Отчетените разходи за издръжка по общинските бюджети са в размер на 2 900,9 млн. лв.

Субсидии

Общата сума на средствата, предоставени за субсидии за системата на здравеопазването, за предприятията от реалния сектор (вкл. организациите с нестопанска цел) и на финансови институции на консолидирана база през 2023 г. е 6 180,3 млн. лв., което представлява 3,4 % от БВП.

✓ Субсидии за нефинансовите предприятия от реалния сектор, организациите с нестопанска цел и финансови институции

През 2023 г. държавата продължи да оказва финансова подкрепа на нефинансовите предприятия от реалния сектор в съответствие с ангажиментите и участието на правителството, свързани с интегриране на националната икономика към европейските структури и пазари.

Общата сума на средствата, изразходвани за субсидии за реалния сектор, организации с нестопанска цел и финансови институции, на консолидирано равнище е 5 905,2 млн. лв. или 89,7 % от предвидените за 2023 г. разчети.

Субсидиите бяха предназначени за следните отрасли и дейности:

▪ Транспорт

Железопътен транспорт

В съответствие с чл. 54 от Закона за железопътния транспорт, със Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година се разчитат средства за субсидии за „БДЖ-Пътнически превози“ ЕООД. Средствата за субсидии се предоставят за осигуряване на изпълнението на задължението за извършване на обществени превозни услуги на пътници по железопътен транспорт, в съответствие със сключения договор между министъра на транспорта и съобщенията и дружеството. Субсидията е предназначена за компенсиране на дружеството във връзка с финансовите тежести, произтичащи от прилагането на тарифи и условия, наложени в интерес на потребителите.

През 2023 г. са предоставени средства за субсидии от държавния бюджет за „БДЖ-Пътнически превози“ ЕООД в размер на 194,8 млн. лв. Средствата за субсидии за „БДЖ-Пътнически превози“ ЕООД се предоставят и отчитат чрез бюджета на Министерство на транспорта и съобщенията на основата на сключен дългосрочен договор за извършване на обществени превозни услуги в областта на железопътния транспорт на територията на Република България. Субсидията е предназначена за компенсиране на разликата между реализираните приходи и направените разходи за осъществяване на превозната услуга. Субсидията се предоставя по утвърден месечен график.

Съгласно действащото законодателство, Национална компания „Железопътна инфраструктура“ е единствен управител на железопътната инфраструктура, който стопанисва и управлява предоставеното му имущество – публична и частна държавна собственост и на когото е възложено изграждането, поддържането, развитието и експлоатацията на железопътната инфраструктура.

В изпълнение на чл. 25 от Закона за железопътния транспорт, държавата участва във финансирането на дейностите по изграждането, поддържането, развитието и експлоатацията на железопътната инфраструктура. По силата на тази разпоредба, размерът на финансирането се определя в рамките на дългосрочен договор между държавата, представлявана от министъра на транспорта и съобщенията, и Национална компания „Железопътна инфраструктура“. В началото на 2022 г. беше сключен действащия петгодишен договор между Държавата и предприятието. В него са разписани правата и отговорностите на инфраструктурния управител в изпълнение на дейностите по изграждането, поддържането, развитието и експлоатацията на железопътната инфраструктура.

Неразделна част от договора е годишната програма на Национална компания „Железопътна инфраструктура“, в която подробно са описани мерките, предвидени за реализация през 2023 г. От особено значение са мерките по отношение на реструктуриране на дейностите и постигане на значително по-висока производителност и ефективност от изпълнението им.

В договора, освен показателите за повишаване скоростта на движение по ж.п. мрежата в ремонтираните участъци, повишаване безопасността на превозите и повишаване качеството на ж.п. инфраструктурата, са предвидени и задължения за Национална компания „Железопътна инфраструктура“ да оптимизира разходите за дейността си и да отчита напредъка чрез показателя „оперативни разходи на един зает“. Също така е предвидено да се оптимизира персоналът на един километър железен път, както и да не се допуска размерът на изискуемите задължения към доставчици и персонал за текущата година да надхвърля размера от предходната година. Тези показатели и задължения за Национална компания „Железопътна инфраструктура“ са заложили като инструменти за постигане на финансова стабилност на инфраструктурния управител, постигане на по-висока производителност на труда и съответно по-добра ефективност при изразходването на финансов ресурс от държавния бюджет.

Предоставените средства от държавния бюджет на Национална компания „Железопътна инфраструктура“ за 2023 г. са в размер на 270,8 млн. лв. които позволиха през 2023 г. компанията да изпълнява успешно дейностите по поддържането, ремонта и експлоатацията на железопътната инфраструктура.

Автомобилен транспорт

В съответствие с § 4, ал. 1, т. 1 от заключителните разпоредби към Закона за автомобилните превози, ежегодно в държавния бюджет се предвиждат средства за субсидиране на превоза на пътниците по нерентабилни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони. Администрирането на предоставените средства се осъществява чрез общините, които разпределят средствата между превозвачите на база сключени договори с общините и при съблюдаване изискванията на Наредбата за условията и реда за предоставяне на средства за компенсиране на намалените приходи от прилагането на цени за обществени пътнически превози по автомобилния транспорт, предвидени в нормативните актове за определени категории пътници, за субсидиране на обществени пътнически превози по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони и за издаване на превозни документи за извършване на превозите, приета с ПМС № 163/2015 г.

Средствата за субсидиране на превозите са предназначени за търговски дружества, осъществяващи превоза на пътниците по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони. По своя характер те са обществени превозни услуги от общ икономически интерес и имат предимно социална насоченост – масови превози до и от работните места в рамките на града и превози до малки отдалечени селища, осигуряващи връзка с общинския център.

През 2023 г. предоставените на общините за тази цел средства са общо в размер на 188,0 млн. лв., или със 7,6 млн. лв. повече спрямо 2022 г.

От тях на Столична община са предоставени средства в размер на 89,0 млн. лв. за вътрешноградския транспорт, а по бюджетите на останалите общини са предоставени общо 99,0 млн. лв., от които 72,0 млн. лв. за превоз на пътници по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони в изпълнение на § 4, ал. 1, т. 1 от заключителните разпоредби на Закона за автомобилните превози и 27,0 млн. лв. допълнително предоставени за субсидиране на превоз на пътниците по междуселищни автобусни линии извън тези по § 4, ал. 1 и 2 от Заключителните разпоредби на Закона за автомобилните превози.

Чрез този вид финансово подпомагане държавата осигурява задоволяване потребностите на населението от пътнически превози при определено гарантирано качествено ниво и достъпни цени, съобразени с покупателната способност, посредством въвеждането на определени задължения за превоз за транспортните оператори. Изпълнението на параметрите за качество, надеждност и достъпни цени на автомобилните превози съдейства и за постигане на целите за повишаване на мобилността и комуникациите на населението, минимизиране на регионалните различия, подобряване на заетостта и намаляване на безработицата.

Пощенски услуги

В съответствие с чл. 29 от Закона за пощенските услуги се предоставят средства за субсидии на „Български пощи“ ЕАД за изпълнението на задължението за извършване на универсалната пощенска услуга. С ПМС № 113/2020 г. на „Български пощи“ ЕАД е възложено извършването на услугата от общ икономически интерес по разпространение на периодични печатни издания (вестници и списания) с отстъпки на едро и дребно, директно или на абонаментна основа на територията на Република България.

В изпълнение на задължението за компенсирание на несправедливата финансова тежест от изпълнението на универсалната пощенска услуга през 2023 г. на „Български пощи“ ЕАД са изплатени 33,7 млн. лв. През 2023 г. за компенсирание на извършването на услугата от общ икономически интерес по разпространение на периодични печатни издания (вестници и списания) с отстъпки на едро и дребно, директно или на абонаментна основа, на „Български пощи“ ЕАД са изплатени 27,6 млн. лв.

▪ **Земеделие**

За 2023 г. чрез бюджета на **Държавен фонд „Земеделие“** (ДФЗ) и сметката за средства от Европейския съюз на ДФ „Земеделие“ са изплатени субсидии и други текущи трансфери за *нефинансови предприятия и юридически лица с нестопанска цел* в размер на 899,7 млн. лв., в т.ч. за *нефинансови предприятия* – 871,9 млн. лв.: държавна помощ - субсидия в размер на 590,4 млн. лв.; преходна национална помощ за животни – 53,1 млн. лв.; преходна национална помощ за тютюн – 69,8 млн. лв.; средства за ДДС по схеми „Училищен плод“ и „Училищно мляко“ – 7,4 млн. лв.; по изпълнителни листа, съдебни решения – неразплатени европейски проекти – 3,0 млн. лв.; текущи субсидии за пазарни мерки – 72,0 млн. лв.; национално съфинансиране към ЕЗФРСР за директни плащания в размер на 37,8 млн. лв., 31,7 млн. лв. текущи субсидии по Програмата за развитие на селските райони и текущи субсидии по Програмата за морско дело и рибарство – 6,8 млн. лв. Изплатените субсидии и други текущи трансфери през 2023 г. на *юридически лица с нестопанска цел* са в размер на 27,8 млн. лв. и са основно по линия на държавна помощ и средства по Програмата за развитие на селските райони.

▪ **Енергетика**

Отчетените по бюджета на МЕ средства за субсидии са резултат от преведените субсидии на ДП „Радиоактивни отпадъци“ (49,6 млн. лв., в т.ч. от фонд „РАО“ 24,5 млн. лв. и от фонд „ИЕЯС“ 25,1 млн. лв.) за финансиране на дейностите по управление на радиоактивни отпадъци и по извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения и (-) 418,6 млн. лв. възстановени на основание ПМС № 138 от 2023 г., ПМС № 165 от 2023 г. и ПМС № 201 от 2023 г. разходи за субсидии от сметката за чужди средства по чл. 3, ал. 3 от ПМС № 492 от 2022 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на енергетиката за 2022 г. (450,0 млн. лв. за компенсации на високите цени на енергийните ресурси и горивата).

Чрез бюджета на **Фонд „Сигурност на електроенергийната система“** са извършени разходи за субсидии в размер на 2 901,5 млн. лв. в т.ч. за финансиране изпълнението на одобрените от Министерския съвет програми за компенсирание високите

цени на енергията (чл. 36б, ал. 1, т. 4 от Закона за енергетиката), за покриване на извършените разходи от обществения доставчик, произтичащи от задълженията му по чл. 93а и 94 от Закона за енергетиката, определени с решение на Комисията за енергийно и водно регулиране, вкл. за минали регулаторни периоди, на разходите за предоставяне на премия на производителите по чл. 162а от ЗЕ и производител с обект на обща инсталирана мощност 500 kW и над 500 kW, по Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ), включително за минали регулаторни периоди и за лихви, договорени с рамково споразумение между фонда и кредитна или друга финансираща институция за финансиране на проекти за енергийна ефективност.

Програми за заетост

Предоставените субсидии за нефинансови предприятия от бюджета на МТСП за 2023 г. са в размер на 22,852 млн. лв. за програми и мерки за заетост по сключени договори по Националния план за действие по заетостта през 2023 г.

✓ Субсидии за системата на здравеопазването

Субсидиите за лечебни заведения за болнична помощ през 2023 г., в размер на 275,1 млн. лв. Чрез бюджета на **Министерство на здравеопазването** са предоставени субсидии в размер на 256,6 млн. лв. и са за финансиране на медицински дейности, които са държавна отговорност, съгласно действащото законодателство в областта на здравеопазването – психиатрична помощ, спешна медицинска помощ, лечение на болни от ХИВ/СПИН, трансплантация на тъкани, органи и клетки, медицинска експертиза на работоспособността и др., и за финансово подпомагане на лечебни заведения за болнична помощ в отдалечени и трудно достъпни райони, в които липсата на здравни звена представлява сериозен риск за населението. В рамките на този ресурс на болниците е предоставена изравнителна субсидия за дейностите, изпълнени по договорите до края на 2022 г.;

Социални и здравноосигурителни разходи

Социалноосигурителните разходи на консолидирана база за 2023 г. възлизат на 29 947,3 млн. лв., което представлява 16,3 % от БВП. Социалните разходи и здравноосигурителните плащания продължиха да бъдат основен приоритет сред разходните политики. В структурно отношение те са с най-висок относителен дял (41,2 %) в общите разходи (вкл. вноската в бюджета на ЕС) по КФП, което се обуславя от провежданата социална политика в условията на извънредна ситуация, породена от избухналия военен конфликт в Украйна, както и на неблагоприятната демографска среда. Социалните и здравноосигурителните разходи нарастват с 4 295,4 млн. лв. (16,7 %) спрямо предходната година, като основен принос за това има нарастването на разходите за пенсии и разходите за здравноосигурителни плащания с 4 318,5 млн. лв. Социалните помощи и обезщетения бележат лек спад от 23,0 млн. лева.

Разходите за пенсии за 2023 г. възлизат на 19 208,4 млн. лв. или 10,5 % от БВП и 99,8 % от предвидените разчети за 2023 г. В тази сума са включени разходите за пенсии от ДОО и УПФ. Спрямо миналата година отчетените разходи за пенсии са с 3 504,0 млн. лв. повече.

Средният месечен размер на пенсията на един пенсионер за 2023 г. е 784,48 лв. като номиналното нарастване спрямо 2022 г. е 16,3 на сто.

На консолидирана основа през 2023 г. са извършени разходи за *социални помощи и обезщетения* в размер на 4 117,2 млн. лв., което представлява 2,2 % от БВП. В структурно отношение това са разходи, които се извършват по държавния бюджет (главно по бюджета на МТСП), бюджетите на ДОО и общините. Размерът на усвоените *разходи за социални помощи и обезщетения* по държавния бюджет е 1 316,9 млн. лв. По бюджета на ДОО за социални помощи и обезщетения по КСО са отчетени 2 324,5 млн. лв. В разходите по КСО

са включени основно разходите за обезщетения при временна неработоспособност; разходите за бременност, раждане и отглеждане на дете до 2-годишна възраст; разходите за обезщетения при безработица и др.

Като текущи трансфери за домакинствата се отчитат и изплатените през 2023 г. средства за сметка на преведения трансфер от МЗ за дейности за здравнонеосигурени лица, лекарствени продукти и за потребителска такса в размер на 162,0 млн. лв.

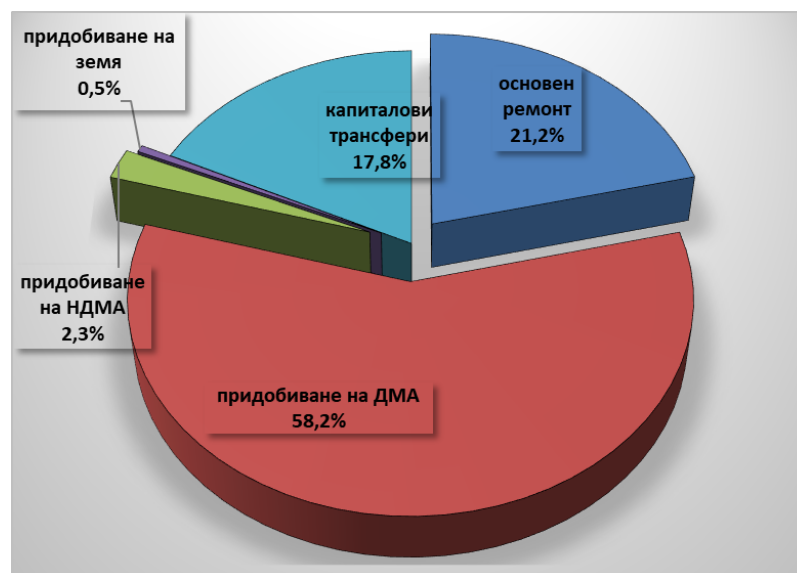
Отчетените разходи за социални помощи и обезщетения по общинските бюджети са в размер на 220,7 млн. лв.

Общият размер на *здравноосигурителните плащания* за 2023 г. е 6 621,7 млн. лв., което представлява 98,0 % от предвидените със ЗБНЗОК (вкл. резерва, в т.ч. за непредвидени и неотложни разходи) за 2023 г. и 96,2 % от общите разходи на НЗОК за 2023 година.

2.3.2 Капиталови разходи

Структурата на капиталовите разходи за 2023 г. по икономически елементи отразява икономическия характер на публичните средства, усвоени в процеса на създаване на обществени блага. През 2023 г. в отчетените консолидирани капиталови разходи най-висок относителен дял – 58,2 % заемат разходите за придобиване на ДМА, в структурата на които преобладават разходите, свързани за изграждане на инфраструктурни обекти - пътища от републиканската пътна мрежа, изграждане на пътни участъци и улична мрежа, изграждане на водоснабдителни обекти, дейностите за предпазване от вредното въздействие на водите в границите на населените места и геозащита, закупуване на оборудване, машини и съоръжения, компютърна техника, финансиране на политики в областта на превенцията и защитата при бедствия и аварии, закупуване на медицинско оборудване, оборудване в сферата на образованието и науката. Съществени по размер са и разходите за основен ремонт на дълготрайни активи – 21,2 %. Разходите за капиталови трансфери представляват 17,8 % от общата сума на отчетените капиталови разходи.

На следващата графика е представен икономическият характер на капиталовите разходи по консолидираната фискална програма за 2023 година:

С най-голям дял са отчетените капиталови разходи по бюджетите на Министерството на регионалното развитие и благоустройството – 1 959,2 млн. лв., Министерството отбраната – 1 172,0 млн. лв., Министерство на транспорта и съобщенията – 233,8 млн. лв., Министерство

на вътрешните работи-50,6 млн. лв. и Министерството на здравеопазването - 38,8 млн. лв., както следва:

- чрез бюджета на **Министерство на регионалното развитие и благоустройството**, към 31.12.2023 г., са отчетени общо капиталови разходи в размер на 1 959,2 млн. лв., разпределени както следва:

- ✓ 61,2 млн. лв. за дейности по основен ремонт за извършване на строителство, упражняване на строителен и авторски надзор, извършване на дейности по проучвателно-проектантски работи, както и дейности, изпълнявани по оперативни програми;

- ✓ 1 879,1 млн. лв. за придобиване на ДМА, вкл. 1 859,3 млн. лв. за изграждане на инфраструктурни обекти - пътища I-ви, II-ри и III-ти клас от републиканската пътна мрежа, изграждане на пътни участъци и улична мрежа, изграждане на водоснабдителни обекти, дейностите за предпазване от вредното въздействие на водите в границите на населените места и геозащита и др.;

- ✓ През отчетния период разходите за придобиване на програмни продукти и лицензи са в размер на 4,1 млн. лв. и 0,5 млн. лв. за еднократно плащане за ограничено вещно право (преминаване, прокарване) на теренно ползване (Сервитутни права);

- ✓ Към 31.12.2023 г. разходите за обезщетения на собственици на отчуждени имоти и части от имоти от влезли в сила постановени Решения на МС, издадени Заповеди на Областни управители, възлизат на 14,3 млн. лв.

- чрез бюджета на **Министерството на отбраната** са изплатени 1 172,2 млн. лв., като по-значимите разходи от тях са за:

- придобиване и поддръжка на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи – 478,0 млн. лв.;

- придобиване на многофункционален модулен патрулен кораб за ВМС -200,0 млн. лв.;

- ремонт и поддръжка на авиационна техника – 70,2 млн. лв.;

- доставка на самолети F-16 - етап II и свързано с тях оборудване - 33,7 млн. лв.;

- 324 мм самонасочващи се торпеда A244 Mod.3 за многофункционален модулен патрулен кораб - 22,4 млн. лв.;

- противокорабни крилати ракети „RBS-15 Mk.3“ - 16,6 млн. лв.;

- зенитно-управляеми ракети „MICA“ - 14,9 млн. лв.;

- автомобилна техника, вкл. санитарни автомобили – 14,1 млн. лв.;

- доков ремонт на кораби – 9,9 млн. лв.;

- повишаване на мобилността и защитата на личния състав от Силите за специални операции 8,6 млн. лв.;

- интегрирана логистична поддръжка на самолети C-27J Spartan - 8,6 млн.лв.;

- криптографско оборудване – 8,5 млн. лв.;

- средства за разузнаване и наблюдение 5,2 млн. лв.;

- комуникационна техника и оборудване – 4,9 млн. лв.;

В допълнение за сметка на отчетените приходи от натрупани лихви по сметката на МО във Федералната резервна банка на Ню Йорк са отчетени капиталови разходи в размер на 77,2 млн. лв. за изпълнение на международните договори във връзка с придобиването на нов тип боен самолет.

- чрез бюджета на **Министерството на транспорта и съобщенията** са изплатени 233,8 млн. лв., в т.ч. 3,6 млн. лв. са средствата за разработване на единна информационна система в ИА „Автомобилна администрация“, 1,2 млн. лв. за актуализация и надграждане на националната информационна система SAFESEANET и др.

- чрез бюджета на **Министерство на вътрешните работи** са изплатени 50,7 млн. лв., като по-значимите разходи от тях са за:

- закупуване на оборудване, машини, компютърни конфигурации и др.;
- финансиране управлението на инженерно съоръжение от възпрепятстващ тип по българо-турската граница в изпълнение на ПМС 191 от 2023 г.

- чрез бюджета на **Министерството на здравеопазването** са изплатени 38,8 млн. лв., разпределени както следва: за капиталови трансфери за строителство, ремонти и апаратура реализирани от лечебните заведения за болнична помощ - 27,4 млн. лв. и за основни ремонти, закупуване на апаратура, компютърно оборудване и стопански инвентар от МЗ и бюджетните организации, второстепенни разпоредители към министъра на здравеопазването – 11,4 млн.

Отчетените средства за капиталови трансфери на Министерство на транспорта и съобщенията през 2023 г. са в общ размер на 224,2 млн. лв., в т. ч.:

- за ДП НК "Железопътна инфраструктура" – 153,9 млн. лв., като средствата са били насочени за ремонт на железния път и съоръженията за поддържане на достигнатите скорости, модернизирани на осигурителни системи и прелезни устройства, модернизация и реконструкция на тягови подстанции, удвояване и електрификация на железопътна линия Карнобат-Синдел, строителство и ремонт на сгради и съоръжения в съответствие с европейските изисквания (проект 20), доставка на жп механизация. Възстановяване на проектните параметри по железопътната линия Русе-Варна, доставка на жп механизация и възстановяване, ремонт и модернизация на тягови подстанции – Варна и Разград и изграждане на тягова подстанция Русе и въвеждане на система за телеуправление и телесигнализация – SCADA. Съфинансиране на ДП НКЖИ за проект: "Модернизация на железопътната линия София-Пловдив - жп участъка Елин Пелин – Костенец, фаза 1", както и съфинансиране на ДП НКЖИ за проект: "Рехабилитация на железопътната инфраструктура по жп линията Пловдив-Бургас, Фаза 2". Съфинансиране на ДП НКЖИ за проект: "Реконструкция на гарови комплекси Подуяне, Искър и Казичане" и за проект: "Модернизация на железопътния участък Костенец-Септември".

- за изпълнение на дейности по проекти на „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД – 49,0 млн. лв., в т. ч. за доставка на 10 бр. нови локомотиви; извършване на капитален ремонт и преустройство на 10 броя електрически локомотиви извън експлоатация серия 44000 и 45000; извършване на техническа поддръжка с включени основни и възстановителни ремонти за 5 годишен период на ДМВ серия 10 и ЕМВ серия 30 и серия 31 (само частта, касаеща основни, възстановителни ремонти и др. за капитализиране); извършване на капиталов ремонт и преустройство на 10 броя електрически локомотиви извън експлоатация серия 44000 и 45000; модернизация на 1 брой теснопътен локомотив; модернизация на 15 бр. пътнически вагони В84 за междурелсие 1435 мм; капиталов ремонт на 9 бр. пътнически вагони за междурелсие 760 мм; капиталов ремонт на R1 15 бр. локомотиви Siemens Smartron; капитализирани разходи за ремонт на подвижен железопътен състав (вагони и локомотиви) в депа на дружеството и други. През 2023 г. „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД възстанови капиталов трансфер, предоставен през 2022 г. в размер на (-7,9 млн. лв.)

- за ДП "Пристанищна инфраструктура" - 29,2 млн. лв., в т.ч. за проектиране и удълбочаване на Канал 1 и Канал 2, пристанище Варна – инженеринг и други. Определените с чл.50, ал.2 от ЗДБРБ за 2023 г. капиталови трансфери за нефинансови предприятия от централния бюджет за 2023 г. за изпълнение на програми за отстраняване на нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация са в размер на 23,1 млн. лв.

Отчетените разходи през 2023 г. по програмите за отстраняване на минали екологични щети са на стойност 0,68 млн. лева. През м. май 2023 г. в Министерство на финансите е

постъпило искане за плащане на стойност 0,34 млн. лева, които не са изплатени през 2023 г., поради изчакване на становище от Координационната група по прилагането на ограничителните мерки на Европейския съюз относно приложимостта на приетите през 2023 г. ограничителни мерки с оглед на действията на Русия, дестабилизиращи положението в Украйна и по отношение на действия, подкопаващи или застрашаващи териториалната цялост, суверенитета и независимостта на Украйна към програмата за отстраняване на минали екологични щети на „Лукойл Нефтохим – Бургас“ АД.

Предвидените разходи в централния бюджет за 2023 г. не са оползотворени, поради забавяне изпълнението на програмите на „Хармони 2012“ ЕООД и на „Агрополихим“ АД – гр. Девня“, както и забавяне изпълнението на програмата за Обект I.3 на „Лукойл Нефтохим – Бургас“ АД поради необходимостта от издаване на ново разрешително по ОВОС.

За 2023 г. за капиталови трансфери за нефинансови предприятия са планирани 342,5 млн. лв. Към 31.12.2023 г. са отчетени 326,9 млн. лв., представляващи 95,5 % от годишния план.

Разпределението по дейности е както следва:

- капиталови трансфери по Програмата за морско дело и рибарство (ПМДР) – 2,7 млн. лв., 17,4 % изпълнение на годишния план (15,4 млн. лв.);
- капиталови трансфери по ПРСР – 324,0 млн. лв., 99,2 % изпълнение на годишния план, възлизащ на 326,5 млн. лв.;
- капиталови трансфери за пазарни мерки – 0,3 млн. лв., изпълнение 47,5% от годишен разчет 0,6 млн. лв.

Размерът на капиталовите трансфери, разплатени чрез сметките на Национален фонд за 2023 г., възлиза на 956,5 млн. лв. и представлява извършени разходи главно по оперативни програми „Транспорт и транспортна инфраструктура“ и „Околна среда“.

Отчетените към 31.12.2023 г. капиталови разходи от общините са в размер на 1 878,5 млн. лв., което представлява изпълнение от 176,6 % спрямо годишния им разчет за 2023 г. и 148,4 % спрямо отчетените през 2022 г. Увеличението на отчетените общо капиталови разходи за 2023 г. спрямо закона е в размер на 814,8 млн. лв., като съответно спрямо отчета за 2022 г., те бележат ръст от 612,5 млн. лв., което може да се отбележи като положителна тенденция в посока на продължаване на преодоляването на негативните последици за икономиката в резултат на кризата, свързана с пандемията от COVID-19. Ръстът на отчетените за 2023 г. общо капиталови разходи спрямо отчетените за 2022 г. се формира от увеличението на отчетените капиталови разходи в местните дейности, което е в размер на 563,3 млн. лв., както и на тези в делегираните от държавата дейности с 49,0 млн. лв. Увеличението на капиталовите разходи е резултат от нарастването на отчетените от общините приходи спрямо 2022 г. с 205,2 млн. лв., както и на целевата субсидия за капиталови разходи със 130,0 млн. лв., което дава възможност на общините да отделят повече средства за инвестиции.

С най-голям относителен дял от отчетените капиталови разходи – 55,3 % (1 038,4 млн. лв.) са разходите за основен ремонт на дълготрайни материални активи, следвани от разходите за придобиване на дълготрайни материални активи – 41,5 % (779,9 млн. лв.), като се запазва поредността на позициите им в общия обем на капиталовите разходи от отчета за 2022 г.

2.3.3 Предоставени текущи и капиталови трансфери за чужбина

Предоставените текущи и капиталови трансфери за чужбина са в размер на 64,5 млн. лв. Основна част от средствата са предоставени чрез бюджетите на министерствата и ведомствата и сметките за средства от Европейския съюз.

Чрез бюджета на **Министерството на образованието и науката** са предоставени 16,6 млн. лв. и представляват изплатените средства за Тараклийски държавен университет в

Молдова, съгласно Споразумение между правителството на Република България и правителството на Република Молдова, ратифицирано със Закон приет от 39-то Народно събрание на 8.12.2004 г.

Чрез бюджета на **Министерството на външните работи** в изпълнение на ангажиментите на Република България по линия на предоставянето на официална помощ за развитие и хуманитарна помощ през отчетния период са изплатени 4,7 млн. лв.

2.3.4 Лихвени разходи

Лихвените плащания по КФП през 2023 г. са в размер на 830,8 млн. лв., което представлява 100,9 % спрямо предвидените с разчетите към ЗДБРБ за 2023 г.

В структурно отношение по-висок относителен дял в лихвените плащания заемат плащанията на лихви по външни заеми (разходи по външния дълг) – 82,1 %, срещу 17,9 % за лихвените плащания по вътрешни заеми (разходи по вътрешния дълг).

Разходи за лихви по външни заеми

Лихвените плащания по външни заеми през 2023 г. са в размер на 681,9 млн. лв. (вкл. лихвите по ДИЗ), което представлява 99,6 % от планираните за годината. Разходите за лихви по външни заеми по централния бюджет са 645,1 млн. лв., в т.ч. в структурно отношение лихвите по облигации, емитирани на МКП, са с най-висок относителен дял от 86,3 % (556,4 млн. лв.), следвани от изплатените лихви по заеми към ЕИБ и ЕК – 9,0 % от общия размер на външните лихви (58,3 млн. лв.), МБВР – 1,0 % (6,2 млн. лв.) и към други кредитори – 3,7 % (24,2 млн. лв.).

През отчетния период не са използвани средства за покриване на риска от активиране на държавни гаранции.

По ДИЗ, управлявани от министерства и ведомства са изплатени лихви в размер на 18,7 млн. лв. или 97,9 % от разчета за 2023 г.

По ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество са отчетени разходи за лихви в размер на 1,3 млн. лв. или 71,6 % от планираните за годината.

Лихвените плащания от общинските бюджети по външни заеми през 2023 г. са в размер на 16,8 млн. лв. (97,8 % от годишния разчет) и бележат увеличение с 3,8 % спрямо платените лихви през предходната година.

Всички плащания са извършвани надлежно и в съответствие с предвидените в кредитните споразумения срокове и условия.

Разходи за лихви по вътрешни заеми

Общият размер на платените лихви по вътрешни заеми през 2023 г. е 149,0 млн. лв. или 106,9 % спрямо годишния разчет.

Общият размер на платените лихви от ЦБ и отстъпки по вътрешния дълг през 2023 г. възлиза на 116,9 млн. лв. или 100,0 % спрямо планирания годишен разчет.

Общият размер на платените от общините лихви по вътрешни заеми и други лихви през 2023 г. е 29,0 млн. лв. По облигационни заеми платените лихви са 1,5 млн. лв. (с 0,2 млн. лв. по-малко от 2022 г.), а по други вътрешни заеми към местни лица (банкови кредити, заеми към „ФЛАГ“ ЕАД и към др. местни лица) са 22,7 млн. лв. (с 10,4 млн. лв. повече от 2022 г.). Отчетените от общините др. разходи за лихви са в размер на 4,9 млн. лв. (в т.ч. 0,3 млн. лв. по невъзстановени в срок заеми към централния бюджет и към др. бюджетни организации; 0,3 млн. лв. са отчетените лихви по финансов лизинг и търговски кредит, а отчетените др. лихвени плащания – по изпълнителни листове, за забавено изпълнение по сключени договори и др., са в размер на 4,3 млн. лв.).

2.3.5 Вноска на Република България в общия бюджет на ЕС

През 2023 г. регулярно и в срок бе превеждана вноската на България в общия бюджет на Европейския съюз в изпълнение на действащото законодателство в областта на собствените ресурси на ЕС, в сила от 1 януари 2021 г.

Вноската на България за 2023 г. в общия бюджет на ЕС се формира от следните категории собствени ресурси: традиционни собствени ресурси от събраните мита; ресурс, изчислен на база данъка върху добавената стойност; ресурс на база брутен национален доход; ресурс на база nereциклирани отпадъци от опаковки от пластмаса; участие на България във финансирането на брутните намаления за Австрия, Дания, Германия, Нидерландия и Швеция. Размерът на вноската на България в общия бюджет на ЕС за 2023 г. заложен в Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) за 2023 година, беше определен на **2 042,4 млн. лева**.

През последното тримесечие на 2023 г. от дирекция „Европейски въпроси и политики“ бяха инициирани и извършени четири актуализирани програми за преразпределение на средствата по видове собствени ресурси за вноската на България в бюджета на ЕС за 2023 г., при запазване на общия размер на вноската на България в бюджета на ЕС. Причините, довели до необходимостта от актуализираните програми за преразпределение на средствата по видове собствени ресурси, са: недостиг на планираните в ЗДБРБ за 2023 г. заложените средства за ресурса на база nereциклираните отпадъци от опаковки от пластмаса, за ресурса на база ДДС и за участието на България във финансирането на брутните намаления за Австрия, Дания, Германия, Нидерландия и Швеция. В тази връзка за четирите актуализирани програми с оглед отразяване на посочения недостиг от реда за вноската на база БНД се прехвърлиха общо 75 млн. лева съответно към редовете за ресурса на база nereциклирани отпадъци от опаковки от пластмаса (30 млн. лева), за вноската на база ДДС (40 млн. лева) и за участието на България във финансирането на брутните намаления за Австрия, Дания, Германия, Нидерландия и Швеция (5 млн. лева).

В края на 2023 г. се получи остатък от 270 млн. лева от заложените прогнозен размер на вноската на България в общия бюджет на ЕС за 2023 г., като общо платената вноска в бюджета на ЕС за 2023 година възлиза на 1 772,2 млн. лева.

С оглед на използването на част от този остатък през месец декември 2023 г. България изпрати искане до Европейската комисия за предсрочно плащане на националната вноска в бюджета на ЕС, дължима за месец януари 2024 г., съгласно разпоредбите на европейското законодателство²¹, която бе в размер на общо 78 млн. лева. По този начин общо платената вноска в бюджета на ЕС за 2023 г. е в размер на 1 849,9 млн. лева, а остатъкът от заложената вноска в ЗДБРБ за 2023 г. е в размер на 192,5 млн. лева.

По-долу са представени елементите, формиращи вноската на Република България в общия бюджет на ЕС по план и извършените касови плащания от централния бюджет за 2023 година.

(млн. лв.)			
ВНОСКА В ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС	ЗДБРБ за 2023 г. (млн. лв.)	Отчет 2023 г. (млн. лв.)	Отчет 2023 към ЗДБРБ 2023 г.

²¹ Член 10а от Регламент (ЕС, Евратом) № 609/2014 на Съвета от 26 май 2014 година относно методите и процедурата за предоставяне на традиционните собствени ресурси, собствените ресурси на база ДДС и на база БНД и относно мерките за удовлетворяване на потребностите от парични средства.

Вноска на база брутен национален доход	1 201,4	1 111,0	92,5%
Вноска на база данък върху добавената стойност	304,1	301,9	99,3%
Вноска на база нерезиклирани опаковки от пластмаса	91,9	88,6	96,4%
Вноска традиционни собствени ресурси - мита	345,9	249,8	72,2%
Участие във финансирането на брутното намаление за Австрия, Дания, Германия, Нидерландия и Швеция	99,2	98,6	99,4%
ВНОСКА В ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС ЗА 2023 г.	2 042,4	1 849,9	90,6%

2.3.6 Изпълнение на утвърдените ангажименти за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г. и на новите задължения за разходи, които могат да бъдат натрупани през 2023 г. от първостепенните разпоредители с бюджет

В резултат на предприети действия и въведените контролни процедури от страна на Министерството на финансите за своевременно уведомяване на първостепенните разпоредители с бюджет за предприемане на мерки в процеса на поемането на ангажименти, произтичащи от сключване на договори, споразумения, решения, нормативни актове и др. и недопускане на превишение на определените им максимални размери на ангажиментите за разходи и на новите задължения за разходи, които могат да бъдат поети или натрупани през 2023 г. болшинството ПРБ по ДБ са спазили утвърдените им максимални размери на тези показатели с изключение на пет ведомства.

Максималният размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г. съгласно ЗДБРБ за 2023 г. е 10 389,3 млн. лв., в т. ч. министерства и ведомства, Сметна палата, Народно събрание и ВСС. От тях за министерствата и ведомствата максималните размери са 10 169,8 млн. лв. или 97,9% от общо определените със закона. По уточнен план общата сума е в размер на 14 107,5 млн. лв. или с 35,8% повече от първоначално предвидените в ЗДБРБ за 2023 г. Максималните размери на ангажиментите за разходи за министерствата и ведомствата по уточнен план са 13 888,7 млн. лв. и представляват 98,4% от общо одобрените и са с 36,6 % повече от разчетените със ЗДБРБ за 2023 година.

Анализите на годишните отчети по отношение на максималните размери на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г., показват, че повечето първостепенни разпоредители с бюджет са отчетели поети ангажименти за разходи през годината в рамките на утвърдените им размери по уточнен план за 2023 година.

Министерството на иновациите и растежа (МИР) отчита превишение на показателя „Максимален размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г.“ в размер на 513 %. Превишението на отчета над уточнения план към 31.12.2023 г. с 82,3 млн. лв. се дължи на сключени договори от МИР на 28.12.2023 г. във връзка със Закона за насърчаване на инвестициите, за изпълнение на проекти, одобрени с Решение № 881 от 13.12.2023 г. на Министерски съвет, с Решение № 882 от 13.12.2023 г. на Министерски съвет и с Решение № 883 от 13.12.2023 г. на Министерски съвет. Предвид датата на тяхното сключване не е иницирирана процедура за приемане на акт на МС за увеличаване на максималния размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г. по бюджета на МИР.

Министерство на земеделието и храните (МЗХ) отчита превишение на показателя „Максимален размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г.“ в размер на 105 %. Превишението на отчета над уточнения план към 31.12.2023 г. с 8,7 млн. лв. се дължи на ангажименти по договори, сключени от Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) за събиране, транспортиране, съхранение и обезвреждане на умрели животни, като средствата, необходими за заплащането на действително извършените дейности (за сумата без ДДС), се осигуряват чрез трансфер от Държавен фонд „Земеделие“ (ДФЗ), съгл. чл.275, ал. 5 от Закона за ветеринарномедицинската дейност (ЗВД)

и съответно чрез извършване на промени по бюджета на. Също така през 2023 г. БАБХ сключи голяма част от договорите за изпълнение на Национална програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонози за периода 2022-2024 г., одобрена с Решение № 156 от 2022 г. на Министерския съвет. Сключените договори са със срок на изпълнение до края на 2024 година.

Министерство на финансите (МФ) отчита превишение на показателя „Максимален размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г.“ в размер на 102 %. Превишението на отчета над уточнения план към 31.12.2023 г. с 4,7 млн. лв. се дължи на поети през периода нови ангажименти от Агенция Митници за изплащане на индексации на дейности по договори за реконструкция на ГКПП Капитан Андреево, ГКПП Калотина – етап 2 и ГКПП Логодаж.

Министерство на Културата (МК) отчита превишение на показателя „Максимален размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г.“ в размер на 102 %. Превишението на отчета над уточнения план към 31.12.2023 г. с 2,9 млн. лв. се дължи на сключен през месец ноември договор № РД11-03-54/22.11.2023 г. с предмет „Основен ремонт и реконструкция на Концертна зала като мултифункционална зала за симфонични концерти и сценични продукции, Държавна опера - Пловдив“.

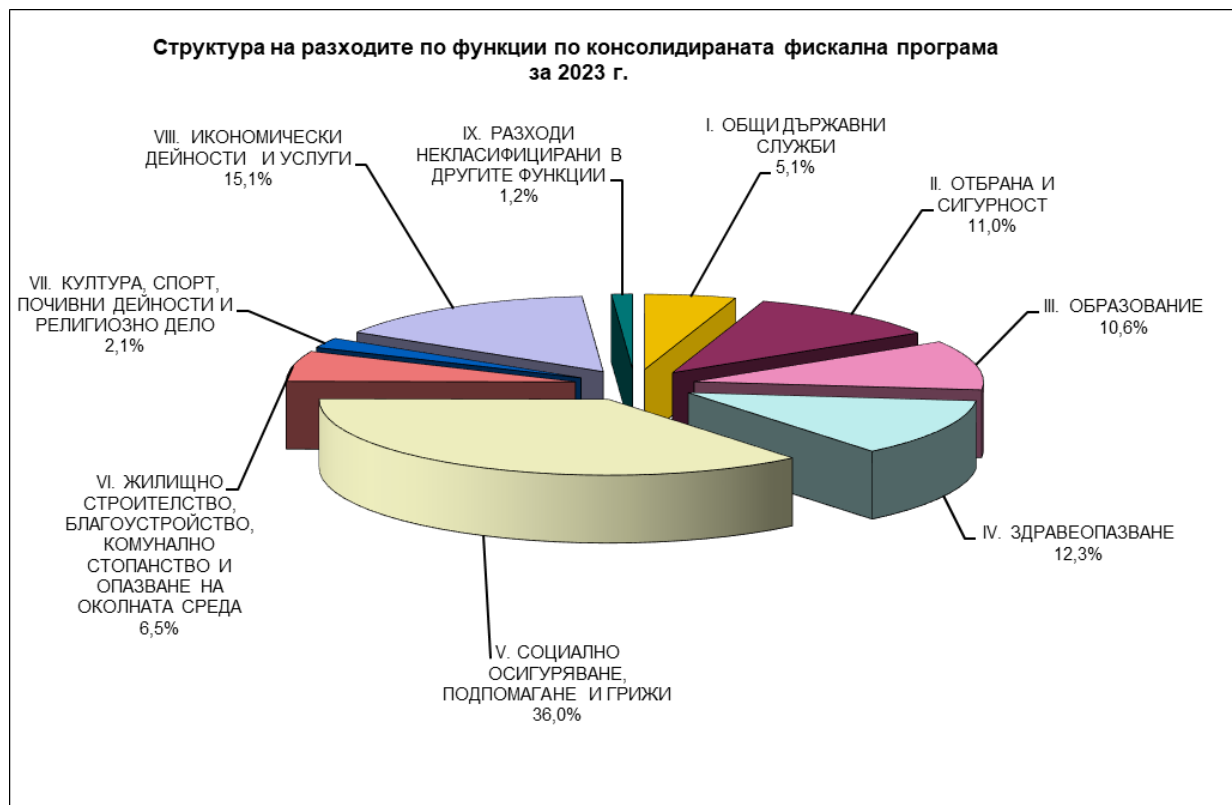
Министерство на Отбраната (МО) отчита превишение на показателя „Максимален размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г.“ в размер на 101 %. Превишението на отчета над уточнения план към 31.12.2023 г. с 24,7 млн. лв. се дължи на сключени в края на годината договори за доставка на лекарствени продукти и консумативи за нуждите на Военномедицинска академия, със срок за реализация от 24 или 36 месеца. Ангажиментът по тях се поема в годината на подписване на договора, но задълженията са разсрочени в периода на изпълнение.

Съгласно ЗДБРБ през 2023 г. максималният размер на новите задължения за разходи е 9 518,2 млн. лв., в т. ч. министерства и ведомства, Сметна палата, Народно събрание и ВСС. От тях за министерствата и ведомствата максималните размери са 9 358,8 млн. лв. или 98,3% от общо одобрените със закона. Максималният размер на натрупаните нови задължения за разходи по уточнен план е 9 956,7 млн. лв., или с 4,6% повече от първоначално приетия със ЗДБРБ за 2023 г. Максималните размери на новите задължения за разходи за министерствата и ведомствата по уточнен план са 9 798,1 млн. лв. и представляват 98,4% от общо одобрените.

Анализите на годишните отчети по отношение на максималните размери на новите задължения за разходи, които могат да бъдат натрупани през 2023 г., показват, че всички първостепенни разпоредители с бюджет са отчели изпълнение на показателя в рамките на утвърдените им размери по уточнен план за 2023 г. с изключение на МЗХ. Министерството отчита превишение на показателя „Максимален размер на новите задължения за разходи, които могат да бъдат натрупани през 2023 г.“ в размер на 101 %. (1,6 млн. лв.), което се дължи на сключени договори, дейностите по които се осигуряват чрез трансфер отДФЗ, съгл. чл.275, ал. 5 от ЗВД (за сумата без ДДС) след извършване на промени по бюджета на БАБХ.

2.4 Изпълнение на разходите²² по функции по консолидираната фискална програма за 2023 г.

Прегледът на разходите по консолидираната фискална програма по функционален признак представя политиките в отделните области на публичните услуги. Някои от тях са отговорност на министерствата и ведомствата, докато за други отговорностите са и на общините или социалноосигурителните фондове.

2.4.1 Общи държавни служби

Функция „Общи държавни служби“ отразява финансирането на публичната администрация – централна и местна, както и средства в областта на науката. Общата сума на разходите по тази функция на консолидирана основа е 3 609,7 млн. лв. или 2,0 % от БВП.

²² В разходите по функции не е включена вноската на Република България в общия бюджет на ЕС

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2023г.	КФП	ДБ	ДВУ	БАН	ССА	Общи- ни	ДМП ²³	Европ. средст ва ²⁴	ДП НПЦ	ДП ДПК	др. сметки /чужди ср/ва на министерст ва и ведомства/
I. ОБЩИ ДЪРЖАВНИ СЛУЖБИ	3 609,7	1 757,0	42,7	208,6	69,5	1 207,6	6,3	314,3	3,1	0,1	0,4
A. ИЗПЪЛНИТЕЛНИ И ЗАКОНОДАТЕЛНИ ОРГАНИ	2 937,1	1 525,5				1 207,6	5,5	198,1			0,4
Текущи нелихвени разходи	2 678,6	1 403,0				1 171,5	3,0	100,7			0,4
Капиталови разходи	253,7	117,8				36,1	2,5	97,4			
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	4,9	4,7				0,1		0,01			
B. ОБЩИ СЛУЖБИ	187,1	173,0				0,0001	0,7	13,3		0,1	
Текущи нелихвени разходи	88,4	74,9				0,0001	0,6	12,9		0,1	
Капиталови разходи	98,7	98,1					0,2	0,4			
в т.ч. прираст на държавния резерв	83,3	83,3									
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	0,01						0,01				
B. НАУКА	485,5	58,6	42,7	208,6	69,5			102,9	3,1		
Текущи нелихвени разходи	394,8	56,1	33,9	196,3	67,6			37,8	3,1		
Капиталови разходи	84,2	2,5	8,8	12,2	1,9			58,8	0,04		
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	6,5		0,1	0,2				6,3			

Група А: „Изпълнителни и законодателни органи”

В тази група се включват разходите, предоставени за финансовото обезпечаване на основните функции на Администрацията на президента, Народното събрание, Сметна палата, Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, Комисия за финансов надзор, Държавна комисия по сигурността на информацията, централната администрация на министерствата и ведомствата, както и дейностите на областните и общински администрации, държавните и изпълнителните агенции, търговските служби, посолствата и консулствата в чужбина и други новосъздадени администрации.

Общата сума на разходите на консолидирана основа за тази група е 2 937,1 млн. лв., което представлява 91,5 % от предвидените в разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. разходи за група „Изпълнителни и законодателни органи”. В структурно отношение преобладават текущите разходи по бюджетите на министерствата, ведомствата и общините, което се обуславя от спецификата на функцията и групата. Капиталовите разходи в тази група са в размер на 253,7 млн. лв. или 110,2 % спрямо разчета за годината. Предоставените текущи и капиталови трансфери за чужбина са в размер на 4,9 млн. лв.

Средствата в групата са за реализиране на следните стратегически цели и приоритетни политики:

²³Средствата по други международни програми и договори са получени по международни програми и договори извън средствата от Европейския съюз.

²⁴Средствата от Европейския съюз са предоставени от фондове и институции на Европейския съюз. Те включват разходите по програмите, съфинансирани по Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство, както и други програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС, вкл. националното съфинансиране.

- ◆ Защита и реализация на националните интереси на Република България чрез активно и адекватно участие в международните отношения;
- ◆ Определяне и осъществяване на вътрешната и външната политика на Република България в съответствие с приоритетите на правителството;
- ◆ Гарантиране на значима, адекватна и видима роля на България в регионален и глобален план чрез участието ни в ООН и други международни организации;
- ◆ Подобряване на управлението на областите при провеждане на регионалната политика и държавно управление по места;
- ◆ Подобряване ефективността на дейностите по обслужване, контрол и събиране на публичните вземания от приходните агенции;
- ◆ Повишаване на събираемостта на приходите чрез противодействие на данъчните измами и отклонението от данъчно облагане;
- ◆ Ефективно управление на средствата от Европейския съюз;
- ◆ Гарантиране на правовия ред в страната, борба с престъпността и ограничаване на корупцията;
- ◆ Запазване на икономическата и финансова стабилност и създаване на условия за икономически растеж;
- ◆ Реализиране на стратегията за усъвършенстване на данъчната система, осигуряваща повишаване събираемостта на данъците;
- ◆ Провеждане на държавната митническа политика и координиране на връзките с международни организации по проблемите на митата и митническия контрол.
- ◆ Защита на класифицираната информация от нерегламентиран достъп и осигуряване на нейната еднаква защита;
- ◆ Усъвършенстване, развитие, координация и общ контрол на националната система за защита на класифицираната информация чрез прилагане на мерки по персонална, документална, физическа, индустриална сигурност, сигурност на комуникационните и информационните системи и криптографска сигурност;
- ◆ Усъвършенстване на системата за обучение по защита на класифицирана информация с цел изграждане на съзнание за сигурност у лицата, ангажирани с дейности по опазване и защита на класифицираната информация;

С разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. по група „Изпълнителни и законодателни органи” за **министерствата и ведомствата (вкл. за СП и НС)** са утвърдени средства в размер на 1 514,7 млн. лв. (вкл. средствата от резерва за непредвидени и неотложни разходи). Отчетените разходи за 2023 г. са в размер на 1 525,5 млн. лв., в т. ч.: на Сметната палата са 24,4 млн. лв. и на Народното събрание – 79,0 млн. лв.

С извършените разходи през 2023 г. са постигнати следните резултати:

- Своевременно отчитане и провеждане на приходите от данъци и осигурителни вноски към държавния бюджет, бюджетите на Националния осигурителен институт и Националната здравноосигурителна каса, както и на осигурителните вноски за допълнителното задължително пенсионно осигуряване;
- Предоставяне на услуги, техническа помощ, документи и информация на клиентите на НАП;
- Подобряване на бизнес средата, стимулиране на икономическата активност и намаляване дела на сивата икономика;
- Намаляване на административната тежест и разходите за бизнеса и гражданите;
- Засилване на митническия контрол и противодействие на нарушения на митническото, валутното и акцизното законодателство и предприемане на ефективни действия за повишаване събираемостта на публичните държавни вземания;

- Ефективно прилагане на мерките по закрила на права върху интелектуалната собственост; Предприети са мерки за засилване и разширяване на въведения фискален контрол върху движението на стоки с висок фискален риск на територията на Република България;
- Ефективно събиране и превеждане на приходите от акцизи в държавния бюджет;
- Извършване на основен ремонт на имоти в чужбина на МВНР;
- Централната избирателна комисия – Подготвяне и произвеждане на изборите за народни представители на 2 април 2023 г. и за първи и втори тур на изборите за общински съветници и за кметове през 2023 г. - 56,4 млн. лв., от които 21,5 млн. лв. за изборите за народни представители на 2 април 2023 г. и 34,9 млн. лв. за изборите за общински съветници и за кметове на 29 октомври и 5 ноември 2023 г.
- Осигуряване на необходимия финансов ресурс за работни заплати, социални осигуровки и средства за издръжка за нормалното функциониране на държавната администрация.

С разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. за група “Изпълнителни и законодателни органи” за **общинските бюджети** са предвидени общо средства в размер на 903,9 млн. лв. В централния бюджет бяха предвидени средствата за възнаграждения на членовете на одитните комитети, съгласно чл. 18 от Закона за вътрешния одит в публичния сектор.

Отчетените разходи за годината са в размер на 1 207,6 млн. лв. или 133,6 % спрямо предвидените общо средства през 2023 г. за общините (по общинските бюджети и в централен бюджет). Отчетените *текущи разходи* по общинските бюджети за група „Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 1 171,5 млн. лв., което е 133,9 % спрямо общия размер на разчетените средства за 2023 г. Отчетените *капиталови разходи* в тази група са в размер на 36,1 млн. лв. или 123,8 % спрямо разчета. В *делегираните от държавата дейности* за текущи разходи са отчетени средства в размер на 702,1 млн. лв. при предвидени средства общо в размер на 574,8 млн. лв. или 122,1 % спрямо общия размер на разчетените средства със ЗДБРБ. През 2023 г. общините са *дофинансирали* държавните дейности със собствени приходи в размер на 145,3 млн. лева. В *местните дейности* за групата са отчетени текущи разходи в размер на 324,1 млн. лв., което представлява 108,1 % спрямо планираните средства. В тази група са отчетени възнагражденията на председателите на общинските съвети и на общинските съветници и издръжката на общинската администрация.

Европейски средства – изразходваните средства в група „Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 198,1 млн. лв. и са основно по следните оперативни и други програми на ЕС:

Оперативна програма „Добро управление” – изразходваните средства за група “Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 50,1 млн. лева. Една от основните цели на програмата е принос за изпълнението на стратегията на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж и за постигането на икономическо, социално и териториално сближаване. На национално ниво оперативна програма „Добро управление” е основният инструмент на Република България за реализиране на административната и съдебната реформа и въвеждането на електронното управление. По нея се финансират и част от мерките от Националната програма за реформи за подобряване на бизнес средата и модернизация на публичната администрация с цел повишаване конкурентоспособността на българската икономика. Разработена е в партньорство с всички заинтересовани страни от администрацията, съдебната система и гражданския сектор.

Към 31.12.2023 г. договорените средства по ОП „Добро управление” са 100,2 % от бюджета на програмата, изплатените средства са 88,0 % от бюджета, а сертифицираните – 87,5 %.

Оперативна програма „Региони в растеж” - тази програма е насочена към регионалното развитие и по-конкретно към постигане на целите на градската политика в България. Един от основните приоритети на оперативната програма е насочен към укрепване и развитие на полицентричната система в страната чрез специална насоченост към градското развитие на големите и средните градове, които влизат в нея. Чрез оперативна програма „Региони в растеж” се цели изпълнение на интегрирани проекти за постигане на взаимодействие и взаимно допълване между различните видове мерки, като основна инфраструктура за по-добра градска среда, енергийна ефективност, образователна, социална, спортна и културна инфраструктура и интегриран градски транспорт. Една от основните цели на програмата в това функционално направление е насочена към укрепване и повишаване на институционалния капацитет на Управляващия орган на оперативната програма. Търсеният резултат е осъществяване на безпрепятствено изпълнение, наблюдение, оценка, информация и контрол на програмата, осигурявайки по този начин високо ниво на усвояване на фондовете от ЕС. За доброто изпълнение на оперативната програма се цели подсилена експертиза в специфични области, като обществени поръчки, държавни помощи и финансови инструменти. Друга цел на програмата е свързана с подобряване на административния капацитет на бенефициентите (министерства, ведомства и общини на големите и средните градове), за да могат ефикасно да я прилагат. Изразходваните средства по Оперативна програма „Региони в растеж” за група “Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 49,5 млн. лева. (от които 48,4 млн. лв. са от програмен период 2014 - 2020 и 1,1 млн. лв. са от програмен период 2007 - 2013).

Програма „Развитие на човешките ресурси” - програмата финансира дейности за развитието на човешките ресурси в структурите на държавната администрация и гражданското общество. Стратегията на програмата е изградена на идеята, че преодоляването на предизвикателствата в обществения сектор като цяло не е възможно без наличието на добре функциониращи, ефективни и ефикасни публични институции. Необходимите реформи не могат да бъдат лесно проведени, ако институционалната рамка не създава нужните условия. Ето защо продължават инвестициите в капацитета на институциите, в т.ч. в сферата на социалното включване, здравеопазването, равните възможности и недискриминацията и условията на труд. Подкрепата за социалните иновации е важна част от стратегията на програмата за модернизирание на публичните политики. Те могат да бъдат приложени във всички области, попадащи в обхвата на програмата, в т.ч. за подобряване пригодността за заетост на работната сила, активното включване, улесняване достъпа до социални и здравни услуги, ранното детско развитие, удължаване на трудовия живот в добро здраве и др. Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” оказва подкрепа за транснационалното сътрудничество между организации от България и други държави - членки на ЕС. Изразходваните средства по програма „Развитие на човешките ресурси” за група “Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 19,6 млн. лева (в т.ч. 5,7 млн. лв. са отчетени средства от програмен период 2014-2020).

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” – изразходваните средства по програмата през 2023 г. за група “Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 17,1 млн. лв. (от които 0,5 млн. лв. са от новия програмен период 2021-2027). Едни от основните цели на тази оперативна програма са осигуряване на достъп до качествено образование и изграждане на научен, изследователски и иновационен потенциал в Република България. Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" е насочена към: създаване на условия за развитие на интелигентна икономика /развитие на научно-изследователския потенциал и качество на висшето образование/; достъп до и качество на ученето през целия живот; професионално образование и обучение. Това са основни дейности за преодоляване пропастта между научноизследователската и образователната системи, от една страна, и нуждите на бизнеса и пазара на труда, от друга

страна. Чрез ресурса на оперативната програма се прилагат целенасочени мерки за развитие на капацитет за научноизследователската и развойната дейност в приоритетни области. Необходимо е да се увеличи значително финансирането на научните изследвания и развойните дейности, чрез мобилизиране на публични и частни инвестиции, със специален фокус върху върховите научни изследвания. Чрез оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" се полагат специални усилия за сближаване на интересите на научните организации и бизнеса, както и активно да бъде подкрепяно и стимулирано тяхното сътрудничество. Един от основните приоритети е свързан със системна подкрепа на пазарно-ориентирани научноизследователски и развойни дейности, за да се подобри конкурентоспособността на българската научноизследователска система и на икономиката като цяло. Част от основните дейности в това функционално направление по Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" са свързани с адекватни институционални мерки във висшите училища и научно-изследователските организации за създаване на подходяща среда за изследвания и за кариерно развитие на изследователите. Това включва: прозрачна и модерна рамка за кариерно развитие; висока мобилност, включително международни обучения и междусекторна мобилност в рамките на академичната им подготовка; инвестиране в интердисциплинарни и предприемачески умения, като защита правата върху интелектуалната собственост, разработване на бизнес планове и мениджърски умения, необходими за стартиране на предприятия.

Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ – стратегията на програмата е тясно свързана с целта за растеж и заетост и приноса на България за постигането на трите взаимно допълващи се типа растеж според „Европа 2020: интелигентен растеж (изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации); устойчив растеж (насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите); приобщаващ растеж (стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване). Дейностите по Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" са свързани със засилването на дългосрочната конкурентоспособност на българските предприятия в ясен синхрон с европейската индустриална политика. В тази насока програмата има основна роля относно целенасоченото въздействие по отношение на иновационното представяне на България. Изразходваните средства по програмата за група "Изпълнителни и законодателни органи" са в размер на 13,0 млн. лева.

Европейски средства, отпуснати от ДФЗ-РА – 2,7 млн. лв., като това са средства основно за общините (в качеството им на бенефициенти).

Разходи по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС - 42,2 млн. лв. (от които 35,6 млн. лв. са капиталови разходи по бюджетите на министерствата и ведомствата).

Група Б: „Общи служби“

С разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. за група "Общи служби" на консолидирано ниво са планирани 250,4 млн. лв., а отчетените разходи за групата са 187,1 млн. лв. (в т. ч. прекласифицирани средства от резерва за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии, в размер на 1,2 млн. лв., във функция II „Отбрана и сигурност“, гр. Д „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии“).

Отговорните администрации, ангажирани с изпълнението на функции, дейности и задачи в група „Общи служби“ през 2023 г., са първостепенните разпоредители с бюджет - Министерски съвет, Министерство на финансите, Министерство на външните работи, Министерство на правосъдието, Министерство на икономиката и индустрията, Министерство на иновациите и растежа, Министерство на регионалното развитие и благоустройството,

Министерство на младежта и спорта, Националният статистически институт, Държавната агенция „Държавен резерв и военновременни запаси” и Народното събрание.

С най-голям относителен дял в разходите за група „Общи служби” са разходите по **държавния бюджет** – отчетените разходи за годината са в размер на 173,0 млн. лв. (в т. ч. прекласифицирани средства от резерва за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии, в размер на 1,2 млн. лв., във функция II „Отбрана и сигурност“, гр. Д „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии“) което е 92,5 % от общо разходите за групата. Разходите в групата са за:

- изпълнението на Националната статистическа програма;
- осигуряване на правна сигурност на процесите, свързани с кредитирането и стимулиране на инвестициите, за привличане на чуждестранни инвестиции чрез организиране и участие в бизнес и инвестиционни форуми, информационни кампании и др.;
- натрупване, съхраняване и използване на държавните резерви и военновременните запаси на страната в съответствие с изискванията на националната сигурност, както и за създаване на задължителни запаси от нефт и нефтопродукти;
- финансиране на концесионната дейност;
- осъществяване на методическото ръководство и контрола на дейностите, свързани с гражданското състояние, гражданската регистрация и автоматизираните информационни фондове;
- осъществяване на дейностите по изпълнението на държавната политика за повишаване безопасността на движението по пътищата, в т. ч. организация на движението, развитие на транспортната инфраструктура, намаляване на пътнотранспортния травматизъм, състоянието на автомобилния парк, подготовката на водачите и др.;
- осъществяване на дейността на Централния регистър на особените залози /ЦРОЗ/ към Министерството на правосъдието. Основната мисия на ЦРОЗ е да осигурява правна сигурност на процесите, свързани с финансиране срещу обезпечение, като поддържа, води и съхранява единен публичен електронен регистър. С приетите през 2023 г. промени в Закона за особените залози с цел предоставяне на електронни услуги в съответствие с изискванията на Закона за електронното управление и превръщането на регистъра в публично достъпна база данни за вписаните обстоятелства, дейността на съществуващата като самостоятелно юридическо лице към министъра на правосъдието администрация на ЦРОЗ премина към Агенцията по вписванията.

Разходите на Държавната агенция „Държавен резерв и военновременни запаси” през 2023 г. за попълване на държавния резерв са в размер на 91,5 млн. лв., а отчетеният нетен прираст на държавния резерв е 83,3 млн. лв. По бюджета на НСИ са отчетени 30,3 млн. лв. за изпълнението на Националната статистическа програма.

Европейски средства - изразходваните средства в група „Общи служби” са в размер на 13,3 млн. лв. (в т.ч. 12,9 млн. лв. текущи разходи). От тези средства 10,0 млн. лв. са по **др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС**, 1,9 млн. лв. са по **Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“** и 0,971 млн. лв. са по **Оперативна програма „Добро управление“**.

Група В: „Наука”

Група „Наука” включва разходите за финансиране на науката и научните изследвания. С финансирането на тези дейности държавата има за цел развитието на българската наука в съответствие с националните интереси и общочовешките ценности.

Общата сума на изразходваните средства по тази група за 2023 г. е 485,5 млн. лв. Със ЗДБРБ за 2023 г. по група „Наука” за **министерствата и ведомствата** са предвидени средства в размер на 81,7 млн. лв., като отчетените разходи за годината възлизат на 58,6 млн. лева. От отчетените разходи в групата 41,5 % са за персонал; 26,4 % са разходи за издръжка; разходи за субсидии и капиталови разходи – 31,1 %. Министерството на образованието и науката отчита 31,9 млн. лв.; Министерство на околната среда и водите- 24,9 млн. лв.; Министерство на иновациите и растежа - 5,2 млн. лв.; Министерства на земеделието и храните - 1,5 млн. лв.

С отчетените средства са осигурени следните дейности:

- осъществяване на националната политика в областта на науката, технологичното развитие и иновациите; разработване и предлагане за утвърждаване на научни програми в съответствие с националните приоритети и приоритетите на Европейския съюз, както и програми и проекти с регионално значение (дирекция „Наука“ към Министерството на образованието и науката);
- осъществяване политики от плана за изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 г., от Националната пътна карта за научноизследователска инфраструктура 2017-2023 г., както и политики, заложи в Приоритет 2 „Наука и научна инфраструктура“ на Националната програма за развитие „България 2030“ (дирекция „Наука“ към Министерството на образованието и науката);
- научни изследвания, информационно обслужване, приложни и спомагателни дейности в областта на земеделието, животновъдството и хранително-вкусовата промишленост (Селскостопанската академия и Националната служба за съвети в земеделието);
- конкурсно-проектно финансиране на научните изследвания (Фонд „Научни изследвания” към Министерството на образованието и науката);
- участие на България в Европейската организация за ядрени изследвания (ЦЕРН) и в Международния център за научна и техническа информация (МОН);
- събиране, обработка и съхранение на научно-техническа информация и документация (Национален център за информация и документация към МОН).

Основна част от извършените разходи през 2023 г. за наука са по **бюджетите на ДВУ, БАН и ССА** и са свързани с осигуряването на дейността на ДВУ, поделенията в системата на БАН и ССА. Отчетените разходи за група „Наука” са в размер съответно на 42,7 млн. лв. (ДВУ), 208,6 млн. лв. (БАН) и 69,5 млн. лв. (ССА).

Европейски средства - изразходваните средства в група „Наука” са в размер на 102,9 млн. лв. (в т.ч. 58,8 млн. лв. капиталови разходи) и са основно по следните оперативни и други програми на ЕС:

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ – изразходваните средства по програмата през 2023 г. за група „Наука” са в размер на 66,2 млн. лв. (програмен период 2014 - 2020). Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" е насочена към: създаване на условия за развитие на научно-изследователския потенциал и качество на висшето образование; достъп до и качество на ученето през целия живот; професионално образование и обучение. Чрез ресурса на оперативната програма се прилагат целенасочени мерки за развитие на капацитет за научноизследователската и развойната дейност в приоритетни области. Част от основните дейности в това функционално направление, по Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж", са свързани с институционални мерки във висшите училища и научно-изследователските организации за създаване на подходяща среда за изследвания и за кариерно развитие на изследователите.

Други програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС - 26,8 млн. лева.

Европейски средства, отпуснати от ДФЗ-РА на ДВУ, ССА и БАН (в качеството им на бенефициенти) – 4,8 млн. лв., като 4,4 млн. лв. са на ССА.

2.4.2 Отбрана и сигурност

Разходите по функция „Отбрана и сигурност” по консолидираната фискална програма са предназначени за обезпечаване на дейностите по осигуряването на националната сигурност и отбрана, поддържането на отбранителния потенциал на страната, опазването на обществения и правовия ред, издръжка на съдебната власт и администрацията на затворите и защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии. Отчетените разходи за 2023 г. за отбрана и сигурност са в размер на 7 814,1 млн. лв., което представлява 4,3 % от БВП.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2023 г.	КФП	ДБ	Соп. осигуряване	ДВУ	БАН	БНР	БНТ	Общи - ни	ДМП	Европ. ср-ва
II. ОТБРАНА И СИГУРНОСТ	7 814,1	7 379,8	0,2	0,001	0,1	0,04	0,022	173,3	100,3	160,4
A. ОТБРАНА	3 001,7	2 934,7						0,0	67,0	
Текущи нелихвени разходи	1 778,4	1 778,3						0,0	0,1	
Капиталови разходи	1 223,3	1 156,4						0,01	66,9	
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина										
B. ПОЛИЦИЯ, ВЪТРЕШЕН РЕД И СИГУРНОСТ	3 124,6	2 941,7						33,5	9,3	140,0
Текущи нелихвени разходи	2 967,7	2 894,8						28,9	4,5	39,6
Капиталови разходи	156,1	46,9						4,7	4,64	99,9
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	0,8	0,046							0,20	0,6
B. СЪДЕБНА ВЛАСТ	1 211,1	1 194,9							2,1	14,1
Текущи нелихвени разходи	1 163,9	1 160,8							1,8	1,4
Капиталови разходи	47,1	34,1							0,2	12,7
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	0,1								0,1	0,013
Г. АДМИНИСТРАЦИЯ НА ЗАТВОРИТЕ	309,8	287,8							21,9	0,06
Текущи нелихвени разходи	280,4	278,3							2,0	0,06
Капиталови разходи	29,4	9,5							19,93	
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина										
Д. ЗАЩИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО, УПРАВЛЕНИЕ И ДЕЙНОСТИ ПРИ СТИХИЙНИ БЕДСТВИЯ И АВАРИИ	166,9	20,6	0,2	0,001	0,1	0,04	0,02	139,8		6,2
Текущи нелихвени разходи	71,9	9,5	0,2		0,1	0,04	0,02	61,6		0,5
Капиталови разходи	66,8	0,02			0,002		0,004	61,3		5,6
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	0,2									0,2
Предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии	28,0	11,1		0,001				16,9		

Група А: „Отбрана”

Извършените разходи по консолидираната фискална програма за група „Отбрана” през 2023 г. са в размер на 3 001,7 млн. лв. От тях 2 934,7 млн. лв. са по бюджетите на **министерства и ведомства**, при разчетени със ЗДБРБ за 2023 г. разходи в размер на 2 234,2 млн. лв. Най-голям относителен дял имат разходите, отчетени по бюджета на МО – 2 934,3 млн. лв.

Отбранителната политика през 2023 г. продължи да се осъществява в съответствие с Конституцията, законите и стратегически документи в областта на сигурността и отбраната. Продължи изпълнението на Програмата за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България 2032, приета от НС на 11.02.2021 г. (обн., ДВ, бр.

13 от 2021 г.), на Плана за развитие на въоръжените сили на Република България до 2026 г., приет с ПМС № 183 от 2021 г. и на Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2 на сто от БВП на Република България до 2024 г., одобрен с Решение № 3 на Министерския съвет от 2018 г. Осигурена беше приемственост в националните цели и приоритети и при изпълнение на поетите ангажменти в рамките на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС.

През годината усилията на Министерството на отбраната бяха фокусирани върху: подобряване на условията за изпълнение на мисиите и задачите на Въоръжените сили; ускоряване изграждането и поддържането на необходимите отбранителни способности и попълване на техния дефицит; изпълнение на Целите на способностите на НАТО; превъоръжаване и модернизация, вкл. чрез стартиране на дълго отлагани проекти; по-нататъшно изграждане на предното присъствие на НАТО; попълване на вакантните длъжности във Въоръжените сили; окомплектоване и подготовка на доброволния резерв. За оптимизиране на управленските процеси в контекста на изпълнението на Програма 2032 беше стартиран Стратегически преглед на отбранителната политика.

В рамките на утвърдения бюджет на Министерството на отбраната за 2023 г. Въоръжените сили изпълняваха задачи, произтичащи от конституционните им задължения по мисиите „Отбрана“, „Подкрепа на международния мир и сигурност“ и „Принос към националната сигурност в мирно време“.

В рамките на мисия „Отбрана“ основните усилия бяха насочени към поддържането, усвояването и своевременното актуализиране на планове за бойна готовност, планове за мобилизация и моделите за работа на оперативните групи на всички нива, с цел осигуряване на своевременно привеждане в по-висока степен на готовност и устойчиво управление на формированията и структурите при нарастването на готовността им и при провеждането на мобилизация.

В изпълнение на мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“ през 2023 г. формирования и отделни военнослужещи участваха зад граница в 10 различни мисии и операции на НАТО и ЕС, в които взеха участие 630 души, от които 171 офицери, 173 сержанти, 283 войници и трима държавни служители. Към 31.12.2023 г. в района на мисиите и операциите има 65 военнослужещи, които изпълняват задачите си съгласно оперативните планове. Анализът показва, че участието на България в операции през 2023 г. се е увеличило с 60%, като броят на офицерите и сержантите за сметка на категорията войници е почти двойно по-голям.

В рамките на мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“ през 2023 г. бяха актуализирани планове по противодействие на тероризма на Министерството на отбраната и на всички структури, които участват в тези дейности. Въоръжените сили поддържат в готовност от 1 до 12 часа до 1 167 военнослужещи с щатна техника и екипировка за участие в съвместни операции със структури на МВР по противодействие на тероризма.

Въоръжените сили участваха в охраната на държавната граница и логистичното осигуряване на МВР, като над 7 000 военнослужещи и над 1 000 единици пътни превозни средства (ППС), на ротационен принцип, изпълниха над 35 000 задачи. Към декември 2023 г. в охраната на държавната граница с Република Турция участваха 378 военнослужещи с 84 единици ППС.

Въоръжените сили поддържаха 96 формирования за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия (ФОППБ) и две групи за евакуация на населението при авария в АЕЦ „Козлодуй“, с общо 2690 души и 760 ППС. За изпълнение на специални задачи от ВВС в постоянна готовност бяха самолет С-27 „Spartan“ за транспортиране и евакуация, както и вертолети AS-532-AL „Cougar“ и Ми-17 за пожарогасене, транспортиране, евакуация, въздушно разузнаване и наблюдение от въздуха.

Над 900 военнослужещи и около 137 единици техника участваха в ликвидирането на последствията от наводнения, пожари и тежки зимни условия. За потушаване на огнища на пожари, с вертолети от състава на ВВС бяха изпълнени 25 задачи, като бяха извършени около 593 пуска на вода. За търсене и спасяване, медицинска евакуация и транспортиране на помощи бяха извършени 32 задачи в страната и чужбина.

Изпълнени бяха 71 мероприятия с участието на 331 военнослужещи и 142 ППС за унищожаването на 168 невзривени боеприпаси от различен тип и калибър.

Проверени бяха 11 сигнала за подозрителни обекти в морските пространства на страната, като бяха унищожени четири морски мини, две от които дрейфащи. Беше разузнат и унищожен на място 82 мм осколочно-фугасен минохвъргачен изстрел, прикрепен към безпилотен летателен апарат, открит на морския бряг в района на с. Тюленово, община Шабла. Извършени бяха полети с вертолет за обследване за наличие на дрейфащи мини.

През май 2023 г. експерти и формирования от Въоръжените сили (около 500 души) участваха в учението „СИЛА 23“ за проиграване на Плана за защита при бедствия на Столична община, в частта му „План за действие при земетресение“.

Група Б: „Полиция, вътрешен ред и сигурност“

Отчетените разходи за група „Полиция, вътрешен ред и сигурност“ по КФП са в размер на 3 124,6 млн. лв.

Със ЗДБРБ за 2023 г. по бюджетите **на министерствата и ведомствата** са утвърдени 2 690,2 млн. лв. По отчет разходите им са общо 2 941,7 млн. лв., в т.ч. на Министерството на вътрешните работи – 2 590,5 млн. лв., на Държавна агенция „Национална сигурност“ – 170,0 млн. лв., на Националната служба за охрана – 54,3 млн. лв., на Държавна агенция „Разузнаване“ – 39,6 млн. лв., на Държавна агенция „Технически операции“ – 85,9 млн. лв. и на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства – 1,4 млн. лв.

В рамките на предоставените през годината средства е реализирано изпълнението на националните приоритети в областта на сигурността и вътрешния ред на страната, а именно – повишаване ефективността в процеса на противодействие на престъпността, защита на националната сигурност, опазване на обществения ред и борба с корупцията, охрана и контрол на държавната граница, осигуряване на държавен противопожарен контрол, пожарогасителна и аварийно-спасителна дейност, намаляване щетите за икономиката на страната от дейността на организирани престъпни групи и недопускане извършването на терористични действия.

Отчетените разходи по **общинските бюджети за група „Полиция, вътрешен ред и сигурност“** за 2023 г. са в размер на 33,5 млн. лв. Извършените текущи разходи за тази група са в размер на 28,9 млн. лв., което е 73,4 % от разчетите към закона и 95,7 % спрямо отчетените за 2022 година. В *делегираните от държавата дейности* отчетените текущи разходи са в размер на 18,0 млн. лв. или 74,4% спрямо плана и 87,7% спрямо отчета за 2022 г. Тук се отчитат разходите за издръжка на местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, на центровете за социална превенция и консултативни кабинети, на детските педагогически стаи и районните полицейски инспектори, разходите за персонал на секретарите на местните комисии за борба с трафика на хора и на обществените възпитатели. По отчетни данни за 2023 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи в размер на 0,5 млн. лева. В *местните дейности* отчетените текущи разходи са в размер на 10,3 млн. лв. или 68,3% от плана. Изпълнението е 112,7% спрямо отчета за 2022 г. Тук се отчитат разходите за звената „Общинска полиция“.

Отчетените капиталови разходи по бюджетите на общините в тази група са в размер на 4,7 млн. лв., от които 2,7 млн. лв. за държавни дейности и 2,0 млн. лв. за местни дейности.

Европейски средства - изразходваните средства в група „Полиция, вътрешен ред и сигурност” са в размер на 140,0 млн. лв. (в т.ч. 99,9 млн. лв. капиталови разходи). От тези средства **57,4 млн. лв. са по Оперативна програма „Околна среда“, 51,4 млн. лв. са по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС и 29,5 млн. лв. са по Плана за възстановяване и устойчивост на РБ.**

Група В: „Съдебна власт”

Средствата в тази група са предназначени за осигуряване на дейността на органите на съдебната власт, както и за издръжка на Главна дирекция „Охрана”, Агенцията по вписванията, Националното бюро за правна помощ (второстепенни разпоредители с бюджет към министъра на правосъдието) и разходите по програма „Инвестиции на органите на съдебната власт”. Със ЗДБРБ за 2023 г. в тази група са предвидени разходи в размер на 1 277,1 млн. лв. (с резерва за непредвидени и неотложни разходи), от които 1 087,5 млн. лв. по бюджета на съдебната власт и 139,2 млн. лв. по бюджета на МП.

Средствата **по бюджета на съдебната власт** са предвидени за финансово осигуряване на основните политики, заложи в Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система. Финансирането на дейностите при изпълнението на бюджета са насочени за обезпечаване дейността на съдебната система, която да гарантира прилагането на законите, постигането на равен достъп до правосъдие и на европейски стандарти в областта на правната помощ, подобряване на управлението и организация на работата на съдебната власт, усъвършенстване на информационните технологии, развитие на информационна стратегия на правораздавателните органи.

Общият размер на отчетените разходи по група „Съдебна власт” за 2023 г. е 1 211,1 млн. лв., от тях 1 052,6 млн. лв. по бюджета на съдебната власт и 142,3 млн. лв. по бюджета на МП.

Европейски средства - изразходваните средства в група „Съдебна власт” са в размер на 14,1 млн. лв. (в т.ч. 12,7 млн. лв. капиталови разходи). От тези средства **8,6 млн. лв. са по Плана за възстановяване и устойчивост на РБ и 5,5 млн. лв. са по Оперативна програма „Добро управление“.**

Група Г: „Администрация на затворите”

В тази група са включени разходите за финансово осигуряване на основните дейности и задачи, възложени със Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията” към МП, както и средства за развитие на пробационната дейност в изпълнение на Наказателния кодекс. Със ЗДБРБ за 2023 г. в тази група са предвидени разходи в размер на 291,7 млн. лв.

Общият размер на отчетените разходи на консолидирано ниво за група „Администрация на затворите” през 2023 г. е 309,8 млн. лв., в т.ч. за текущи разходи – 280,4 млн. лв. и за капиталови разходи – 29,4 млн. лв. По бюджета на МП в групата са отчетените разходи в размер на 287,8 млн. лева.

Група Д: „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии”

Разходите за защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии са предназначени за осигуряване на дейностите по отбранително-мобилизационната подготовка в изпълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, за изпълнение на разпоредбите на Закона за защита при бедствия, касаещи дейностите на държавните органи и общинската администрация по управлението при кризи, стихийни бедствия и аварии, в т.ч. за изпълнението на мерки по предотвратяване на последствията от тях.

В група „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии” и през 2023 г. най-голям дял заемат средствата за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последици от бедствия. В групата през 2023 г. разчетените средства със ЗДБРБ за 2023 г. са в размер на 263,9 млн. лв. (в т. ч. средствата от резерва за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия).

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 109, ал. 3 и ал. 6 от Закона за публичните финанси и акт на Министерския съвет, по бюджетите на министерствата и ведомствата са осигурени допълнителни средства.

В рамките на предоставените през годината средства са реализирани и дейностите по осигуряването на готовността на централната администрация за работа във военно време. Предоставените средства по дейността са разходвани основно за поддържане в готовност за използване на системата за управление; поддържане на денонощно дежурство за оповестяване и преминаване от мирно във военно положение; поддържане на индивидуалните и колективни средства за защита; подготовка на ръководния състав за работа във военно време.

Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г. (обн., ДВ, бр. 66 от 1.08.2023 г., в сила от 1.01.2023 г.) средствата по чл. 1, ал. 2, раздел II, т. 5.1. за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия са в размер на 130,0 млн. лева.

Възстановените към 31.12.2023 г. средства от общините в изпълнени на чл. 29, ал.4 и ал.5 от ПМС № 108 от 2023 г. за изпълнението на държавния бюджет на РБ за 2023 г. са в размер на 0,4 млн. лв., а от министерствата в резерва са възстановени 0,65 млн. лева.

Към 31.12.2023 г. с ПМС № 140 от 2023 г., ПМС № 222 от 2023г. и ПМС № 343 от 2023 г. за сметка на резерва за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия са одобрени допълнителни целеви разходи/трансфери в размер на 129,5 млн. лв., като по бюджетите на министерствата са предоставени допълнително 12,2 млн. лв., а по бюджетите на общините- 117,3 млн. лв.

Финансирането на превантивни дейности е извършвано в рамките на определения лимит в чл. 29, ал.2 на Постановление № 108 от 2023 г. за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2023 г. (30 на сто от бюджета).

Одобрените разходи за превантивни дейности са в размер 37,2 млн. лв., в това число:

- 3,3 млн. лв. за повишаване на подготвеността за реагиране при бедствия и за провеждане на защитни мероприятия;
- 0,8 млн. лв. за възстановяване на отводнителни съоръжения;
- 33,2 млн. лв. за осигуряване проводимостта на речни легла и дерета.

За изпълнение на неотложни възстановителни работи са одобрени 83,3 млн. лв. както следва:

- 1,8 млн. лв. за възстановяване на сгради;
- 2,0 млн. лв. за възстановяване на водоснабдителни обекти;
- 1,9 млн. лв. за възстановяване на отводнителни съоръжения;
- 14,1 млн. лв. за възстановяване на хидротехнически обекти;
- 8,5 млн. лв. за геозащита;
- 21,2 млн. лв. за възстановяване на мостове;
- 23,1 млн. лв. за възстановяване на пътища;
- 6,3 млн. лв. за възстановяване на улици;
- 4,3 млн. лв. за осигуряване проводимостта на речни легла и дерета.

Някои от по-значителните обекти, за които е одобрено целево финансиране са: корекция на р. Марица - реконструкция на част от корекция при ляв приток р. Хаяз в землището на с. Капитан Андреево, общ. Свиленград; превантивно почистване на коритото на р. Златарица в регулацията на с. Елешница; аварийно-възстановителни работи по почистването централно градско дере и реконструкция на левия бряг в участъка на о.т. 68 до

о.т. 53 по ул. "Васил Левски", гр. Симитли; аварийно-възстановителни работи по реконструкция на дере и прилежащите му съоръжения и улици, с. Кости; аварийно укрепване на участък от общинска мрежа с. Коевци - с. Горско Косово; укрепване на свлачище № 32.69972.01 на общински път VRC1143 Роман - Струпец - граница с общ. Мездра - I етап от проект АВР на път VRC Роман - Струпец - граница с общ. Мездра от км 6+850 до км 6+900; брегоукрепване на централно градско дере в гр. Момчилград; аварийно-възстановителни работи за осигуряване на проводимостта на речното корито - дере, в регулационните граници на гр. Ябланица - I и II етап; възстановяване и укрепване на дере с. Богдан; възстановяване и укрепване на дере с. Каравелово; подпорна стена по южния бряг на речното корито на р. Перущинска (р.Стара); Аварийно-възстановителни работи по реконструкция на общински път PDV 1271 /I-8/ с. Поповица - с. Ахматово; възстановителни и брегоукрепващи работи на р. Касица, с. Трудовец; аварийно почистване на речното корито на р. Тунджа, с. Срем; разплащане на непредвидени разходи на ДП "Пристанищна инфраструктура" - дейности по отстраняване на аварийна ситуация в морските пространства на Република България, вследствие засядане на кораба "Vera Su"; възстановяване на средства за безвъзмездно предоставяне на освободени държавни резерви и военновременни запаси за нуждите на МВР (спални чували, индивидуални превъзочни материали, бутилирана вода, консервирани хранителни продукти); организиране и прилагане на дезинсекционни мероприятия за контрол на комарните популации в страната през 2023 г.; отстраняване на последствията от вредното въздействие на водите върху яз. "Потурнашки", общ. Царево, (землища на с. Лозенец и с. Велика); аварийно-възстановителни работи по съоръженията и пътната част на общински път BGS 1280 /II-99, Приморско-Царево/ - Лозенец -Царево - /II-99/, община Царево, обл. Бургас; разплащане на неотложни възстановителни работи по отстраняване на щетите вследствие на наводнение от придошли води на р. Стара река и р. Лопушна, с. Голема Раковица във връзка с обявено частично бедствено положение съгл. Заповед 557/17.06.2023 г. на кмета на община Елин Пелин Разплащане на неотложни възстановителни работи по отстраняване на щетите вследствие на наводнение от придошли води на р. Матица, с. Столник и с. Елешница, община Елин Пелин.; разплащане на непредвидени разходи за спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи за извършване на аварийно възстановяване на територията на община Своге.

През 2023 г. в група „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии“ на консолидирано ниво са отчетени разходи в размер на 166,9 млн. лв. (в т. ч. прекласифицирани средства от резерва за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии, в размер на 2,1 млн. лв., от функция IV „Здравеопазване“ и прекласифицирани средства от резерва за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии, в размер на 1,2 млн. лв., от функция I „Общи държавни служби“, група Б „Общи служби“), от които разходите за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии са 28,0 млн. лв. От предоставените средства за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии, 11,1 млн. лв. са отчетени по бюджетите на министерствата и ведомствата.

Отчетените разходи по **общинските бюджети** за група „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии“ са в размер на 139,8 млн. лв.

В група „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии“ в *делегираните от държавата дейности* отчетените текущи разходи (вкл. средствата от резерва за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия) за 2023 г. са в размер на 47,4 млн. лв. или 118,4 % спрямо плана и 96,7 % спрямо отчета за 2022 г. Тук се отчитат разходите за отбранително-мобилизационни дейности, за доброволни формирования, както и тези за превантивна дейност и за ликвидиране на последиците от стихийни бедствия и аварии.

По отчетни данни за 2023 г. общините са дофинансирани държавните дейности със

собствени приходи в размер на 3,5 млн. лева.

В частта за *местните дейности* за текущи разходи са отчетени средства в размер на 15,1 млн. лв. при 7,7 млн. лв. разчетени по закон. Тук се отчитат разходите за осигуряване дейностите по плана за защита при бедствия и за неотложни и непредвидени разходи, свързани със защитата на населението при ликвидиране на последици от стихийни бедствия и производствени аварии.

Отчетените капиталови разходи по общинските бюджети за тази група са в размер на 74,0 млн. лв. (в т. ч. 12,8 млн. лв. са изразходвани за предотвратяване и за ликвидиране на последиците от бедствия и аварии).

Европейски средства - разходите в група „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии” са в размер на 6,2 млн. лв., от които 2,2 млн. лв. са по Програма „Околна среда“ 2021- 2027 г., 2,8 млн. лв. са разходи на общините по *др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС и 1,1 млн. лв. са средства, отпуснати от ДФЗ-РА* за общините (в качеството им на бенефициенти) .

2.4.3 Образование

Първостепенните разпоредители с бюджет, на които е възложено изпълнението на политики в областта на образованието, са Министерството на образованието и науката, Министерството на културата, Министерството на младежта и спорта, Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на финансите, Министерския съвет и общините.

Общата сума на изразходваните средства по функция „Образование” за 2023 г. е 7 501,5 млн. лв., което представлява 4,1 % от БВП.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2023 г.	КФП	ДБ	ДВУ	Общини	ДМП	Европ. ср-ва
III. ОБРАЗОВАНИЕ	7 501,5	886,5	1 263,1	4 933,4	25,7	392,8
Текущи нелихвени разходи	6 910,5	797,3	1 157,0	4 673,5	13,4	269,4
Капиталови разходи	558,9	72,6	106,1	259,9	12,2	108,2
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	32,0	16,6			0,1	15,3

Със ЗДБРБ за 2023 г. са предвидени средства за функцията в размер на 7 532,7 млн. лв. Изпълнението на разходите за функцията на консолидирано ниво е в размер на 7 501,5 млн. лв. (99,6 % спрямо разчетите за 2023 г.). За функция „Образование” през 2023 г. са отчетени 6 910,7 млн. лв. текущи разходи и 558,9 млн. лв. капиталови разходи. Предоставените текущи трансфери за чужбина са в размер на 32,0 млн. лева.

През 2023 г. е запазен децентрализираният подход за финансиране на сектор „Образование“ при следване на единни принципи при разходването на средства, независимо от финансиращия орган. Със средствата, предвидени по централния бюджет и бюджета на Министерството на образованието и науката, е осигурено финансирането на основните приоритети и политики в тази област, независимо, че изплащането на средствата е извършено децентрализирано.

По **държавния бюджет** отчетените разходи във функция „Образование“ са в размер на 886,5 млн. лв. или 58,8 % спрямо утвърдените със ЗДБРБ за 2023 г. Останалата част от планираните разходи за образование е отчетена и през 2023 г. като предоставени трансфери по други бюджети, които не са част от държавния бюджет, но са включени в КФП. Отчетените текущи разходи са в размер на 797,3 млн. лв., като от тях с най-голям относителен

дял (79,2 %) са разходите за персонал. Отчетените капиталови разходи са в размер на 72,6 млн. лв. Предоставените текущи трансфери за чужбина са в размер на 16,6 млн. лева.

През 2023 г. са разчетени 465,0 млн. лв. за предвиденото нарастване на средствата за делегираните дейности в образованието във връзка с продължаване на политиката за увеличение на заплатите на педагогическите специалисти за достигане на средна работна заплата не по-малко от 125 на сто от средната работна заплата за страната с цел да се стимулира навлизането на млади и квалифицирани педагози в системата на предучилищното и училищното образование. През 2023 г. са осигурени средства за финансиране на повишените разходи за храна на образователните институции в системата на предучилищното и училищното образование, за допълнителна подкрепа на личностното развитие в системата на предучилищното и училищното образование и за финансиране на недостига на разходи за транспорт на педагогическите специалисти, за повишаване на интереса и увеличаване на извънкласните дейности, гарантирани за всеки ученик чрез допълнителна подкрепа за спорт, отдих и култура за осигуряване на широк достъп до тях и при изявени високи постижения и за национални програми за развитие на предучилищното и училищното образование.

Отчетените разходи от ДВУ, в т. ч. държавните висшите военни училища, за образование са в размер на 1 263,1 млн. лв.

Отчетените разходи през 2023 г. от МВР по тази функция са размер на 29,3 млн. лв., от които 21,3 млн. лв. разходи за персонал.

Разходите по **общинските бюджети** за функцията са 4 933,4 млн. лв. или 110,1 % спрямо разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. Текущите разходи са в размер на 4 673,5 млн. лв., а капиталовите – 259,9 млн. лева.

За *делегираните от държавата дейности* извършените текущи разходи са в размер на 4 586,1 млн. лв. или с 304,9 млн. лв. повече от планираните. Превишението спрямо закона се дължи на финансирането по национални програми „Оптимизиране на вътрешната структура на персонала“, „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“, „Без свободен час“, „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“, „България – образователни маршрути“, „Заедно в изкуствата и в спорта“ и други национални програми за развитие на образованието. Училищата и детските градини получават допълнителни средства за компенсиране транспортните разходи на педагогическия персонал, за работа с деца от уязвими групи, за стипендии на деца с изявени дарби, за диференцирано заплащане на труда на директорите, за безплатен транспорт на ученици до 16 г. възраст, за закупуване на познавателни книжки, учебници, достъп до електронно четими учебници, учебни комплекти и учебни помагала, за изплащане на стипендии за постигнати образователни резултати, както и средства за издръжка на паралелки за придобиване на квалификация по защитени специалности от професии и по специалности от професии, за които е налице очакван недостиг от специалисти на пазара на труда. През 2023 г. по бюджетите на общините са предоставени допълнително средства за финансиране на обхванатите от началото на учебната 2023 – 2024 година в задължителното предучилищно образование деца, навършили 4-годишна възраст, и допълнителна подкрепа на личностното развитие и подпомагане храненето в образователните институции в системата на предучилищното и училищното образование във връзка с чл. 1, ал. 5, т. 2.3 и 2.9 от ЗДБРБ за 2023 г.

В делегираните от държавата дейности се отчитат разходите за персонала в училищата и детските градини, издръжката на децата в детските градини и на учениците в специални, неспециализирани, специализирани и професионални гимназии, центрове за специална образователна подкрепа и на общежитията, разходи за ресурсно подпомагане и създаване на условия за приобщаващо образование, средства за дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата

и спорта на децата и учениците, както и други дейности по образованието.

По данни от отчета за 2023 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи общо в размер на 97,9 млн. лева.

За капиталови разходи в делегираните от държавата дейности са отчетени 127,2 млн. лв. или с 38,7 млн. лв. повече спрямо предвидените по закон. През 2023 г. по бюджетите на общините са предоставени допълнителни трансфери в размер на 44,4 млн. лв. за финансово осигуряване на дейности по Програмата за изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища 2020-2022 г.

В *местните дейности* по функция „Образование“ отчетените *текущи разходи* са в размер на 55,0 млн. лв., което е с 2,7 млн. лв. повече от разчетените по закон и с 41,6 млн. лв. по-малко спрямо отчетените за 2022 г. Тук се включват разходите на столовете в училищата, разходите за персонал и текуща издръжка на центрове за подкрепа за личностно развитие и други дейности по образованието, финансирани от собствените приходи на общините. Основен фактор за намалението на разходите спрямо отчетените за предходната година е целогодишното въздействие от въвеждането на безплатни детски градини и поемането на издръжката им като държавна отговорност, считано от 1 април 2022 г.

Отчетените *капиталови разходи* за местни дейности са 67,2 млн. лв. или с 6,5 млн. лв. повече от предвидените по закон.

Европейски средства – изразходваните средства във функция „Образование“ за 2023 г. са в размер на 392,8 млн. лв., основно по следните оперативни и др. програми:

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ – изразходваните средства по програмата за функция „Образование“ за годината са в размер на 184,5 млн. лв. (от тези средства 1,2 млн. лв. са отчетени по програма „Образование“ - 2021-2027 г.). Основните цели на програмата са свързани с осигуряване на достъп до качествено образование и изграждане на научен, изследователски и иновационен потенциал в Република България. Дейностите по програмата са свързани и с продължаване на реформата във висшето образование, по-специално като се подобри съответствието между резултатите от него и нуждите на пазара на труда и като се засили сътрудничеството между институциите, ангажирани в сферата на образованието, научно-изследователските институти и предприятията. Усилията по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ са насочени към системна подкрепа на пазарно-ориентирани научноизследователски и развойни дейности, за да се подобри конкурентоспособността на българската научноизследователска система и на икономиката като цяло. В системата на висшето образование дейностите по програмата са свързани с: нуждите от реструктуриране на системата; потребностите, свързани със съдържанието на образователния продукт; потребностите, свързани с доставчиците на образователната услуга; потребността от разширяване на обхвата на образователната услуга. Тези дейности ще допринесат за развитието на човешките ресурси в областта на изследванията и иновациите, и по този начин ще подпомогнат икономиката на знанието, най-вече чрез дейностите, свързани с развитието на изследователите, качеството на висшето образование и ученето през целия живот.

Програма „Образование“ 2021-2027 г. е с общ бюджет от над 1,9 млрд. лева, съфинансира от Европейския социален фонд+ (ЕСФ+) ще продължи Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ от изтичащия програмен период. Основната цел на Програмата е да подпомогне процеса на иновативното и интелигентно развитие на България като осигури качествено и приобщаващо образование за всички, насочено проактивно към променящите се тенденции на пазара на труда, с оглед повишаване качеството на уменията и формиране на високо образование, иновативни и активни личности, способни да се реализират успешно като професионалисти и граждани и така да допринасят за личното си благоденствие и развитие на обществото. Една от основните разлики е, че дейностите за създаване на образователна инфраструктура в университетите

(като строителство на центрове за върхови постижения и др.) вече са изведени в нова оперативна програма. Така Програма „Образование“ (ПО) ще финансира преди всичко „меки мерки“ (допълнителни обучения, занимания по интереси, квалификация на учителите и т.н.).

Оперативна програма „Региони в растеж“ – изразходваните средства по програмата, за функция „Образование“ за 2023 г., са в размер на 24,5 млн. лв. (от програмен период 2014-2020 г.). Един от основните приоритети на програмата в това функционално направление е свързан с регионалната образователна инфраструктура. Този приоритет е насочен към образователната инфраструктура от по-голямо териториално значение, която обслужва хора от различни общини предвид специфичния профил, свързан със специфични национални или регионални, социални или икономически потребности. В тази образователна инфраструктура влизат професионалните, специализираните, помощните, спортните училища, школите за култура и изкуства, както и висшите училища. Основните дейности по Оперативна програма „Региони в растеж“ са свързани с подобряване на условията за модерни образователни услуги. Тези дейности включват изграждане, реконструкция и обновяване на общински учебни заведения, като детски ясли и градини, общообразователни и специализирани училища (класни стаи, библиотеки, учебни лаборатории, спортни съоръжения, училищни общежития, връзка с интернет), както и подобряване на достъпа на лицата с увреждания до упоменатите по-горе сгради. Оперативната програма е насочена към модернизирането на образователната инфраструктура от местно значение, което ще позволи предоставянето на съвременни условия и модерни методи за обучение, ще подобри качеството на образованието и ще намали процента на преждевременно напусналите и отпадащите от училище. С планираните инвестиции се цели подобряване на достъпа до качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование за децата в неравностойно положение, в частност ромите.

Разходи по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС - 145,8 млн. лв.

План за възстановяване и устойчивост на РБ – през 2023 г. във функция „Образование“ са изразходвани 13,6 млн. лв.

Европейски средства, отпуснати от ДФЗ-РА – 13,1 млн. лв., като това са средства основно за общините (в качеството им на бенефициенти).

2.4.4 Здравеопазване

С консолидираната фискална програма за 2023 г. разчетените разходи за функция „Здравеопазване“ (вкл. резерва за непредвидени и неотложни разходи) са 8 878,3 млн. лв., а изразходваните средства по функцията за годината са в размер на 8 741,4 млн. лв. (в т. ч. прекласифицирани средства от резерва за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии, в размер на 2,1 млн. лв., във функция II „Отбрана и сигурност“, гр. Д „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии“) или 98,5 % спрямо годишния разчет. Отчетените средства за функция „Здравеопазване“ представляват 4,8 % от БВП.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2023 г.	КФП	ДБ	НЗОК	Общини	Европ. ср-ва	ДМП
IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	8 741,4	1 442,3	6 717,2	387,8	191,8	2,3
Текущи нелихвени разходи	8 452,8	1 366,1	6 712,4	360,1	12,9	1,4
Капиталови разходи	288,0	76,2	4,8	27,7	178,4	0,8
Предоставени текущи и капиталови трансфери за чужбина	0,6				0,5	0,1

За 2023 г. по бюджетите на министерствата и ведомствата разчетените средства по функция „Здравеопазване” са в размер на 1 081,2 млн. лв.

Разходите по държавния бюджет за функция “Здравеопазване” през 2023 г. са насочени към финансиране на следните приоритети:

- ◆ Основни системи на общественото здравеопазване – центрове за спешна медицинска помощ; регионални инспекции, центрове за трансфузионна хематология и др.
- ◆ Национални здравни програми по стратегически здравни приоритети и социално значими заболявания;
- ◆ Осигуряване на медикаменти, консумативи и биопродукти по централна доставка;
- ◆ Диагностично-консултативна и лечебна дейност в лечебните заведения, в системата на МЗ, МТИТС, МС, МО, МВР и ММС.

Основните разходи за функция „Здравеопазване” по държавния бюджет се осъществяват чрез бюджета на Министерството на здравеопазването.

Министерството на здравеопазването субсидира лечебните заведения за болнична помощ с държавно и общинско участие въз основа на договор за дейности, които са определени като държавна отговорност по критерии и ред, определени от министъра на здравеопазването, в съответствие с чл. 82 от Закона за здравето. Субсидиите за болнична помощ чрез бюджета на МЗ за 2023 г. по отчет са 256,6 млн. лева.

Чрез бюджета на Министерството на здравеопазването и през 2023 г. се осъществяват разходи по централни доставки за ваксини и тестове, в т.ч. авансово плащане към „Пфайзер“ - такса за вписване за изменен план за договорени дози ваксини срещу КОВИД-19 в размер на 134,2 млн. лв., за лекарствени продукти за пациенти със СПИН, туберкулоза и психически и поведенчески зависимости, като по отчет тези разходи са в размер на 208,8 млн. лева.

През 2023 г. чрез бюджета на Министерството на здравеопазването са финансирани общо 15 Национални програми, като отчетените разходи за тях са в размер на 11,0 млн. лева.

Просрочените задължения на лечебните заведения за болнична помощ (държавни и общински болници – търговски дружества) по данни на МЗ към 31.12.2023 г. възлизат на 56,3 млн. лв. От тях на:

- държавните и с преобладаващо държавно участие в капитала болници – 44,4 млн. лв.;
- общинските болници – 11,9 млн. лв.

Анализът на размера на задълженията към 31.12.2023 г. показва, намаляване на размера на просрочените задължения в лечебните заведения за болнична помощ с държавно и общинско участие, спрямо отчетените просрочени задължения на лечебните заведения към 31.12.2022 г. с 38,5 млн. лв. или намаление от 41 %

Разпределението на отчетените общи разходи за здравеопазване по министерства и ведомства за 2023 г. е следното:

◆ Министерство на здравеопазването -	1 062,8млн.лв.
◆ Министерство на отбраната -	281,3 млн. лв.
◆ Министерство на вътрешните работи -	79,6 млн. лв.
◆ Министерство на транспорта и съобщенията -	20,6 млн. лв.
◆ Министерство на младежта и спорта -	0,2 млн. лв.

По **общинските бюджети** за функция “Здравеопазване” са отчетени разходи в размер на 387,8 млн. лв. или 102,7 % спрямо предвидените по разчетите към ЗДБРБ за 2023 г.

Отчетените текущи разходи за тази функция са в размер на 360,1 млн. лв., което е 100,2 % спрямо разчетените със закона и 113,6 % спрямо отчетените за 2022 г.

За *делегираните от държавата дейности* предвидените средства по закон за текущи разходи са в размер на 326,4 млн. лв., а действително извършените са 317,0 млн. лв. или 97,1 % от планираните. Изпълнението е 119,6 % спрямо отчета за 2022 г. Тук се отчитат разходите

за персонал в детските ясли и детските кухни, разходите за здравни кабинети в детските градини и училища, здравни медиатори, общинските съвети по наркотични вещества и превантивно информационни центрове, пътни разходи на правоимащи болни и средствата за командироване на експертите от ТЕЛК от друга община.

По отчетни данни за 2023 г. общините са дофинансирали текущи разходи за държавните дейности със собствени приходи общо в размер на 3,0 млн. лева.

За местни дейности отчетените текущи разходи са в размер на 40,1 млн. лв., което представлява 121 % спрямо закона.

Отчетените капиталови разходи по функцията са в размер на 27,7 млн. лв., от които 5,1 млн. лв. за държавни дейности, 21,5 млн. лв. за местни дейности, както и 1,1 млн. лв. за дофинансиране

Общият размер на извършените разходи за функцията **по бюджета на НЗОК** е 6 717,2 млн. лв., като с най-голям относителен дял са здравноосигурителните плащания в размер на 6 621,7 млн. лева.

Европейски средства – изразходваните средства във функция „Здравеопазване“ за 2023 г. са в размер на 191,8 млн. лв., основно по следните оперативни и др. програми:

По Оперативна програма „Региони в растеж“ са изразходени средства в размер 145,2 млн. лв. По приоритетна ос 4 „Регионална здравна инфраструктура“ сключените договори са в общ размер на БФП 223,9 млн. лева или 100 % от бюджета на ОП. Постигнатите резултати са: закупени съвременни санитарни превозни средства - 347 линейки, което представлява 86,8 % от крайната цел. По програмата са сертифицирани 74,11 % от разходите.

План за възстановяване и устойчивост на РБ – през 2023 г. във функция „Здравеопазване“ са изразходвани 33,3 млн. лева.

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ - изразходваните средства са в размер 8,0 млн. лева.

Разходи по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС - през 2023 г. са усвоени средства в размер на 2,0 млн. лева.

2.4.5 Социално осигуряване, подпомагане и грижи

Разходите в тази функция за 2023 г. са в размер на 25 523,9 млн. лв. или 13,9 % от БВП. Тук са включени разходите за пенсии, социални помощи и обезщетения и разходите за издръжка на службите за социалното осигуряване. Изпълнението на разходите във функцията спрямо годишните разчети е 98,5 %.

(млн. лв.)							
ОТЧЕТ 2023 г.	КФП	ДБ	Соц. осигуряване	ДВУ	Общини	ДМП	Евр. ср-ва
V. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ	25 523,9	1 608,6	21 861,3	0,06	1 632,5	5,7	415,7
A. ПЕНСИИ	19 210,5		19 210,5				
Текущи нелихвени разходи	19 208,4		19 208,4				
Капиталови разходи	2,1		2,1				
Б. СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ	3 774,5	1 284,7	2 489,1				0,6
Текущи нелихвени разходи	3 774,5	1 284,7	2 489,1				0,6
Капиталови разходи							
В. ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТТА	2 538,9	324,0	161,7	0,06	1 632,5	5,7	415,0

Текущи нелихвени разходи	2 476,8	320,8	160,1	0,06	1 606,0	4,4	385,5
Капиталови разходи	62,0	3,2	1,6		26,6	1,3	29,4
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	0,1						0,1

Група А: „Пенсии”

В тази група се включват пенсиите, изплащани от бюджета на ДОО и пенсиите, изплащани от УПФ. Изпълнението на разходите в групата спрямо годишните разчети е 99,7 %.

◆ Пенсии по бюджета на държавното обществено осигуряване

За изплащане на пенсиите по бюджета на ДОО през 2023 г. са разходвани 19 121,1 млн. лв., което е с 3 486,4 млн. лв. повече от предходната година. Увеличението на разходите се дължи на осъвременяването на пенсиите през 2022 г., както и извършено увеличение на всички пенсии от 1 юли 2023 г. с 12,0 %.

Освен горните промени, максималният размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, се увеличи от 1 октомври 2022 г. на 3 400,00 лв. (със 70,0 на сто).

През месец декември 2023 г., на основание ПМС № 277 от 2023 г., по бюджета на ДОО бяха предоставени трансфери от централния бюджет на стойност 72,0 млн. лв. във връзка с Решение № 269 от 2023 г. на Министерския съвет за еднократно изплащане на допълнителна сума в размер 70 лв. на пенсионери, които получават пенсия без добавките и компенсациите към нея за април 2023 г. в размер до 504 лв. включително.

◆ Пенсии по бюджета на Учителския пенсионен фонд

Разходите за изплатени пенсии през 2023 г. от УПФ са в размер на 87,2 млн. лв.

- Броят на лицата, получаващи срочна пенсия в намален размер от УПФ за м. декември е 1 544, с 10 пенсионери по-малко в сравнение със същия период на 2022 г. (0,6 % намаление);
- Средният размер на срочната пенсията за осигурителен стаж и възраст в намален размер, получавана от УПФ за 2023 е 902,96 лв., който е със 17,9 на сто по-висок от средния размер на срочната пенсия за 2022 г.;
- Броят на лицата, получаващи добавка от УПФ за м. декември е 34 507, като има увеличение от 1 313 добавки (4,0% ръст) спрямо предходната година;
- Средният размер на добавките от УПФ за 2022 е 160,05 лв., който е с 24,8 на сто по-висок от средния размер на добавките за 2022 г.;
- Броят на лицата, получаващи срочна пенсия в пълен размер от УПФ за м. декември е 158 за 2023 г., което е с 5 по-малко в сравнение с 2022 г. (3,1% намаление);
- Средният размер на срочната пенсия за осигурителен стаж и възраст в пълен размер от УПФ за 2023 г. е 760,77 лв., който е с 19,8 на сто по-висок от средния размер на пенсията през 2022 г.

Група Б: „Социални помощи и обезщетения”

Разходите в тази група включват помощите и плащанията към гражданите на основание Кодекса за социално осигуряване (КСО), Закона за социално подпомагане, Закона за хората с увреждания, Закона за личната помощ, Закона за семейни помощи за деца, Закона за закрила на детето, Закона за военноинвалидите и военнопострадалите, Закона за ветераните от войните, Закона за Министерството на вътрешните работи и Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. Общата сума на отчетените разходи по тази група на консолидирано ниво възлиза на 3 774,5 млн. лв., което представлява изпълнение 82,0 % от годишните разчети.

Разходите по **държавния бюджет** са в размер на 1 284,7 млн. лв., отчетени както следва:

- По бюджета на МТСП за 2023 г. са изразходвани 1 458,3 млн. лв., които представляват:
 - ◆ Изплатени помощи по Закона за семейни помощи за деца – 580,4 млн. лв.;
 - ◆ Изплатени помощи по Закона за социално подпомагане – 236,3 млн. лв., в т. ч.
 - ◆ Целеви помощи за отопление по Наредба № РД 07-5 от 2008 г. – 176,8 млн. лв.;
 - ◆ Целева помощ за безработен член на семейството, получаващ месечна помощ по чл. 9, започнал работа - на основание 11а от ППЗСП (нова помощ, в сила от 01.06.2023 г.) Към 31.12.2023 г. са подпомогнати 739 лица, като изплатената сума е 171 549 лв.
 - ◆ Месечна целева помощ за младежи от 18 и 21-годишна възраст, напуснали за първи път услуга за резидентна грижа - на основание чл. 16в от ППЗСП (нова помощ, в сила от 01.06.2023 г.). Към 31.12.2023 г. са подпомогнати 34 лица, като изплатената сума е 22 176 лв.
 - ◆ Изплатени помощи по Закона за хората с увреждания– 621,7 млн. лв., в т.ч.: 621,2 млн. лв. разходи за месечна финансова подкрепа за хора с трайни увреждания и целеви помощи според вида на увреждането, както и 0,5 млн. лв. по Националната програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност;
 - ◆ Реализиране на програми и мерки по Закона за закрила на детето в размер на 7,9 млн. лв. за месечни и еднократни помощи;
 - ◆ Помощи за диагностика и лечение на социално слаби лица – 4,7 млн. лв.;
 - ◆ За лекарства по Закона за ветераните от войните и по Закона за военноинвалидите и военнопострадалите, за дентална помощ по Закона за ветераните от войните, както и за еднократна помощ при смърт на ветеран от войните по Закона за ветераните от войните – 0,8 млн. лв.;
 - ◆ Извън отчетените в тази група разходи са предоставени трансфери в размер на 597,4 млн. лв. от Агенцията за социално подпомагане на общините за предоставяне на услуги по механизма лична помощ за услугите "Личен асистент, социален асистент, домашен помощник".
- Отчетените разходи по бюджета на ММС са в размер на 8,1 млн. лв. - изплатени месечни премии на олимпийски медалисти, прекратили активната си състезателна дейност и на треньори, съгласно разпоредбите на Закона за физическото възпитание и спорта.

Отчетените разходи за социални помощи и обезщетения по **бюджета на ДОО** са в размер на 2 324,5 млн. лв.

Спрямо 2022 г. **изплатените обезщетения по КСО** са нараснали със 161,9 млн. лв., или ръст от 7,49 %.

Изплатените за годината обезщетения при безработица са в размер на 479,1 млн. лева.

Изплатените обезщетения за бременност и раждане през 2023 г. са в размер на 597,1 млн. лв.

Изплатените обезщетения за отглеждане на малко дете са в размер на 333,9 млн. лв.

Изплатените обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, гледане на болен член от семейството и карантина, и нетрудови злополуки са в размер на 878,7 млн. лв.

Група В: „Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта”

Общият размер на усвоените средства на консолидирана база по тази група за 2023 г. е 2 538,9 млн. лв., като основните системи, по които са извършени разходите, са държавния

бюджет, бюджетите на общините, социалноосигурителните фондове и сметките за средства от ЕС.

Размерът на отчетените разходи по **държавния бюджет** е 324,0 млн. лв. От тях по бюджетите на министерствата и ведомствата са отчетени 313,8 млн. лв. и по централния бюджет 10,1 млн. лв. В тази група разходи са планирани по бюджета на МТСП средствата за активните мерки на пазара на труда, с които се осигурява запазването и развитието на политиката по намаляване на безработицата, съхраняване и поддържане на работната сила. От тази група разходи се финансира и дейността на агенциите второстепенни разпоредители към министъра на труда и социалната политика, които са ангажирани с изпълнението на социалната политика като: Агенцията по заетостта, Агенцията за социално подпомагане, ИА “Главна инспекция по труда“, Държавната агенция за закрила на детето и др., както и разходи за издръжка на дейността на Дома на ветераните на културата и изкуствата към Министерство на културата. Изразходваните средства за реализиране на активната политика по заетостта са в размер на 70,8 млн. лв., от които в тази група разходи са отчетени 40,3 млн. лв., а 30,5 млн. лв. представляват трансфери към министерства, ведомства и общини.

Отчетените разходи за програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта през 2023 г. по **бюджета на ДОО** са в размер на 161,7 млн. лв.

По **бюджетите на общините** с разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. в група „Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта“ са предвидени средства в размер на 806,2 млн. лв. Изпълнението е 1 632,5 млн. лв. (от които 1 606,0 млн. лв. са текущите разходи), което представлява 202,5 % спрямо плана. Разходите по групата са предназначени за обезпечаване дейностите по социалното подпомагане и заетостта.

В *държавните дейности* са отчетени текущи разходи в размер на 1 408,6 млн. лв. или имат увеличение със 763,8 млн. лв. (218,5 %) спрямо закона.

Най-голямо увеличение имат разходите за други възнаграждения и плащания за персонала (487,1 млн. лв.), което е във връзка с предоставените на общините трансфери от Агенцията за социално подпомагане за изплащане на възнагражденията на асистентите по Закона за личната помощ и от Агенцията по заетостта за изплащане на възнаграждения на работещите по програмите за временна заетост.

Останалият ръст на отчетените средства спрямо закона е във връзка с предоставени на общините средства от централния бюджет за изплащане от държавата на присъдена издръжка и за компенсиране на намалените приходи от прилагането на цени за пътуване, предвидени в нормативните актове за определени категории пътници.

Отчетените текущи разходи в държавните дейности са основно за персонал и издръжка на специализираните институции за предоставяне на социални услуги (домове за възрастни хора с увреждания, домове за стари хора и домове за деца), социални услуги предоставяни в общността (дневни центрове за лица с увреждания, центрове за социална рехабилитация и интеграция, за временно настаняване, за обществена подкрепа, за работа с деца на улицата, за настаняване от семеен тип и други, защитени, преходни и наблюдавани жилища, звена „Майка и бебе“, приюти) както и за социалната услуга „Асистентска подкрепа“.

През 2023 г. общините са дофинансирани със собствени приходи общо разходи в размер 6,6 млн. лева.

Отчетените текущи разходи за *местни дейности* са в размер на 192,9 млн. лв. или 144,1% спрямо разчетените по закон. В местните дейности по тази група се отчитат разходите за домашен социален патронаж, трапезарии, клубове на пенсионера, инвалида, както и средства по решения на общинските съвети за обезщетения, помощи с цел подпомагане на определени категории от населението за улесняване на достъпа им до предоставяните публични услуги.

Отчетените общо за групата *капиталови разходи* са в размер на 26,6 млн. лв., от които 15,0 млн. лв. за държавни дейности, 9,5 млн. лв. за местни дейности и 2,1 млн. лв. дофинансирани в държавните дейности с общински местни приходи.

Европейски средства – в група „Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта” изразходваните средства са 415,0 млн. лв., основно по следните програми:

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” - 331,1 млн. лв., от които 14,2 млн. лв. са от период 2007-2013 г., 276,1 млн. лв. са от период 2014-2021 г. и 40,8 млн. лв. са по Програма за Развитие на човешките ресурси период 2021-2027 г. Основни цели на програмата в това функционално направление са целите в областта на трудовата заетост и борбата с бедността и социалното изключване. Стратегията на оперативната програма е свързана с по-висока и по-качествена заетост и намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване. Част от основните приоритети на оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” са свързани с борбата с безработицата сред уязвимите групи на пазара на труда, най-вече младежите и продължително безработните, както и постигането на по-висока заетост сред по-възрастните хора. Това се налага и с оглед смекчаване и преодоляване на негативните последици от икономическата криза върху цялостното развитие на пазара на труда в България. Стратегията на оперативната програма се основава и на идеята за изпреварващо предвиждане на потребностите на бизнеса и пазара на труда и осигуряването на съответстващи на тях умения. Насърчаването на мобилността на работната сила – както географската, така и професионалната, също е част от стратегията на програмата за повишаване нивата на заетост и качеството на работните места, като мярка за повишаване гъвкавостта на българския пазар на труда. С изпълнение на мерките по програмата в това функционално направление се цели подобряване на съответствието между предлагането и търсенето на пазара на труда. Стратегията на програмата се фокусира и върху мерки, имащи за цел подобряване работата на институциите с оглед по-доброто прогнозиране на потребностите и развитието на пазара на труда – в сътрудничество с всички заинтересовани страни. Друга важна цел на програмата е свързана с необходимостта от постигане на значителен, осезаем и устойчив напредък в посока намаляването на високия риск от бедност и социално изключване, на които са изложени българските граждани. Безспорният приоритет в това направление е подкрепата за политиките за активно включване, съчетаващи комплекс от интегрирани мерки за улесняване достъпа до заетост на хората, отдалечени от пазара на труда. Програмата подкрепя и политиките за децата и семейството. В тази област стратегията на програмата е изградена на допускането, че подобряването на детското благосъстояние е фундаментът на всяка дългосрочна стратегия за социално включване.

По ОПРЧР 2014-2020 на 01.07.2023 г. беше обявена BG05M9OP001-7.001 „Подкрепа за уязвими домакинства – SAFE“ е с конкретен бенефициент Агенция за социално подпомагане. Чрез процедурата се цели уязвимите семейства да бъдат компенсирани за високото ниво на инфлация, вследствие на ръста в цените за електроенергия и топлоенергия в резултат от военната агресия на Русия в Украйна. По този начин се оказва подкрепа на уязвимите домакинства за посрещане на повишените разходи за потребление на енергия с цел превенция на риска от изпадане в бедност и социално изключване и намаляване на негативните ефекти. В края на месец ноември 2023 г. подкрепата беше разширена, като към целевата група от 320 хил. уязвими домакинства, получили подкрепа за посрещане на разходите за потребление на енергия, беше допълнена целевата група от домакинства, в които има лице със 100% намалена работоспособност, както и домакинства, в които има лице на възраст над 75 години с над 90% степен на увреждане без определена чужда помощ и които не са получили помощи за отопление през изминалия отоплителен сезон. По този начин добавката от 148,35 лв. следва да достигне до общо 365 700 домакинства. Домакинства, в които има лице със 100 % намалена работоспособност, както и домакинства с лице на

възраст над 75 години с над 90% степен на увреждане без определена чужда помощ са избрани за подкрепа по процедурата, доколкото те не получават целева помощ за отопление. Общият бюджет по операцията след разширяването на целевата група достигна 56,8 млн. лева.

През 2023 г. УО на ПРЧР 2021-2027 обяви процедура BG05SFPR002-1.005 „Социално партньорство“ с бюджет от 51,9 млн. лв. и допустими кандидати и партньори Представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище, организирани съгласно чл. 34 и 35 от Кодекса на труда и признати по реда на чл. 36 от Кодекса на труда. Процедурата беше обявена с краен срок за кандидатстване 12 октомври 2023 г. Чрез операцията ще се насърчи социалния диалог и колективното договаряне, чрез съвместните дейности и повишаване капацитета на социалните партньори за разработване на инструменти и политики за ускоряване на дигиталната и устойчива трансформация и за подготовка и провеждане на реформи за по-добро приспособяване на работниците. Процедурата е на етап сключване на договори.

През 2023 г. УО на ПРЧР 2021-2027 обяви процедура BG05SFPR002-2.005 „Активно приобщаване и достъп до заетост на хора в неравностойно положение“ с бюджет от 30 млн. лв. и допустими кандидати НПО, доставчици на социални услуги, работодатели. Процедурата беше обявена с краен срок за кандидатстване 29 септември 2023 г. Чрез процедурата ще се окаже подкрепа на 7 700 лица в неравностойно положение и техните семейства за достъп до заетост и реализация на пазара на труда, изготвяне на индивидуални профили на лицата, включване в обучения за професионална квалификация/преквалификация. От друга страна, ще се предприемат действия за промяна на нагласите на работодателите към лицата в неравностойно положение. Процедурата е в процес на оценка на проектните предложения.

Към 31.12.2023 г. верифицираните разходи по ОПРЧР 2014-2020 възлизат на 2 541,7 млн. лв., а сертифицираните са в размер на 2 508,5 млн. лв. БФП. По ОП РЧР нивото на сертифицираните разходи е достигнало до 93,48 % спрямо общия бюджет на програмата.

По ПРЧР 2021-2027 е извършена верификация на разходи в размер на над 90,2 млн. лева БФП, а сертифицираните са в размер на 24 млн. лв. БФП.

„Фонд за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица“ (ФЕПНЛ), период 2014-2020 (24,9 млн. лв.) – Дейностите на този фонд са насочени към най-тежките и социално най-разрушителни форми на бедността и недоимъка на храна, към бездомността и материалните лишения, засягащи децата, като същевременно се оказва подкрепа за съпътстващи мерки, насочени към социалната реинтеграция на най-нуждаещите се лица. Основна цел на Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица е намаляването на бедността с крайна цел премахване на най-тежките форми на бедност. С подкрепата на Фонда се подпомагат националните програми, които предоставят нефинансова помощ на най-нуждаещите се лица за облекчаване на хранителния недоимък и тежките материални лишения с цел подпомагане на социалното приобщаване на най-нуждаещите се лица. Фондът също така оказва подкрепа на съпътстващи мерки, които допълват материалната подкрепа и допринасят за социалната реинтеграция на най-нуждаещите се лица.

Програма за храни и/или основно материално подпомагане 2021-2027, съфинансирана от Европейски социален фонд плюс (ПХОМП, ЕСФ+) - изразходваните средства в група „Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта“ през 2023 г. са в размер на 32,7 млн. лв. Стратегическата цел на програмата е да добави принос към цялостната национална политика за смекчаване и намаляване на бедността и за преодоляване на социалното изключване. Тази цел се постига чрез осигуряване на подкрепа за преодоляване на основните идентифицирани лишения от храна и основни материали за осигуряване на нормални условия за живот на хора, които живеят в

крайна бедност, изпитват тежки материални лишения и живеят в социална изолация. За да бъде предоставена подкрепа, правилно адресирана към най-нуждаещите се лица, ще се използват данните от Агенцията за социално подпомагане, чиито експерти на местно ниво са извършили оценка за всеки отделен случай по обективни критерии, определени в националното законодателство.

В рамките на програмата се реализират 4 вида помощи:

Вид помощ 1: „Подпомагане с пакети хранителни продукти и хигиенни материали“.

Вид помощ 2: „Топъл обяд“.

Вид помощ 3: „Пакети за новородени деца“.

Вид помощ 4: „Детска кухня“.

2.4.6 Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда

Основната част от разходите във функцията са предназначени за поддържане и изграждане на техническата инфраструктура и предоставяне на публични услуги на населението, свързани с дейностите по опазване на чистотата, водоснабдяване и канализация, озеленяване и други дейности от обществен интерес.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2023 г.	КФП	ДБ	Общини	ДМП	ЕВРОП. СР/ВА	ПУДООС
VI. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	4 594,9	1 328,4	2 413,9	11,2	826,8	14,5
А. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО	2 940,1	1 258,2	1 377,2	4,4	300,3	
Текущи нелихвени разходи	606,6	39,4	540,5	0,8	25,9	
Капиталови разходи	2 332,4	1 218,8	836,7	3,4	273,5	
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	1,0			0,1	0,9	
Б. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	1 654,8	70,2	1 036,7	6,9	526,5	14,5
Текущи нелихвени разходи	998,7	65,6	894,8	4,0	28,9	5,4
Капиталови разходи	652,8	4,7	141,9	2,5	494,7	9,1
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	3,3			0,4	2,9	

Група А: „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство“

Със ЗДБРБ за 2023 г. по група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство“ за министерствата и ведомствата са утвърдени средства в размер на 70,5 млн. лв. Одобрените средства са за реализиране на следните приоритетни политики на правителството, изпълнявани чрез МРРБ:

◆ Развитие на регионите в страната и намаляване на различията, ефективно и ефикасно използване на публичните финанси за подобряване качеството на жизнената среда и създаване на работни места;

◆ Подобряване на инфраструктурната свързаност на регионите – изграждане и модернизирани на пътната и ВиК инфраструктури;

◆ Подобряване на инвестиционния процес, чрез развитие на устройственото планиране, усъвършенстване на информационните системи на кадастъра и имотния регистър, стимулиране на публично-частното партньорство, подобряване качеството на превантивния и текущия контрол и прилагане на европейските стандарти.

Към 31.12.2023 г. в група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство” по бюджета на **Министерство на регионалното развитие и благоустройството** са отчетени общо разходи в размер на 1 258,2 млн. лв. С отчетените разходи по бюджета на МРРБ през 2023 г. са финансирани дейности по изграждането на приоритетни водоснабдителни обекти и управлението на ВиК инфраструктурата, дейности по създаване на условия за подобряване състоянието на съществуващия сграден фонд и проекти на техническата инфраструктура.

По **бюджетите на общините** разходите, отчетени в група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство”, са в размер на 1 377,2 млн. лв. Отчетените текущи разходи за тази група са в размер на 540,5 млн. лв., което е 133,3 % спрямо разчетените със закона (405,6 млн. лв.) и 108,5 % спрямо отчетените през 2022 г. Увеличението им се дължи основно на нарастването на разходите за издръжка – с 46,0 млн. лв., както и на отчетените разходи за персонал (заплати, други възнаграждения за персонала и осигурителни вноски), които се увеличават спрямо отчета за 2022 г. с 11,0 млн. лв., главно в резултат от нарастването на минималната работна заплата от 01.01.2023 г.

Размерът на отчетените капиталови разходи за групата е 836,7 млн. лв., което е с 390,7 млн. лв. повече спрямо планираните и с 312,7 млн. лв. повече от отчетените през 2022 г., като съпоставено със закона най-голямо е увеличението на разходите за основен ремонт, докато разходите за придобиване на дълготрайни материални активи бележат най-голям ръст спрямо отчетените за 2022 г. През 2023 г. продължава очерталата се от 2022 г. положителна тенденция за нарастване на капиталовите разходи за групата, което е показателно за ръст на инвестициите. В общия размер на отчетените капиталови разходи с най-голям относителен дял от 66,8 % или 558,8 млн. лв. са разходите за основен ремонт, следвани от разходите за придобиване на дълготрайни материални активи – 32,6 % (272,6 млн. лв.). В групата се отчитат разходите, определени по решение на общинския съвет, свързани с изграждането, ремонта и поддържането на уличната мрежа и осветлението, водоснабдяване, канализация, и други публични услуги, предоставяни на населението.

Европейски средства – през 2023 г. за група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство” изразходваните средства са 300,3 млн. лв., от които:

Оперативна програма „Околна среда” – 137,1 млн. лв. за групата (програмен период 2014-2020). Програмата, основни бенефициенти по която са общините, финансира дейности, свързани с опазване на водните ресурси, развитие на екологичната инфраструктура, подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води, подобряване управлението на отпадъците. Основен резултат е реализацията на мерки за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчните води, също така вследствие от инвестициите в рехабилитация на съществуващата инфраструктура се повишава ефективността на водоснабдителните мрежи и се намаляват загубите на вода.

По индикатор СО18 „Водоснабдяване: Допълнителен брой жители с достъп до подобро водоснабдяване“ се отчитат 232 157 лица, договорените проекти са с общата целева стойност от 2 142 957 лица. По показател СО19 „Пречистване на отпадъчните води: Допълнителен брой жители с достъп до подобро пречистване на отпадъчните води“ се докладват 793 970 е. ж., общата целева стойност на договорените възлиза на 2 250 329 е. ж. По показател 1.4. „Изградени/рехабилитирани/реконструирани ПСОВ“ се докладват общо 16 броя пречиствателни станции за отпадъчни води (Раднево, Банско, Тервел, Враца, Видин, Шумен, Варна – к.к. „Златни пясъци“, Айтос, Приморско-Китен, Асеновград, Добрич, Тутракан, Чирпан, Елхово, Ямбол и Плевен), понастоящем строителните дейности по реконструкцията на ПСОВ Смолян са приключили и обектът е въведен в експлоатация с издаден Акт образец 16, след валидиране на изпълнението и извършване на необходимите проверки, ще бъде отчетен и приносът на проекта към показател 1.4. По индикатор 1.5

„Нови/Актуализирани аналитични/програмни/стратегически документи“ са отчетени 15 броя, при заложена крайна цел от 18 бр. Целта на индикатор 1.3 „Водни тела с подобрен мониторинг на химичното състояние“ (173 бр. водни тела) е изцяло изпълнена чрез проект „Разработване и въвеждане на методи за анализ на води, седименти и биота и дооборудване на лаборатории“ на Изпълнителната агенция по околна среда“. Напредъкът по показателя за резултат 1.1. „Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство“ е 369 199 е. ж.

Оперативна програма „Региони в растеж” – 87,9 млн. лв. за групата (от които 0,2 млн. лв. са средства от програмен период 2007-2013 г.). Един от основните принципи на програмата е прилагането на балансиран и интегриран териториален подход. Нуждата от този подход се обуславя от регионалните различия между българските и средното за регионите на ЕС ниво, както и от напредналия процес на моноцентрично развитие на София и големите градове, което в дългосрочен план ще доведе до сериозни дисбаланси между различните части на страната, неизползване на потенциала на територията и увеличена миграция към големите градски центрове и навън към други държави членки на ЕС. Преодоляването на регионалните дисбаланси изисква мобилизиране на сериозни институционални и организационни ресурси, насочени към оптимизирането на жилищната политика, градоустройствените планове и инфраструктурата. Сред основните задачи за демографското развитие на страната, които са подкрепени от *Оперативна програма „Региони в растеж”*, са: развитие на устойчиви, динамични и сплотени градски центрове, свързани помежду си и допринасящи за благосъстоянието на заобикалящите ги по-слабо урбанизирани територии; разработване на програма за решаване на проблема с „гетоизацията“ чрез създаване на градоустройствени планове в кварталите с концентрация на бедност, рехабилитация на тези квартали, осигуряване на техническа инфраструктура и др.; устойчиво подобряване на жилищните условия за ромите чрез гарантиране на изпълнението на планове за действие и програми за подобряване на жилищните условия на ромите; подобряване на транспортната, търговската, социалната и други обслужващи инфраструктури.

Сертифицираните разходи към 31.12.2023 г. възлизат на 1 021 147 216,26 евро. (74,11 % от бюджета на приоритетната ос).

Европейски средства, отпуснати от ДФЗ-РА на общините (в качеството им на бенефициенти) – 52,5 млн. лв.

Разходи по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС - 21,9 млн. лв.

Група Б: „Опазване на околната среда”

Със ЗДБРБ за 2023 г. за група „Опазване на околната среда” по държавния бюджет са утвърдени средства в размер на 120,0 млн. лв. и са отчетени разходи в размер на 70,2 млн. лв. (58,5 % изпълнение на закона).

По бюджета на Министерство на околната среда и водите за 2023, г. в това функционално направление са усвоени средства в размер на 60,1 млн. лв., насочени към постигане на следните цели:

- ◆ Създаване на подходяща правна и стратегическа рамка, която отговаря на съвременните предизвикателства;
- ◆ Подпомагане на изграждането на екологична инфраструктура;
- ◆ Прилагане механизмите за превенция и контрол за намаляване на общия натиск от различните източници и дейности върху околната среда;
- ◆ Създаване на условия за съхранена природа, икономически растеж и повишен жизнен стандарт на обществото;

Към 31.12.2023 г. чрез бюджета на Министерството на регионалното развитие и благоустройството в това функционално направление са усвоени средства в размер на 2,1 млн. лв.

През отчетния период продължи изпълнението на договор за „Превантивни дейности, свързани с регистриране и мониторинг на свлачищните райони на територията на Република България и на районите с ерозионни процеси по Дунавското крайбрежие и абразионни процеси по Черноморското крайбрежие“, по който са изпълнени дейности, предвидени съгласно Индикативната годишна програма за изпълнение за 2023 г.

През отчетния период окончателно са изпълнени дейностите по сключени споразумения за финансово подпомагане на общини за изпълнение на геозащитни мерки и дейности на следните обекти, като същите са приключили в срокове по съответните споразумения и са извършени окончателни плащания по тях.

- Обект „Укрепване и възстановяване на път VTR2206 от км 5+000 до км 5+500 и определяне територия за геозащитни дейности в свлачищен район VTR 32.70295.01, землище на гр. Сухиндол“, община Сухиндол – споразумението е приключено, с издадено Разрешение за ползване № ДК-07-ВТ-19/20.04.2023 г. от ДНСК;

- Обект „Укрепване на свлачищен участък на път SFO 1471 /III -308/ Калугерово Видраре – Джурово - /I -3/ от км 8+210 до км 8+360, с. Манаселска река, община Правец“ – споразумението е приключено, с издадено Разрешение за ползване № ДК-07-Сф-32/13.03.2023 г. от ДНСК;

- Укрепване на новоформирано свлачище № TGV22.32620.01 и отводняване на част от общински път TGV2054 /III- 4802, н.к. Горско село-Илийно/ - Птичево при км 7+280, землището на с. Илийно, Община Омуртаг – споразумението е приключено, с издадено Разрешение за ползване № ДК-07-Т-09/27.06.2023 г. от ДНСК;

- Обект „Брегоукрепване в северната част на гр. Китен – първи етап“. Строително-монтажните работи на обекта са приключени и е издадено Разрешение за ползване № ДК-07-Б-2456/30.10.2023 г. от ДНСК;

- Укрепване свлачище на улица „Иван Вазов“ в село Гара Лакатник, с № SFO 43.14475-03, община Своге – споразумението е приключено, с издадено Разрешение за ползване № СТ-05-532/23.10.2023 г. от ДНСК;

- Укрепване свлачище на път SFO 3611 /II-16 Своге - Томпсън/ - Лесковдол при км 0+500“, с. Редина, с № SFO 43.62414-01 (стар № SFO 43.43390-03), община Своге - споразумението е приключено, с издадено Разрешение за ползване № СТ-05-600/29.11.2023 г. от ДНСК;

В процес на строителство са следните обекти, договорите за които са сключени през предходни години:

- Обект „Гр. Бяла – укрепване свлачище и брегоукрепване – първи етап“;
- Обект „Укрепване на свлачища в кв. 25, кв. 26, кв. 27 и кв. 28, с. Габровица, община Белово - първи етап“;

- Укрепителни мероприятия на дървета с прилежащи полегати и стръмни склонове в обхвата на имоти № 803, 804, 805, 806, 807 в кв. 62 по плана на с. Пиргово, ул. „Пиргос“, община Иваново;

- Укрепване на свлачище VRC27.44759.03 в ПИ 44759.501.484 по КККР на с. Лютидол, община Мездра;

Към 31.12.2023 г. по бюджета на Министерство на икономиката и индустрията в това функционално направление са усвоени средства в размер на 7,4 млн. лв. за техническа ликвидация и консервация на обекти от миннодобивния отрасъл и за саниране на околната среда.

През 2023 г. са предоставени трансфери за общини от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) за финансиране на дейности по изграждането на малки водоснабдителни обекти с цел осигуряване на оптимално количество и качество на населението, както и за канализационни мрежи и довеждащи колектори. Със средства по бюджета на ПУДООС са финансирани проекти в областта на управление на отпадъците за изграждане на интегрирана система от съоръжения за третиране на отпадъците, както и за закриване и рекултивация на общинските депа за битови отпадъци.

Основните разходи по КФП в група „Опазване на околната среда” са извършени **по бюджетите на общините**, като за годината те възлизат на 1 036,7 млн. лв. Текущите разходи са в размер на 894,8 млн. лв., което е със 187,7 млн. лв. повече или 126,5 % спрямо планираните със закона за 2023 г. Увеличението на текущите разходи по отчет спрямо разчетените по закон се дължи основно на ръста на отчетените разходи за издръжка и персонал. Съпоставени спрямо отчета за 2022 г., текущите разходи за тази група бележат ръст от 90,5 млн. лв. или 111,3 %, формиран основно от увеличението на разходите за персонал с 38,6 млн. лв. и на разходите за издръжка с 57,7 млн. лв. Следва да се отчете, че влияние върху нарастването на средствата за заплати оказва повишението на минималната работна заплата от 710 лв. през 2022 г. на 780 лв. от 01.01.2023 г. В структурата на текущите разходи се запазва високият относителен дял от 75,0 % на разходите за издръжка в общия размер на отчетените текущи разходи, който е свързан с финансирането на дейностите по поддържането на чистотата, озеленяването и благоустрояването, управление на дейностите по чистотата и отпадъците, и други, извършвани от фирми или от общински предприятия. Размерът на отчетените капиталови разходи е 141,9 млн. лв., което е изпълнение от 127,9 % спрямо планираните със закона и е с 35,1 млн. лв. повече от отчетените през 2022 г., което се дължи основно на увеличението на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи с 37,6 млн. лв. и на разходите за основен ремонт с 1,6 млн. лв., докато разходите за придобиване на земя бележат спад от 3,9 млн. лв. В групата се отчитат разходите, определени с решение на общинския съвет за дейностите по поддържане на чистота, озеленяване, пречистване на отпадъчни води, управление на отпадъците и други публични услуги с обществено значение.

Европейски средства – за група „Опазване на околната среда” изразходваните средства са 526,5 млн. лв., основно по **Оперативна програма „Околна среда”** (511,5 млн. лв.), като основна част от тях са от програмен период 2014-2020 г. Основна част от мерките, които се финансират, са насочени към зоните от Натура 2000. Предвиден е финансов ресурс по отношение на предизвикателствата, свързани с подкрепа за устойчивото управление и възстановяването на мрежата Натура 2000, възстановяване и опазване на влажните зони и реките, изготвяне на планове за управление, изграждане на капацитет за органите, отговорни за Натура 2000, както и за повишаване на осведомеността сред различните заинтересовани страни и преустановяване на загубата на биологично разнообразие. Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“ ще допринесе за осигуряване на условия за защита на най-ценните и застрашени видове и местообитания от мрежата Натура 2000 на територията на страната чрез изпълнение на дейности, заложи в Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000. Едни от основните дейности по програмата са свързани със секторите „Води“ и „Отпадъци“. Важни приоритети в сектор „Води“ са изграждане на ВиК инфраструктура и доизграждане и/или оптимизиране на мрежите за мониторинг на водите. В сектор „Отпадъци“ приоритетите са насочени към мерки за подобряване управлението на битовите отпадъци в съответствие с Националния план за управление на отпадъците. Част от финансовия ресурс по програмата е насочен към интервенции по превенция и управление на риска от наводнения и свлачища. В тази област се инвестират средства за: създаване на Национална система за управление на водите в реално време; мерки за въвеждане на решения за превенция и управление на риска от наводнения (в т.ч. екосистемно базирани решения);

мерки за превенция и управление на риска от свлачища. Друг основен приоритет по оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“ е подобряване качеството на атмосферния въздух (КАВ). В това направление се инвестират средства за: преглед и анализ на общинските програми за КАВ; подпомагане на компетентните органи при изготвянето/преработването, изпълнението и контрола на общинските програми и развитие и оптимизиране на системите за мониторинг на КАВ; мерки за намаляване на количествата фини прахови частици и азотни оксиди от основните източници на замърсяване.

По приоритетна ос 2 „Отпадъци“ изпълнението на показателите за физически напредък към 31.12.2023 г. е следното: По показател CO17 „Твърди отпадъци: Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци“ към 31.12.2023 г. се отчитат 120 678 тона/година (т/г.). На 27.10.2023 г. е сключен Административен договор за безвъзмездна финансова помощ с Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда, по който са предвидени дейности по закриване и техническа рекултивация на 32 броя общински депа за неопасни отпадъци, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановеното Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело C-145/14. В тази връзка по показател 2.4. „Завършена техническа рекултивация на депа, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановено Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело C-145/14“ се отчитат общо 69 бр. рекултивирани депа.

С изпълнението на операциите по програмата се отчита напредък и по специфичния показател за резултат 2.1 „Намалено количество на депонираните битови отпадъци“ -356 915,15 тона/година към 31.12.2023 г.

По приоритетната ос 4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища“. Към 31.12.2023 г. предварителните данни за изпълнението на показателите по оста са следните: за CO20 „Предотвратяване и управление на риска: Брой жители, които се ползват от мерки за защита от наводнения“ се докладват 150 237 лица. Прогнозната стойност на избраните операции по индикатор CO20 възлиза на 2 101 979 лица. За изпълнението на показател 4.1. „Райони със значителен потенциален риск от наводнения, в които населението няма готовност за адекватна реакция при наводнения“ са подписани 4 бр. АДФП, в резултат на което, районите с потенциален риск от наводнения, в които населението няма готовност за адекватна реакция са намалели с 99 броя. Към края на м. декември 2023 г. по показател 4.2 „Население в риск от свлачища“ се докладва намаление от 73 566 лица. Крайната цел за индикатор 4.3. „Установени центрове за повишаване готовността на населението за адекватна реакция при наводнения“ (6 бр.) е изцяло постигната в рамките на проект „Центрове за повишаване готовността на населението за реакция при наводнения“ на ГД ПБЗН в МВР. Постигнатата стойност за показател 4.4. „Укрепени свлачища“ е 32,90 ха.

По приоритетната ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух“- проектите адресират наказателната процедура срещу страната във връзка с превишенията на нивата на фини прахови частици. Подмяната на остарели средства за масов транспорт е с пряк принос за подобряване качеството на въздуха, като с приблизително 500 млн. лв. се доставят нови 385 бр. екологосъобразни превозни средства: 296 електрически автобуса, 60 тролея и 29 трамвая. По индикатор 5.3. „Население, обхванато от мерките за намаляване на количествата на ФПЧ10 и NOx“ към 31.12.2023 г. се отчитат 1 804 203 лица. Общата целева стойност на избраните операции за изпълнение на показател 5.3. е 3 120 610 лица, при 3 000 000 планирани за постигане към края на 2023 г. По индикатор 5.4. „Проекти, насочени към намаляване количествата на ФПЧ10 и NOx“ са сключени 20 бр. договори за предоставяне на безвъзмездна помощ по проекти, чрез които се минимизира замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта. Към края на м. декември 2023 г. постигнатият напредък по индикатора е 11 бр. За достигане на крайната цел на програмата (7001,15 тона/година, при базова стойност от 7 347,71 тона/година) по показател 5.1 „Количество на ФПЧ10“ са

избрани операции с обща прогнозна стойност от 697,65 тона /година, с което при успешно приключване на операциите, индикаторът ще бъде постигнат. До 31.12.2023 г. изпълнението е 7 337,02 т/г., като отчетеното намаление е 10,69 т/г.

Разходи по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС - 6,6 млн. лева.

2.4.7 Култура, спорт, почивни дейности и религиозно дело

Основната част от разходите по функция „Култура, спорт, почивни дейности и религиозно дело” са в група В „Култура” и група Б „Физическа култура и спорт”. В това функционално направление разходите са извършени основно от министерствата и ведомствата, БНТ, БНР, БТА, БАН и общините.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2023 г.	КФП	ДБ	ДВУ	БАН	БНР	БНТ	БТА	Общини	ДМП	ЕВРОП. СР/ВА
VII. КУЛТУРА, СПОРТ, ПОЧИВНИ ДЕЙНОСТИ И РЕЛИГИОЗНО ДЕЛО	1 520,8	484,0	0,002	6,2	65,2	102,2	16,3	664,1	12,1	170,6
A. ПОЧИВНИ ДЕЙНОСТИ	35,7	29,7		0,7	0,1	0,7		3,8		0,6
Текущи нелихвени разходи	32,9	28,3		0,6	0,1	0,7		3,1		0,1
Капиталови разходи	2,8	1,5		0,1	0,01			0,7		0,6
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина										
B. ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА И СПОРТ	289,0	87,3	0,002					198,2	0,1	3,4
Текущи нелихвени разходи	190,7	81,2	0,002					108,8	0,1	0,6
Капиталови разходи	98,3	6,1						89,4	0,1	2,8
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина										
B. КУЛТУРА	1 138,2	309,9		5,5	65,1	101,5	16,3	461,3	12,0	166,6
Текущи нелихвени разходи	899,3	295,4		5,2	58,4	86,6	13,4	423,1	6,5	10,7
Капиталови разходи	237,7	14,5		0,3	6,7	15,0	2,8	38,2	5,4	154,9
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	1,2							0,01	0,19	1,0
Г. РЕЛИГИОЗНО ДЕЛО	57,9	57,0						0,8		
Текущи нелихвени разходи	44,2	43,7						0,5		
Капиталови разходи	13,7	13,4						0,3		

Група А: „Почивни дейности”

Основната цел на публичните разходи за група „Почивни дейности” е подобряване условията за отдых на работещите. Предвидените със ЗДБРБ за 2023 г. разходи по **държавния бюджет** за тази група са в размер на 16,2 млн. лв. По отчет разходите за почивни дейности по държавния бюджет са в размер на 29,7 млн. лв., в т.ч. 28,3 млн. лв. текущи разходи. Разходите са за осигуряване на материално техническата база на почивните станции към НС, МС, МФ, МО, МОСВ, Министерство на земеделието и храните, МРРБ, БАН, БНТ, БНР и дейността на учебните и почивни бази на Прокуратурата, Върховния административен съд и Върховния касационен съд.

По **общинските бюджети** за дейностите в групата са усвоени 3,8 млн. лв., основно текущи разходи.

Група Б: „Физическа култура и спорт”

Отчетените разходи за група „Физическа култура и спорт” по бюджетите на **министерствата и ведомствата** за 2023 г. са в размер на 87,3 млн. лв. Отчетените разходи са по бюджета на Министерството на младежта и спорта (ММС) и представляват 92,6 % от разходите по уточнен план (94,3 млн. лв.). По-ниската сума разходи по касов отчет 87,3 млн. лв. спрямо реално отчетените за периода разходи – 93,8 млн. лв. е в резултат от възстановени през 2023 г. средства в размер на 6,6 млн. лв. по сключени договори през предходните години, в т.ч.: 1,2 млн. лв. по договори за финансиране на спортни дейности и 5,4 млн. лв. по договори за изграждане на физкултурни салони в училища в страната (ПМС № 32 от 2020 г.) и от капиталови трансфери за ремонт на спортни съоръжения. В процентно изражение реално отчетените разходи представляват 99,5% от разходите по уточнен план и са с 21,7 млн. лв. повече спрямо отчетените разходи за 2022 г. или ръст от 33,1 %.

Средствата по бюджета на ММС са усвоени за постигане на основните цели и приоритети по провежданите политики в областта на физическата култура и спорта:

- развитие на спорта за учащи и спорта в свободното време – насърчаване на учащите към физическа активност и системно практикуване на физически упражнения и спорт; създаване на условия и възможности за двигателна активност и практикуването на спорта от всички;
- развитие и утвърждаване на спорта за високи постижения като средства за повишаване престижа на нацията;
- реконструкция и модернизация на спортни обекти и съоръжения и привеждането им в съответствие с международните стандарти.

За периода по бюджета на ММС са отчетени **текущи разходи** в размер на 81,2 млн. лв. От отчетените текущи разходи с най-голям относителен дял са разходите за финансиране на спортни дейности 95,2% /77,3 млн. лв./ – предоставени субсидии на юридически лица с нестопанска цел за подпомагане реализирането на дейности и проекти на спортни организации във връзка с развитието на физическото възпитание и спорта в страната. Средствата са изразходвани за реализиране на спортни дейности и проекти за развитие на спорта за учащи, спорта в свободното време и спорта за високи постижения.

➤ **За развитие на спорта за учащи и спорта в свободното време** са изразходени 6,5 млн. лв. , а след отчитане на възстановените средства 6,3 млн. лв.:

- финансиране на програми за развитие на спорта в свободното време – програми „Научи се да караш ски“, „Научи се да плуваш“, „Децата и спортния клуб“, „Тенисът – спорт за всички“ „Децата и бадминтона“, „Програма за развитие на детската лека атлетика в България“ – 1,3 млн. лв.;
- финансиране на проекти на спортни организации по програма „Спорт за децата в свободното време“ – 1,1 млн. лв.;
- подпомагане реализирането на проекти по програма „Спорт за деца в риск“, проекти на спортни организации за развитие на ученическия и студентския спорт по програма „Развитие на спорта за учащите“ и за организиране и провеждане на ученически игри за специалните училища – 1,2 млн. лв.;
- финансиране на проекти по „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“ – 1,9 млн. лв.;

- осигуряване на възможности за физическа активност, спортно-състезателна дейност и спортни резултати по „Програма за развитие на спорта за всички“ – финансово подпомагане на дейността на многоспортови федерации – 1,0 млн. лв.

/Възстановени средства от спортни организации – 0,2 млн. лв./.

➤ **За развитие на спорта за високи постижения** са изразходени 71,9 млн. лв., а по касов отчет след приспадане на възстановените средства 70,9 млн. лв.

- предоставено финансиране на спортни организации по договори за развитието на елитния спорт и за реализирането на други дейности в областта на спорта за високи постижения, в т. ч и за социално подпомагане и лечени на спортисти – 10,0 млн. лв.;

- финансиране на дейности по програма „Олимпийска подготовка, развитие на елитния спорт и развитие на олимпийския резерв“ – 29,2 млн. лв. ;

- финансово подпомагане на дейността на спортните клубове за развитие на спортните дейности – 13,3 млн. лв.;

- подпомагане организирането и провеждането на световни и европейски първенства на територията на Република България, включени в международния спортен календар – 12,1 млн. лв.;

- за подготовката на участието на българските делегации на Олимпийските и паралимпийски игри в Париж и участие в Европейски младежки олимпийски фестивали по олимпийски спортове и национални олимпийски фестивали, Зимните младежки олимпийски игри в Южна Корея и Европейските игри в Краков 2023– 1,4 млн. лв.;

- осигурено финансиране за кадрово осигуряване на спортните клубове– 5,9 млн. лв.

/Възстановени средства от спортни организации – 1,0 млн. лв./.

Разликата до общата сума на текущите разходи – 4 млн. лв., е усвоена за: награди на спортисти, медалисти и призьори от европейски и световни първенства, олимпийски игри и аналогични игри и първенства за хора с увреждания за постигнатите от тях спортни резултати и класирания, награди на треньори – 3,7 млн. лв.; разходи за персонал, издръжка и др. текущи разходи – 0,3 млн. лв.

За 2023 г. по бюджета на ММС в група „Физическа култура и спорт“ са отчетени капиталови разходи в размер на 11,9 млн. лв., а след приспадане на възстановените разходи (5,4 млн. лв.) – 6,5 млн. лв. и включват 11,4 млн. лв. са за придобиване на дълготрайни активи и 0,5 млн. лв. предоставени трансфери на организации с нестопанска цел за основен ремонт и обновяване на спортни обекти. За първа година стартира Националната програма за споделено финансиране на инвестиционни спортни проекти с финансов ресурс от 9,9 млн. лв. (ПМС № 350 от 2023 г.)

/Възстановени средства в размер на 5,4 млн. лв. за минал период от време – по сключени договори през 2020 г. за изграждане и оборудване на физкултурни салони в училища в страната (ПМС № 32 от 2020 г.) и възстановени капиталови трансфери/.

С реализираните дейности са постигнати основните цели по провежданите от ММС политики в областта на спорта за високи постижения, издигане на спортния престиж на нацията, за развитието на спорта за учащи и спорта в свободното време, и за приваждането на спортните обекти и съоръжения във вид, отговарящ на съвременните международни стандарти.

По бюджетите на общините за група „Физическа култура и спорт“ са усвоени средства в размер на 198,2 млн. лв., при планирани 89,7 млн. лв.

В групата – за *делегираните от държавата дейности* са отчетени текущи разходи в размер на 3,3 млн. лв., които представляват предоставени целеви средства от централния бюджет на общините за подпомагане на физкултурата и спорта в общинските детски градини

и училища, в изпълнение на ПМС № 230 от 2023 г. за одобряване на допълнителни разходи/трансфери за 2023 г. за изплащане на минимални диференцирани размери на паричните средства за физическа активност, физическо възпитание, спорт и спортно-туристическа дейност. По отчетни данни за 2023 г. общините са дофинансирани държавните дейности със собствени приходи общо в размер на 0,6 млн. лева.

В *местните дейности* в групата са отчетени текущи разходи в размер на 105,1 млн. лв. или с 60,1 млн. лв. повече спрямо закона, което се дължи предимно на отчетените в повече предоставени субсидии от общините на спортни клубове и организации, както и на изплатените в повече средства за персонал в резултат на повишението на минималната работна заплата от 710 лв. през 2022 г. на 780 лв. от 01.01.2023 г. Спрямо отчетените за 2022 г., текущите разходи се увеличават с 14,2 млн. лв. Тук се включват разходите за издръжка на детски и специализирани спортни школи, спортни бази за спорт за всички.

Отчетените общо капиталови разходи по групата са в размер на 89,4 млн. лв., които са основно за местни дейности.

Европейски средства – в групата са изразходвани 3,4 млн. лв., от които 1,6 млн. лв. са средствата, отпуснати от ДФЗ-РА за общините (в качеството им на бенефициенти) и 1,8 млн. лв. са разходи по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС.

Група В: „Култура”

Разходите за 2023 г. за група „Култура” по КФП са 1 138,2 млн. лв., отчетени основно по следните бюджетни системи: държавен бюджет, бюджетите на общините и бюджетите на БНТ и БНР. Основните цели на публичните разходи в областта на културата са насочени към създаване условия за устойчиво развитие на българската култура и изкуство, опазване на културно-историческото наследство, популяризиране достиженията на българските творци и повишаване конкурентоспособността на културния продукт.

Общо предвидените със ЗДБРБ за 2023 г. разходи за група “Култура” по бюджетите на **министерствата и ведомствата** са в размер на 288,2 млн. лв., в т.ч. текущи разходи – 269,2 млн. лв. Средствата са предназначени за финансиране на част от дейностите за култура на Министерство на културата, на Държавна агенция „Архиви” към Министерски съвет, на Министерство на външните работи, Министерство на отбраната и Министерство на образованието и науката. Отчетените разходи са 309,9 млн. лв., в т.ч. капиталови разходи – 14,5 млн. лева.

Разходите по бюджета на **Българската академия на науките** по функция “Култура” в размер на 5,5 млн. лв. са извършени за Института по експериментална морфология, патология и антропология с Националния природонаучен музей и Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей.

Отчетените разходи на **Българската национална телевизия** в размер на 101,5 млн. лв. са за подготовка, създаване и разпространение на национални, сателитната и регионални програми.

Отчетените разходи на **Българското национално радио** в размер на 65,1 млн. лв. са използвани за подготовка, създаване и разпространение на национални и регионални програми, международна програма „Радио България“ и интернет радио.

Отчетените разходи на **Българската телеграфна агенция** в размер на 16,3 млн. лв. са предназначени за финансиране на дейностите, които агенцията осъществява като национален независим информационен институт на Република България.

В група „Култура” по **бюджетите на общините** са отчетени разходи в размер на 461,3 млн. лв., от които текущи 423,1 млн. лв. и капиталови 38,2 млн. лв. Изпълнението на общо разходите в групата спрямо предвидените по закон е 129,3 %.

Отчетените текущи разходи за *делегираните от държавата дейности* за 2023 г. са в размер на 209,9 млн. лв., което е с 16,4 млн. лв. повече от закона, от които 10,8 млн. лв. са във връзка с предоставените допълнителни средства за финансова подкрепа на музеите, художествените галерии и библиотеките с регионален характер чрез увеличаване с до 8 на сто и на читалищата с увеличение до 4 на сто на стойностните показатели на стандартите за тяхното финансиране, включително за възнагражденията на персонала. В делегираните от държавата дейности се отчитат разходите за персонал и издръжка на библиотеките, музеите и художествените галерии с регионален характер и на читалищата. С най-голям относителен дял са отчетените субсидии за читалищата в размер на 112,3 млн. лв. или 53,5 % спрямо общия размер на текущите разходи за делегираните държавни дейности.

По отчетни данни за 2023 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи общо в размер на 27,5 млн. лева.

В *местните дейности* от група „Култура“ са отчетени текущи разходи в размер на 189,5 млн. лв. или с 62,8 млн. лв. повече спрямо разчетените по закон средства, което произтича главно от направените с 44,0 млн. лв. повече разходи за издръжка местните дейности по култура, които общините осъществяват с техни собствени приходи. В отчета за местни дейности се включват разходите за общински театри, филхармонии, оркестри и ансамбли, музеи, художествени галерии с местен характер, градски библиотеки, обредни домове и зали, зоопаркове и други дейности по културата.

Европейски средства - изразходваните средства в група „Култура“ са 166,6 млн. лв. От тези разходи 139,2 млн. лв. са по **Оперативна програма „Региони в растеж“** (основно от програмен период 2014-2020 г.), 13,4 млн. лв. са по **др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС** и 5,4 млн. лв. са отпуснати от ДФЗ-РА за общините (в качеството им на бенефициенти).

Група Г: „Религиозно дело“

Съгласно чл. 28, ал. 2 от Закона за вероизповеданията разпределението на държавната субсидия се одобрява ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България в зависимост от броя на самоопределилите се лица към съответното вероизповедание към общия брой преброени лица при последното преброяване на населението по данни на Националния статистически институт. Със ЗДБРБ за 2023 г. за група „Религиозно дело“ по КФП са предвидени 51,4 млн. лв., а са усвоени 57,9 млн. лв. (в т. ч. 44,2 млн. лв. са текущи разходи), от които 0,8 млн. лв. са разходите по общинските бюджети.

2.4.8 Икономически дейности и услуги

Тази функция отразява ангажименти по извършване на структурните реформи и взаимоотношенията на бюджета с реалния сектор. Основен механизъм на тези взаимоотношения са програмите по финансиране и субсидиране на отделните подотрасли, както и издръжката на администрациите, ангажирани в този процес.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2023 г.	КФП	ДБ	БАН	Общини	ДМП	ЕВРОП. СР/ВА	ФСЕС	ДПУСЯ
VIII. ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ	10 671,8	3 872,6	2,1	1 052,4	4,9	2 826,6	2 903,4	9,9
A. МИННО ДЕЛЮ, ГОРИВА И ЕНЕРГИЯ	3 388,7	-362,9		0,04	0,5	847,7	2 903,4	
Текущи нелихвени разходи	3 384,5	-367,0		0,04	0,5	847,7	2 903,3	
Капиталови разходи	4,2	4,1		0,003		0,005	0,1	
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина								

Б. СЕЛСКО СТОПАНСТВО, ГОРСКО СТОПАНСТВО, ЛОВ И РИБОЛОВ	1 738,4	1 112,6		35,1		590,6	
Текущи нелихвени разходи	1 345,0	1 091,8		34,6		218,6	
Капиталови разходи	393,4	20,9		0,5		372,0	
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	0,03					0,03	
В. ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ	4 944,0	3 029,5		824,0	0,05	1 090,5	
Текущи нелихвени разходи	2 549,5	2 032,0		499,7	0,004	17,8	
Капиталови разходи	2 394,1	997,5		324,3	0,05	1 072,3	
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	0,4					0,4	
Г. ПРОМИШЛЕНОСТ И СТРОИТЕЛСТВО	4,8	2,9			0,03	1,9	
Текущи нелихвени разходи	4,7	2,8			0,03	1,9	
Капиталови разходи	0,1	0,04				0,1	
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина							
Д. ТУРИЗЪМ	48,5	19,7		11,8		17,1	
Текущи нелихвени разходи	43,3	19,6		10,2		13,5	
Капиталови разходи	5,2	0,04		1,6		3,6	
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	0,02					0,02	
Е. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ ПО ИКОНОМИКАТА	547,4	70,8	2,1	181,5	4,3	278,8	9,9
Текущи нелихвени разходи	356,4	67,8	2,1	165,4	3,6	109,2	8,4
Капиталови разходи	177,7	3,0	0,01	16,0	0,7	156,4	1,5
Пред. тек. и кап. тр/ри за чужбина	13,3			0,1	0,01	13,2	

Група А: „Минно дело, горива и енергия”

Със ЗДБРБ за 2023 г. в група „Минно дело, горива и енергия” по **държавния бюджет** са предвидени 57,1 млн. лв., а разходите по уточнен план са в размер на (-)361,8 млн. лв. Предвидените със ЗДБРБ за 2023 г. средства са за реализиране на политиката на правителството, насочена към постигане на устойчиво и конкурентоспособно енергийно развитие. Достигнатите по УП разходи (-)361,8 млн. лв. са резултат от планираните 56,3 млн. лв. разходи, предвидени за финансиране на извършваните от министерството дейности в групата, 0,5 млн. лв. за финансиране на проекти от Модернизационния фонд и възстановените на основание ПМС № 138 от 2023 г., ПМС № 165 от 2023 г. и ПМС № 201 от 2023 г. средства (- 418,6 млн. лв.) по бюджета на Министерството на енергетиката за 2023 г. от сметката за чужди средства по чл. 3, ал. 3 от ПМС № 492 от 2022 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на енергетиката за 2022 г.

За 2023 г. отчетените разходи по държавния бюджет в групата са в размер на (-) 362,9 млн. лв. и са резултат от извършените 55,7 млн. лв. разходи за финансиране дейността на Министерството на енергетиката в Група МДГЕ и от възстановените в изпълнение разпоредбите на ПМС № 138 от 2023 г., ПМС № 165 от 2023 г. и ПМС № 201 от 2023 г. на 418,6 млн. лв. по бюджета на Министерството на енергетиката от сметката за чужди средства по чл. 3, ал. 3 от ПМС № 492 от 2022 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на енергетиката за 2022 г.

С изразходваните през годината 55,7 млн. лв. Министерството на енергетиката е реализирало политиката в областта на енергетиката, като усвояването на средствата е насочено към постигане на следните резултати:

- гарантиране на енергийната сигурност на страната, чрез проучване на нови райони за снабдяване с горива, проучване на нови технологии, по-нататъшно разработване на местните ресурси и подобряване на инфраструктурата за достъп до нови източници

на снабдяване, в т.ч. изграждане на междусистемни газови връзки на България със съседните страни и др.

- пълна либерализация на пазарите на електроенергия и газ и интегрирането им в Общия европейски енергиен пазар;
- установяване на по-чисто и ефективно производство на енергия чрез по-рационално използване на изкопаемите и възобновяеми източници /ВИ/;
- минимизиране влиянието на производството, преноса и използването на енергия върху околната среда, подобряване управлението на естествените ресурси;
- развитие на нови икономически ефективни проекти, създаващи възможност за екологично нисковъглеродно производство на енергия, без предоставяне на държавни или корпоративни гаранции.
- ограничаване на външната зависимост от енергиен внос чрез диверсификация на енергийните доставки, енергоспестяване и насърчаване на използването на местни ресурси и енергия от ВИ;
- насърчаване на местното устойчиво развитие чрез подкрепа на енергоспестяването;
- качествено и сигурно задоволяване потребностите на обществото от енергия и енергийни ресурси, съобразено с изискванията за надеждност, безопасност и опазване на околната среда;
- дългосрочна енергийна сигурност на страната при ефективно използване на енергията и енергийните ресурси и устойчивост на енергийния сектор;
- запазване и развитие капацитета на ядрената енергетика, в т.ч. продължаване живота на блокове 5 и 6 на АЕЦ „Козлодуй“ и др.
- компенсация на високите цени на енергийните ресурси и горивата.

Отчетените разходи на **Фонд "Сигурност на електроенергийната система"** са в размер на 2 903,4 млн. лв., които спрямо включените в КФП 4 142,6 млн. лв. са изпълнени на 70,1 %. С основната част от тях са платени средства за компенсиране високите цени на енергията по одобрени от Министерския съвет програми, за покриване на разходите, извършени от обществения доставчик (на ел. енергия), произтичащи от задълженията му по чл. 93а и 94 от Закона за енергетиката /ЗЕ/, за предоставяне на премия на производителите по чл. 162а от ЗЕ и производител с обект на обща инсталирана мощност 500 kW и над 500 kW по Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ), включително за минали регулаторни периоди и за лихви, договорени с рамково споразумение между фонда и кредитна или друга финансираща институция за финансиране на проекти за енергийна ефективност.

Европейски средства - изразходваните средства в група „Минно дело, горива и енергия“ са в размер на 847,7 млн. лв. и са основно по **Оперативна програма „Околна среда“** (програмен период 2014-2020 г.)

Група Б: „Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов“

Със ЗДБРБ за 2023 г. за група „Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов“ по **държавния бюджет** са предвидени средства в размер на 1 083,1 млн. лв. От тези средства 630,3 млн. лв. са утвърдени по бюджетите на министерствата и ведомствата, като през годината са усвоени 1 112,6 млн. лв. Одобрените средства са изразходвани чрез бюджетите на Министерство на земеделието и храните и ДФ „Земеделие“. През 2023 г. по бюджета на Министерство на земеделието и храните за тази група са отчетени общо 253,4 млн. лв.

Приоритетните политики, изпълнявани от Министерството на земеделието и храните, чрез бюджета на министерството и на Държавен фонд „Земеделие“ са: борбата със заразни и паразитни болести; събиране и унищожаване на високо рискови отпадъци; закупуване на ваксини и диагностикуми; покупка на противоградони ракети за борба с градушките; охрана

и възпроизводство на горите; издръжка на горската и ловна стража с оглед опазване на горите и дивеча; опазване, възстановяване и подобряване на почвеното плодородие и екологичните функции на почвената покривка; развитието на лозаровинарския сектор в страната, съгласно изискванията на ЕС; опазване селекцията в животновъдството с оглед подобряване породата им; контрол на зърното и фуража; опазване и възпроизводство на рибата и аквакултурите, опазване и обогатяване на рибните ресурси в страната; изпитване, изследване и сертифициране на земеделската и горска техника; сортоизпитване, сертифициране и контрол на посевния и посадъчен материал; опазване на страната от проникването и разпространяването на вредители по растенията и растителните продукти; за субсидиране цената на водата за поливни нужди.

Средствата изразходвани през 2023 г. за реализиране на **национални политики в сектора чрез бюджета на Държавен фонд „Земеделие“** са в размер на 734,7 млн. лв. и са за развитие на селските райони, за селскостопански пазарни механизми, за директни плащания и мерки за специфично подпомагане, за държавни помощи, национални доплащания и САПАРД, за рибарство и аквакултури. Най-голяма част от средствата са изразходени за осъществяване на държавно подпомагане под формата на държавни помощи (601,4 млн. лв., в т.ч. 170 млн. лв., изплатени през м. септември 2023 г., за осигуряване на подкрепа на земеделските стопани по национални мерки и компенсации на увеличените цени на енергоносители, фуражи и др., в съответствие с ПМС №125/2023 г.), следвани от преходна национална помощ за тютюн (69,8 млн. лв.) и преходна национална помощ за животни (53,1 млн. лв.). Одобрените схеми за преходна национална помощ са предварително съгласувани с Европейската комисия (ЕК). Целта им е да приближи нивото на подкрепа на българските производители с останалите държави-членки и да повиши конкурентоспособността им. Схемите се определят от Министерството на земеделието и храните съобразно водената политика, след одобрена нотификация от ЕК. Подпомагането по схемите за преходна национална помощ се извършва според разпоредбите на Наредба 3 за условията и реда за прилагане на схемите за директни плащания, като право на подпомагане по схемата за тютюн имат земеделски стопани, които са отглеждали тютюн, изкупен и премиран по реда на Закона за тютюна и тютюневите изделия.

Европейски средства - изразходваните средства в група „Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов“ са 590,6 млн. лв., включително разходите за национално съфинансиране. Основната част от тези разходи (563,5 млн. лв.) са извършени чрез *Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие“* за финансиране на мерки и програми, финансирани чрез Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, Европейския фонд за рибарство и Европейския фонд за гарантиране на земеделието.

Разходи по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС - 17,9 млн. лева.

По **общинските бюджети** в групата са изразходвани 35,1 млн. лв. Тези разходи са основно текущи – 34,6 млн. лв. и са за *местни дейности*, от които – разходи за издръжка – 53,8 % (18,6 млн. лв.) и разходи за персонал са 45,7 % (15,8 млн. лв.). Отчетените капиталови разходи са в размер на 0,5 млн. лв. и съставляват 77,7 % от разчетените по закон (0,7 млн. лв.) и 101,6 % спрямо отчетените за 2022 г. В групата се отчетат разходите, определени по решение на общинския съвет, свързани с охрана на земеделски имоти, горски площи, управление и регулиране на дейностите по горско стопанство, лов и риболов и други дейности по селско и горско стопанство.

Група В: „Транспорт и съобщения“

Със ЗДБРБ за 2023 г. за група „Транспорт и съобщения” по **държавния бюджет** са предвидени 3 825,0 млн. лв. Одобрените средства са за реализиране на следните приоритетни политики:

- ◆ Развитие, поддържане, модернизация и изграждане на пътната и железопътната инфраструктура, свързана с подобряване на транспортната достъпност;
- ◆ Организация и управление на транспорта, осигуряване на безопасност, сигурност и екологосъобразност;
- ◆ Развитие на съобщенията и информационните технологии.

Към 31.12.2023 г. отчетените разходи по бюджетите на министерствата и ведомствата в група „Транспорт и съобщения” са в размер на 3 029,7 млн. лв.

През 2023 г. по бюджета на Министерството на транспорта и съобщенията в група „Транспорт и съобщения” са усвоени средства в размер на 823,7 млн. лв. Стратегическите цели на транспортната политика през 2023 г. са повишаване на ефективността и конкурентоспособността на транспортния сектор, подобряване на транспортната свързаност и достъпност (вътрешна и външна) и ограничаване на отрицателните ефекти от развитие на транспортния сектор. Стратегическите цели на политиката в транспортния сектор са 3, които включват 9 стратегически приоритети:

- **Повишаване на ефективността и конкурентоспособността на транспортния сектор**
 - Ефективно поддържане, модернизация и развитие на транспортната инфраструктура
 - Подобряване на управлението на транспортната система
 - Развитие на интермодален транспорт
 - Подобряване на условията за прилагане на принципите на либерализация на транспортния пазар
 - Намаляване на потреблението на горива и повишаване на енергийната ефективност на транспорта
- **Подобряване на транспортната свързаност и достъпност (вътрешна и външна)**
 - Подобряване на свързаността на българската транспортна система с единното европейско транспортно пространство
 - Осигуряване на качествен и достъпен транспорт във всички райони на страната
- **Ограничаване на отрицателните ефекти от развитие на транспортния сектор**
 - Ограничаване на негативното въздействие на транспорта върху околната среда и здравето на хората
 - Повишаване на сигурността и безопасността на транспортната система.

Разходите за субсидии и други текущи трансфери за нефинансови предприятия предоставени чрез бюджета на **Министерство на транспорта и съобщенията** са в общ размер на 533,8 млн. лв., в т. ч. 194,8 млн. лв. за „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД получава субсидии от Държавния бюджет на основата на сключен дългосрочен договор за извършване на обществени превозни услуги в областта на железопътния транспорт на територията на Република България. Субсидията е предназначена за компенсирание на разликата между реализираните приходи и направените разходи за осъществяване на превозната услуга. Субсидията се предоставя по утвърден месечен график. Средствата за Национална компания „Железопътна инфраструктура” възлизат в размер на 270,8 млн. лв. за осигуряване на текущото поддържане и експлоатация на железопътната инфраструктура. В изпълнение на задължението за компенсирание на несправедливата финансова тежест от изпълнението на универсалната пощенска услуга през 2023 г. на „Български пощи“ ЕАД са изплатени 33,7 млн. лв. През 2023 г. за компенсирание на извършването на услугата от общ икономически интерес по разпространение на периодични печатни издания (вестници и списания) с

отстъпки на едро и дребно, директно или на абонаментна основа, на „Български пощи“ ЕАД са изплатени 27,6 млн. лв.

На „България Хели Мед Сървиз“ ЕАД са предоставени 4,5 млн. лв. за извършване на услуга от общ икономически интерес – полети за осигуряване на въздушен транспорт с вертолети за нуждите на спешната медицинска помощ, организирана от държавата при условията и по реда на Регламент (ЕС) № 965/2012 на Комисията от 5 октомври 2012 година за определяне на технически изисквания и административни процедури във връзка с въздушните операции в съответствие с Регламент (ЕО) № 216/2008 на Европейския парламент и на Съвета от авиационен оператор със свидетелство за авиационен оператор и SPA.NEMS одобрение, издадено от главния директор на Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“.

С ПМС № 140/08.09.2023 г. за одобряване на допълнителни разходи/трансфери от резерва по чл. 1, ал. 2, раздел II, т. 5.1 от ЗДБРБ за 2023 г. за непредвидени и/или неотложни разходи за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия, на ДП „Пристанищна инфраструктура“ са предоставени 2,4 млн. лв. за преодоляване на последициите от бедствието с кораба „Вера Су“.

Чрез бюджета на **Комисията за регулиране на съобщенията** през 2023 г. са усвоени средства в размер на 29.1 млн. лв. за изпълнение на секторната политика в областта на далекосъобщенията чрез финансиране на дейности, свързани с регулирането и контролирането на далекосъобщителния, радиочестотния спектър и услуги на информационното общество.

През 2023 г. чрез бюджета на **Държавна комисия по сигурността на информацията** в това функционално направление е финансирана дейността на Специалната куриерска служба.

Чрез бюджета на **Министерството на електронното управление** през 2023 г. са усвоени средства в размер на 68,2 млн. лв. за финансово обезпечаване на дейностите в областта на електронното управление, електронните удостоверителни услуги, електронната идентификация, мрежовата и информационна сигурност, както и за поддържане на информационните системи и центрове.

Отчетените разходи **по общинските бюджети** за група „Транспорт и съобщения“ са в размер на 824,0 млн. лв., от които 499,7 млн. лв. текущи и 324,3 млн. лв. капиталови разходи. Отчетените текущи разходи за *делегираните от държавата дейности* са в размер на 177,8 млн. лв., от които 2,9 млн. лв. – за издръжка на фериботен комплекс – Белослав и 174,4 млн. лв. – предоставени субсидии от централния бюджет на общините за превоз на пътници по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони.

В *местните дейности* в групата са отчетени текущи разходи в размер на 321,6 млн. лв., които са с 39,5 млн. лв. повече спрямо планираните по закон – основните ръстове са в издръжката и субсидиите за нефинансови предприятия. Съпоставени с отчета за 2022 г., общо текущите разходи са с 6,0 млн. лв. повече. Увеличението е компенсирано и се дължи на: отчетените за 2023 г. разходи за субсидии за нефинансови предприятия с 33,0 млн. лв. в повече, разходи за персонал с 4,8 млн. лв. в повече, разходи за издръжка с 2,5 млн. лв. по-малко и разходи за текущи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата с 29,2 млн. лв. по-малко. Последните са по решения на общинските съвети на общините и няма хармоничност и закономерност при определяне на конкретния им размер за годината.

Отчетеният общ размер на разходите за тази група – 824,0 млн. лв. бележи увеличение със 167,4 млн. лв. спрямо отчета за 2022 г, дължащо се основно на увеличението на отчетените разходи за субсидии за нефинансови предприятия в размер на 42,5 млн. лв., както и на капиталовите разходи с 151,5 млн. лв.

Отчетените капиталови разходи общо са в размер на 324,3 млн. лв. В сравнение с планираните по закон те са със 192,4 млн. лв. повече, което се дължи основно на увеличението на разходите за основен ремонт с 216,7 млн. лв., докато разходите за придобиване на дълготрайни материални активи са с 5,9 млн. лв. по-малко от планираните, както и капиталовите трансфери, които са с 22,4 млн. лв. по-малко от заложените по закон. Спрямо отчета за 2022 г., отчетените общо капиталови разходи са със 151,5 млн. лв. повече, което е в резултат на увеличението на разходите за основен ремонт – със 165,7 млн. лв., докато останалите разходи за придобиване на нефинансови активи (с изключение на разходите за придобиване на нематериални дълготрайни активи, които нарастват незначително), бележат намаление. В тази група се отчитат разходите за поддържане, основен ремонт и изграждане на четвъртокласната пътна мрежа на общините и прилежащата към нея инфраструктура, както и придобиването от общините на транспортни средства за осъществяване на междуградски и вътрешноградски превози, организация и контрол по транспорта и други дейности.

Европейски средства – в група „Транспорт и съобщения“ изразходваните средства са в размер на 1 090,5 млн. лв. (в т.ч. капиталови разходи 1 072,3 млн. лв.), основно по следните оперативни и др. програми:

Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“ - 706,0 млн. лв. (програмен период 2014-2020 г.) - програмата финансира мащабни инфраструктурни проекти. Инвестициите в това функционално направление са концентрирани основно върху завършване на приоритетните железопътни и пътни направления и насърчаване на мултимодалния транспорт – изграждане на интермодални терминали и подобряване на връзките на пристанищата и летищата с пътната и железопътната мрежа. С постепенното завършване на модернизацията на направленията на Трансевропейската транспортна мрежа ще се постигне по-добра интеграция на националната мрежа в тази на ЕС, както и подобряване на връзките със съседните страни. В рамките на оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“ 2014-2020 продължи финансирането на инвестиции във внедряване на интелигентни системи за управление на трафика, подобряване на безопасността и сигурността на транспорта. Също така продължи и изпълнението на проекти за развитие на транспортната система, които допринасят за ефективната свързаност на транспортната мрежа и премахването на участъци с недостатъчен капацитет в нея, намаляване на задръстванията, на нивата на шум и замърсяване, подобряване на безопасността и насърчаване употребата на екологосъобразни видове транспорт. През програмния период 2014 – 2020 г. по ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ 2014-2020 успяха да се реализират няколко големи инфраструктурни проекта, като по-значимите от тях са следните: *„Автомагистрала „Струма“ - Лот 3.1, Лот 3.3 и тунел Железница“*, *„Изграждане на АМ „Калотина-София“, лот 1 „Западна дъга на Софийски околоръстен път /СОП/“, фаза 2“*, *„Проект за разширение на метрото в София: Линия 3, Етап 1 - участък бул. „Владимир Вазов ЦГЧ – ул. Житница“ и „Проект за разширение на метрото в гр. София, Линия 3, Етап II - участък „ул. Житница– жк Овча купел – Околоръстен път“*, *„Рехабилитация на железопътната линия Пловдив – Бургас, Фаза 2“*, *„Модернизация на железопътната линия София - Пловдив: жп участък Елин Пелин – Костенец“ Фаза 1, „Автомагистрала Струма - Лот 3.2“ и Модернизация на железопътна линия София – Драгоман – сръбска граница, жп участък Волюяк – Драгоман.*

Одобрени са от ЕК изменения на апликационни форми на големи проекти по ОПТТИ и приключили ДБФП -3 броя изменения: Пловдив-Бургас, фаза 2; Волюяк-Драгоман, фаза1 и АМ „Струма“ Лот 3.1, Лот 3.3 и тунел Железница.

Сертифицираните разходи по ОПТТИ са в размер на 1 171 903 271,22 евро или 77,06 % от бюджета на програмата.

Оперативна програма „Околна среда” – изразходваните средства по тази програма в група „Транспорт и съобщения” са в размер на 148,6 млн. лева.

Оперативна програма „Региони в растеж” (99,7 млн. лв., основно от програмен период 2014-2020 г.) - Един от основните приоритети на тази оперативна програма е свързан с регионалната пътна инфраструктура. Дейностите са свързани с инвестиции в мрежата от първокласни, второкласни и третокласни пътища, за да се подобри свързаността и достъпността на второстепенните и третостепенните възли в трансевропейските мрежи за товари и пътници. Инвестициите ще допринесат за изпълнението на Стратегията за развитие на пътната инфраструктура в Република България 2014-2020 г.

Разходи по Плана за възстановяване и устойчивост на РБ – изразходваните средства през 2023 г. в група „Транспорт и съобщения“ са в размер на 37,1 млн. лв. Транспортната свързаност е една от приоритетните теми в Плана за възстановяване и устойчивост. Интервенциите в транспортна свързаност са планирани така, че да допринасят за декарбонизацията на сектора, а реформаторските и инвестиционни намерения имат за цел и подобряването на бизнес средата. Изработена е Национална рамка за политика за развитие на пазара на алтернативни горива в транспортния сектор и за разгръщането на съответната инфраструктура – предложени са прогнозни цели, възможности и потенциални мерки по отношение на зарядната инфраструктура за превозните средства с електрическо и водородно задвижване. Усилията са насочени към намаляване на потреблението на горива и повишаване на енергийната ефективност на транспорта чрез насърчаване на използването на алтернативни горива, като са предвидени мерки за постигане на тази цел. В Националната програма за развитие България 2030 – в Приоритет „Транспортна свързаност“ е включена област на въздействие „Въздействие на транспорта върху околната среда и здравето на хората“, към която ще бъдат набелязани мерки за насърчаване употребата на горива и енергия от алтернативни и възобновяеми енергийни източници. Усилията ще бъдат насочени към разгръщане на електрическата мобилност, развитие и стимулиране използването на обществения електрически транспорт, както и на зарядната инфраструктура в градските райони. Други приоритети в това функционално направление са свързани с: извършване на реформа в обслужването на пътници с железопътен транспорт в крайградските и междурегионални направления, чрез закупуване на нов подвижен състав; подобряване на безопасността на движение по пътищата в Република България чрез създаване на условия за устойчиво управление на пътната безопасност; "Зелена мобилност" - пилотна схема за подкрепа на устойчивата градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи; Реформа за устойчива градска мобилност и други.

Разходи по др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС – 62,0 млн. лв.

Европейски средства, отпуснати от ДФЗ-РА – 33,3 млн. лв., които са основно за общините (в качеството им на бенефициенти).

Група Г: „Промисленост и строителство”

С разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. по група „Промисленост и строителство” са утвърдени средства в размер на 3,2 млн. лв. Одобрените средства са за реализиране на политиката на правителството, насочена към постигане на устойчиво икономическо развитие и конкурентоспособност на българската икономика. Министерство на иновациите и растежа работи за изграждане на конкурентноспособна икономика, която ще осигури растеж и развитие на регионите в България, насърчаване и ускоряване на иновациите и инвестициите в цялата страна и във всички сектори на икономиката. Важни аспекти на политиките на министерството са да бъдат стимулиране на инвестиционната активност и ускорен ръст на

износа, насърчаване на инвестициите в технологични и иновативни производства, позициониране на българските компании на международните пазари, подкрепа за иновативни стартиращи компании и трансфер на технологии.

По бюджетите на **министерствата и ведомствата** в групата са отчетени разходи в размер на 2,9 млн. лева.

Ангажирано с изпълнението на държавната политика в областта на промишлеността и строителството през 2023 г. и отговорно за постигнатите резултати е Министерството на иновациите и растежа.

Група Д: „Туризм“

По група „Туризм“ с разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. на консолидирано ниво са предвидени 133,6 млн. лв.

Със ЗДБРБ за 2023 г. по група „Туризм“ за **министерствата и ведомствата** са предвидени средства в размер на 24,3 млн. лв. и са извършени разходи в размер на 19,7 млн. лв., насочени към постигане на следните резултати:

- ◆ Популяризиране на българския туристически продукт чрез участие с национални и информационни щандове на международни туристически изложения в България и в чужбина.
- ◆ Осъществяване на комуникационни кампании на основни целеви пазари с цел утвърждаване на позитивния имидж на България като дестинация и насърчаване на избора ѝ от целевите групи.
- ◆ Популяризиране на специализирани видове туризъм и организиране на експедиентски и журналистически турове, включително чрез промотиране на тематични туристически маршрути
- ◆ Акции по насърчаване на продажбите с големи чуждестранни туроператори, авиокомпани, сдружения и др.
- ◆ Сътрудничество на Република България с международните органи и организации в областта на туризма
- ◆ Подготовката и разпространението на рекламни материали и мултимедийни продукти и както и провеждане на PR мероприятия;
- ◆ Провеждането на ефективна реклама в страната и чужбина на туристическите райони, съобразно тяхната специфика;
- ◆ Организиране на международни туристически борси, панаири и изложения;
- ◆ Концесионна дейност - отдаване на морските плажове на концесия и под наем и последващ контрол по изпълнението по договорите.

Отговорното министерство, което е ангажирано с изпълнението на държавната политика в областта на туризма през 2023 г. е Министерството на туризма.

За група „Туризм“ по **общинските бюджети** са отчетени разходи в размер на 11,8 млн. лв., представляващи основно текущи разходи. Изпълнението на общо разходите по отчет спрямо закона възлиза на 126,4 %. Съпоставени спрямо отчета за 2022 г. отчетените общо разходи бележат изпълнение в размер на 123,9 %. Спрямо предходната година изпълнението при капиталовите разходи е 225,0 %, следвани от разходите за субсидии за организации с нестопанска цел (предоставяни от общините на туристически клубове и дружества) – 175,4 % изпълнение, разходи за издръжка – 117,1 % изпълнение, разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности – 112,5 % изпълнение, разходи за персонал (заплати, други възнаграждения за персонала и осигурителни вноски) – 109,3 % изпълнение.

Увеличението при капиталовите разходи спрямо отчетените за 2022 г. се дължи основно на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (увеличение спрямо

закона и отчета) и на разходите за основен ремонт (ръст спрямо отчета). Високият ръст на капиталовите разходи, както и на разходите за субсидии за организации с нестопанска цел, в сравнение с ръста на останалите разходи при съпоставка с отчета за 2022 г., е показателен за нарастване на ролята на туризма, който ще придобива все по-важно значение за икономическото развитие на общините. В тази група се отчитат разходите за издръжка на туристическите бази, специализирани спортно-туристически школи, за развитието и популяризирането на туризма, изграждане на инфраструктура към туристически обекти, туристически бази, екопътеки и др

Европейски средства – в група „Туризмъ” изразходваните средства са в размер на 17,1 млн. лв., от които разходи по *др. програми и проекти, финансирани от фондове и институции на ЕС* – 12,7 млн. лв., по *ОП „Региони в растеж“* – 2,0 млн. лв. и *европейски средства, отпуснати от ДФЗ-РА* за общините (в качеството им на бенефициенти) – 1,8 млн. лева.

Група Е: „Други дейности по икономиката”

Целта на публичните разходи в областта на другите дейности по икономиката е финансовото осигуряване на извършваната от министерствата и ведомствата издателска дейност, издръжката на обекти, предназначени за представителни и социални нужди – почивни бази, оздравителни комплекси и др., осъществяването на дейностите в областта на метрологията и техническия надзор, на приватизацията и следприватизационния контрол, на патентната дейност, на дейностите по акредитиране на лаборатории и органи, на дейности, свързани с политиката в областта на обществените поръчки и др.

Разчетените със ЗДБРБ за 2023 г. разходи в група „Други дейности по икономиката” по **държавния бюджет** са в размер на 154,4 млн. лв., от които за министерства и ведомства (вкл. НС) са утвърдени 56,9 млн. лв. Тези средства са за реализиране на една от политиките на правителството, свързана с устойчивото развитие и конкурентоспособност на българската икономика.

За отчетния период разходите за групата по държавния бюджет са в размер на 70,8 млн. лв., от които по централния бюджет 14,8 млн. лв. и по бюджетите на министерствата и ведомствата (вкл. НС) – 56,0 млн. лева.

В разходите по централния бюджет са включени и разходите за изплащане на вноската на Република България в Европейския фонд за развитие (ЕФР) в размер на 9,0 млн. лв.

В тази група ДП „УСЯ” е извършило разходи в размер на 9,9 млн. лв. от предвидените 22,8 млн. лв. със ЗДБРБ за 2023 г. в изпълнение на основната си дейност по комплексното управление и стопанисване на приетите язовири

През 2023 г. с изразходваните средства по бюджетите на министерства и ведомства в групата са финансирани следните дейности:

- ◆ издръжка на обекти, предназначени за представителни и социални нужди – почивни бази, оздравителни комплекси и др.;
- ◆ по Споразумение между правителството на Република България и Международна банка за възстановяване и развитие от 12.04.2019 г. за предоставяне на подкрепа за офис на Световната банка в Република България
- ◆ други дейности (в т.ч. отпечатване на ценни книжа) към МФ, на вестник „Българска армия” към МО; педагогически издания към МОН и др.;
- ◆ подобряване на бизнес климата чрез ефективен контрол на регулативните режими (осъществяване на дейности в областта на метрологията и техническия надзор, в областта на акредитирането на лаборатории и органи, в областта на обществените поръчки и др.); стимулиране на износа, повишаване на икономическата активност и съответно заетостта в страната; финансирани са дейности, свързани с подобряване на

бизнес средата, условията за инвестиции, иновации, високите технологии и предприемаческата активност.

- ◆ осигуряване закрила на индустриалната собственост;
- ◆ организиране и осъществяване процеса на приватизация в случаите, предвидени в Закона за приватизация и следприватизационен контрол и на следприватизационния контрол по договорите за приватизация, както и уреждане на начина за определяне и публично оповестяване на държавната политика в областта на публичните предприятия, въвеждането на стандарти за добро корпоративно управление на публичните предприятия и задълженията за оповестяване и прозрачност на дейността на публичните предприятия и органите им за управление, предвидени в Закона за публичните предприятия.

Отговорните институции (в т.ч. министерства и ведомства), които са ангажирани с изпълнението на държавната политика в областта на други дейности по икономиката през 2023 г. са Народно събрание, МС, МФ, МО, МОН, МИИ, бюджетни организации, чиито ръководители са второстепенни разпоредители с бюджет към министъра на икономиката и индустрията (Държавна агенция за метрологичен и технически надзор, Български институт по метрология, Агенцията за публичните предприятия и контрол, Патентно ведомство, Изпълнителна агенция „Българска служба за акредитация“), Българска академия на науките, Държавно предприятие „Управление и стопанисване на язовири“ и други.

Разходите за група „Други дейности по икономиката“, отчетени **по общинските бюджети**, са в размер на 181,5 млн. лв. (основно в местните дейности). Отчетените разходи са 130,9 % спрямо закона за 2023 г. и 114,2 % спрямо отчетените за 2022 г. В *делегираните от държавата дейности* в тази група в текущи разходи са отчетени средствата, предоставени на общините от одобрените допълнителни трансфери за 2023 г. по бюджетите на общините за покриване на част от транспортните разходи за доставка на хляб и основни хранителни продукти в планински и малки селища с население до 500 жители (без курортите) по реда на чл. 15 от ПМС № 108 от 2023 г.

Текущите разходи по отчет за *местните дейности* са в размер на 164,2 млн. лв., което е с 32,4 млн. лв. повече от разчетените със закона, а спрямо отчета за 2022 г. увеличението им е с 18,8 млн. лв. и се дължи предимно на увеличението на разходите за персонал и издръжка.

Отчетените капиталови разходи в групата са в размер на 16,0 млн. лв., което е с 9,2 млн. лв. повече от планираните по закон и с 3,7 млн. лв. повече от отчетените през 2022 година.

В тази група се отчитат разходите за изграждане и поддържане на общински пазари и тържища, помощни стопанства, приюти за безстопанствени животни и други разходи по решение на общинския съвет.

Във функция „Икономически дейности и услуги“, група „Други дейности по икономиката“ за ДП „УСЯ“ предвидените разходи за 2023 г. са в размер на 22,8 млн. лв. Извършените разходи през годината от предприятието са в размер на 9,9 млн. лв в изпълнение на основната дейност по комплексното управление и стопанисване на приетите язовири.

Европейски средства – изразходваните средства в групата са в размер на 278,8 млн. лв., основно по следните оперативни програми:

Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ – 84,6 млн. лв. (основно от програмен период 2014-2020 г.). Главна цел на програмата е развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар. За реализирането на основната цел програмите финансират дейности, свързани с насърчаване

на иновациите и повишаване на ефективността на предприятията, подобряване на бизнес средата и други.

Чрез възможностите, които предоставя Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност” 2014-2020 г. за финансиране с финансови инструменти в областта на предприемачеството, се стимулира създаването на нови предприятия, успешното реализиране на нови бизнес идеи, успешното и ускоряващо развитие на съществуващи предприемачески фирми, водещи до икономическа стабилизация и растеж, респективно до създаването на нови работни места, като се компенсира частично идентифицирания в предварителната оценка на прилагането на финансовите инструменти недостиг от финансиране за малки и средни предприятия. Оперативната програма концентрира ресурси за подкрепа за намаляване на енергийната интензивност на предприятията (извън търговия и услуги) - повишаване на енергийната ефективност, както в производството, така и в сградния фонд, като специално внимание е насочено към преработващата промишленост, където ефектът от инвестициите се очаква да бъде най-осезаем. Очакваният принос на тези подкрепени действия се изразява в повишаването на иновационната дейност на предприятията вследствие на създадените възможности за взаимосътрудничество, обмен и споделяне на идеи и ресурси. Целева група са български предприятия в сътрудничество с други български или европейски предприятия, висши училища и/или изследователски организации, български новосъздадени предприятия на базата на интелектуална собственост, трансферирана от български или европейски висши училища/изследователски организации, обединения от предприятия, чиято цел е създаване на нови продукти и услуги. Подкрепата за иновации в предприятията, вкл. разработване и внедряване на нови продукти, процеси и бизнес модели, е свързана с инвестиционна подкрепа, консултантски и помощни услуги за разработване и внедряване на иновации в тези предприятия. Очакваният принос се изразява основно в нарастване на дела на предприятията, които самостоятелно разработват, внедряват и разпространяват иновации, в резултат на което ще се повиши иновационният им капацитет и конкурентоспособност.

По приоритетна ос 1 „Технологично развитие и иновации“ са извършени следните дейности:

- 78 подкрепени стартиращи предприятия за повишаване на иновационната им дейност;
- 144 подкрепени предприятия за разработване и разпространяване на продуктови и производствени иновации;
- 148 подкрепени предприятия за внедряване на иновации;
- 11 иновационни клъстера за стимулиране на иновационната им дейност;
- 22 подкрепени предприятия за разработване и внедряване на иновации по подхода BOMP.

ПО 2 „Предприемачество и капацитет за растеж МСП” - в изпълнение са 1 297 договора, приключили са 29 147 договора и 27 214 договора COVID-19.

Предоставена е подкрепа на 309 предприятия за насърчаване на предприемачеството: 1 174 предприятия за инвестиции, насочени към подобряване на производствения им капацитет;

- 230 предприятия за подобряване на управленския им капацитет и растеж чрез подкрепа за специализирани услуги;
- 27 клъстера за целите на коопериране и създаване на клъстери в България;
- 165 МСП за подобряване на производствен капацитет и управленски капацитет и растеж;
- 14 за насърчаване на предприемачество по подхода BOMP.

ПО 3 „Енергийна и ресурсна ефективност” е предоставена 492 млн. лв. предоставена БФП, като приключилите договори са 575, 26 малки и средни предприятия, 61 големи и 86 от сектор „преработваща промишленост“.

По ПО 4 „Премахване на пречките в областта на сигурността на доставките на газ - общата дължина на газопровода 182,5 км, като 31,6 км са на територията на Гърция и 150,9 км на територията на България

План за възстановяване и устойчивост на РБ – през 2023 г. в група „Други дейности по икономиката” са изразходвани 68,5 млн. лева.

Програма за конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021-2027 (ПКИП) – изразходваните средства през 2023 г. са в размер на 46,9 млн. лв. В това функционално направление програмата е насочена към дейности за опростяване на регулациите и намаляване на административната тежест.

По тази програма са обявени следните по-големи процедури: Внедряване на иновации в предприятията в размер на 293,4 млн. лева, Разработване на иновации в предприятията в размер на 127 млн. лева, Осигуряване на техническа помощ за изпълнението на ПКИП в размер на 89,3 млн. лева и др.

Оперативна програма „Региони в растеж” – изразходваните средства през 2023 г. за група „Други дейности по икономиката” са в размер на 34,2 млн. лв.

2.4.9 Разходи, неклассифицирани в другите функции

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2023 г.	КФП	ДБ	Соц. осигуряване	ДВУ	БАН	ССА	БНР	Общини	Европ. ср/ва
IX. РАЗХОДИ, НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДРУГИТЕ ФУНКЦИИ	830,8	782,2	2,5	0,3	0,0001	0,01	0,001	45,9	0,03
Лихвени разходи	830,8	782,2	2,5	0,3	0,0001	0,01	0,001	45,9	0,03

В тази функция се отчитат лихвените плащания по вътрешния и външния дълг и други разходи за лихви. Предвидените разходи за лихви през 2023 г. на консолидирано ниво са в размер на 823,8 млн. лв. Отчетените лихвени плащания за годината са в размер на 830,8 млн. лв. или 100,9 % спрямо предвидените в разчетите към ЗДБРБ за 2023 г.

2.5 Изпълнение на показателите в частта на финансирането по консолидираната фискална програма за 2023 г.

2.5.1 Външно финансиране

Нетният размер на външното финансиране по КФП за 2023 г. възлиза на 4 644,9 млн. лв. при предвидено в ЗДБРБ за 2023 г. нетно външно финансиране в размер на 2 522,1 млн. лева.

Операции с ДЦК, емитирани на международните капиталови пазари (МКП)

Постъпленията от емисии на облигации, деноминирани в евро, на МКП през годината възлизат на 7 277,0 млн. лв. На 23.01.2023 г. са постъпили средства в размер на 2 869,6 млн. лв. (1,5 млрд. евро номинална стойност) от емитирания на МКП единичен транш - 10-

годишни евро облигации по GMTN програма при лихвен купон 4,5 %. На 13.11.2023 г. са постъпили средства в размер на 4 407,4 млн. лв. (2,3 млрд. евро номинална стойност) от емитирания на МКП двоен транс в т.ч. – 7,5 - годишни евро (1,3 млрд. евро номинална стойност) облигации по GMTN програма при лихвен купон 4,375% и – 12,5 - годишни евро (1,0 млрд. евро номинална стойност) при лихвен купон в размер на 4,875%.

В полза на държателите на седемгодишни еврооблигации на Република България, които са част от емитираните през март 2016 г. на МКП два транс еврооблигации по средносрочната програма за емитиране на дълг на външните пазари, на 21 март 2023 г. са изплатени 2 197,0 млн. лева.

Усвоявания по външни заеми и държавни инвестиционни заеми (ДИЗ)

Размерът на усвояванията по външни заеми и ДИЗ по КФП за 2023 г. е 58,7 млн. лева. Цялата постъпила сума е усвоен външен заем по бюджетите на общините, като средствата са отчетени от Столична община по договор с чуждестранен кредитор по проекти, свързани с транспортната свързаност и осигуряване на достъпна среда, както и с изграждане и реконструкция на основни пътни артерии в град София.

По държавни заеми, ДИЗ, управлявани от министерства и ведомства и ДИЗ с краен бенефициент – търговско дружество за отчетния период няма усвоени средства.

Погашения по външни заеми

През 2023 г. размерът на погашенията по външни заеми е 495,2 млн. лв. Извършените погашения са, както следва:

- по външни държавни заеми по централния бюджет, в съответствие с договорените погасителни планове, изплатените погашения за 2023 г. са в размер на 335,9 млн. лв. От тях най-голям е дялът на погашенията към ЕИБ – 64,2 млн. лв., следват плащанията по заеми към МБВР – 59,5 млн. лв., към БРСЕ – 9,8 млн. лв. и 202,4 млн. лв. по падежилал 10-годишен държавен прехвърляем заем (Schuldscheindarlehen) с кредитор Дойче Банк Акциенгезелтшафт.

- по ДИЗ, управлявани от министерствата и ведомствата, през 2023 г. съгласно договорените амортизационни схеми, изплатените погашения възлизат на 105,7 млн. лв. или 100,0% от разчетените средства за 2023 г.

- по ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество са отчетени погашения в размер на 9,1 млн. лв., при годишно разчетени 12,7 млн. лв. или 71,7% от разчета за 2023 г.

- през 2023 г. не са използвани средства, предвидени за покриване на риска от активиране на държавни гаранции.

- по бюджетите на общините изплатените главници по външни заеми са в размер на 44,5 млн. лв., като те са извършени от пет общини по сключени от тях през предходни години договори за заеми – Столична община – 35,4 млн. лв., Варна – 3,7 млн. лв., Пловдив – 3,1 млн. лв., Бургас – 2,0 млн. лв. и Ловеч – 0,3 млн. лв. Най-голям размер на погашенията са отчетени от Столична община по заеми за финансиране на изграждането и удължаването на метрото, за финансиране на инженерната инфраструктура, за дейности по подобряване на качеството на въздуха, за изграждане на интегрална система за отпадъци, както и за рехабилитация на общински улици в гр. София.

Вземания от чужбина (+)

От месец октомври 2020 г. Споразумението между правителството на Република България и правителството на Ислямска република Афганистан от 17.09.2014 г. не се изпълнява от страна на Афганистан, като неизплатените дължими вноски по договорения погасителен план за 2023 г. възлизат на 1 млн. щ.д., а общо за периода октомври 2020 г. - декември 2023 г. са в размер на 3,5 млн. щ.д.

Понастоящем Европейският съюз, в т.ч. и България не признават установения през август 2021 г. режим на талибаните и правителството в Афганистан, поради което не е възможно да бъдат възобновени преговорите за възстановяване на плащанията от афганистанска страна.

Наличности (нето) в левова равностойност по валутни сметки в чужбина

Нетното изменение на наличностите в левова равностойност по валутни сметки в чужбина е намаление на наличностите в размер на 1,5 млн. лева.

2.5.2 Вътрешно финансиране

Нетният размер на вътрешното финансиране за годината е 971,4 млн. лв. и включва заеми от банки и други лица в страната (нето), операции с държавни (общински) ценни книжа (нето), покупко-продажба на ДОБЦК, нетно изменение на депозитите, друго финансиране (в т.ч. нетния размер на финансовите операции по прилагане на Обща селскостопанска политика (ОСП) и Обща рибарска политика (ОРП), възмездно финансиране (нето) и придобиване на дялове, акции и съучастия (нето).

Заеми от банки и други лица в страната – нето

Нетният размер на показателя за годината е 355,8 млн. лв. и отразява основно получените краткосрочни и дългосрочни заеми по общинските бюджети от банки и други лица в страната, както и извършените погашения към тези кредитори.

Получените по бюджетите на общините през 2023 г. *заеми от банки в страната* са в размер на 228,4 млн. лв., а погашенията към същите са за 82,7 млн. лв. или нетната сума е в размер на 145,7 млн. лв. Средствата от заемите са използвани за финансиране на инвестиционни обекти (вкл. за финансиране на проекти по програми на ЕС), както и за финансиране на временен недостиг на средства по бюджетите на общините.

От *други лица в страната* общините са получили заеми в размер на 307,6 млн. лв., а направените погашения от бюджета са 96,7 млн. лв. Най-голяма част в тази група кредитори има „ФЛАГ“ ЕАД, като получените заеми от общините през 2023 г. от този фонд са 188,0 млн. лв., а погасените заеми към него – 91,0 млн. лв. Със заемите от фонда се финансира изпълнението на европейски проекти, като една част от тях са ползвани за финансиране на допустимите разходи, а другата част на заемите от ФЛАГ са свързани с финансиране на собственото участие на общините в проектите. Друг кредитор от тази група е Фонд „Енергийна ефективност“, с който общините сключват договори за заеми за финансиране на проекти по саниране на сгради, общинска собственост и въвеждане на мерки за енергийна ефективност. По тази бюджетна позиция са отчетени от общините и средства в размер на 119 млн. лв., получени от тях във връзка със сключени договори за заеми по финансов инструмент, управляван от „Фонд Мениджър на финансови инструменти в България“ ЕАД..

Операции с държавни ценни книжа (нето)

На консолидирана база отчетеното изпълнение на показателя е в отрицателен размер и възлиза на 378,3 млн. лв. Изпълнението е, както следва:

- по централния бюджет към 31 декември 2023 г. е реализирано отрицателно нетно вътрешно финансиране на бюджета с ДЦК в размер на 350,0 млн. лв., което се дължи на извършените погашения по вътрешния държавен дълг през месец юли на емисия 10,5-годишни ДЦК от 2013 г. с обем от 350 млн. лв. номинална стойност без провеждане на аукциони на емисии ДЦК за финансиране на бюджета, респективно няма постъпления от емисии на ДЦК на вътрешния пазар.

- по бюджетите на общините – нетната стойност на операциите с ценни книжа, отчетени по общинските бюджети за 2023 г., е отрицателна в размер на 28,3 млн. лв. За отчетния период няма емитиран нов общински дълг. Погашенията по емитирани през предходни периоди общински ценни книжа са в размер на 28,3 млн. лв. и са отчетени от 8 общини.

Покупко-продажба на държавни и общински ценни книжа

Нетният размер на средствата по консолидираната фискална програма за 2023 г., отчетени в резултат на покупко-продажбата на държавни и общински ценни книжа, е 27,1 млн. лв. През 2023 г. получените погашения от Учителския пенсионен фонд от ДЦК са в размер на 18,4 млн. лв., а от фонд „ГВРС“ възлизат на 8,6 млн. лв. През годината не са изразходвани средства за закупуване на ДЦК.

За 2023 г. по общинските бюджети не са отчетени операции по покупко-продажбата на държавни и общински ценни книжа.

Възмездно финансиране (нето)

Отчетеното нетно възмездното финансиране, вкл. предоставените заеми към крайни бенефициенти по ДИЗ (нето), за 2023 г. е отрицателно в размер на 228,4 млн. лв. и отразява предоставените и възстановени кредити и временна финансова помощ, възстановени средства и погашения по активирани гаранции, както и предоставените и възстановени заеми към крайни бенефициенти по държавни инвестиционни заеми.

Отрицателното нетно салдо на предоставените кредити за 2023 г. е в размер на 3,5 млн. лв., от които 4,7 млн. лв. са предоставени през годината кредити, а 1,2 млн. лв. – погашения по отпуснати заеми.

Към 31.12.2023 г. по линия на предоставените лихвени заеми по краткосрочните и инвестиционните схеми за подпомагане на селското стопанство, предоставени от Държавен фонд „Земеделие“ пряко или чрез рефинансиране от търговски банки, с които фондът има сключени договори, няма изплатени средства. Възстановените главници по предоставени заеми от ДФ „Земеделие“ за годината са 1,1 млн. лева.

Нетното изпълнение на операциите по ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество за 2023 г. е положително в размер на 9,3 млн. лв. и представлява възстановени от бенефициентите суми по предоставени ДИЗ на крайни бенефициенти.

Нетният размер на предоставената временна финансова помощ за годината е 232,6 млн. лв., като предоставените средства са в размер на 299,0 млн. лв. От тях по-голяма част представлява предоставени средства размер на 227,3 млн. лв. чрез сметката за европейски средства на НФ под формата на временна финансова помощ за НКЖИ и „Метрополитен“ ЕАД. Възстановената временна финансова помощ през 2023 г. е в размер на 66,4 млн. лв., от които 52,7 млн. лв. са постъпили по сметката за европейски средства на НФ.

Отчетеният нетен размер по общинските бюджети на възмездната финансова помощ е (-8,6) млн. лв., а на предоставените кредити (-6,2) млн. лв.

Придобиване на дялове, акции и съучастия (нето)

Нетният размер на средствата, изразходвани за придобиване на дялове, акции и съучастия през отчетната година е отрицателен в размер на 103,8 млн. лева.

През 2023 г. за уреждане на задължения по съществуващи дялови участия и увеличаване на дяловото участие на държавата са предоставени средства в следните основни направления:

- *Дялово участие на Република България в Международния валутен фонд*

Във връзка с уреждане на задължения по годишната преценка на дяловото участие в национална валута на Република България в Международния валутен фонд за 2023 г. по сметка на централния бюджет са постъпили средства в размер на 0,2 млн. лева.

- *Дялови участия в организации от Групата на Световната банка*

През м. февруари 2023 г. бяха извършени плащания в размер общо на 68,4 млн. лв. във връзка с участието на Република България в Общото и в Селективното увеличение на капитала на Международната банка за възстановяване и развитие и на Международната финансова корпорация от 2018 г.

- *Дялово участие в увеличението на капитала на Банката за развитие на Съвета на Европа*

През 2023 г. бе извършено плащането на първата вноска, в размер на 6,7 млн. лв. от дела на платимия капитал на Република България в увеличението на капитала на Банката за развитие на Съвета на Европа.

Изразходваните средства за придобиване на дялове, акции и съучастия (нето) по бюджетите на министерствата и ведомствата през 2023 г. са в размер на 22,4 млн. лв., от които 8,1 млн. лв. за финансиране на оперативни разходи за Суперкомпютър, 5,8 млн. лв. за придобиване на акции при увеличаване капитала на МБАЛ „Свети Пантелеймон“, гр. Ямбол, 3,5 млн. лв. за УМБАЛ „Александровска“ ЕАД, 2,2 млн. лв. за УМБАЛСМ „Пирогов“ ЕАД, 2,2 млн. лв. за Специализирана болница за рехабилитация „Вита“, гр. Велинград и 0,5 млн. лв. за Специализирана болница за рехабилитация „Света Богородица“ ЕООД, с. Нареченски бани.

Изразходваните средства за придобиване на дялове, акции и съучастия по общинските бюджети (нето) през 2023 г. са в размер на (- 6,6) млн. лева.

Финансови операции по прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС

Нетните операции по прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС към 31.12.2023 г. са в размер на 318,6 млн. лв., в т.ч. плащания за сметка на ЕС в размер на 1 544,5 млн. лв. и възстановени средства от ЕС в размер на 1 863,2 млн. лева.

Финансовото подпомагане на селското стопанство със средства от ЕС се осъществява в следните направления: директни плащания и пазарна подкрепа.

Схемите за директни плащания са основната форма за субсидиране на аграрното производство със средства от ЕС, като у нас се прилага схемата за единно плащане на площ (СЕПП). Средствата за тези схеми се предоставят от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ). През 2023 г. изплатените средства за отчетния период възлизат на 1 335,9 млн. лв. или 78,8 % изпълнение спрямо планираните разчети. Сумата на възстановените от ЕС средства за 2023 г. е 1 552,9 млн. лева.

През изминалата година средствата от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), които бяха насочени към преките плащания, са в размер на 128,4 млн. лв., а размерът на възстановените от ЕС средства е 251,3 млн. лева.

Предвидените средства за пазарна подкрепа включват средства, които биха се получавали при интервенция в сектори като зърнени култури, месо, мляко, плодове и зеленчуци; експортни субсидии в повечето сектори; помощи за повишаване консумацията на някои продукти; и подкрепа на организации на производители на плодове и зеленчуци. В тези сектори средствата за пазарна подкрепа се отпускат в зависимост от пазарната ситуация и след решение от страна на Европейската комисия. Размерът на усвоените средства в края на годината е 70,3 млн. лв., при възстановени от ЕС – 49,4 млн. лева.

През 2023 г. са усвоени 9,9 млн. лв. за реструктуриране, при възстановени от ЕС 9,6 млн. лева.

2.5.3 Приватизация

Общият размер на постъпленията от приватизация за 2023 г. на консолидирана база възлиза на 1,8 млн. лв., като 0,2 млн. лв. са средства, постъпили по държавния бюджет, а останалите средства са от приватизация на общински предприятия. През 2023 г. в централния бюджет са постъпили 0,2 млн. лв., които основно представляват 20 % от продажните цени на Инфекциозен павилион за здравни нужди и на Вила на управителя, преведени на основание чл. 10а, ал. 2, т. 1 от Закона за приватизация и следприватизационен контрол от ДСБПЛРББ „Царица Йоанна“ ЕООД, град Трявна, плащане от „Металорежещи машини“ АД по изпълнително дело № 46 от 2010 г. и изпълнително дело № 108 от 2011 г. на Районен съд Асеновград за обект „Шлифовъчни машини“ АД, град Асеновград, плащания за 20 % от продажбата на поземлени имоти в село Баните, община Смолян: ПИ 44402.500.995 с проектна площ 72 кв. м., ПИ 44402.500.993 с проектна площ 112 кв. м., ПИ 44402.500.991 с проектна площ 173 кв. м. и овчарник извън регулация в Момин проход, съгласно протокол от МЗ № РД 16 249 и протокол от МЗ № РД 16 222 от 21.09.2022 г., собственост на СБР-Национален комплекс ЕАД и постъпления от продажба на 8 429 броя акции, представляващи 14,64 % от капитала на „Мебелсистем“ АД, град Пазарджик на физическо лице чрез инвестиционен посредник „Елана Трейдинг“ АД.

2.5.4 Средства, акумулирани по сметка на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система

Общият паричен ресурс към 31.12.2023 г. по сметка на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система в Българска народна банка е в размер на **3 904,4 млн. лв.**, от които 3 893,0 млн. лв. са депозирани в отделна сметка. Общата наличност от 3 904,4 млн. лв. включва:

- наличност на 01.01.2023 г. – **3 695,9 млн. лв.**, от които: депозирани в отделна сметка – 3 691,3 млн. лв. и по текуща банкова сметка – 4,6 млн. лв.
- трансфери от/за централния бюджет, в нетен размер на **99,7 млн. лв.**, от тях:
 - ✓ Съгласно разпоредбата на чл. 11 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система – 113,9 млн. лв., включващи:

0,1 млн. лв. – парични постъпления от приватизация, отчетени по държавния бюджет за 2022 г. (чл. 11, ал.1, т. 1 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система);

113,5 млн. лв. - приходи от концесии, отчетени по държавния бюджет за 2022 г. (чл. 11, ал. 1, т. 3 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система);

0,3 млн. лв. - приходи от други източници, определени със закон или с акт на Министерския съвет - средства от глоби, имуществени санкции и неустойки, свързани с приватизационния процес по реда на чл. 8, ал. 8, т. 2 и ал. 9 от Закона за приватизация и следприватизационен контрол (чл. 11, ал. 1, т. 4 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система).

- ✓ Съгласно разпоредбата на чл. 129, ал. 12 от Кодекса за социално осигуряване и чл. 1, ал. 4 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система – увеличение от 99,5 млн. лв.
- ✓ Съгласно разпоредбата на чл. 129, ал. 15 от Кодекса за социално осигуряване и чл. 22, ал. 2 и ал. 3 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система – намаление от 113,7 млн. лв.
- приходи от лихви – **108,8 млн. лв.**

Отчетът за касовото изпълнение на фонда за периода 01.01.2023 г. – 31.12.2023 г. е представен в следната таблица:

Показатели	Сума (хил. лв.)
1	2
I. ПРИХОДИ, ПОМОЩИ И ДАРЕНИЯ	108 856,8
II. РАЗХОДИ	0,0
III. БЮДЖЕТНИ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ (ТРАНСФЕРИ) - (+/-)	99 649,0
1. Бюджетно взаимоотношение с централния бюджет (+/-)	99 649,0
1.1. По чл.11, ал.1 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система, от тях:	113 890,7
- парични постъпления от приватизация, отчетени по държавния бюджет за 2022 г. (чл. 11, ал. 1, т. 1 от закона)	97,1
- приходи от концесии, отчетени по държавния бюджет за 2022 г. (чл. 11, ал. 1, т. 3 от закона)	113 530,3
- приходи от други източници, определени със закон или с акт на Министерския съвет - средства от глоби, имуществени санкции и неустойки, свързани с приватизационния процес по реда на чл. 8, ал. 8, т. 2 и ал. 9 от Закона за приватизация и следприватизационен контрол (чл. 11, ал. 1, т. 4 от закона)	263,3
1.2. По чл. 129, ал. 12 от КСО и чл. 1, ал. 4 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система	99 496,7
1.3. По чл. 129, ал. 15 от КСО и чл. 22, ал. 2 и ал. 3 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна систем	-113 738,4
IV. БЮДЖЕТНО САЛДО (I+II+III)	208 505,8
V. ОПЕРАЦИИ В ЧАСТТА НА ФИНАНСИРАНЕТО - НЕТО	-208 505,8
в т. ч.	
1. Депозити и средства по сметки - нето (+/-)	-208 505,8
1.1. Наличност в началото на годината в БНБ (+)	3 695 869,3
1.2. Наличност в края на годината в БНБ (-)	-3 904 375,1

**III. ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ, БЮДЖЕТИ НА ОБЩИНИТЕ, НА
СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИТЕ ФОНДОВЕ И БЮДЖЕТИ ПО ЧЛ. 13, АЛ. 3 и АЛ.
4 ОТ ЗАКОНА ЗА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ**

1. Държавен бюджет

✓ **Основни параметри на изпълнението на държавния бюджет за 2023 г.**

Изпълнението на основните показатели на държавния бюджет на база на отчета за касовото изпълнение към 31.12.2023 г., съпоставено с предходната година и програмата, е както следва:

Изпълнение на държавния бюджет за 2022 г. и 2023 г. и изпълнение на параметрите по ЗДБРБ за 2023 г.

(млн. лв.)

ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ	ОТЧЕТ 2022 г.	ЗДБРБ 2023 г. ²⁵	ОТЧЕТ 2023 г.	Отчет 2023 към ЗДБРБ	Отчет 2023 към 2022
к. 1	к. 2	к. 3	к. 4	к. 5= к.4:к.3	к. 6= к.4:к.2
ПРИХОДИ, ПОМОЩИ И ДАРЕНИЯ	34 945,4	40 810,6	39 785,0	97,5%	113,8%
Данъчни приходи	31 679,3	35 559,4	34 349,8	96,6%	108,4%
Неданъчни приходи	3 260,6	5 250,7	5 429,9	103,4%	166,5%
Помощи и дарения	5,5	0,5	5,3		
РАЗХОДИ, ТРАНСФЕРИ И ВНОСКА В БЮДЖЕТА НА ЕС	40 641,1	46 826,6	45 053,6	96,2%	110,9%
Разходи	18 452,0	22 252,3	19 541,4	87,8%	105,9%
Текущи нелихвени разходи	15 386,7	17 822,6	14 830,4	83,2%	96,4%
Капиталови разходи	2 430,3	3 624,9	3 907,4	107,8%	160,8%
Предоставени текущи и капиталови трансфери за чужбина	23,4	20,7	21,4	103,4%	91,5%
Лихвени разходи	611,6	784,1	782,2	99,8%	127,9%
Трансфери	20 484,1	22 531,9	23 662,4	105,0%	115,5%
Вноска в бюджета на ЕС	1 705,0	2 042,4	1 849,9	90,6%	108,5%
ДЕФИЦИТ (-)/ИЗЛИШЪК (+)	-5 695,7	-6 016,0	-5 268,6		

Разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. предвиждат приходите, помощите и даренията по държавния бюджет да са в размер на 40 810,6 млн. лв., като отчетените постъпления за 2023 г. са 39 785,0 млн. лв. или изпълнението на приходната част на държавния бюджет е 97,5 % спрямо разчета.

Постъпленията от данъци по държавния бюджет за 2023 г. са в размер на 34 349,8 млн. лв., което представлява изпълнение от 96,6 % на планираните нива за 2023 г. В сравнение с 2022 г. постъпленията в групата нарастват с 2 670,6 млн. лв. или 8,4 %. Постъпленията от косвени данъци за 2023 г. възлизат на 22 747,4 млн. лв. или 97,2 % от предвидените в ЗДБРБ за 2023 г. Съпоставени с 2022 г., косвените данъци нарастват с 5,6 % (1 205,9 млн. лв.). Приходите от преки данъци за 2023 г. са в размер на 11 206,8 млн. лв. или 96,5 % спрямо разчета за годината, като съпоставени с предходната година се увеличават с 1 295,8 млн. лв. (13,1 %). Съпоставено с плана за годината, повечето данъци и осигурителни вноски отчитат

²⁵ С оглед съпоставимост на показателите по държавния бюджет в програмата за 2023 г.:

- i) разчетите в позицията „Резерв за непредвидени и/или неотложни разходи” са отнесени в съответните разходни позиции според основното предназначение на планираните средства;
- ii) Нетният прираст на държавния резерв е отнесен в позицията „Капиталови разходи”.

превишение на разчетите към ЗДБРБ за 2023 г., с изключение на приходите от ДДС от внос и в по-малка степен от корпоративните данъци и мита. Най-осезаемо забавяне спрямо годишния план има при приходите от ДДС от внос, където негативно влияние върху динамиката на приходите от този данък продължават да оказват средните борсови цени (в долари) на суровините, които формират основна част от вноса от трети страни. Разглеждайки декларирания ДДС при внос по групи стоки, съобразно Класификатора на широките икономически категории (ВЕС), през 2023 г., се наблюдава понижаване при всички групи стоки. Върху постъпленията от ДДС от внос влияние оказва и възможността за отложено начисляване на ДДС от вносител при внос на стоки от трети страни, в съответствие с разпоредбата на чл. 167а от Закона за данък върху добавената стойност. Постъпленията от **други данъци** по държавния бюджет за 2023 г. са в размер на 395,6 млн. лв. или 72,9 % спрямо планираните със ЗДБРБ за 2023 година. Влияние върху размера на тази група данъци за отчетния период оказват постъпленията от приетата временна солидарна вноска по Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета от 6 октомври 2022 г. относно спешна намеса за справяне с високите цени на енергията (Регламента). Временната солидарна вноска (ВСВ) се внася за данъчните печалби за 2022 г. и за 2023 г. от дружествата и местата на стопанска дейност от Съюза, извършващи дейност в отраслите на суровия нефт, природния газ, въглищата и нефтопреработването за генерираните свръхпечалби съгласно чл. 14 от Регламента.

Неданъчните приходи по държавния бюджет за 2023 г. са в размер на 5 429,9 млн. лева. Постъпленията представляват 103,4 % спрямо планираните за годината, като по-голямата част от неданъчните приходи по държавния бюджет се формира по бюджетите на министерствата и ведомствата. Според характера на приходите с най-голям принос са приходите и доходите от собственост – 2 332,7 млн. лв., където с най-голям обем са приходите от дивиденди. Следващи по размер с 1 998,0 млн. лв. постъпленията от държавни и съдебни такси. Трети по размер с 432,2 млн. лв. са постъпленията от продажба на нефинансови активи. Следващи по обем са постъпленията от глоби, санкции и наказателни лихви - 343,4 млн. лв., другите неданъчни приходи (вкл. внесените данъци върху продажбите) – 213,7 млн. лв. и приходите от концесии – 110,0 млн. лв.

Постъпилите **помощи и дарения** по държавния бюджет през 2023 г. са в размер на 5,3 млн. лв.

Разходите по държавния бюджет (вкл. трансферите за др. бюджети и вноската в бюджета на ЕС) за 2023 г. са в размер на 45 053,6 млн. лв., което представлява 96,2 % изпълнение на разчетите в ЗДБРБ за 2023 г. При съпоставяне на разходите по държавния бюджет през 2023 г. с предходната година се наблюдава ръст от 4 412,5 млн. лева (10,9 %).

Нелихвените разходи по държавния бюджет (без трансферите за др. бюджети и вноската в ЕС), извършени през 2023 г., са в размер 18 759,2 млн. лв., което представлява 87,4 % от предвидените в ЗДБРБ за 2023 г. средства. Съпоставени с данните за 2022 г., нелихвените разходи са с 5,2 % (918,8 млн. лв.) по-високи. Текущите нелихвени разходи представляват 83,2 % от планираните за годината и са в размер на 14 830,4 млн. лева. Разходите за персонал (заплати и възнаграждения, други възнаграждения и плащания за персонала и осигурителни вноски) са в общ размер на 8 498,6 млн. лв. Разходите за издръжка (вкл. разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности и платени данъци, такси и административни санкции) са в размер на 3 537,6 млн. лв. Социалните разходи (вкл. разходите за стипендии) са в размер на 1 339,6 млн. лв. и са основно разходи по бюджета на МТСП за помощи по Закона за социално подпомагане, Закона за хората с увреждания, Закона за семейните помощи за деца и др. Разходите за субсидии са в размер на 1 454,6 млн. лв. Капиталовите разходи и нетният прираст на държавния резерв са в размер на 3 907,4 млн. лева. Предоставените текущи и капиталови трансфери за чужбина са в размер на 21,4 млн. лв. при планирани с разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. 20,7 млн. лева.

Лихвените плащания по държавния бюджет за 2023 г. са в общ размер на 782,2 млн. лв. или 99,8 % от предвидените за годината. По-голямата част от тези разходи са лихви по външни заеми, които за отчетния период са в размер на 665,0 млн. лв. или 99,7 % от годишния разчет. Лихвите по външни заеми по централния бюджет са в размер на 645,1 млн. лв. като в структурно отношение лихвите по облигации, емитирани на МКП, са с най-висок относителен дял от 86,3% (556,4 млн. лв.), следвани от изплатените лихви по заеми към ЕИБ и ЕК – 9,0% от общия размер на външните лихви (58,3 млн. лв.), МБВР – 1,0% (6,2 млн. лв.) и към други кредитори – 3,7% (24,2 млн. лв.). Разходите за лихви по ДИЗ, управлявани от министерства и ведомства, са в размер на 19,9 млн. лв. (от тях 1,3 млн. лв. са по заемите с краен бенефициент търговско дружество). През отчетния период не са използвани средства, предвидени за покриване на риска от активиране на държавни гаранции. Лихвите по вътрешни заеми по държавния бюджет за 2023 г. са в размер на 117,1 млн. лв. или 100,2 % спрямо годишния разчет (вкл. 0,2 млн. лв. разходи на министерствата и ведомствата за лихви по вътрешни заеми) и представляват основно лихви по емисии на ДЦК на вътрешния пазар. Платените лихви и отстъпки по вътрешния дълг са в размер на 116,9 млн. лв.

Вноската на България в общия бюджет на ЕС, изплатена за 2023 г. от централния бюджет, възлиза на 1 849,9 млн. лв., което е в съответствие с действащото през годината законодателство²⁶ в областта на собствените ресурси на ЕС.

Предоставените **трансфери/субсидии и временни безлихвени заеми** от държавния бюджет за други бюджети (нето) са в размер на 23 662,4 млн. лв. или 105,0 % спрямо планираните в ЗДБРБ за 2023 г., в т.ч.:

- **нетните трансфери/субсидии и временни безлихвени заеми, предоставени и възстановени от общините**, са в размер на 9 325,7 млн. лв., в т.ч. *бюджетните взаимоотношения на общините с централния бюджет* за 2023 г. възлизат на 8 160,6 млн. лв., в т.ч. обща субсидия за делегирани от държавата дейности 6 422,3 млн. лв., общо трансфери за местни дейности 452,2 млн. лв., целеви субсидии за капиталови разходи в размер на 399,7 млн. лв., получени от общини други целеви трансфери от ЦБ – 929,6 млн. лв., възстановени трансфери (субсидии) за ЦБ в размер на 36,9 млн. лв. и временни безлихвени заеми (нето) - 6,3 млн. лв. Нетните трансфери от/за други бюджети са в размер на 1 165,0 млн. лв.

- на **здравните и социалноосигурителните фондове** – 12 796,5 млн. лв., което представлява 96,4 % спрямо годишния разчет;

- на **други автономни бюджети (ДВУ, БАН, ССА, БНТ, БНР и БТА)** – 1 355,3 млн. лева;

- на **държавни предприятия и други лица, включени в КФП** – нето (-797,8) млн. лв.

²⁶ Решение на Съвета 2014/335/ЕС, Евратом относно системата на собствените ресурси на Европейския съюз, Регламент (ЕС, Евратом) № 608/2014 на Съвета от 26 май 2014 година за определяне на мерки за прилагане на системата на собствените ресурси на ЕС и Регламент (ЕС, Евратом) № 609/2014 на Съвета от 26 май 2014 година относно методите и процедурата за предоставяне на традиционните собствени ресурси, собствените ресурси на база ДДС и на база БНД и относно мерките за удовлетворяване на потребностите от парични средства, изменен с Регламент (ЕС, Евратом) 2016/804 на Съвета от 17 май 2016 година. Решение (ЕС, Евратом) 2020/2053 на Съвета от 14 декември 2020 година относно системата на собствените ресурси на Европейския съюз и за отмяна на Решение 2014/335/ЕС, Евратом; Регламент (ЕС, Евратом) № 2021/768 на Съвета от 30 април 2021 година за определяне на мерки за прилагане на системата на собствените ресурси на Европейския съюз и за отмяна на Регламент (ЕС, Евратом) № 608/2014; Регламент (ЕС, Евратом) № 609/2014 на Съвета от 26 май 2014 година относно методите и процедурата за предоставяне на традиционните собствени ресурси, собствените ресурси на база ДДС и на база БНД и относно мерките за удовлетворяване на потребностите от парични средства, изменен с Регламент (ЕС, Евратом) 2016/804 на Съвета от 17 май 2016 година и Регламент (ЕС, Евратом) 2021/770 на Съвета от 30 април 2021 година относно изчисляването на собствения ресурс на база неретицираните отпадъци от опаковки от пластмаса, относно методите и процедурата за предоставяне на този собствен ресурс, относно мерките за удовлетворяване на потребностите от парични средства и относно някои аспекти на собствения ресурс на база брутен национален доход.

- на сметките за средства от ЕС и ДМП – 980,2 млн. лв., в т. ч. общият нетен размер на трансферите от ЦБ е 690,6 млн. лв. - за Национален фонд са предоставени 494,6 млн. лв. и за Държавен фонд „Земеделие” – Разплащателна агенция – 196,0 млн. лева. От останалите бюджети в рамките на държавния бюджет за сметките за средства от ЕС и ДМП предоставените трансфери (нето) са 289,7 млн. лв.

Бюджетното салдо по държавния бюджет за 2023 г. е отрицателно в размер на 5 268,6 млн. лева.

1.1 Бюджет на Народното събрание

Към 31.12.2023 г. по бюджета на Народното събрание са отчетени 1,9 млн. лв. приходи, при предвидени със ЗДБРБ за 2023 г. – 1,6 млн. лв., което представлява изпълнение от 121,6 %. С най-голям относителен дял (78,2 %) са приходите от продажба на услуги, стоки и продукцията, които са в размер на 1,5 млн. лв.

Отчетените разходи към 31.12.2023 г. по бюджета на Народното събрание са в размер на 85,8 млн. лв., което представлява 82,0 % от утвърдените със ЗДБРБ за 2023 г. средства за разходи – 104,6 млн. лв. Разходите за персонал са 55,9 млн. лв., което е 87,8 % от годишния разчет. Разходите за издръжка по отчетни данни са в размер на 20,1 млн. лв. и представляват 70,4 % от утвърдените средства по закон (вкл. резерва за непредвидени и неотложни разходи). Капиталовите разходи, извършени през 2023 г., са в размер на 9,8 млн. лева.

1.2 Бюджет на съдебната власт

Със ЗДБРБ за 2023 г. са предвидени общо приходи по бюджета на съдебната власт в размер на 100,0 млн. лв., от тях 85,0 млн. лв. са приходи от съдебни такси. За 2023 г. са отчетени приходи в размер на 100,0 млн. лв. (100,0 % спрямо планираните), от които 83,7 млн. лв. - приходи от съдебни такси. За сравнение, през 2022 г. са отчетени общо неданъчни приходи в размер на 104,5 млн. лв., от които 87,9 млн. лв. - приходи от съдебни такси.

Разходите по бюджета на съдебната власт за 2023 г. са в размер на 1 060,6 млн. лв. или 97,5 % спрямо планираните за годината 1 087,5 млн. лв. За сравнение, през 2022 г. са отчетени разходи в размер 957,6 млн. лв., които представляват 102,0 % от определените с годишния закон 938,7 млн. лв. За 2023 г. с най-голям относителен дял в разходите са тези за персонал – 90,1 % (956,0 млн. лв.). Отчетените средства за издръжка са 77,0 млн. лв. при разчетени 86,6 млн. лв., а капиталовите разходи са 27,6 млн. лв. при планирани 26,6 млн. лева.

2. Бюджети на общините

През 2023 г. постъпилите по бюджетите на общините **приходи, помощи и дарения** са в размер на 3 351,0 млн. лв., което е с 67,9 млн. лв. повече спрямо разчетените по КФП за 2023 г. постъпления в размер на 3 283,1 млн. лв., или 102,1 процента. В сравнение с 2022 г. събраните през 2023 г. приходи по бюджетите на общините са с 204,1 млн. лв. повече, или 106,5 процента. *Данъчните приходи* по общинските бюджети възлизат на 1 393,0 млн. лв. и формират 41,6 % от общия размер на приходите и помощите по бюджетите на общините. В сравнение с 2022 г. тези постъпления са нараснали с 26,9 млн. лв. или с 2,0 процента. Спрямо годишния разчет за 2023 г. изпълнението на данъчните приходи по общинските бюджети е 96,5 процента. Данъчните приходи на общините включват постъпления от патентен данък и данък върху таксиметров превоз на пътници (15,3 млн. лв.), данък върху недвижимите имоти (399,7 млн. лв.), данък върху превозните средства (420,4 млн. лв.), данък при придобиване на имущество по дарения и възмезден начин (533,0 млн. лв.), туристически данък (24,3 млн. лв.), данък върху наследствата (0,3 млн. лв.) и други данъци (0,03 млн. лв.). Изпълнението на имуществените данъци бележи ръст през 2023 г. спрямо предходната година, като най-

голямо увеличение се наблюдава по отношение на данъка върху превозните средства – с 15,0 млн. лв. повече спрямо 2022 г.

Преобладаваща част (57,5 %) от приходите, помощите и даренията на общините заемат *неданъчните постъпления*, които за 2023 г. са 1 927,4 млн. лв. и представляват 106,3 на сто спрямо годишните разчети и 109,8 % спрямо отчетените за 2022 г. От тях с най-голям относителен дял (52,6 %) са постъпленията от общински такси, които са в размер на 1 014,2 млн. лева. Изпълнението им е 103,8 % спрямо предходната година и 98,0 % от разчетените за 2023 г. Измежду общинските такси традиционно с най-голям дял е таксата за битови отпадъци, като през 2023 г. тя формира 77,1 % от всички общински такси. Изпълнението на такса битови отпадъци е в размер на 782,2 млн. лв., което представлява 97,0 % от годишния разчет за 2023 г. и 104,0 % спрямо предходната 2022 година.

По отношение на изпълнението спрямо годишния разчет половината от общински такси бележат превишение, като то е най-голямо при таксата за ползване на детски кухни (155,4 %), таксата за ползване на домашен социален патронаж и други общински социални услуги (110,7 %), таксата за ползване на лагери и други по социалния отдых (104,2 %), таксата за технически услуги (103,4 %) и таксата за ползване на общежития и други по образованието (102,4 %). Останалите такси бележат по-ниско изпълнение спрямо разчетите по КФП за 2023 г. в размери от 87,6 % до 99,4 процента.

По отношение на изпълнението спрямо предходната 2022 година почти всички общински такси за 2023 г. бележат ръст, като най-голямо увеличение се наблюдава по отношение на таксата за битови отпадъци – с 30,1 млн. лв. повече или 104,0 % спрямо предходната година, таксата за технически услуги – с 11,5 млн. лв. или 114,7 % спрямо предходната година, таксата за ползване на домашен социален патронаж – с 5,4 млн. лв. повече или 117,2 % спрямо предходната година.

Приходите и доходите от общинска собственост са с относителен дял 20,8 % в изпълнението на неданъчните приходи и възлизат на 400,1 млн. лв., което представлява 107,9 % спрямо събраните за предходната 2022 г. и 105,3 % от разчета за 2023 г.

Приходите от продажба на нефинансови активи на общините през 2023 г. са с относителен дял 14,4 % в изпълнението на неданъчните приходи и възлизат на 278,3 млн. лв., като се изпълняват над разчета по КФП за 2023 г. – 133,6 % и бележат увеличение спрямо предходната 2022 г. – 124,3 %. Ръст се наблюдава и по отношение на другите неданъчни приходи – 130,4 % спрямо предходната година, което е свързано и със специфичния начин на отчитане на средствата за предоставена лична помощ и прекласифицирането на получения трансфер от АСП като приход.

Приходите от концесии са с относителен дял 3,5 % от неданъчните приходи за 2023 г. и възлизат на 67,2 млн. лв. и бележат по-добро изпълнение спрямо годишния разчет – 108,5 % и спрямо предходната година – 100,9 %.

Постъпленията от глоби, санкции и наказателни лихви са с относителен дял 4,2 % от неданъчните приходи за 2023 г. и възлизат на 81,9 млн. лв., но се изпълняват под разчета по КФП за 2023 г. – 86,2 % и бележат спад и спрямо предходната 2022 г. – 95,1 %.

През 2023 г. по общинските бюджети са постъпили 30,6 млн. лв. приходи от помощи и дарения, което представлява 117,4 % от разчетените за годината 26,1 млн. лв. и 122,9 % спрямо отчетените през 2022 г.

Извършените **разходи** по общинските бюджети през 2023 г. са в размер на 12 510,9 млн. лв., което представлява 132,1 % спрямо разчетените по КФП за 2023 г. разходи (9 471,2 млн. лв.)

Нелихвените разходи са в размер на 12 465,1 млн. лв., което представлява 132,2 % спрямо годишния разчет. Текущите нелихвени разходи са в размер на 10 586,4 млн. лв. (126,5 % спрямо разчета за годината) и бележат увеличение спрямо отчетените за предходната година с 1 555,6 млн. лв. (17,2 %), което се дължи основно на нарастването на

разходите за персонал и разходите за издръжка. В структурата на отчетените за 2023 г. текущи нелихвени разходи с най-голям относителен дял са разходите за персонал – 64,7 % (6 848,3 млн. лв.), следвани от тези за издръжка (текуща издръжка, разходи за членски внос, участия в нетърговски организации и дейности и платени данъци, такси и административни санкции) – 27,4 % (2 900,9 млн. лв.), разходите за субсидии – 5,6 % (593,2 млн. лв.) и текущите трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата (вкл. стипендии) – 2,3 % (243,9 млн. лв.). В структурата на текущите нелихвени разходи с най-висок процент на изпълнение спрямо разчетите за 2023 г. са разходите за субсидии – 243,2 %. Високият процент на преизпълнение по този параграф се дължи на предоставените допълнителни средства на общините от централния бюджет за вътрешноградски и междуселищни превози, които се планират в централния бюджет, както и определяните по решение на общинския съвет средства за предоставяне на субсидии за извършването на тези превози.

В разходите за текуща издръжка с най-висок относителен дял са отчетените средства за външни услуги – 45,7 % (1 320,3 млн. лв.), следват средствата за материали, вода, горива и енергия – 766,2 млн. лв. (26,5 %), за текущ ремонт – 438,5 млн. лв. (15,2 %), храна – 223,3 млн. лв. (7,7 %) и други разходи с по-малък относителен дял.

Отчетените към 31.12.2023 г. капиталови разходи от общините са в размер на 1 878,5 млн. лв., което представлява изпълнение от 176,6 % спрямо годишния им разчет за 2023 г. и 148,4 % спрямо отчетените през 2022 г. Увеличението на отчетените общо капиталови разходи за 2023 г. спрямо закона е в размер на 814,8 млн. лв., като съответно спрямо отчета за 2022 г., те бележат ръст от 612,5 млн. лв., което може да се отбележи като положителна тенденция в посока на продължаване на преодоляването на негативните последици за икономиката в резултат на кризата, свързана с пандемията от COVID-19. Ръстът на отчетените за 2023 г. общо капиталови разходи спрямо отчетените за 2022 г. се формира от увеличението на отчетените капиталови разходи в местните дейности, което е в размер на 563,3 млн. лв., както и на тези в делегираните от държавата дейности с 49,0 млн. лв. Увеличението на капиталовите разходи е резултат от нарастването на отчетените от общините приходи спрямо 2022 г. с 204,1 млн. лв., както и на целевата субсидия за капиталови разходи със 130,0 млн. лв., което дава възможност на общините да отделят повече средства за инвестиции.

С най-голям относителен дял от отчетените капиталови разходи – 55,3 % (1 038,0 млн. лв.) са разходите за основен ремонт на дълготрайни материални активи, следвани от разходите за придобиване на дълготрайни материални активи – 41,6 % (780,6 млн. лв.), като се запазва поредността на позициите им в общия обем на капиталовите разходи от отчета за 2022 г.

Разходите за лихви през 2023 г. възлизат на 45,9 млн. лв. Към същия период на 2022 г. те са били 35,4 млн. лв. или с 10,5 млн. лв. по-малко. По-големия размер през 2023 г. се дължи най-вече на отчетените повече лихви по заеми към местни лица. Лихвените плащания за 2023 г. по договори с чуждестранни кредитори са в размер на 16,8 млн. лв. (с 0,6 млн. лв. повече в сравнение със същия период на миналата година). По облигационните заеми платените лихви са 1,5 млн. лв. (с 0,2 млн. лв. по-малко от 2022 г.), а по други вътрешни заеми към местни лица (банкови кредити, заеми към „ФЛАГ“ ЕАД и към др. местни лица) са 22,7 млн. лв. (с 10,4 млн. лв. повече от 2022 г.). Отчетените от общините др. разходи за лихви са в размер на 4,9 млн. лв. (в т.ч. 0,3 млн. лв. по невъзстановени в срок заеми към централния бюджет и към др. бюджетни организации; 0,3 млн. лв. са отчетените лихви по финансов лизинг и търговски кредит, а отчетените др. лихвени плащания – по изпълнителни листове, за забавено изпълнение по сключени договори и др., са в размер на 4,3 млн. лв.).

Нетните трансфери/субсидии на общините през 2023 г., са в размер на 8 956,1 млн. лева.

Бюджетните взаимоотношения на общините с централния бюджет за 2023 г. възлизат

на 8 166,9 млн. лв., в т. ч.:

- обща субсидия за делегирани от държавата дейности – 6 422,3 млн. лв.
- общо трансфери за местни дейности – 452,2 млн. лв.
- целева субсидия за капиталови разходи – 399,7 млн. лв.
- трансфери за други целеви разходи – 929,6 млн. лв.
- възстановени трансфери (субсидии) в ЦБ – (-36,9) млн. лв.

Спрямо утвърдените в ЗДБРБ за 2023 г. 1. Основни бюджетни взаимоотношения на общините с ЦБ – 6 966,3 млн. лв. и 2. Трансфери за други целеви разходи за местни дейности – 50 млн. лв., отчетът показва увеличение от 1 150,6 млн. лв. или с 16,4 %, което произтича от увеличение на общата субсидия за делегирани от държавата дейности с 334,5 млн. лв., предоставените трансфери за други целеви разходи по §§31-18 и §§31-28 – 879,6 млн. лв., намаление от трансформация на целевата субсидия за капиталови разходи по §§31-13 в трансфери за други целеви разходи по §§31-18 във връзка с чл. 55 от ЗДБРБ за 2023 г. – минус 26,6 млн. лв., и възстановените в ЦБ трансфери в размер на 36,9 млн. лева. Увеличенията се дължат основно на направените промени на бюджетните взаимоотношения на общините с ЦБ през 2023 г., с които са им предоставени допълнително средства над предвидените по чл. 51 от ЗДБРБ за 2023 г.

Общият размер на допълнителните средства през 2023 г. е 1 191,0 млн. лв., предоставени както следва:

1. Като обща субсидия за делегирани от държавата дейности – увеличение с 334,6 млн. лв. Средствата са предоставени в изпълнение на разпоредбите на Закона за публичните финанси и на ПМС № 108 от 2023 г. за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2023 г., на Закона за предучилищното и училищното образование, Закона за закрила на детето, Закона за закрила и развитие на културата, Закона за физическото възпитание и спорта, Закона за социалното подпомагане, Закона за защита при бедствия, както и подзаконовата уредба, приета на основание на тези закони. Основните направления на разпределение на средствата са за промяна на натуралните показатели за финансиране на делегираните от държавата дейности във функциите „Образование“ и „Здравеопазване“, промяна на местата в институциите за социална грижа и подкрепа, за познавателни книжки, учебници и учебни комплекти на децата в общинските детски градини и учениците от 1^{-ви} до 7^{-и} клас в общинските училища, за възстановяване на транспортните разходи или на разходите на наем на педагогическите специалисти, за работа с деца и ученици от уязвими групи, за постигнати резултати от труда на директорите на общински институции от системата на предучилищното и училищното образование, за национални програми в областта на средното образование, за изплащане на стипендии на деца с изявени дарби, за физическо възпитание и спорт и др.

2. Като целева субсидия за капиталови разходи – намаление във връзка с чл. 55 от ЗДБРБ за 2023 г. за трансформация на целевата субсидия за капиталови разходи, определена с чл. 51 от ЗДБРБ за 2023 г., в трансфери за други целеви разходи за извършване на неотложни текущи ремонти в общините - 26,6 млн. лв.;

3. Като получени от общините трансфери за други целеви разходи от ЦБ – 883,0 млн. лв. Средствата са преведени в изпълнение на Закона за публичните финанси и на ПМС № 108 от 2023 г. за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2023 г., в изпълнение на постановления на Министерския съвет за предоставяне на допълнителни средства по бюджета на Столична община за метрополитена (ПМС№144/14.09.23 г.), по бюджета на община Бургас за изграждането на МБАЛ на детски болести „Света Анастасия“ (ПМС№292/13.12.2023 г.), за организирането и произвеждането на местни избори и избори за народни представители, в изпълнение на решения на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерския съвет в случаите на стихийни бедствия и аварии, както и във връзка с чл. 55 от ЗДБРБ за 2023 г. относно трансформацията на целевата

субсидия за капиталови разходи в трансфери за други целеви разходи. Предоставени са 44,4 млн. лева по Програмата за изграждане, пристрояване, надстройкаване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища, както и средства за подготовката и произвеждането на избори за народни представители, за компенсация на намалението в приходите от данък върху таксиметровия превоз и др. Като получени от общините трансфери за други целеви разходи от ЦБ са предоставени на общините средства и за вътрешноградски и междуселищни превози, компенсация на безплатния превоз на учениците до 16-годишна възраст, компенсация на безплатните и по намалени цени пътувания и други.

- *отчетените от общините трансфери между бюджетите нето за 2023 г. са в размер на 1 164,7 млн. лв., от които получени от министерства и между общини 1 197,2 млн. лв. и 22,5 млн. лв. от МТСП по програми за временна заетост, и 55,0 млн. лв. предоставени от общините;*
- *отчетените от общините трансфери между бюджетите и сметки за средства от Европейския съюз нето за 2023 г. са в размер на -247,7 млн. лв., от които 41,6 млн. лв. получени и 289,4 млн. лв. предоставени от общините;*
- *отчетените от общините трансфери от/за държавни предприятия и други лица, включени в КФП за 2023 г. са в размер на 33,3 млн. лв., от които 33,3 млн. лв. получени от общините.*

В края на 2023 г. общините отчитат отрицателен нетен размер от **(-161,4)** млн. лв. на временните безлихвени заеми, който е формиран от:

- (-6,3) млн. лв. нетен размер на временните безлихвени заеми *от/за ЦБ*, представляващ движението през 2023 г. на заемите по чл. 103, ал. 1 и ал. 4 от ЗПФ (заеми за касови разриви и рефинансирането им), както и по чл. 130ж, ал. 1 от ЗПФ (за финансово оздравяване). Одобрените на общините заеми през 2023 г. са общо в размер на 12,5 млн. лв., в т.ч. на 1 община за рефинансиране на безлихвен заем, предоставен ѝ през предходна година (0,7 млн. лв.) и на 6 общини заеми за касов разрыв (временен недостиг на средства) по бюджетите (11,8 млн. лв.). Отчетените от общините плащания по главници през 2023 г. са в размер на 18,8 млн. лв., в т.ч. извършени от тях плащания в размер на 8,1 млн. лв. и погасени от тях главници, в размер на 10,7 млн. лв., чрез прихващане, съгласно чл. 106 от ЗПФ. Остатъчният размер на заемите в края на годината по чл. 103, ал. 1 и 4 от ЗПФ, както и на заемите за финансово оздравяване, е 42,3 млн. лв., като от тях 20,9 млн. лв. са просрочени. През годината са предоставяни на общините и безлихвени заеми от ЦБ за финансиране на разходи по одобрени проекти по програми на ЕС, по реда на ПМС № 215/2018 г. и ПМС № 221/2020 г., като същите, в рамките на бюджетната година, са погасени.
- (-153,1) млн. лв. нетен размер на временните безлихвени заеми между бюджетите и сметки за средствата от ЕС. Тук са отчитани операциите по заемообразното прехвърляне от общините на средства между бюджетните им сметки и сметките им за европейски средства с цел авансово финансиране на проекти по програми на ЕС;
- (-2,0) млн. лв. нетен размер на временните безлихвени заеми от/за държавни предприятия и други сметки, включени в консолидираната фискална програма (в т.ч. по заемите към ПУДООС нетният размер е (-0,6) млн. лв., а по заемите от/за сметки за чужди средства е (- 1,4) млн. лв.).

Външното финансиране по бюджетите на общините включва усвоявания и погашения по договори за общински заеми с чуждестранни кредитори, като нетният му размер е 14,2 млн. лв. През 2023 г. получените средства по външни заеми са 58,7 млн. лв. и са отчетени от Столична община по договор с чуждестранен кредитор по проекти, свързани с транспортната свързаност и осигуряване на достъпна среда, както и с изграждане и реконструкция на основни пътни артерии в град София. Изплатените главници по външните заеми за същия период от общинските бюджети са в размер на 44,5 млн. лв. (от Столична

община – 35,4 млн. лв., от община Варна – 3,7 млн. лв., от Пловдив – 3,1 млн. лв., Бургас – 2,0 млн. лв. и от община Ловеч – 0,3 млн. лв.). Най-голям размер на погашенията са отчетени от Столична община по заеми за финансиране на изграждането и удължаването на метрото, за финансиране на инженерната инфраструктура, за дейности по подобряване на качеството на въздуха, за изграждане на интегрална система за отпадъци, както и за рехабилитация на общински улици в гр. София.

В края на 2023 г. **вътрешното финансиране** по бюджетите на общините е в размер на 188,1 млн. лв. и включва нетния размер на операциите по заеми от банки и други лица в страната; операции с общински ценни книжа; събрани средства и извършени плащания за сметка на други бюджети, сметки и фондове; нетно изменение на депозитите и средства по сметки; предоставени кредити и временна финансова помощ; придобиване на дялове, акции и съучастия и друго финансиране.

За 2023 г. отчетените получени заемни средства от банки в страната са в размер на 228,4 млн. лв., а от други местни лица 307,6 млн. лв. (в т.ч. 188,0 млн. лв. от фонд „ФЛАГ“ ЕАД (ФЛАГ), 119,0 млн. лв. частично отчитани от някои общини средства по сключени договори с финансови посредници, избрани от „Фонд Мениджър на финансови инструменти в България“ ЕАД и 0,5 млн. лв. по договори с Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“) или общо получените заемни средства са 536,0 млн. лв. Изплатените главници по банкови заеми от страната са 82,7 млн. лв., а по заеми от др. лица са 96,7 млн. лв. (в т.ч. 91,0 млн. лв. към ФЛАГ) или общо платените главници са в размер на 179,4 млн. лв. Размерът на погашенията за периода по заемите от страната е по-малък от получените средства, поради което нетният размер на операциите по тези заеми е положителен (356,6 млн. лв.). Към същия период на 2022 г. нетният положителен размер по тези заеми е бил значително по-малък (53,0 млн. лв.). Получените от общините заеми от банки и др. местни лица през 2023 г. (536 млн. лв.) са два пъти повече от получените през 2022 г. (тогава са отчетени 256,3 млн. лв.), на което се дължи и по-високия размер на платените разходи за лихви по тези заеми през 2023 г.

Погашенията по емитирани през предходни периоди общински ценни книжа са в размер на 28,3 млн. лв. и са отчетени от 8 общини. За отчетния период няма емитиран нов дълг.

Другото финансиране /нето/ по общинските бюджети към 31.12.2023 г. е (-36,6) млн. лв., като съществена част от него представляват отчетените операции по Закона за управление на отпадъците. Нетният размер за периода на задълженията и погашенията по финансов лизинг и търговски кредити, като форми на дълг, е в размер на (-1,3) млн. лв.

Нетният размер на събраните средства и извършени плащания от общините за сметка на други бюджети, сметки и фондове е в размер на (-112,5) млн. лв.

Към 31.12.2023 г. отчетеният от общините нетен размер на операциите по придобиване на дялове, акции и съучастия е в размер на (-6,6) млн. лв.

Отчетеният нетен размер по общинските бюджети на възмездната финансова помощ е (-8,6) млн. лв., а на предоставените кредити (-6,2) млн. лв.

Постъпленията от **приватизация** на дялове, акции и участия в общинските бюджети през 2023 г. са 1,6 млн. лв.

Общините отчитат 2 162,0 млн. лв. бюджетен преходен остатък, а наличността към края на 2023 г. (по банкови сметки и каса) е в размер на 2 131,5 млн. лв. (с около 30,4 млн. лв. по-малко от края на 2022 г.). Отчетеният остатък в делегираните от държавата дейности е 816,2 млн. лв. (38,3 % дял от общата наличност), а доста по-голямата наличност, в размер на 1 315,3 млн. лв. (61,7 %), е отчетена в местни дейности.

Най-голяма наличност (450,2 млн. лв.) към 31.12.2023 г. в местните дейности е отчетена от неизразходвани средства от субсидии, предоставени на общините през текущата и преходни години (от текущата година наличността е 310,8 млн. лв., а от наличността от

преходни години е 139,4 млн. лв.). Друг голям източник на наличността (326,4 млн. лв.) са получени през текущата и предходни години приходи (от текущата година наличността е 300,3 млн. лв., а от наличността от преходни години е 26,2 млн. лв.). Третият по размер източник на средствата по наличностите на общините към 31.12.2023 г. са получени от тях средства под формата на трансфери от други бюджети (252,8 млн. лв.).

В държавните дейности наличността се формира най-вече от получени през 2023 г., но неизразходвани субсидии (666,1 млн. лв.), следвани от наличностите, представляващи преходен остатък – средства от минали години (97,7 млн. лв., като в т.ч. 82,4 млн. лв. са от субсидии преди 2023 г.).

По отчетни данни към 31.12.2023 г. **просрочените задължения** по бюджетите на общините са в размер на 158,2 млн. лв. и са формирани от 123 общини (46,4 % от общия брой общини). Спрямо края на 2022 г. се отчита увеличение с 67,2 млн. лева.

В делегираните от държавата дейности просрочените задължения са 2,0 млн. лв. и са отчетени от 24 общини, като спрямо края на 2022 г. са нараснали с 0,4 млн. лева.

В местните дейности просрочените задължения към края на 2023 г. са в размер на 156,3 млн. лв. и са отчетени от 117 общини. В сравнение с края на 2022 г. просрочените задължения в тези дейности се увеличават с 66,8 млн. лева.

През 2023 г. общините отчетат и 0,6 млн. лв. просрочени задължения в сметките за средства от Европейския съюз и други сметки и дейности.

Основните причини за отчетените просрочени задължения по общинските бюджети са: ниския размер на изпълняваните собствени приходи, както и на ниския приходен капацитет в някои общини; наличие и обслужване на просрочени задължения от предходни години, които утежняват изпълнението на бюджета през текущата година; възникнали разходи в резултат на изпълнение на дейности по различни оперативни програми и проекти, които не са признати, както и наложени финансови корекции; извършени неотложни разходи по поддържане и ремонт на остарялата материално-техническа база, пътна, техническа и ВиК инфраструктура.

Просрочените вземания по бюджетите на общините към 31.12.2023 г. са в размер на общо 376,7 млн. лв. и са отчетени от 250 общини. В сравнение с края на 2022 г. просрочените вземания по бюджетите на общините са нараснали с 26,6 млн. лв. С най-голям относителен дял са просрочените публични общински вземания – 250,5 млн. лв. или 66,5 на сто от общия размер на просрочените вземания по общинските бюджети. В много общини са предприети мерки за събиране на дължимите вземания – разпратени са предупредителни писма и покани за доброволно плащане, сключени са допълнителни споразумения за разсрочени плащания и други.

3. Бюджети на социалноосигурителните фондове

3.1 Бюджет на държавното обществено осигуряване

Общата сума на **приходите** по бюджета на ДОО за 2023 г. възлиза на 11 389,8 млн. лв., което представлява 101,4 % спрямо заложените в Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2023 г. (ЗБДОО за 2023 г.) 11 228,5 млн. лв. като формират преизпълнение на годишния план на приходите със 161,3 млн. лв. Най-голям е дялът на приходите от осигурителни вноски (98,4 % от общите приходи), които за отчетния период са в размер на 11 204,8 млн. лв. Изпълнението на приходите от осигурителни вноски спрямо заложените в ЗБДОО за 2023 г. е 101,1 %. Съпоставени с 2022 г., приходите по бюджета на ДОО нарастват с 1 412,8 млн. лв. (14,2 %), в т.ч. нарастване на приходите от осигурителни вноски с 1 363,5 млн. лв. или 13,9 %.

Факторите, които оказват влияние върху състоянието на приходите през 2023 г., са следните:

- ◆ увеличението на възнагражденията в частния сектор;
- ◆ определен минимален месечен размер на осигурителния доход на самоосигуряващите се лица до 31 юли 2023 г. в размер на 710 лв. и от 1 август 2023 г. 780 лв.;
- ◆ определен минимален осигурителен доход за земеделските стопани и тютюнопроизводители до 31 юли 2023 г. в размер на 710 лв. и от 1 август 2023 г. 780 лв.;
- ◆ запазване на максималния месечен размер на осигурителния доход за 2023 г. в размер на 3 400 лв.;
- ◆ увеличението на възнагражденията на педагогическите специалисти и непедагогическия персонал;
- ◆ политиката по доходите за увеличение на разходите за персонал с 10 % за структурите, които не са получили увеличение през 2022 г.

Отчетените неданъчни приходи за 2023 г. по бюджета на ДОО възлизат на 185,0 млн. лв., като преобладават приходите, постъпили по чл. 4б, чл. 4в, чл. 69б от КСО (прехвърлени/възстановени акумулирани средства от осигурителни вноски от избор за промяна на осигуряване от универсален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“, съответно фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО и от професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“ на ДОО). Приходите от глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 26,1 млн. лева.

Размерът на извършените **разходи** за 2023 г. по бюджета на ДОО е 21 609,5 млн. лв., което представлява 99,2 % от предвидените в ЗБДОО за 2023 г. средства. Спрямо предходната година общо разходите по бюджета на ДОО са с 3 501,2 млн. лв. (19,3 %) повече. От структурна гледна точка с най-голям относителен дял в общите разходи са социалните разходи (99,2 %), в т.ч. разходи за пенсии 88,5 % и разходи за обезщетения и помощи, изплащани на основание Кодекса за социално осигуряване 10,8 %.

Отчетените разходи за пенсии по бюджета на ДОО за 2023 г. са в размер на 19 121,1 млн. лв., което е с 3 486,4 млн. лв. повече спрямо 2022 г. През 2023 г. бяха реализирани следните основни мерки в сферата на пенсионната политика:

- целогодишно изплащане на увеличените пенсии от 1 юли 2022 г. и от 1 октомври 2022 г., вкл. увеличението на минималната и на максималната пенсии;
- от 1 юли 2023 г. всички пенсии, с изключение на максималната пенсия, бяха увеличени с 12 %;
- изплащане през м. април на еднократни добавки в размер на 70 лева на пенсионерите, чиито пенсии са под линията на бедност за 2023 г. За покриване на този разход през м. декември 2023 г. с ПМС № 277/ 2023 г. по бюджета на ДОО беше предоставен трансфер от централния бюджет на стойност 72,0 млн. лв.

Отчетените разходи за **краткосрочни обезщетения и помощи по КСО** са в размер на 2 324,5 млн. лв., което е 94,3 % изпълнение на заложените 2 466,2 млн. лв. Спрямо предходната година изплатените обезщетения по КСО са със 161,9 млн. лв. (7,5 %) повече. Най-съществено нарастване се наблюдава при паричните обезщетения за бременност и раждане, отглеждане на малко дете и безработица.

3.2 Бюджет на Учителски пенсионен фонд

Отчетените **приходи** по бюджета на Учителския пенсионен фонд (УПФ) за 2023 г. са в размер на 109,2 млн. лв. или изпълнението им възлиза на 102,0 % спрямо предвидените 107,1 млн. лв. Същевременно спрямо 2022 г. приходите нарастват с 11,2 млн. лв. (11,4 %). Постъпленията от осигурителни вноски през годината са в размер на 105,3 млн. лв. или 113,4 % спрямо отчетените през 2022 г. Отчетените неданъчни приходи за 2023 г. са в размер на 3,9 млн. лв. или изпълнението им възлиза на 110,3 %, като отчетените приходи изцяло са от лихви по ДЦК от портфейла на УПФ.

Общите **разходи** по бюджета на УПФ за 2023 г. са в размер на 87,2 млн. лв. или 96,3 % от планираните. Отчетените разходи почти изцяло представляват изплатени пенсии и добавки от УПФ.

През 2023 г. по бюджета на УПФ са получени погашения по падежирали ДЦК в размер на 18,4 млн. лв., като не са придобивани ДЦК от нови емисии.

3.3 Бюджет на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите”

Приходите по бюджета на фонд ”Гарантирани вземания на работниците и служителите” (ФГВРС) за 2023 г. са в размер на 2,4 млн. лв., което е 111,1 % спрямо предвидените в бюджета на фонда за 2023 г. Постъпилите приходи почти изцяло (99,4 %) представляват получени лихви от ДЦК от портфейла на ФГВРС. Приходите от вноски са 0,013 млн. лв. и представляват вноски от работодатели за минали периоди.

Общите **разходи** по бюджета на ФГВРС за 2023 г. са в размер на 2,7 млн. лв. при предвидени 4,8 млн. лева. От изразходваната сума за гарантирани вземания на работниците и служителите са платени 2,5 млн. лв.

През 2023 г. по сметките на ФГВРС са получени погашения по ДЦК в размер на 8,6 млн. лв., като не са придобивани ДЦК от нови емисии.

3.4 Бюджет на Националната здравноосигурителна каса

Общият размер на събраните **приходи** по бюджета на НЗОК за 2023 г. възлиза на 4 347,3 млн. лв., което представлява 100,8 % спрямо предвидените в Закона за бюджета на НЗОК (ЗБНЗОК) за 2023 г. – 4 312,9 млн. лева. В сравнение с предходната година приходите са с 516,2 млн. лв. (13,5 %) повече. Постъпленията от здравноосигурителни вноски са в размер на 4 316,2 млн. лв., 100,7 % изпълнение на утвърдените със ЗБНЗОК за 2023 г. средства в размер на 4 286,5 млн. лева. Събраните неданъчни приходи за 2023 г. са 31,1 млн. лв., 118,0 % спрямо заложените в ЗБНЗОК за 2023 г., като основната част от тях са приходи от глоби, санкции и наказателни лихви.

Полученият трансфер от Министерството на здравеопазването за финансиране на разходите за лекарствени продукти – ваксини и дейности по прилагането им по чл. 82, ал. 2, т. 3 от Закона за здравето; за дейности за здравно неосигурени лица, включващи: интензивно лечение, комплексно диспансерно (амбулаторно) наблюдение при пациенти с психиатрични заболявания и комплексно диспансерно (амбулаторно) наблюдение при пациенти с кожно-венерически заболявания по чл. 82, ал. 1, т. 1а, 3а и 6б от Закона за здравето, дейности за здравно неосигурени жени по чл. 82, ал. 1, т. 2 от Закона за здравето и за сумите по чл. 37, ал. 6 от Закона за здравното осигуряване, за дейности във връзка с лечение на български граждани в страната или в чужбина съобразно тяхното заболяване, за които не са предвидени други механизми за финансиране или които не могат да бъдат осигурени в страната, както и за медицински изделия, помощни средства, приспособления и съоръжения за хората с увреждания, извън обхвата на задължителното здравно осигуряване, за отчетния период е в размер на 153,1 млн. лева. В сравнение с 2022 г. се отчита намаление от 201,0 млн. лв. поради преустановяване на трансферите за НЗОК от бюджета на Министерството на здравеопазването, предназначени за подкрепа на медицинския персонал за работа при неблагоприятни условия и за поставяне на ваксини срещу COVID-19, след изтичане на срока на извънредна епидемична обстановка.

Получените трансфери от централния бюджет (вкл. за поети осигурителни вноски) през 2023 г. възлизат на 2 565,7 млн. лв.

Отчетените **разходи** за 2023 г. са в размер на 6 881,7 млн. лв. и представляват 97,9 % от предвидените в ЗБНЗОК за 2023 г. 7 027,2 млн. лв. Спрямо предходната година изразходваните средства са с 649,7 млн. лв. (10,4 %) повече.

Най-голям относителен дял в структурата на разходите - 96,2 %, заемат здравноосигурителните плащания, които възлизат на 6 621,7 млн. лв. и представлява 98,0 % от предвидените със ЗБНЗОК (вкл. резерва, в т.ч. за непредвидени и неотложни разходи) за 2023 г. Разпределението по отделни видове здравноосигурителни плащания е както следва:

- ✓ *първична извънболнична медицинска помощ* – 448,3 млн. лева;
- ✓ *специализирана извънболнична медицинска помощ* – 465,3 млн. лева;
- ✓ *дентална помощ* – 271,2 млн. лева;
- ✓ *медико-диагностична дейност* – 214,4 млн. лева;
- ✓ *лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни за домашно лечение на територията на страната* – 1 007,8 млн. лева;
- ✓ *лекарствени продукти за лечение на злокачествени заболявания в условията на болнична медицинска помощ* – 736,7 млн. лева;
- ✓ *медицински изделия, прилагани в болничната помощ* – 146,3 млн. лева;
- ✓ *болнична медицинска помощ* – 3 204,1 млн. лева;
- ✓ *други здравноосигурителни плащания* – 127,7 млн. лева.

Като здравноосигурителни плащания следва да се третират и преведените 164,7 млн. лв. трансфери по договори за извършване на медицински услуги към бюджетни организации, в структурата на които има лечебни заведения по чл. 5 от Закона за лечебните заведения. Заедно с преведените трансфери усвоените средства за здравноосигурителни плащания възлизат на 6 786,4 млн. лв.

За 2023 г. са отчетени плащания в размер на 162,0 млн. лв. от предоставения трансфер от МЗ за здравноосигурени лица, лекарствени продукти, потребителска такса, медицински изделия за хората с увреждания и за лечение на лица до 18-годишна възраст по чл.82, ал.1а, 3 и 6 от Закона за здравето и на лица над 18-годишна възраст по чл.82, ал.1а и б.

Отчетените административни разходи на НЗОК за 2023 г., които включват разходите за персонал, за текуща издръжка и платени лихви, са в размер на 93,2 млн. лева. Относителният дял на усвоените средства за административни разходи е 1,4 на сто от отчетените общи разходи за годината. Разходите за придобиване на дълготрайни активи и основен ремонт са в размер на 4,8 млн. лева.

4. Бюджети по чл. 13, ал. 3 от Закона за публичните финанси и бюджет на Селскостопанска академия

4.1 Държавни висши училища

Приходите и помощите на ДВУ за 2023 г. възлизат на 432,8 млн. лв., което е повече с 26,8 млн. лв. (6,6 %) спрямо отчетените през 2022 г. Спрямо разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. изпълнението е 112,0 %. Основна част от тях – 427,3 млн. лв. са неданъчните приходи, а 5,5 млн. лв. са получени помощи и дарения.

Неданъчните приходи нарастват спрямо 2022 г. с 24,7 млн. лв. или 6,1 %, а спрямо законовите разчети изпълнението е 111,5 %. Преобладаващата част от тях (393,0 млн. лв.) представляват нетни приходи от продажба на услуги, стоки и продукция и се формират от семестриални такси за обучение на студентите, докторантите и специализантите, както и от приходите по договори за научно–изследователска дейност, проекти на държавните висши училища и др. Тези постъпления представляват 90,8 % от реализираните общо приходи за годината.

Приходите от наеми на имущество и земя, реализирани от ДВУ, възлизат на 38,4 млн. лв. и представляват 8,9 % от реализираните общи приходи за 2023 година. Получените помощи и дарения от ДВУ през 2023 г. са в размер на 5,5 млн. лв., в т.ч. 2,2 млн. лв. от страната и 3,3 млн. лв. от чужбина.

Разходите по бюджетите на ДВУ за 2023 г. възлизат на 1 306,1 млн. лв., което представлява 108,1 % спрямо предвидените в разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. Сравнени с 2022 г., разходите на ДВУ бележат увеличение със 149,6 млн. лв. (12,9 %). От общата сума на разходите 910,1 млн. лв. (69,7 %) са разходите за персонал, като спрямо 2022 г. нарастват с 13,9 %. Втори по големина дял заемат разходите за издръжка (вкл. за чл. внос, платени данъци, такси и административни санкции – 197,2 млн. лв. (15,1 %), следвани от капиталовите разходи 114,9 млн. лв. (8,8 % от всички разходи) и разходите за стипендии – 81,7 млн. лв. (6,3 %).

Към 31.12.2023 г. **просрочените задължения** на *държавните висши училища, финансирани от Министерството на образованието и науката*, са в размер общо 5,4 млн. лв., представляващи неплатени данък сгради и такса смет на общините от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и надвнесени такси от студенти и специализанти на Медицинския университет - София и Медицински университет – Плевен. Сумата намалява с 1,9 млн. лв. в сравнение с края на 2022 г.

Отчетените **задължения към доставчици** към 31 декември 2023 г. са в размер на 10,0 млн. лв. при предвидени със ЗДБРБ за 2023 г. – 16,7 млн. лв.

Към 31.12.2023 г. отчетените **просрочени вземания** са в размер 2,7 млн. лева.

Към 31.12.2023 г. *държавните висши военни училища (ДВВУ), финансирани от Министерството на отбраната* нямат отчетени **просрочени задължения**.

Отчетените в края на 2023 г. **задължения към доставчици** са в размер на 1,2 млн. лв. при определените със ЗДБРБ за 2023 г. допустими максимални размери на тези задължения 1,8 млн. лева.

Към 31.12.2023 г. отчетените просрочени вземания на ДВВУ са в размер 0,2 млн. лв., основно дългосрочни вземания, за които са предприети съответните законови мерки за събирането им, като са заведени съдебни дела и са издадени изпълнителни листове за събирането им, а за текущите вземания са изпратени уведомления до контрагентите.

4.2 Българска академия на науките

Отчетените **приходи и помощи** в системата на БАН към 31.12.2023 г. са в размер на 24,0 млн. лв. или 76,8 % от заложените 31,2 млн. лв. към ЗДБРБ за 2023 г. Най-голям е дялът на реализирани приходи от продажба на услуги, стоки и продукция (80,7 %), като основна част от тях постъпват по линия на международни програми, проекти и по договори за научни разработки. Голяма част от тези приходи са свързани с конкретни договорни задължения и не могат да се използват за общоакадемични нужди. Постъпилите приходи от помощи и дарения по бюджета на БАН са в размер на 1,5 млн. лв.

Извършените **разходи** по бюджета на БАН за 2023 г. са в размер на 217,1 млн. лв. и представляват 107,4 % спрямо предвидените в разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. Най-голям дял заемат разходите за персонал (77,8 %), следвани от средствата за издръжка – 15,2 % и за капиталови разходи – 5,8 на сто.

За 2023 г. БАН няма **просрочени задължения**.

Съгласно чл. 57, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г., допустимият максимален размер на **задълженията към доставчици** за БАН е определен в размер на 2,8 млн. лв., а отчетените към края на годината възлизат на 0,7 млн. лв.

Просрочените вземания на БАН към 31.12.2023 г. са в размер общо на 0,9 млн. лв., които представляват неизплатени наеми, консумативи и предоставени услуги. За по-голямата част от несъбраните вземания са заведени съдебни дела.

4.3 Селскостопанска академия

Приходите и помощите на ССА за 2023 г. възлизат на 20,0 млн. лв., което е 124,9 % спрямо разчетените със ЗДБРБ за 2023 г. По-голямата част е от реализирани приходи от продажба на услуги, стоки и продукция (93,4 %). Спрямо предходната година приходите на ССА са намалели с 1,4 млн. лв. (6,6 %). По бюджета на ССА са получени текущи помощи и дарения в размер на 0,2 млн. лв.

Разходите по бюджетите на ССА за 2023 г. възлизат на 69,5 млн. лв., което е 114,0 % спрямо разчетените със ЗДБРБ за 2023 г. В сравнение с предходната година (62,5 млн. лв.), разходите са нараснали с 11,3 % .

За 2023 г. са отчетени 67,6 млн. лв. текущи разходи. Разходите за персонал са в размер на 46,6 млн. лв. и представляват 68,9 % от текущите разходи.

Отчетените разходи за издръжка на ССА са в размер на 21,0 млн. лв., 31,0 % от текущите разходи.

Отчетените капиталови разходи са в размер на 1,9 млн. лева.

Просрочените задължения на ССА към 31.12.2023 г. са в размер на 0,4 млн. лв.

Натрупаните задължения се дължат на увеличените цени на горива, торове, препарати, електроенергия и други.

Произведените семена за посев от институтите на ССА трудно намират реализация, тъй като на пазара се предлагат вносни хибриди на ниска цена. Налага се произведените семена да се преокачествят и да се продадат на по-ниски цени като стокова продукция.

Фирми разпространяват сортове, създадени от институтите на ССА, без да изплащат полагащото се роялти на академията, а ССА няма законови лостове да повлияе на този процес.

Просрочените вземания на ССА към 31.12.2023 г. са в размер на 1,8 млн. лв. и са предимно вземания от клиенти, като по-голямата част, в размер на 1,2 млн. лв. са класифицирани като „събираеми“. С цел събиране на вземанията са изпратени уведомителни писма до клиентите. Заведени са съдебни и изпълнителни дела. По много от делата има влезли в сила решения и изпълнителни листове. Въпреки това сумите не са събрани до сега, тъй като клиентите не са открити на посочените от тях адреси. Особено внимание се обръща на събирането на големите вземания и на тези, при които има опасност за изтичане на давностните срокове.

4.4 Българско национално радио

По бюджета на Българското национално радио (БНР) за 2023 г. са отчетени **приходи** общо в размер на 2,1 млн. лв., което представлява 118,8 % спрямо заложените приходи в разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. – 1,8 млн. лв. Спрямо 2022 г. неданъчните приходи са с 0,7 млн. лв. повече или има увеличение с 52,0 %. По-високият процент изпълнение на приходите се дължи основно на отчетени по-големи стойности постъпления от рекламна дейност спрямо планираните за 2023 г. Отчетените приходи са постъпления от продажба на услуги, стоки и продукция (реклама, спонсорство, технически услуги, съвместни продукции, приходи от концертна дейност и лицензионна дейност), наеми на имущество, глоби, санкции и наказателни лихви, помощи и дарения от страната и чужбина.

Отчетените по бюджета на БНР **разходи** са в размер на 65,3 млн. лв., което представлява 99,1 % от предвидените разходи в разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. Средствата са усвоени за реализирането на основните цели и дейности на БНР по подготовката, създаването и разпространението на национални и регионални програми съгласно разпоредбите на Закона за радиото и телевизията (ЗРТ). Българското национално радио съставя, изпълнява, приключва и отчита бюджет съгласно чл. 70, ал. 1 от ЗРТ.

За периода са отчетени 58,6 млн. лв. *текущи нелихвени разходи* за осъществяването на основната дейност на БНР. Разходите за персонал са в размер на 38,6 млн. лв. и

представяват 59,2 % от текущите разходи. Отчетените разходи за издръжка (вкл. платения членски внос и данъци, такси и адм. санкции) на БНР са в размер на 19,9 млн. лв., 34,0 % от текущите разходи. По-голяма част от отчетените разходи за издръжка са за обезпечаване производството и разпространението на радио програмите на обществената медия, като основно това са разходи за: такси за разпространение на програмите на БНР – 7,8 млн. лв.; възнаграждения за авторски и сродни права на сдружения за колективно управление на права – 3,3 млн. лв.; материали – 0,8 млн. лв. и др. Отчетените *капиталови разходи* са в размер на 6,7 млн. лв. и представляват 96,8 % от годишния разчет и са изразходвани за придобиване на дълготрайни активи и основен ремонт, в т.ч. 1,7 млн. лв. за придобиване на дълготрайни активи и осигуряване на високо ниво на защита на информационната и комуникационната инфраструктура на медията.

В разпределението на разходите по бюджета на БНР е включен преходния остатък за 2022 г. (съгл. чл. 70, ал. 6 от ЗРТ) в размер на 5,0 млн. лв. Обемът на излъчената от БНР програма е 98 568 часа, в т.ч. 520 часа включвания в националния ефир и представлява 100,0 % изпълнение на планирания годишен обем радиопрограма /часове/ за 2023 г. (98 550 часа).

Общо утвърдените **бюджетни взаимоотношения на БНР с централния бюджет** за 2023 г. са 62,2 млн. лв., в т.ч.: 59,1 млн. лв. съгласно чл. 49, т. 1 от ЗДБРБ за 2023 г. и одобрени допълнителни трансфери в размер на 3,1 млн. лв. съгласно: ПМС № 118 от 2023 г. – 0,8 млн. лв.; ПМС № 128 от 2023 г. – 0,8 млн. лв. и ПМС № 187 от 2023 г. – 1,5 млн. лв. за сметка на определените разходи по централния бюджет за 2023 г. с чл. 1, ал. 5, т. 6.5. на ЗДБРБ за 2023 г. За отчетния период е усвоена сума в размер на 62,2 млн. лв. или 100,0 % от размера на бюджетните взаимоотношения на БНР с централния бюджет по уточнен план.

Към 31.12.2023 г. **просрочените задължения** на БНР са в размер на 2,7 млн. лв. и основно представляват просрочени задължения за данъци, такси и административни санкции - 2,6 млн. лв. към Столична община за такса смет за минали периоди, в т.ч. 1,2 млн. лв. за лихви.

При утвърден допустим максимален размер на задълженията от 2,0 млн. лв. съгласно чл. 57, ал. 1 от ЗДБРБ за 2023 г., задълженията на БНР към доставчици са в размер на 1,3 млн. лв. и представляват задължения за: такси за разпространение на програмите – 0,7 млн. лв.; разходи за издръжка – 0,6 млн. лв. (вода, горива и енергия, разходи за телекомуникационни услуги и абонаментна поддръжка на софтуер и техника, за охрана, почистване и други услуги, материали, текущ ремонт, командировки и др.).

Просрочените вземания на БНР са 0,5 млн. лв. в т.ч.: 0,3 млн. лв. просрочени вземания от клиенти – вземания за излъчена, но неплатена реклама, неплатен наем и консумативи от наематели, вземания за технически услуги, несъбрани суми по спонсорски договор, от глоби, санкции, наказателни лихви и обезщетения и 0,2 млн. лв. други просрочени вземания – предоставени аванси към доставчици на услуги.

4.5 Българска национална телевизия

По бюджета на БНТ за 2023 г. са отчетени **приходи** в размер на 12,6 млн. лв., което представлява 126,3 % от разчетените към ЗДБРБ за 2023 г. приходи от 10,0 млн. лв. Спрямо 2022 г. отчетените *неданъчните приходи* са с 2,0 млн. лв. повече или е отчетено нарастване от 18,9 %. По-високият процент изпълнение на приходите се дължи основно на отчетени големи стойности постъпления от рекламна дейност, от участия в предизборни форми и приходи от излъчването на Световното първенство по футбол Катар 2022 г. Отчетените приходи са постъпления от продажба на услуги, стоки и продукция (реклама, технически услуги, продажба на програми, приходи от почивно дело, приходи от участия в предизборни форми), наеми на имущество и др.

Българската национална телевизия съставя, изпълнява, приключва и отчита бюджет съгласно чл. 70, ал. 1 от Закона за радиото и телевизията.

Отчетените по бюджета на БНТ за 2023 г. **разходи** са в размер на 102,3 млн. лв., което представлява 104,4 % от предвидените в разчета към ЗДБРБ за 2023 г.

За 2023 г. са отчетени 87,3 млн. лв. *текущи разходи* и 15,0 млн. лв. *капиталови разходи*.

Разходите за персонал са в размер на 45,1 млн. лв. и представляват 44,1 % от отчетените за периода разходи. Отчетените разходи за издръжка (вкл. разходите за членски внос, платените данъци, такси и административни санкции) на БНТ са в размер на 42,2 млн. лв. или 41,3 % от общите разходи. По-голяма част от отчетените разходи за издръжка са за обезпечаване производството и разпространението на телевизионната програма на БНТ, като основно това са разходи за: такси за цифрово наземно разпространение на телевизионни програми – 10,8 млн. лв.; възнаграждения за авторски и сродни права на сдружения за колективно управление на права – 8,0 млн. лв.; отстъпени права за излъчване на спортни предавания – 4,4 млн. лв.; външни продукции – 3,7 млн. лв.; материали, услуги и наеми за предавания – 1,1 млн. лв.; международни трасета и унилатерали – 0,9 млн. лв.; информационни услуги – 0,4 млн. лв. Отчетените капиталови разходи в размер на 15,0 млн. лв. са изразходвани за: придобиване на дълготрайни активи и основен ремонт – 7,0 млн. лв., в т.ч. 6,1 млн. лв. по чл. 70, ал. 4, т. 2 от Закона за радиото и телевизията, съгласно чл. 49, т. 2 от ЗДБРБ за 2023 г.; филмопроизводство – 4,6 млн. лв. и отстъпени права за излъчване на чужди програми – 3,4 млн. лв.

В разпределението на разходите по бюджета на обществената медия е включен преходния остатък за 2022 г. (съгл. чл. 70, ал. 6 от ЗРТ) в размер на 1,7 млн. лв.

За отчетния период средствата са усвоени за реализирането на основните цели и дейности на БНТ по подготовката, създаването и разпространението на телевизионни програми съгласно разпоредбите на Закона за радиото и телевизията.

Обемът на излъчената от БНТ програма е 35 040 часа и представлява 100,0 % изпълнение на планирания годишен обем телевизионна програма/часове за 2023 г.

Общо утвърдените **бюджетни взаимоотношения** на БНТ с централния бюджет са 89,1 млн. лв., в т.ч.: 86,2 млн. лв. съгласно чл. 49, т. 2 от ЗДБРБ за 2023 г. и 2,8 млн. лв. одобрени допълнителни трансфери съгласно ПМС № 108 от 2023 г. – 700 лв.; ПМС № 118 от 2023 г. – 1,1 млн. лв. и ПМС № 128 от 2023 г. – 1,7 млн. лв. За отчетния период е усвоена сума в размер на 89,1 млн. лв. или 100,0 % от размера на бюджетните взаимоотношения на БНТ с централния бюджет по уточнен план.

Просрочените задължения на БНТ към доставчици са в размер на 5,8 млн. лв. и представляват: задължения по договори с външни продукции – 0,2 млн. лв. и задължения към доставчици в страната – 5,6 млн. лв. за разпространение на телевизионни програми, отстъпени права, разходи за предавания, доставка на телевизионно оборудване, материали, техника и консумативи, за спортни права за излъчване на български първенства, социологически изследвания и други събития. Основната част от неразплатената сума са задължения за разпространение на програмите на БНТ – 5,4 млн. лв. по договор с Виваком България ЕАД.

При утвърден допустим максимален размер на задължения 10,0 млн. лв. съгласно чл. 57, ал. 1 от ЗДБРБ за 2023 г., задълженията на БНТ към доставчици са в размер на 8,3 млн. лв. и представляват задължения за: такси за цифрово наземно разпространение на телевизионни програми – 6,2 млн. лв.; текуща издръжка – 0,7 млн. лв.; възнаграждения за авторски и сродни права на сдруженията за колективно управление на права – 0,1 млн. лв.; външни продукции – 0,2 млн. лв.; отстъпени права за излъчване на спортни предавания – 0,2 млн. лв. и капиталови разходи – 0,9 млн. лв.

Просрочените вземания на БНТ са в размер на 0,8 млн. лв., в т.ч.: 0,7 млн. лв. просрочени вземания от клиенти и 0,1 млн. лв. просрочени вземания от концесии и наеми.

4.6 Българска телеграфна агенция

Общият размер на **приходите** за 2023 г. на Българската телеграфна агенция е 0,9 млн. лв., което е 2,9 пъти повече от предвидените за годината 0,3 млн. лв. Основните приходи са осъществени продажби на информационни продукти и услуги.

Отчетените общи **разходи** за 2023 г. по бюджета на БТА са в размер на 16,3 млн. лв., което е 133,8 % спрямо годишния разчет за 2023 г., като допълнителни средства са изразходвани за персонал и капиталови разходи. Изразходваните средства са свързани с основната дейност на агенцията, както и подsigуряване на допълнителни технически средства в помещенията, устройства за усилване на връзката и сигнала, с които да започне организирането на мероприятията онлайн, както и да бъде подsigурено качествено им пряко излъчване. С най-голям относителен дял от общите разходи - 61,0 %, са разходите за персонал – 9,9 млн. лева. Разходите за издръжка (вкл. разходите за глоби, санкции и наказателни лихви) за 2023 г. са в размер на 3,5 млн. лв. Отчетените капиталови разходи са в размер на 2,8 млн. лв.

Общо утвърдените **бюджетни взаимоотношения на БТА** със ЗДБРБ за 2023 г. са в размер на 11,9 млн. лв. Отчетените трансфери са в размер на 12,3 млн. лв., в която сума влизат и одобрените два допълнителни трансфери съгласно ПМС № 118 от 2023 г. – 0,2 млн. лв. и ПМС № 128 от 2023 г. – 0,2 млн. лв., във връзка с подготовката и произвеждането на избори в страната.

Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г. е утвърден максимален размер на **задълженията към доставчици** от 30,0 хил. лв., като към 31.12.2023 г. БТА отчита 8,0 хил. лв. задължения, основно за вода, горива, ел. енергия, услуги, материали и др. и задълженията към доставчици от чужбина.

5. Сметки за средствата от Европейския съюз на бюджетни организации

5.1 Сметка за средствата от Европейския съюз на Националния фонд

Дирекция „Национален фонд” е Сертифициращ орган и орган, отговорен за получаване на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд (СКФ) на Европейския съюз (ЕС) през програмния период 2007–2013 г. съгласно Решение на Министерския съвет № 988/27.12.2005 г., както и по двустранните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС (ПТСВГ), финансирани от Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП), съгласно Решение на Министерския съвет № 523 от 31.07.2007 г. Също така, съгласно Решение на Министерския съвет № 792/19.12.2013 г. НФ е определен за Сертифициращ орган и орган, отговорен за получаване на средствата по програмите, финансирани със средствата от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ), Кохезионния фонд (КФ), Инициативата за младежка заетост (ИМЗ) и Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ФЕПНЛ), както и по ПТСВГ, финансирани от (ИПП II) с Решение на Министерския съвет № 156 от 21.03.2014 г.

Изпълнява функциите на Счетоводен орган, отговорен за изпращане на: заявления за плащане и изготвянето на годишните счетоводни отчети през програмен период 2021 - 2027 г. по програмите, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд+, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и по двустранните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на Европейския съюз и извършване на плащания към УО по програмите, съфинансирани от ЕФРР, ЕСФ+, КФ, ФСП и по ПТСВГ на Европейския съюз.

Изпълнява функциите на координиращо звено на национално равнище, отговорно за подготовката на подзаконовата нормативна уредба и системата за управление и контрол, извършване на наблюдение, контрол и плащания във връзка с изпълнението на Плана за

възстановяване и устойчивост, подготовка и изпращане на пакета документи с искане за плащане към Европейската комисия, планирането, бюджетирането и финансово-счетоводната отчетност на средствата по Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) и извършване на плащания (отпускане на лимити) към Структурите за наблюдение и докладване (СНД)/Крайни получатели (КП).

Изпълнява функциите на орган, отговорен за получаване на финансирането по Резерва за приспособяване във връзка с последиците от Брекзит.

Дирекция „Национален фонд“ изпълнява функциите на централен съкровищен орган по програма ФАР и Преходния финансов инструмент (ПФИ), Разплащателен орган по КФ (Регламент 1164/94)/ИСПА и на Компетентен орган по програма САПАРД.

Дирекцията е определена за централен съкровищен орган за средствата и сертификацията на разходите по Норвежкия финансов механизъм (НФМ) 2014–2021 г. и Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) 2014–2021 г. В съответствие с годишните закони за държавния бюджет средствата от помощта от ЕС и Офиса на ЕИП и НФМ и съответното националното съфинансиране се осигуряват чрез сметка за средства от ЕС на Национален фонд към министъра на финансите.

Изпълнението на проектите по програмите, съфинансирани със средства от ЕС, се извършва от Изпълнителните агенции/Управляващите органи/Програмните оператори. За целите на касовата отчетност всички активи, пасиви, съответно приходи и разходи на Изпълнителните агенции/Управляващите органи /Програмни оператори се консолидират в сметката за средства от ЕС на Националния фонд към министъра на финансите, независимо че са организационно и юридически част от структурата на други министерства и ведомства.

По сметките на НФ към 31.12.2023 г. са постъпили приходи (нето) в размер на 3 192,4 млн. лв. по програмите, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд (включително Инициативата за младежка заетост), Кохезионния фонд и Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ФЕПНЛ) на ЕС за финансовата рамка, както Европейския социален фонд+, двустранните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС (ПТСВГ) по двата програмни периода, ФМ на ЕИП и НФМ, като в тази сума са включени и отразените (нето) в отчетността на НФ операции по постъпването по банковите бюджетни сметки на МРРБ на чуждото финансиране по ПТСВГ и изплатените средства от получения ресурс към бенефициенти извън страната.

Извършените разходи (нето) за годината с натрупване чрез сметките на НФ възлизат на 889,6 млн. лева. По видове разходи изпълнението е както следва: 87,85 % от общата стойност са капиталови трансфери, 10,41 % са субсидии, 1,74 % предоставени текущи и капиталови трансфери за чужбина и 0,005 % - издръжка.

Трансферите (нето), временните безлихвени заеми (нето) и временна възмездна финансова помощ за 2023 г. са на стойност 2 723,0 млн. лв. (включват предоставените трансфери към бенефициенти по Оперативните програми (ОП) на ЕС - програмен период 2014 – 2020 г. и програмен период 2021 – 2027 г., ПТСВГ за периода 2014 – 2020 г., Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), ФМ на ЕИП 2014–2021 г. и НФМ 2014–2021 г., както и възстановени трансфери от бенефициенти-бюджетни организации за неусвоени суми по приключили проекти, за недопустими разходи или други надплащания. В консолидираната отчетност на НФ са отразени и трансфери (нето) към бенефициенти – бюджетни организации, които са за сметка на средства, предоставени от държавите-партньори по ПТСВГ.

Във връзка с изпълнение на програмите и проектите по програмен период 2014 – 2020 г., 2021 – 2027 г., ФМ на ЕИП и НФМ и НПВУ по сметките на НФ са получени трансфери от централния бюджет на стойност 494,6 млн. лева.

Общата сума от други приходи (корективи за касови постъпления, отчетени за дължими суми от бенефициенти), отчетени по сметката за средства от ЕС на НФ, са в размер на 1,1 млн. лева.

Структурни и Кохезионен фондове (СКФ) 2007 – 2013 г.

През 2023 г. са отчетени (нето) възстановени суми от бенефициенти на стойност на 21,9 млн. лв., а възстановеното авансово финансиране по реда на ДДС6/2011 г. е в размер на 1,0 млн. лева.

Европейски фонд за регионално развитие, Европейски социален фонд (включително Инициативата за младежка заетост), Кохезионния фонд и ФЕПНЛ на Европейския съюз за финансова рамка 2014 – 2020 г.

Общо получените средства (нето) от ЕК за периода са в размер на 2 431,9 млн. лв. (в тях влизат и получените приходи по REACT-EU в размер на 147,5 млн. лева и за SAFE в размер на 725,5 млн. лева) и са разпределени както следва:

- ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура” – 503,3 млн. лв. (вкл. за SAFE в размер на 242,9 млн. лева);
- ОП „Околна среда 2014 – 2020 г.“ – 662,8 млн. лв. (вкл. за SAFE в размер на 255,1 млн. лева);
- ОП „Развитие на човешките ресурси 2014 - 2020 г.” – 208,9 млн. лв. (вкл. за REACT-EU в размер на 45,2 млн. лева);
- Инициативата за младежка заетост – 6,5 млн. лв.;
- ОП „Иновации и конкурентоспособност” – 401,8 млн. лв. (вкл. за REACT-EU в размер на 98,7 млн. лева и за SAFE в размер на 61,2 млн. лева);
- ОП „Добро управление” – 66,1 млн. лв. (вкл. за SAFE в размер на 6,1 млн. лева);
- ОП за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България за периода 2014 – 2020 г. – 2,9 млн. лева;
- ОП „Региони в растеж“ – 374,6 млн. лв. (вкл. за REACT-EU в размер на 3,2 млн. лева и за SAFE в размер на 127,2 млн. лева) и
- ОП „Наука и образование за интелигентен растеж” – 205,0 млн. лв. (вкл. за REACT-EU в размер на 0,4 млн. лева и за SAFE в размер на 33.1 млн. лева).

Направените разходи (нето) по Оперативни програми и трансферите (нето) към бюджетни организации и операции с активи към края на годината са на стойност 3 203,6 млн. лв. (в тях влизат и извършените разходи по REACT-EU в размер на 257,7 млн. лева и за SAFE в размер на 853,1 млн. лева), като разпределението по Оперативни програми е следното:

- ОП „Развитие на човешките ресурси 2014 - 2020 г.” – 205,8 млн. лв. (вкл. за REACT-EU в размер на 49,1 млн. лева);
- Инициативата за младежка заетост – 15,0 млн. лв.;
- ОП за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България за периода 2014 – 2020 г. – 4,3 млн. лв. (само от REACT-EU);
- ОП „Иновации и конкурентоспособност” – 380,6 млн. лв. (вкл. за REACT-EU в размер на 139,6 млн. лева и за SAFE в размер на 98,3 млн. лева);
- ОП „Добро управление” – 88,6 млн. лв. (вкл. за SAFE в размер на 6,8 млн. лева);
- ОП „Региони в растеж“ – 653,0 млн. лв. (вкл. за REACT-EU в размер на 44,1 млн. лева и за SAFE в размер на 141,3 млн. лева);
- ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура” – 860,6 млн. лв. (вкл. за SAFE в размер на 278,7 млн. лева);

- ОП „Наука и образование за интелигентен растеж” – 243,4 млн. лв. (вкл. за REACT-EU в размер на 20,6 млн. лева и за SAFE в размер на 44,7 млн. лева) и
- ОП „Околна среда 2014 – 2020 г.“ – 752,4 млн. лв. (вкл. за SAFE в размер на 283,4 млн. лева).

Предоставеното авансово финансиране по реда на ДДС 6/ 2011 г. към бюджетни организации за периода е на стойност 520,3 млн. лева, а възстановените средства – 128,9 млн. лева.

Изплатените средства от оперативните програми за мерките за минимизиране на отрицателните последици от епидемичното разпространение на COVID-19 през отчетния период са в размер на 333,0 млн. лева.

Европейския социален фонд+, Европейския фонд за регионално развитие (включително Фонда за справедлив преход) и Кохезионния фонд за програмен период 2021-2027 г.

Получените средства (предварително годишно финансиране за 2023 г., както и предварително финансиране за 2023 г. във връзка с FAST CARE, както и възстановени разходи) от ЕК за периода са в размер на 653,5 млн. лв. и са разпределени както следва:

- Програма „Развитие на човешките ресурси” 2021-2027 г. – 51,0 млн. лв.;
- Програма „Храни и основно материално подпомагане” 2021-2027 г. – 27,6 млн. лв.;
- Програма „Образование” 2021-2027 г. – 15,4 млн. лв.;
- Програма „Околна среда“ 2021 2027 г. – 29,9 млн. лв.;
- Програма „Техническа помощ“ 2021 2027 г. – 2,0 млн. лв.;
- Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021 2027 г. – 314,1 млн. лв.;
- Програма „Развитие на регионите“ 2021 2027 г. – 138,4 млн. лв.;
- Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021 2027 г. – 43,5 млн. лв.;
- Програма „Транспортна свързаност“ 2021 2027 г. – 31,6 млн. лв.

Направените разходи за периода са в размер на 754,4 млн. лв. и са разпределени както следва:

- Програма „Развитие на човешките ресурси” 2021-2027 г. – 108,7 млн. лв.;
- Програма „Храни и основно материално подпомагане” 2021-2027 г. – 72,6 млн. лв.;
- Програма „Образование” 2021-2027 г. – 1,9 млн. лв.;
- Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021 2027 г. – 397,3 млн. лв.;
- Програма „Развитие на регионите“ 2021 2027 г. – 138,7 млн. лв. и
- Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021 2027 г. – 35,2 млн. лева.

Национален план за възстановяване и устойчивост (НПВУ)

През отчетния период чрез НПВУ бяха извършени разходи и трансфери (нето) в размер на 337,0 млн. лева.

Програма ФАР

През отчетния период са възстановени суми от бенефициенти на стойност 0,03 млн. лева.

Програма САПАРД

През периода са извършени възстановявания от бенефициенти по дългове на стойност 0,2 млн. лева.

Двустранни програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на Европейския съюз 2007 – 2013 г., 2014 – 2020 г. и 2021 – 2027 г.

Получените средства към 31.12.2023 г. са на стойност 23,0 млн. лв., представляващи възстановени разходи от ЕК по ПП 2014-2020 г., постъпили средства за съфинансиране от страните-партньори, както разпределени към администратори в чужбина за сметка на средствата, получени от страната-партньор и втори транш за предварително финансиране по ПП 2021-2027 г.

Сумата на разходите и трансферите (нето) към бюджетни организации в страната, които са направени през същия период по двустранните програми са на обща стойност 14,2 млн. лв., включително за плащания към бенефициенти в страната, извършени за сметка на полученото финансиране от страната-партньор по тези програми.

Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежки финансов механизъм за периода 2009-2014 г. и 2014-2021 г.

Получените средства към 31.12.2023 г. са на стойност 84,0 млн. лева.

Сумата на разходите и трансферите (нето) за периода са на обща стойност 96,3 млн. лева.

5.2 Сметки за средствата от Европейския съюз, администрирани от Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие“

➤ Приходи

За 2023 г. планираните приходи по утвърдените годишни разчети на сметката за средства от Европейския съюз на Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие“ са в размер на 523,2 млн. лева. Към 31.12.2023 г. по отчетни данни, постъпленията са в размер на 313,3 млн. лв., което представлява 59,9 % от годишния план.

Приходната част е формирана от приходи от наказателни лихви, помощи и дарения от чужбина и коректив на касови постъпления, както следва:

- Приходи от наказателни лихви

За 2023 г. са отчетени приходи от получени наказателни лихви, свързани с вземания за възстановяване на средства от ЕК, в размер на 1,1 млн. лева.

- Текущи помощи и дарения от Европейския съюз

Общият размер на получените приходи, отчетени в „Текущи помощи и дарения от Европейския съюз“, към 31.12.2023 г. е 64,7 млн. лв. при планирани за годината средства в размер на 67,5 млн. лева.

Получените текущи приходи от възстановяване на средства от Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) по линия на Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) без директни плащания, към 31.12.2023 г. възлизат на 54,9 млн. лв., което е 102,2 % спрямо планираните за годината 53,7 млн. лева. За сравнение, за предходната година изпълнението на плана е било 144,4 процента.

Получените текущи приходи от възстановяване на средства по линия на схемите „Училищен плод“ и „Училищно мляко“ от Европейски фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) към 31.12.2023 г. са 5,8 млн. лв., което представлява 93,5 % от планираните 6,2 млн. лв. за годината. За 2022 г. степента на изпълнение по това направление е била 100 процента.

През 2023 г. са получени 4,0 млн. лв. текущи приходи, възстановени средства от Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР), което представлява 52,6 % от

годишния план в размер на 7,6 млн. лева. През предходната година изпълнението е било 114,5 процента.

- *Капиталови помощи и дарения от Европейския съюз*

Общият размер на получените приходи, отчетени в „Капиталови помощи и дарения от Европейския съюз“, към 31.12.2023 г. е 256,3 млн. лв. при планирани за годината 455,7 млн. лева.

Получените капиталови приходи от ЕЗФРСР по линия на ПРСР без директни плащания към края на годината са 248,1 млн. лв., от които 27,6 млн. лв. са аванс по линия на Стратегическия План по ОСП 2023-2027. Изпълнени са 55,2 % от годишния план, който е в размер на 449,6 млн. лева. За сравнение, за предходната година, капиталовите приходи по ПРСР са били 218,4 млн. лв. (96,5 % от годишния план).

В периода 01.01-31.12.2023 г. са получени капиталови приходи в размер 7,4 млн. лв. от фонд ЕФМДР. Отчетени са и 0,8 млн. лв. получен аванс по Програмата за морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027 г. (ПМДРА). Степента на изпълнение спрямо годишния разчет от 6,1 млн. лв. е 134,4 процента. За предходната година по това направление са отчетени 14,4 млн. лева.

- *Коректив на касови постъпления*

Към 31.12.2023 г. отчетеният коректив на касови постъпления е минус 8,9 млн. лева. Той е формиран от размера на принудително събрани суми от НАП, за които не е извършен превод на средства по сметката на ДФЗ-РА.

➤ *Разходи*

Общият размер на планираните за 2023 г. разходи по утвърдените годишни разчети на сметката за средства от Европейския съюз на Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие“ са 889,5 млн. лева.

Уточненият план на субсидиите за текуща дейност и капиталовите трансфери за 2023 г. е 730,5 млн. лева. Изпълнението им към 31.12.2023 г. възлиза на 69,7 % от годишния план при отчетени разходи в размер на 509,0 млн. лева.

Останалите планирани разходи в размер 159,0 млн. лв. са формирани от: разходи за заплати и възнаграждения на персонала (9,0 млн. лв.), задължителни осигурителни вноски от работодатели (2,6 млн. лв.), издръжка (13 млн. лв.) и придобиване на ДМА (134,4 млн. лв.). Те подлежат на отчитане в § 63-00 Трансфери между сметки за средствата от ЕС.

Изпълнението на отчетените разходи е както следва:

- *Субсидии и други текущи трансфери за нефинансови предприятия*

За 2023 г. са планирани средства в размер на 314,0 млн. лв. за субсидии и други текущи трансфери за нефинансови предприятия. Отчетените към 31.12.2023 г. средства представляват 47,2 % от планираните за годината и са в размер на 148,2 млн. лева. Към 31.12.2022 г. отчетените текущи субсидии са били 188,4 млн. лева.

Изпълнението по дейности е както следва:

- национално съфинансиране към ЕЗФРСР за директни плащания – 37,8 млн. лв., изпълнение 24,5 % от планираните за годината 154,1 млн. лв.;

- текущи субсидии по Програмата за морско дело и рибарство – 6,8 млн. лв., изпълнение 70,8 % от планираните 9,6 млн. лв.;

- текущи субсидии по Програмата за развитие на селските райони – 31,6 млн. лв., изпълнение от 53,6 % на планираните за годината 59,0 млн. лв.;

- текущи субсидии за пазарни мерки – 72,0 млн. лв., изпълнение от 78,9 % на планираните за 2023 г. 91,3 млн. лева.

- **Субсидии и други текущи трансфери за юридически лица с нестопанска цел**

За 2023 г. за субсидии и други текущи трансфери за юридически лица с нестопанска цел са планирани 28,5 млн. лева. Към края на 2023 г. са отчетени разходи в размер на 16,8 млн. лв., степен на изпълнение – 58,6 %. За предходната 2022 г. този вид разходи са възлизали на 15,0 млн. лева

Разпределението по дейности е както следва:

- национално съфинансиране към ЕЗФРСР за директни плащания – 0,1 млн. лв.;
- текущи субсидии по ПМДР – 2,5 млн. лв., възлизащи на 32,1% от планираните 7,8 млн. лв.;
- текущи субсидии по Програмата за развитие на селските райони – 14,1 млн. лв., при планирани 20,2 млн. лв., степен на изпълнение 69,8 %;
- текущи субсидии за пазарни мерки – 0,05 млн. лв., при годишен разчет 0,5 млн. лева.

- **Капиталови трансфери за нефинансови предприятия**

За 2023 г. за капиталови трансфери за нефинансови предприятия са планирани 342,5 млн. лева. Към 31.12.2023 г. са отчетени 326,9 млн. лв., представляващи 95,4 % от годишния план. Отчетените за 2022 г. разходи за капиталови субсидии за физически лица и предприятия са били 125,9 млн. лева.

Разпределението по дейности е както следва:

- капиталови трансфери по Програмата за морско дело и рибарство (ПМДР) – 2,7 млн. лв., 17,5 % изпълнение на годишния план (15,4 млн. лв.);
- капиталови трансфери по ПРСР – 323,9 млн. лв., 99,2 % изпълнение на годишния план, възлизащ на 326,5 млн. лв.;
- капиталови трансфери за пазарни мерки – 0,3 млн. лв., изпълнение 50 % на годишния разчет (0,6 млн. лв.).

- **Капиталови трансфери за организации с нестопанска цел**

Годишните разчети за капиталови трансфери за организации с нестопанска цел за 2023г. възлизат на 45,6 млн. лева. Към 31.12.2023 г. са отчетени 17,1 млн. лв., като степента на изпълнение е 37,5 процента. През предходната година е отчетена 56,5 % степен на изпълнение.

Разпределението по дейности е както следва:

- капиталови трансфери по ПМДР – няма усвоени средства, при годишен разчет 1,6 млн. лева;
- капиталови трансфери по ПРСР – 17,1 млн. лв., 38,9 % изпълнение на годишния план 44,0 млн. лева.

➤ **Трансфери**

В частта на трансферите, в касовия отчет на ДФЗ-РА към 31.12.2023 г. са отразени следните касови потоци:

- **Трансфери между ЦБ и сметки за средства от Европейския съюз**

Планираната сума на трансфера от ЦБ за 2023 г. е в размер 335,3 млн. лева. Отчетената стойност е 196,0 млн. лв., съответстваща на получения в края на 2023 г. трансфер от ЦБ за компенсиране на средствата, изплатени от РА за сметка на национално съфинансиране към фондовете ЕФГЗ, ЕЗФРСР, ЕФМДР и ЕФР.

- **Трансфери между бюджети и сметки за средства от Европейския съюз**

Получените трансфери от бюджетни сметки на бюджетни организации и общини са формирани при възстановяване на суми по вземания по ПРСР, ПМДР и директни плащания. За периода 01.01-31.12.2023 г. техният размер е 2,5 млн. лева.

Предоставените за периода трансфери във връзка с чл.14 от Закона за подпомагане на земеделските производители възлизат на 0,7 млн. лева.

- Трансфери между сметки за средства от Европейския съюз:

Предоставените трансфери са формирани от изплатените субсидии на публични бенефициенти и възстановените от тях суми. Към 31.12.2023 г. са отчетени 156,5 млн. лв., в т.ч.:

- по Програмата за развитие на селските райони: 145,3 млн. лв.;
- национално съфинансиране към директни плащания: 0,1 млн. лв.;
- по Програмата за морско дело и рибарство: 11,0 млн. лв.;
- пазарни мерки: 0,1 млн. лева.

През 2022 г. предоставените трансфери са възлизали на 174,3 млн. лева.

➤ **Финансиране**

- Суми по разчети за поети осигурителни вноски и данъци

Към края на 2023 г. сумата по разчети за поети данъци, формирани от удържан и внесен окончателен данък на физически лица, съгл. чл. 65, ал. 14 от ЗДДФЛ възлиза нето на 0,1 млн. лева.

- Друго финансиране

За периода 01.01-31.12.2023 г. извършените плащания, възстановените суми, разчетът с централния бюджет и операциите с чужди средства, включени в отчетността в „Друго финансиране“ възлизат общо на 154,4 млн. лв., при планирани 31,0 млн. лева.

Към 31.12.2023 г. са отчетени плащания в общ размер на 1 544,5 млн. лв., представляващи 75,5 % от годишните разчети, които са 2 045,2 млн. лева. За 2022 г. плащанията, отчетени в частта на финансирането са били 1 874,0 млн. лева.

Отчетените плащания са по следните направления:

- 1 335,9 млн. лв. за директни плащания за сметка на ЕФГЗ, представляващи 78,8 % от планираните 1 694,4 млн. лв.;
- 128,4 млн. лв. средства от ЕЗФРСР, прехвърлени към директни плащания, което е 46,2 % от планираните 278,1 млн. лв.;
- 70,3 млн. лв. за пазарни мерки при разчет за плащания в размер 60,3 млн. лв. изпълнение 116,6 процента;
- 9,9 млн. лв. за реструктуриране, изпълнение 80,5 % от планираните плащания в размер 12,3 млн. лева.

Възстановените суми от Европейския съюз към 31.12.2023 г. възлизат общо на 1 863,2 млн. лв., представляващи 97,3 % от планираните 1 915,7 млн. лева. Степента на изпълнение за 2022 г. е била 100 процента.

Възстановени са суми по следните направления:

- 1 552,9 млн. лв. за директни плащания от ЕФГЗ, 97,8 % от планираните 1 587,7 млн. лв.;
- 251,3 млн. лв. от ЕЗФРСР, прехвърлени към директни плащания – 97,0 % от заложените 259 млн. лв.;
- 49,3 млн. лв. за пазарни мерки от ЕФГЗ при планирани 58,3 млн. лв., степен на изпълнение: 84,7 процента;
- 9,6 млн. лв. за реструктуриране от ЕФГЗ при планирани 10,7 млн. лв., изпълнение 89,7 процента.

Предоставените суми (нето) по разчети с ЦБ за финансиране на плащания при недостиг на средства по сметки към 31.12.2023 г. възлизат на -164,3 млн. лв. при планирани 160,5 млн. лева.

5.3 Сметки за средствата от ЕС на общините

По сметките за средства от ЕС на общините за 2023 г. са отчетени приходи и помощи в размер на 38,0 млн. лв.

Отчетените разходи са в размер на 1 473,0 млн. лв. В структурата на разходите към края на 2023 г. са отчетени капиталови разходи 1 042,5 млн. лв. (или 70,8 %) и текущи разходи – 430,5 млн. лв. (или 29,2 %). Големият размер на отчетените капиталови разходи показва, че общините използват възможностите на европейските програми, като финансират проекти за инвестиционни разходи, за които бюджетните им приходи са недостатъчни.

По отрасли през 2023 г. най-много са отчетените разходи във функция VI „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда“ – 559,4 млн. лв. (38,0 % от общо разходи). След тях са отчетените разходи от общините във функция VIII „Икономически дейности и услуги“ – 284,1 млн. лв. или 19,3 % и във функция и V „Социално осигуряване, подпомагане и грижи“ – 262,4 млн. лв. (17,8 %).

В отчетените разходи най-голям е дялът на тези, отчетени в сметките за средства по програми администрирани от Националния фонд – 82,1 %, следват разходите администрирани от Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие“ – 9,1 %, отчетените разходи в други европейски средства – 5,2 % и в други международни програми – 3,6 %.

За 2023 г. по сметките за средства от ЕС общините са отчетели временни безлихвени заеми (нето) в размер на 181,1 млн. лв.

Размерът на трансферите по сметките за средства от ЕС към края на 2023 г. е 1 094,3 млн. лв.

Бюджетното салдо по сметки от финансово-правна форма СЕС на общините към 31.12.2023 г. е отрицателно и е в размер на 155,2 млн. лв.

Наличностите по сметки в края на периода са 114,2 млн. лева.

6. Бюджети по чл. 13, ал. 4 от Закона за публичните финанси

6.1 Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда

Постъпилите през 2023 г. неданъчни *приходи* по бюджета на ПУДООС са в размер на 17,2 млн. лв. Разчетените приходи в Консолидираната фискална програма за 2023 г. (КФП) по бюджета на ПУДООС възлизат на 13,0 млн. лева.

ПУДООС отчита приходи от държавни такси в размер на 5,3 млн. лв. при разчет 4,0 млн. лв. или изпълнението възлиза на 132,6 %. От приходите от държавни такси с най-голям процент са приходите, администрирани по бюджета на ПУДООС по Закона за управление на отпадъците от такси за МПС, в размер на 4,2 млн. лв.

Постъпилите приходи от глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 2,1 млн. лв. като по разчет са 1,5 млн. лв.

През 2023 г. по бюджета на ПУДООС са отчетени приходи от продажба на квоти на парникови газове от авиационна дейност в общ размер на 8,9 млн. лв.

ПУДООС е отчетело *разходи* през 2023 г. в размер на 14,5 млн. лв. (18,7 млн. лв. през предходната година), като с най-голям дял са капиталовите трансфери за Националния доверителен екофонд, където се предоставят постъпленията от продажби на квоти за емисии на парникови газове, съгласно чл. 56, ал. 2 от Закона за ограничаване изменението на климата, в размер на 8,8 млн. лв.

Общият размер на текущите нелихвени разходи за отчетния период е разпределен както следва – 3,1 млн. лв. за персонал; 1,6 млн. лв. за текуща издръжка и 0,7 млн. лв. за субсидии. Капиталовите разходи са в размер на 0,3 млн. лв.

Към края на 2023 г. нетният размер на *трансферите*, отчетени от ПУДООС, е положителен (23,6) млн. лв. Нетният размер на *временните безлихвени заеми* за 2023 г. е 0,6 млн. лв.

Към 31.12.2023 г. ПУДООС има просрочени вземания в размер на 20,3 млн. лв. от заеми и няма просрочени задължения.

6.2 Фонд „Сигурност на електроенергийната система“

Постъпилите през 2023 г. *приходи* във фонд „Сигурност на електроенергийната система“ (фонда) са в размер на 3 757,7 млн. лв. Изпълнението им спрямо годишните разчетени приходи в Консолидираната фискална програма (КФП) от 4 142,6 млн. лв. е 90,7 %.

Постъпленията от отделните приходи, са както следва:

- 949,2 млн. лв. целеви вноски по § 8, ал. 1, 3, 4 и 5 от Закона за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. (от 01.12.2022 г. до 30.06.2023 г.) и по § 3, ал. 1, 3, 4 и 5 от ПЗР на ЗДБРБ за 2023 г. (от 01.07.2023 г. до 31.12.2023 г.) предназначени за покриване на разходи по одобрени от МС програми за компенсиране високите цени на енергията, като изпълнението им спрямо разчетените в КФП 692,5 млн. лв. е 137,1 %.

- 0,3 млн. лв. приходи от глоби, санкции и наказателни лихви, като изпълнението им спрямо разчетите в КФП е 184,0 %.

- 524,6 млн. лв. други неданъчни приходи (от 5 %-ни вноски), като изпълнението им спрямо разчетените 798,0 млн. лв. е 65,7 %;

- 2 283,7 млн. лв. приходи, получени от търговете за продажба на квоти по чл. 57, ал. 1 от Закона за ограничаване изменението на климата, като изпълнението им спрямо разчетените в КФП 2 652,0 млн. лв. е 86,1 %.

Отчетените към 31.12.2023 г. *разходи* на фонда са в размер на 2 903,4 млн. лв., като изпълнението им спрямо разчетените в КФП 4 142,6 млн. лв. е 70,1 %.

В сравнение с предходната година извършените от фонда разходи са по-малко с 3 480,4 млн. лв., което се дължи на намалените приходи на фонда, в т. ч. основно на тези от целеви вноски от публичните предприятия по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Закона за публичните предприятия от сектор енергетика със 100 на сто държавно участие в капитала, които се използват за покриване на разходи по чл. 36б, ал. 1, т. 4 от Закона за енергетиката (§ 24 от ПЗР на ЗДБРБ за 2022 г.).

Намалението на приходите на фонда води до намаление на извършените от фонда разходи. Основно намалението на разходите се е отразило на тези за субсидии, в т.ч. за финансиране изпълнението на одобрените от Министерския съвет програми за компенсиране високите цени на енергията (чл. 36б, ал. 1, т. 4 от Закона за енергетиката), за покриване на извършените разходи от обществения доставчик, произтичащи от задълженията му по чл. 93а и 94 от Закона за енергетиката /ЗЕ/, определени с решение на Комисията за енергийно и водно регулиране /КЕВР/, вкл. за минали регулаторни периоди, на разходите за предоставяне на премия на производителите по чл. 162а от ЗЕ и производител с обект на обща инсталирана мощност 500 kW и над 500 kW, по Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ), включително за минали регулаторни периоди и за лихви, договорени с рамково споразумение между фонда и кредитна или друга финансираща институция за финансиране на проекти за енергийна ефективност. Тези разходи са и с най-голям относителен дял от общо отчетените разходи (99,9 %).

Изпълнението на тези разходи, които са в размер на 2 901,5 млн. лв., е 70,2 % спрямо разчетените в КФП 4 134,6 млн. лв.

Отчетените разходи за издръжка на фонда (в т. ч. персонал, издръжка и капиталови разходи) са в размер на 1,9 млн. лв. и са изпълнени на 23,7 % спрямо включените за тази цел в КФП 8,0 млн. лв.

6.3 Държавно предприятие „Научно-производствен център“

Отчетени *приходи* за 2023 г. от Държавно предприятие „Научно-производствен център“ (ДП „НПЦ“) са в размер на 2,2 млн. лв. и представляват основно приходи от собствена дейност – реализирана продукция, продажба на услуги и стоки.

Отчетените *разходи* на ДП „НПЦ“ за 2023 г. са в размер на 3,1 млн. лв. при годишен разчет от 2,6 млн. лв. или изпълнението е 118,4 % спрямо годишния разчет. От тях 1,8 млн. лв. са разходи за персонал (112,9 % спрямо годишните разчети) и 1,2 млн. лв. са отчетените разходи за издръжка и други текущи разходи.

Отчетените просрочени вземания към 31.12.2023 г. са в размер на 0,2 млн. лв. и са във връзка с неиздължени суми за продукцията.

ДП „НПЦ“ е отчело просрочени задължения в размер на 2,0 млн. лв. като тези задължения са към доставчици, персонал, за осигурителни вноски и данъци към МЗХ.

6.4 Държавно предприятие „Управление и стопанисване на язовири“

Държавно предприятие „Управление и стопанисване на язовири“ (ДП „УСЯ“) няма планирани собствени приходи по бюджета си за 2023 г. Отчетените *приходи* по бюджета на ДП „УСЯ“ са 0,03 млн. лв. приходи и доходи от собственост - реализирани приходи от отдаване под наем на язовири, както и внесен ДДС.

Към 31.12.2023 г. ДП „УСЯ“ е отчело *разходи* в размер на 9,9 млн. лв. при разчетени със ЗДБРБ за 2023 г. 22,8 млн. лв. или изпълнението е 43,5 %.

Отчетените разходи са основно за: персонал – 4,8 млн. лв., издръжка – 3,6 млн. лв. и капиталови разходи в размер на 1,5 млн. лв.

От планираните разходи за издръжка в размер на 15,2 млн. лв. са усвоени 23,8 %, а от планираните капиталови разходи - 51,3%.

6.5 Държавно предприятие „Държавна петролна компания“

Държавно предприятие „Държавна петролна компания“ (ДП „ДПК“) има статут на държавно предприятие по смисъла на чл.62, ал.3 от Търговския закон и е образувано на основание чл.11, ал.1 от Закона за държавните резерви и военновременните запаси. Не е търговско дружество и не формира и не разпределя печалба.

С приетия Закон за изменение и допълнение на Закона за държавните резерви и военновременните запаси, обн. ДВ бр. 54/2023 г. ДП „ДПК“ е закрыта. Заличаването е вписано в търговския регистър на 29.11.2023 г.

ДП „ДПК“ няма планирани и получени собствени *приходи* по бюджета си за 2023 г.

Към 31.12.2023 г. ДП „ДПК“ отчита *разходи* в размер на 0,06 млн. лв., които са разходи за персонал и издръжка, дължими до закриване на предприятието.

ДП „ДПК“ няма просрочени вземания и задължения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Фискалните развития през 2023 г. бяха доминирани от множество фактори, влияещи разнопосочно върху бюджетните показатели. Върху фиска продължиха да оказват влияние нестабилните международни пазари на суровини и енергоносители, нарушените вериги за доставка и наложените санкции поради войната в Украйна. Ситуацията през 2023 г. обаче бе значително променена – за разлика от шоковото нарастване на цената на енергоносителите и в частност на нефта и природния газ на международните пазари непосредствено след избухването на войната, през първите седем месеца на 2023 г. се наблюдаваше значително поевтиняване и завръщане на цените до предвоенните им нива при много от енергоносителите и суровините, което съответно се отрази и върху приходите при облагането при внос. Подобна е и тенденцията при цените на природния газ и електрическата енергия на регионалните борси.

Приходите, помощите и даренията по КФП за 2023 г. са в размер на 67,0 млрд. лв. и нарастват номинално с 2,3 млрд. лв. спрямо отчетените за 2022 г., за което основен принос имат данъчните приходи. Приходите останаха по-ниски от планираните с разчетите към ЗДБРБ за 2023 г. главно поради забавянето на втория транш за България по Механизма за възстановяване и устойчивост на ЕС. Параметрите по изпълнението на приходите по КФП при основните данъци и осигурителни вноски са добри, като данъчните приходи нарастват номинално с 11,8 на сто (5,5 млрд. лв.) спрямо 2022 г. Постъпленията в групата са в размер на 52,3 млрд. лв., като съпоставено с плана за годината повечето данъци и осигурителни вноски отчитат превишение на разчетите към ЗДБРБ за 2023 г., с изключение на приходите от ДДС от внос и в по-малка степен от корпоративните данъци и мита. Поради забавянето при тези данъци общите приходи в групата на данъчно-осигурителните приходи представляват 98,4 на сто от разчета за годината. Най-осезаемо забавяне спрямо годишния план има при приходите от ДДС от внос, където негативно влияние върху динамиката на приходите от този данък оказаха средните борсови цени (в долари) на суровините, които формират основна част от вноса от трети страни. Поради тези фактори постъпленията в частта на косвените данъци останаха с 659,1 млн. лв. под заложените с разчетите по ЗДБРБ за 2023 г., като постъпленията в групата представляват 97,2 на сто от плана за годината. При преките данъци преизпълнението на разчетите при данъците върху доходите на физическите лица компенсира частично неизпълнението на разчетите за приходите от корпоративни данъци, с което приходите в групата са с 402,1 млн. лв. по-ниски от разчетените със ЗДБРБ за 2023 г., или 96,5 на сто изпълнение на плана за годината.

От страна на разходите, също както при приходите, се отчита по-слабо усвояване на планираните разходи, основно по държавния бюджет, като следва да се отбележи, че то се дължи на по-ниско усвояване на текущите разходи (основно разходи за субсидии, издръжка и други), докато капиталовите разходи и капиталовите трансфери надвишават разчета за годината. Значителен ръст на разходите съпоставено с предходната година (повече от 60 на сто) се отчита по сметките за средства от ЕС, което е свързано с по-високите разходи във връзка с приключването на проектите за програмния период 2014-2020 г. Съгласно чл.65 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и Съвета (Регламента) крайният срок, в който бенефициентите по оперативните програми, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за програмния период 2014-2020, можеха да извършат разходи по изпълняваните от тях проекти бе 31.12.2023 г. Това е и причината за извършване на значителен обем разплащания през втората половина на годината и особено в края 2023 г. С цел усвояване на средствата по програмите и успешното приключване на проектите бенефициентите положиха огромни усилия за своевременно извършване на всички разходи по изпълняваните от тях проекти, а Управляващите органи да верифицират и предоставят

(разплатят) договорената безвъзмездна финансова подкрепа към бенефициентите. Именно високият ръст на капиталовите разходи по сметките за средства от ЕС, подкрепен и от нарастването на инвестиционните разходи по държавния бюджет и бюджетите на общините, е причината за значителния ръст при капиталовите разходи на консолидирано ниво спрямо предходната година от над 60 на сто.

При отделните елементи на разходите забавяне при усвояването на разчетите се отчита при разходите за издръжка, разходите за субсидии за нефинансови предприятия и други. За разлика от 2022 г., когато високите цени на електрическата енергия, търгувана извън регулирания пазар и одобрените програми за изплащане на компенсация към бизнеса доведоха до значително увеличение на изплатените субсидии за нефинансови предприятия, през по-голямата част на 2023 г. цените на електрическата енергия на сегмента „ден напред“ на Българската независима енергийна борса остана под законово регламентирания праг от 200 лв. на мегават час за изплащане на компенсация, което доведе до значително свиване на разходите за субсидии. Освен това бяха отчетени и по-ниски от планираните разходи за издръжка в редица разпоредители с бюджет по държавния бюджет, с което салдото по държавния бюджет отчете подобрение спрямо заложеното в ЗДБРБ за 2023 г.

Салдото по консолидираната фискална програма на касова основа за 2023 г. е дефицит в размер на 5 618,1 млн. лева. Отнесен към БВП, салдото по КФП за 2023 г. представлява - 3,1 % от БВП. С мотивите към законопроекта за държавния бюджет за 2024 г. (РМС №830/24.11.2023 г.) индикативната цел за бюджетното салдо по КФП за 2023 г. бе променена спрямо заложената с мотивите към ЗДБРБ за 2023 г. (РМС №459/05.07.2023 г.), отчитайки рисковете вторият транш по Плана за възстановяване и устойчивост да бъде отложен за 2024 г. В резултат индикативният размер на дефицита по КФП за 2023 г. в разчетите за годината възлиза на 5,8 млрд. лв., което означава, че салдото по КФП за 2023 г. съответства на заложеното в програмата за годината.

Представени накратко, някои от основните бюджетни показатели и макроикономически индикатори за 2023 г. са, както следва:

- ◆ През 2023 г. брутният вътрешен продукт на България се забави до 1,8 % от 3,9 % през 2022 г. По-слабият растеж се дължеше най-вече на спад на износа и инвестициите. В номинално изражение БВП възлезе на 183 743 млн. лв., което представлява растеж от 9,5 процента.

- ◆ Заетостта в икономиката се увеличи с 1 %, като средногодишният брой на зетите възлезе на 3,5 млн. души. В повечето икономически сектори търсенето на труд се повиши и предприемачите отново започнаха да идентифицират недостатъчното предлагане на труд с необходимата квалификация като един от основните проблеми за развитието на бизнеса у нас.

- ◆ През цялата година бе налице тенденция към намаление на годишния темп на инфлация. Той се сви до 5% според ХИПЦ в края на 2023 г., при 14,3% в края на предходната година, а средногодишната инфлация бе 8,6 %.

- ◆ Дефицитът по текущата сметка се сви с 1,1 пр. п., до 0,3 % от БВП.

- ◆ Параметрите по отношение на фискалните правила съгласно разпоредбите на Закона за публичните финанси отговарят на заложените референтни стойности, с изключение на фискалното правило по отношение на структурния дефицит на сектор „Държавно управление“ при условията на общата клауза за дерогация (General escape clause) от Пакта за стабилност и растеж, която позволи на държавите членки да се отклонят от стъпката за постигане на средносрочната бюджетна цел за годините през периода 2020-2023 г., както и минимално отклонение по отношение на референтната стойност за дефицита по консолидираната фискална програма в чл. 27, ал. 4 от ЗПФ с 0,1 пр. п.

- ◆ Оценката в априлските Нотификационни таблици за дефицита и дълга е, че през 2023 г. салдото на сектор „Държавно управление“ е отрицателно в размер на 1,9 % от БВП.

По отношение на дълга България се подобри и остава втора след Естония с най-нисък дълг на сектор „Държавно управление“ в ЕС за 2023 г. – 23,1 % от БВП.

◆ Салдото по КФП за 2023 г. е отрицателно в размер на 5 618,1 млн. лв., което представлява 3,1 % от БВП.

◆ Изпълнението на приходите, помощите и даренията по консолидираната фискална програма спрямо годишните разчети за 2023 г. е 96,5 %, а на данъчните приходи – 98,4 %. Неизпълнението на разчетите по приходите се дължи основно на отлагането на втория транш по Механизма за възстановяване и устойчивост на ЕС за 2024 г., както и на по-ниските от планираните постъпления в частта на ДДС от внос и от корпоративни данъци.

◆ Общите разходи (вкл. вноската на Република България в общия бюджет на ЕС) по КФП за годината представляват 98,1 % от разчетите към ЗДБРБ за 2023 г., а по държавния бюджет разходите, трансферите и вноската в общия бюджет на ЕС представляват 96,2 % от планираните за годината.

◆ Предвидените законови ограничители по отношение на държавния дълг за 2023 г. са спазени, като в номинално изражение държавният дълг към 31.12.2023 г. възлиза на 40,5 млрд. лв. (22,0 % от БВП), или под прага на предвиденото в ЗДБРБ дългово ограничение от 40,6 млрд. лв., съгласно чл. 68 от ЗДБРБ за 2023 г.

◆ Общият размер на касовите постъпления от ЕС (от Структурните и Кохезионния фондове, от ЕЗФРСР и ЕФР, от средства за директни плащания към земеделските производители и плащания по пазарни мерки и др.) за 2023 г. е 5 561,1 млн. лв. Нетните постъпления от ЕС към 31.12.2023 г. (касови постъпления от ЕС, намалени с вноската в общия бюджет на ЕС) са положителни в размер на 3 711,2 млн. лева.

◆ Фискалният резерв²⁷ към 31.12.2023 г. е 13,4 млрд. лв., в т.ч. 10,9 млрд. лв. депозити на фискалния резерв в БНБ и банки и 2,5 млрд. лв. вземания от фондовете на Европейския съюз за сертифицирани разходи, аванси и други. Фискалният резерв към края на годината е над определения в чл. 67 от ЗДБРБ за 2023 г. минимален размер от 4,5 млрд. лева.

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Отчет за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2023 г.
2. Отчет на консолидираната фискална програма за 2023 г.
3. Преглед на изпълнението на утвърдените разходи по области на политики и бюджетни програми в ЗДБРБ за 2023 г. на МС и на министерствата и ведомствата, прилагащи програмен формат на бюджет, с акцент върху постигнатите резултати.

²⁷ В съответствие с § 1, т. 41 от Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси